SŁOWNIK

DO ŻYWOTÓW

K. KORNELJUSZA NEPOSA

I WOJNY GALICKIEJ

K. JULJUSZA CEZARA.

ULOŻYŁ

Dr. Ant. Jerzykowski,

Profesor i wyższy nauczyciel przy katolickiem gimnazjum ad St. Mariam Magdalenam w Poznaniu.

Bibl. Gnt. 9709.

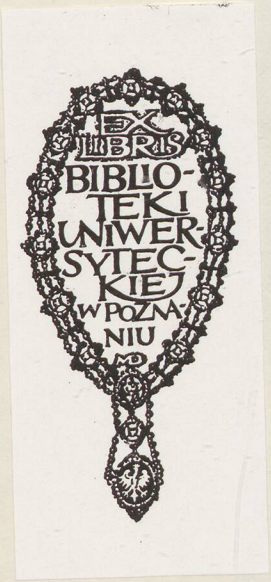
Sygn.

Drugie wydanie.

GNIEZNO.

Nakładem i drukiem J. B. Langego.

1866.

EX
LIBRIS
BIBLIO-
TEKI
UNIWER-
SYTEC-
KIEJ
W POZNA-
NIU

SŁOWNIK

DO ŻYWOTÓW

K. KORNELJUSZA NEPOSA

I WOJNY GALICKIEJ

K. JULJUSZA CEZARA.

UŁOŻYŁ

Dr. Ant. Jerzykowski,

Profesor i wyższy nauczyciel przy katolickiem gimnazjum ad St. Mariam Magdalenam w Poznaniu.

Nr Inw. 9709.

Sygn.

Drugie wydanie.

GNIEZNO.

Nakładem i drukiem J. B. Langego.

1866.

409657 II

64.5.254

Wielmożnemu

Dr. H. A. BRETTNEROWI,

RADZCY REJENCJI I PROWINCJONALNEJ RADY SZKÓLNEJ, DYREKTOROWI KATOL. GIMNAZJUM Ś. MARJI MAGDALENY W POZNANIU, CZŁONKOWI WIELU TOWARZYSTW UCZONYCH

W DOWÓD WYSOKIEGO SZACUNKU

POŚWIĘCA

Autor.

XX.

A.

A. = Aulus.

a, ab (a kładzie się przed spółgłoskami wyjąwszy h, **ab** najczęściej przed samogłoskami i przed **h**, niekiedy też przed spółgłoskami, mianowicie l, r, s, t. Oznacza: 1. oddalenie: od. — 2. przedmiot, który oddalamy, np. defendare ab hostibus, bronić przeciw niep. — 3) pochodzenie: Belgae orti sunt ab Gallis, B. pochodzą od Gallów, są ich potomkami; — a fundamentis, do szczętu. — 4) w połączeniu ze słowami biernemi i nieprzechodnemi, które mają bierne znaczenie, wyraża osobę działającą; od, przez; np. ab amicis sepeliri, od p. być chowanym; ab aliquo magnas praedas facere, z kogoś wielkie korzyści ciągnąć (zob. praeda). — 5) okolicę, stronę, w której coś się dzieje lub leży: od strony, na, np. a Sequanis, od strony Sekwanów, Cs. I, 1. a dextro cornu, na prawém skrzydle; a fronte na przodzie, na czele; a tergo, w tyle; a porta praetoria, od strony bramy p. — 6) przyczynę, np. perire a morbo, umrzeć w skutek choroby; a Gallicis armis cognoscere, po broni galskiéj poznać. — 7) czas: od, po, np. a puero, a parvulis, od dzieciństwa; ab decimae cohortis cohortatione, po przemowie zachęcającej do koch.

abalieno, avi, atum, are, odstręczyć; Africam abal., Afr. zbuntować.

abdo, dĭdi, dĭtum, dĕre, kryć, schronić, oddalić; se, oddalić się, schronić się.

abdūco, xi, ctum, ĕre, uprowadzić, odprowadzić, zaprowadzić.

abeo, ii, ĭtum, ire, odejść, oddalić się, udać się; res abit a consilio ad vires vimque pugnantium, skutek zawisł nie od mądrego urządzenia (dowodzenia), lecz od sił i gorliwości walczących, VIII, 1.

abhorreo, ui, ēre 1) stronić, brzydzić się mieć wstręt; być czemuś przeciwnym, np. a consilio. — 2) różnić się, nie zgadzać się, z czem, np. a moribus.

abies, ĕtis, f. jodła, jedlina.

abiicio, iēci, iectum, ĕre, (iacio) 1) odrzucić, porzucić. 2) abiectus, podupadły, osłabiony na umyśle, pozbawiony (bez) nadziei, XXV, 8.

abiungo, xi, ctum, ĕre, wyprzęgać, oddalić.

abripio, ipui, eptum, ĕre (rapio), porwać, wydrzeć, przemocą zabrać.

adrŏgo, avi, atum, are, po zapytaniu narodu coś znieść, odebrać, odjąć, np. magistratum.

abscēdo, cessi, cessum, ĕre, 1) odchodzić, odstąpić; Sparta abs. odstąpić od Sparty, t. j. od oblężenia Sparty; — 2) zaprzestać.

abscīdo, īdi, sum, ĕre, (caedo) ciąć, obciąć.

abscindo, ĭdi, issum, ĕre, uoderwać, odjąć.

absisto, stĭti, stĭtum, ĕre, 1) odstawić, kazać ustąpić. — 2) scil. se, oddalić się, odstąpić, wstrzymywać się od czego, zaprzestać, zaniechać.

absolvo, vi, ūtum, ĕre, odwiązać, uwolnić; capitis, uwolnić od kary śmierci.

abstinentia, ae, f. powściągliwość, nieskazitelność.

abstineo, ui, entum, ēre (teneo), powściągać, wstrzymywać, se abst. cibo, wstrzymywać się od jadła, nie jadać.

abstrăho, xi, ctum, ĕre, odrywać, odciągać, odwodzić, porwać.

absum, abfui i affui, abesse, być nieprzytomnym, nieobecnym, odległym, dalekim; abesse ab urbe, nie być w mieście; — ab oppido, leżeć w pewnem oddaleniu od miasta — ab. a societate scelerum, nie mieć udziału w zbrodniach; — abesse ab insolentia gloriae, nie myślę chełpić się z chwały; — musica abest a me, muzyka nie przystoji mi. Absentem, absente, w nieobecności, bez.

abundo, avi, atum, are, 1) wylewać (o rzekach). — 2) aliqua re, obfitować, opływać w co, mieć pod dostatkiem.

ac, Spój. kładący się tylko przed spółgł. 1) i, a, (atque). — 2) porównywając po alius, aliter znaczy: jak, aniżeli.

Acarnania, ae. f., Akarnanja, pro-

wincja w Grecji nad zatoką Ambracyjską.

accēdo, essi, essum, ĕre (ad—cedo). 1) przystępować, przychodzić, przybliżać, zbliżać się; Africam, do Afryki przypłynąć, zawinąć; Lemnum acced. przybyć do L., aliquo acc. mieć dokąd przystęp. — 2) podsunąć się pod co, np. muros, astu. — 3) dojść do czego, ad amicitiam acc. zaprzyjaźnić się z kim, ad rem publicam acc., starać się o urzędy, piastować urzędy. — 4) przychylić się, przystać, zgodzić się; np. ad consilium. — 5) łączyć się; ad corporis firmitatem accedunt animi bona, z siłą fizyczną łączą się zalety duszy; civibus animus accedit, obywatele nabierają serca, odwagi; ad manum acc., spotkać się, uderzyć, stoczyć bitwę.

accelero, avi, atum, are (ad-celero), przyspieszać.

acceptus, a, um wzięty, lubiony, kochany.

accesio, onis, f. 1) zbliżenie. — 2) przydatek; magna alicujus rei fit accesio, coś bardzo się powiększa, przybywa.

accido, idi, ĕre, (ad cado), 1) upadać, padać, np. tela. — 2) stać się, wydarzyć się, przytrafić się; ex eo accidit, stąd pochodzi; accidit calamitas mihi, ponoszę klęskę.

accido, idi, īsum (caedo), narzynać, nacinać.

accipio, ēpi, eptum, ĕre (capio), 1) brać, otrzymać, dostać, dostąpić; calamitatem acc., klęskę ponieść; ab aliquo gloriam, odziedziczyć po kim sławę. — 2) przyjąć kogo; male, źle przywitać, porazić, pojmować, XXV, I. 3) słyszeć, słuchać; orationem, chętnie słuchać mowy; excusationem, przyjąć wymówkę; rumore ac fama acc., słyszeć mówiących

acclivis, e, (clivus) pochodzisty, pochyły; leniter, nieco pochyły, zwolna się wznoszący, zniżający.

acclivitas, atis, f. pochodzistość, stoczystość.

accommŏdo, avi, atum, are, zastósować, urządzić. Partcp. acommodatus, stósownie urządzony, zastósowany, odpowiedni.

accredo, idi, ĭtum, ĕre (credo), wierzyć, dowierzać.

accresco, crēvi, crētum, ĕre (cresco), przyrastać, wzrastać, przybywać.

accubo, ui, ĭtum, are(cubo), przy stole leżeć, siedzieć; leżeć nad brzegiem morskim.

accurate, dokładnie, starannie, obszernie; accurate accusare, oskarzyć dowodnie.

accurro, cursi, cursum, ĕre, przybiegać, nadbiegać.

accusator, oris, m. oskarzyciel.

accūso, avi, atum, āre (causa), obwiniać, oskarzać: crimine, o zbrodnią, proditionis, o zdradę, rerum ante actarum, o rzeczy przeszłe, capitis, o występek główny (który głową t. j. śmiercią karano).

Acc, es, f. miasto w Fenicji (późniejsze Ptolemais).

acer, cris, e, ostry, przykry, cierpki, żywy, dowcipny, odważny; drażliwy, porywczy; srogi, zajadły, np. leo; silny, mocny, gwałtowny, np. concursus.

acerbe, ostro, boleśnie; ferre, niecierpliwie, znosić co, ubolewać nad czem.

acerbitas, atis, f. cierpkość, surowość, srogość; acerbitas imperii = acerbum imperium, srogie, okrutne panowanie; nieszczęście, dolegliwość XVII, 6.

acerbus, a, um, cierpki, ostry, przykry, bolesny, nieznośny.

acervus, i, m. gromada, stós, mnóstwo.

Achaia, ae, f., północna część Peloponnezu.

Acharnanus, a, um, Acharnański, od miasteczka Acharnae w Attyce.

Achĕron, ontis, m. 1) rzeka w piekle. 2) piekło, królestwo umarłych, grób.

acies, ēi, f. 1) ostrze, ac. oculorum, bystrość wzroku. — 2) wojsko w szyku bojowym, szyk bojowy, aciem classis constituere, szykować flotę do boju, ustawić w szyku wojsko. — 3) pole, plac bitwy, potyczka; acie instructa, wstępnym bojem; acie dimicare, stanowczą bitw stoczyć, zwodzić.

acquiesco, ēvi, ētum, ĕre (quiesco), odpoczywać, spocząć po trudach, zasnąć t. j. umrzeć, zakończyć życie.

acquiro, sivi, ītum, ĕre (quaero), nabyć, wystarać się o co.

acriter, ostro, natarczywie, żwawo.

acroāma, atis, n., wszystko co oko lub ucho bawi, nawet osoba, która to czyni, np. rozmowa przy stole.

Acta, ae, f. brzeg morski.

Actaeus, a, um, należący do brzegu Atyckiego, Actaei cives = Attici.

actor, oris, m. sprawca, zarządzca, wykonawca, podskarbi.

actuarius, a, um (ago), lekki,

navis, nawa wojenna, lekka o 12—15 wiosłach galera, fregata.

acumen, inis, n. bystrość; ac. ingenii, bystrość rozumu, władze umysłowe.

acūtus a, um (acuo), ostry, zaostrzony, kończasty: bystry, przenikliwy, dowcipny; chytry, podstępny; ad fraudem, w szalbierstwie biegły.

ad, 1) na pyt. dokąd? do, przeciw, ku; ad regem transire, do (na stronę) króla przejść X, 5, 4. XIV, 4, 5.—2) na pyt. gdzie? znaczy: przy, pod, u, np. ad ianuam, u drzwi; magna opinio ad omnes nationes, w. sława u wszystkich narodów. — 3) mówiąc o czasie: aż do, ad senectutem, do starości; ad alicujus adventum, za przybyciem czyjemś. Nadto wyraża: 4) przeznaczenie, zamiar, np. libri confecti ad Rhodios; fugere ad salutem, uciekać dla ocalenia się (aby się ocalić). — 5) przybliżenie, wzgląd na osoby lub rzeczy: ze względu na, podług, np. ad consuetudinem Graecorum, podług obyczaju Greków; ad alterius praescriptum, według obcego przepisu, Cs. I, 36; ad nostram consuetudinem, ze względu na nasze obyczaje, w porównaniu z n. ob. — 6) przed liczebnikami: około, blisko; ad milia quatuor, około 4000.

adaequo, avi, atum, are, wyrównywać; cursum alicujus, równie prędko biegać, zdążyć za kim, Cs. I, 48. V, 8.

adămo, avi, atum, are, polubić,

adaugeo, xi, ctum, ēre, przymnażać, zwiększać.

Adcantuannus albo **Adiatunnus, i**, m. waleczny wódz Socjatów w Akwitanji.

addico, dixi, ctum, ĕre, przysądzić, oddać.

addo, dĭdi, dĭtum, ĕre, przydać, dodać: in edictum, w obwieszczeniu dodać.

addubĭto, avi, atum, are, powątpiewać, niepewnym być, nie módz powiedzieć z pewnością.

adducō, xi, ctum, ĕre, 1) przyprowadzić, przywieść. — 2) przenosić: in consuetudinem, przyzwyczajać, wprawiać; in suspicionem, podać w podejrzenie, uczynić podejrzanym; adduci in opinionem, wpaść na myśl; precibus adductus, prośbą powodowany, na prośbę; ad finem adduci, skończyć się; eo res adducitur, do tego przychodzi; ad credendum adduci, dać się przekonać.

adeo, īvi częściej **ĭi, ĭtum, īre** (ad—eo), 1) dochodzić, przychodzić; ad aliquem, udać się do kogo, dotrzyć dokąd, Cs. II, 7. — 2) podejmować, periculum, podejmować niebezpieczeństwo.

adeo, tak dalece, tak bardzo.

adequito, avi, atum, are, nacierać jazdą.

adf, zob. aff.

adg, zob. agg.

adhaereo, haesi, haesum, ēre, utkwić, przylgnąć.

adhibeo, ui, ĭtum, ēre (ad—habeo), 1) przybrać, wziąć, np. in consilium, in convivium. — 2) dokładać, użyć, vim adh. przemocy użyć; celeritatem, pospieszyć się; curam adhibere, dokładać starania, starać się; memoriam alicujus rei, pamiętać co; modum, zachować miarę.

adhortor, atus sum, ari, napominać, zachęcać.

adhuc (ad hoc tempus), dotąd, do tego czasu.

adiăceo, ui, ēre (iaceo), leżeć przy kim, czem, mieszkać, być przyległym.

Adiatunnus = Adcantuannus.

adĭgo, ēgi, actum, ĕre (ago), przypędzić, wpędzić.

adĭicio, ēci, ectum, ĕre, (iacio), dorzucać, dodać, kłaść; aggerem, wał usypać; telum adiicitur, pocisk dochodzi, dosięga.

Adimantus, i, m., wódz Ateński, Alcybjadesowi po jego powrocie do Aten r. 407 ku pomocy przydany.

adimo, ēmi, emtum, ĕre (emo), odjąć, odebrać, zabrać.

adipiscor, deptus sum, adipisci, dostąpić, osiągnąć, otrzymać; amicitiam, zjednać sobie przyjaźń.

aditus, us, m. wejście, wstęp, przystęp; sposob dojścia do czego; aditum conveniendi dare, dać posłuchanie.

adiudico, avi, atum, are, przysądzić, przyznać, oddać.

adiungo, xi, ctum, ĕre (iungo), 1) przydać, związać, dodać, — 2) pozyskać kogo, XVIII, 2, 3) urbes ad amicitiam, miasta do przymierza nakłonić; socium sibi aliquem, przybrać sobie za towarzysza; aliquem amicum sibi, pozyskać czyją przyjaźń.

adiūtor, oris; m. pomocnik.

adiŭvo, iūvi, iūtum, are (iuvo), pomagać, wspierać; adjuvante te, za twoją pomocą.

adl. zob. all.

adm. zob. amm.

Admētus, i, m., król Molosów w Grecji, przyjaciel Temistoklesa.

administer, tri, m. pomocnik, sługa; administro uti aliquo ad rem do pomocy sobie kogo przybierać.

administro, avi, atum, are (ministro), posługiwać, czynić swe powinności, czynić rozporządzenia, stanowić, Cs. II, 20. zawiadować czém, sprawować co; bellum adm., wojnę prowadzić, toczyć; summa belli administrandi, naczelne dowództwo w wojnie; legationes, poselstwo sprawować; res male administrata est, rzecz nieszczęśliwie się powiodła.

admirabilis, e, dziwny, zadziwiający.

admiratio, nis, f. podziwienie, szacunek, uszanowanie.

admĭror, atus sum, ari (miror), 1) dziwić się, zdumiewać się. — 2) aliquid, podziwiać; admirandus, godny podziwienia, ważny.

admitto, mīsi, issum, ĕre (mittere), 1) przypuścić, dopuścić; aliquem ad se domum, przyjąć w dom; wezwać do siebie, dać posłuchanie, admitti, otrzymać posłuchanie, IX. 3. 2; ad officium, do urzędu przypuścić, in numerum, umieścić w liczbie, między. — 2) dopuścić się czego, popełnić co, np. scelus, zbrodnię; in se facinus, przewinić, zgrzeszyć.

admŏdum, bardzo; non admodum, nie osobliwie, nie szczególnie.

admoneo, ui, itum, ēre (monere), przypominać; przestrzegać (namigi), dać znak, zwrócić uwagę na co.

admonĭtus, us, m. napomnienie, zachęcenie, namowa.

adn. zob. ann.

adolescens, ntis, m. młodzieniec od 17 do 40 lat, dorastający, młody.

adolescentia, ae, f. młodość; iniens ad. = initium adolescentiae, początek młodości.

adolescentŭlus i, m. młodzieniaszek, chłopczyk.

adopto, avi. atum, are (opto), przybrać sobie kogo za syna.

adorior, ortus, sum, iri (orior), 1) uderzyć na kogo, napaść kogo. — 2) wziąć się do czego, przedsięwziąć co, postanowić, zacząć; Dodonam ad., starać się Dodonę, t. j. kapłanów wyroczni, przekupić; fortuna adorta est, los uwziął się.

adp. zob. app.

adq. zob. acq.

adr. zob. arr.

Adrumentum (Hadrumetum) i, n. miasto w Afryce.

ads. zob. ass.

adscisco, scivi, scitum, sciscĕre (scisco), przybrać; civitatem alqam, przyjąć innego kraju obywatelstwo; socios, przybrać sprzymierzeńców; sibi adsc., pociągnąć na swą stronę, wezwać do połączenia się z sobą: lepor adscitus, wdzięk wymuszony.

adspectus, us, m. widok, wejrzenie, spojrzenie, wzrok, kształt, postawa.

adspergo, rsi, rsum, ĕre (spargo), 1) pokrapiać. — 2) splamić, osławić, krzywdzić na sławie.

adspicio, exi, ectum, ĕre (spicio), 1) poglądać, wejrzyć spojrzyć. na kogo. — 2) w oczy zajrzyć. — 3) patrzyć na kogo z uszanowaniem, uważać na kogo.

adsuefacio, feci, factum, ĕre, przyzwyczajać do czego.

adsuesco, ēvi, ētum, ĕre, przyzwyczajać, (scil. se) przyzwyczajać się, przywykać.

adsum, fui, esse, 1) być przytomnym, obecnym, blisko być, pokazać się, z Dat. być przyczém, brać udział w czém. — 2) radą i uczynkiem pomagać, wspierać.

adt. zob. att.

Aduatŭca, ae, f. twierdza w kraju Eburonów.

Aduatŭci, orum, m. naród w Galji Belgickiej przy ujściu Skałdy.

adŭlor, atus sum, ari, pochlebiać, łasić się.

adulterium, i, n. cudzołóstwo.

advenio, ēni, entum, ire, przyjść, nadejść, przybyć.

advento, avi, atum, are, nadchodzić, przybliżać się.

adventus, us, m. przyjście, wkroczenie.

adversarius, a, um, obrócony naprzeciw czego; adversus mons, przednia strona góry; adversus huic atque contrarius, właśnie naprzeciw tego, przeciwny, nieprzyjazny. — Subst. przeciwnik, nieprzyjaciel.

adversor, atus sum, ari, sprzeciwiać, opierać się, być przeciwnikiem.

adversus, adversum, naprzeciw, na spotkanie; hoc est adversus ius, to się sprzeciwia prawu, jest nieprawnie.

adversus, a, um, przeciwny; ventus tenet adversum alcui, wiatr jest przeciwny; proelium, bitwa nieszczęśliwa; casus adv., przygoda; fortuna adv. adversae res, nieszczęście.

adverto, ti, sum, ĕre, obracać co ku czemu; animum, zwracać uwagę, dawać baczność.

advŏco, avi, atum, are (voco), przywołać, zwołać, np. concionem.

advŏlo, avi, atum, are, przylecieć, przybiegać.

aedes, is, f. 1) świątynia. — 2) plur. aedes, ium, dom.

aedificator, ōris, m. 1) budowniczy. — 2) lubiący budować.

aedificium, ii, n. 1) budynek, dom, mieszkanie. — 2) budowa.

aedifĭco, avi, atum, are (aedes-facio), budować, pobudować, wystawić, założyć.

aedĭlis, is, m. (scil. vir, magistratus), edyl, budowniczy; był to urzędnik u Rzymian mający dozór nad gmachami publicznemi i ulicami miasta.

Aedŭi, orum, m. potężny naród w Galji Celtyckiej.

Aegae, arum, f. miasto w Macedonji, w którem zamordowano Filipa, ojca Aleksandra W.

Aegātes, tium, f. wyspy przy zachodniem wybrzeżu Sycylji.

aeger, gra, um, chory; ex re, na co.

Aegos flumen, n. rzeka Kozia, miasto i rzeka w Chersonezie trackim, przy której Lizander stanowczo nad Ateńczykami odniósłszy zwycięstwo wojnę Peloponneską zakończył.

aegre, trudno, ledwo; fero, mam za złe, ubolewam.

Aegyptius, a, um, egipski; Subst. Egipcjanin.

Aegyptus, i, f. Egipt.

Aemilius, i, m. (L. Paulus) 1) konsul rzymski, pobity przez Hannibala pod Kannami r. 216. przed Chr. — 2) konsul około r. 183. — 3) decurjon jazdy galskiej.

aemulatio, onis, f. ubieganie się; inter nos est laudis aemulatio, ubiegamy się między sobą o chwałę.

aemŭlor, atus sum, ari, naśladować kogo, ubiegać się z kim o co.

aenĕus, a, um, miedziany, mosiężny.

Aeolia, ae, f. także Aeolis, idis, nadbrzeżna prowincja w Azji Mniejszej między Troją i Jonją.

aequālis, e, 1) równy w czém, np. w latach, rówiennik, równego wieku z kim; alquem prope aequalem habeo, ktoś jest prawie w tym wieku co ja. — 2) spółczesny.

aequaliter, równie, jednostajnie.

aeque, równie, jednakowo.

aequinoctium, i, n. (aequus, nox), równość dnia z nocą.

aequipăro, avi, atum, are (aequi — paro), wyrównywać komu w czem.

aequitas, atis, f. równość, słuszność, sprawiedliwość, umiarkowanie, spokojność duszy.

aequo, avi, atum, are, równać; aequato omnium periculo, w równem nieb.

aequus, a, um, 1) równy, dogodny. — 2) słuszny, uczciwy, korzystny. — 3) spokojny, obojętny; aequo animo intueri, obojętnem okiem patrzeć na co.

aerarium, i, n. skarb publiczny.

aerarius, a, um, miedziany.

aes, aeris, n. 1) mosiądz, miedź. — 2) pieniądz miedziany, osobl. zamiast asses. Jeden as = 3 gr. pol., zatém 3000 asses = 435 złp.; ale 300,000 = 3750 złp. — 3) aes alienum, długi.

aestas, atis, f. lato upał.

aestimatio, onis, f. oszacowanie, szacunek; — nem facere, obliczyć.

aestimo avi, atum, are, szanować, oszacować, cenić; litem, koszta procesu oszacować, karę pieniężną wyznaczyć; magni aest., wielce szacować.

aestuarium, i, n. wylew, bagno, błoto.

aestus, us, m. nawałność, przybieranie morza.

aetas, atis, f. 1) wiek, lata; puerilis, wiek młodzieńczy; extrema, późny wiek, starość; ea aetate esse, w tym wieku (latach) być, tych lat dojść; aetate provectus, podeszły w wieku, w wieku podeszłym; aetas gravior, wiek podeszlejszy, późniejszy; militaris, wiek obowiązujący do służby wojskowej; aetatis vacatio, wiek wolny od służby wojskowej. — 2) wiek ludzki, życie, przeciąg życia; aetate proximus alicui sum, żyję krótko po kim. — 3) czas; alicujus aetatis esse, spółczesnym być komu.

aeternus, a, um, (aeviternus), wieczny, wiekujisty.

Afer, fri, m. 1) Afrykanin. — 2) kapłan Jowisza Amońskiego.

affabĭlis, e, rozmowny, uprzejmy, łagodny.

affecto, avi, atum, are, starać się o co; munditam, lubić ochędóstwo.

affĕro, attŭli, allātum, afferre, 1) przynosić. — 2) użyć, zadać; vim aff., użyć przemocy; manus aff. zadać śmierć, zabić, zamordować. —

3) sprawić, voluptatem, deformitatem. — 4) donieść, oznajmić; ad alquem, przynieść komu wiadomość, powiadać, z Acc. c. Inf.; allata est suspicio, doniesiono, że było podejrzenie. — 5) przywodzić, przytaczać. — 6) zaprowadzić, np. multa in re militari.

afficio, fēci, ectum, ĕre, (facio), nabawić; praemio, nagrodzić; dolore, zasmucić, trapić; exilio, wypędzić z kraju; incommodo szkodzić; muneribus, obdarzyć, darami obsypać; affici beneficio, doznać, odebrać dobrodziejstwo; affici leto, zabitym być; affici morbo oculorum, zachorować na oczy.

affīgo, xi, ctum, ĕre, przybić, przymocować.

affingo, inxi, ictum, ĕre, przydać, zwiększać.

affīnis, e, powinowaty, krewny.

affinitas, atis, f. powinowactwo, pokrewieństwo.

affirmatio. onis, f. zapewnienie.

affirmo, avi, atum, are, (firmo), zapewniać, przepowiadać.

afflicto, avi, atum, are, młotać, naves afflictantur, okręty uwięzły.

afflictus, a, um, utrapiony; afflictae res, smutne położenie; afflicti (scil. homines), nieszczęśliwi, podupadli.

affligo, xi, ctum, ĕre, uderzać o ziemię.

affluens, entis, opływający, obfity, zbyteczny.

affluenter, obficie, zbytkownie.

affluentia, æ, f., obfitość, dostatek.

Africa, æ, 1) u starożytnych trzecia część znanego im świata. — 2) ziemia Kartagińska.

Africānus, a, um, 1) Adj. afrykański. — 2) Subst. przydomek dwóch Rzymian, z których jeden był Africanus major starszy, drugi minor młodszy.

Africus, i, m. wiatr południowozachodni.

Agamemnon, ŏnis, m. król Miceny, brat Menelausza, naczelny wódz Greków w wojnie Trojańskiej.

agellus, i, m. (ager) mała rola, włość, wioska.

ager, gri, m. rola, pole, wieś, posiadłość, kraj, prowincja.

Agedĭcum, Agendĭcum, i, n. miasto w Galji Celtyckiej.

Agesilāus, i, m. Agiezylausz, król Sparty koło r. 400.

agger, ĕris, m. 1) grobla, tama, wał, okop szaniec. — 2) gruzy, kamienie, ziemia do sypania grobli.

aggredior, essus sum, ĕdi (greddior), 1) uderzać, napadać; przedsiębrać.

aggrĕgo, avi, atum, are, przyłączyć; se ad amicitiam, wnijść w przyjaźń, w przymierze.

Agis, ĭdis, m. król Sparty, brat Agiezylausza, który r. 400 został jego następcą; uduszony w więzieniu za to, że prawa Likurga w całej surowości przywrócić zamyślał.

agito, avi, atum, are, 1) poruszać; poganiać; equos, konie przejeżdżać; navem agitari iubeo, każę okrętowi żeglować, krążyć. — 2) rozważać, myślić, zamyślać o czém, przedsiębrać co, his rebus agitatis, po tych naradach, Cs. VII, 2.

agmen, minis, n. (zam. agimen, od ago), wojsko; primum, straż przednia, extremum, novissimum, straż tylna.

Agnonĭdes, is, m. Ateńczyk mówca i oskarzyciel Focjona, 318 przed Chr.

agnosco, ōvi, ĭtum, ĕre, (ad nosco), poznać; alquem natum, uznać kogo za syna po urodzeniu.

ago, ēgi, actum, ĕre, 1) pędzić, posuwać przysuwać, np. vineas; impedimenta, obłogi uwieść, nullis casibus agi, nie dać się ż. p, zachwiać, ustraszyć. — 2) chodzić około czego, starać się o co; vigilias, stać na straży. — 3) zawiadować, kierować czém; rem, popierać sprawę; vitam, życie prowadzić; bonitas nullis casibus agitur, poczciwość nie zachwieją żadne przygody. — 4) myślić o czém, zamierzać co; id agere, ut, oto się starać aby. — 5) gratias, dziękować. — 6) cum aliquo, mówić, porozumiewać się; a) w sprawach publicznych: układać się, wchodzić w układy; b) w sądowych: agere lege cum alquo, prawem kogo pociągać, de alquo, kogo zapozwać. — 7) Przenośn: id agitur, o to chodzi; existimatio in ea re agitur, tu chodzi o dobre imię, sławę; res major agitur, o rzecz ważniejszą chodzi.

agrestis, e, rólniczy, polny, wiejski.

agricŏla, ae, m. wieśniak, gospodarz.

agricultura, ae, f. rólnictwo, uprawa roli.

Agrippa, ae, m. (M. Vipsanius), wódz i minister Augusta, którego córkę Tulją matkę Agrypiny, miał za drugą żonę.

aio, ĕre, mówić, utrzymywać

ala, ae, f. skrzydło u ptaków. 2)

skrzydło w wojsku; hufiec jazdy, który na skrzydłach stawał.

alăcer, cris, e, ochoczy, chętny, odważny.

alacritas, atis, f. ochoczość, ochota, gotowość.

albus, a, um, biały.

alces, is, f. łoś.

Alcibiades, is, m. wódz Ateńczyków w wojnie Peloponeskiej, znany z swej dumy i podstępów.

Alcmaeon, ōnis, m. zabójca swej matki Eryfili.

Alesia, ae, f. warownia Mandubjów w Galji Celtyckiej.

Alexander, dri, m. 1) tyran w mieście Pherae w Tesalji, stąd Phaereus zwany. — 2) Wielki, król macedoński. — 3) syn Aleksandra W. urodzony w 3 miesiące po jego śmierci.

Alexandrīa, ae, f. miasto w Egipcie, sławne ze swych bibljotek.

Alexandrīnus, a, um, aleksandryński; bellum Al., wojna po bitwie pod Farzalem w Egipcie prowadzona.

alias, innym razem, kiedy indziej, przy innej sposobności; alias — alias, jużto — jużto.

alienigĕna, ae, m. (alienus-gigno), cudzoziemiec, przychodzień.

alĭēno, avi, atum, are, odmienić, odstręczyć, odrazić, odwieść, zbuntować przeciw komu. Pass. alienari ab alquo, przeniewierzyć się komu; alienatae insulae, odpadłe wyspy; alienari mente, stracić przytomność.

alĭēnus, a, um, 1) obcy, cudzy; aliena fortuna, szczęście cudze t. j. innych; alienae sum civitatis, jestem z innego kraju, cudzoziemiec. — 2) niestósowny, od rzeczy, niedogodny.

alio (scil. loco), dokąd inąd, ku innemu końcowi, celowi; hoc longe alio spectabat, to zmierzało zupełnie dokąd inąd, miało co innego na celu.

aliquamdiu, czas niejaki.

aliquando, 1) o czasie przeszłym: niegdyś. — 2) o czasie przyszłym: kiedyś.

aliquanto (Abl. od aliquantum), nieco, trochę, cokolwiek, mało co.

aliquantum, nieco, trochę.

aliquis, quid i **quod**, kto, ktokolwiek, który, jaki, pewien; aliquid novi consilii, jakiś nowy plan.

aliquot, kilka.

aliquoties, kilka razy, kilkakroć, wiele razy.

aliter, inaczej; multo aliter, (daleko) zupełnie inaczej.

alĭus, a, ud, inny, obcy; alius — alius, jeden drugi; aliud ac przed spółgł. aliud atque przed samogł., inne, inaczej — jak; alius alia via, jeden tą, drugi inną drogą.

allĕgo, lēgi, lectum, ĕre (lego), przybrać, dobrać.

allicio, lexi, lectum, ĕre, wabić, nęcić, przyłudzać, pociągać na swą stronę.

Allobrŏges, um, m. bitny naród w Galji Narbońskiej.

alo, ui, tum, ĕre, 1) żywić utrzymywać. — 2) pomnażać; civitatem, wspierać; controversiam, spór wzniecać.

Alpes, is, f. zwycz. **Alpes, ium**, góry Alpejskie, Alpy.

Alpīcus, i, m. mieszkaniec Alpów, goral Alpejski.

alte, wysoko; altius eminere, wznieść się nad kogo, odznaczyć się.

alter, ĕra, erum, ĕrius, 1) drugi; alter-alter, jeden-drugi; niekiedy też unus-alter (kiedy się liczy); alterum tantum, drugie tyle. — 2) przeciwny, altera factio, drugie t. j. przeciwne stronnictwo.

alternus, a, um, na przemian, kolejno, jeden po drugim; alternis annis co dwa lata.

alterŭter, tra, trum, jeden z dwóch.

altitūdo, inis, f. wysokość.

altus, a, um, wysoki, głęboki; altum mare, głębia.

alūta, ae, f. zamesz, skóra miękka, na zamesz wyprawna.

amātor, oris, m. kochanek, ulubieniec, przyjaciel.

ambactus, i, m. paź, giermek.

Ambarri, orum, m. mały naród między Allobrogami i Eduami po prawej stronie rzeki Arar.

Ambrani, orum, naród nie wielki w Galji Belgickiej.

Ambibari, orum, m. mały naród w Galji Ludguńskiéj.

Ambiliāti albo **Ambiliates, um**, mały naród w Galji Belgickiej.

Ambiorix, ĭgis, m. naczelnik Eburonów.

ambitio, onis, f. 1) chodzenie po obywatelach w celu dostąpienia urzędów. — 2) duma, próżność. — 3) przepych, okazałość.

ambitus, us, m. staranie, ubieganie się o urząd, zabiegi.

ambo, ae, a, oba, obydwaj.

amentia, ae, f. obłąkanie.

amentum, i, n. rzemień u pocisków.

amice, po przyjacielsku; amice de Romanis cogitare, myśleć o przyjaźni z Rzymianami.

amicitia, ae, f. 1) przyjaźń, amicitiam gerere, żyć w przyjaźni; locum amicitiae (=amici) tenere, godność ministra piastować, XVIII, 1, 6; ab amicitia regis deficere, odstąpić od p. — 2) zgoda, pokój, przymierze między narodami; amicitiam facere, iungere, comparare, przymierze zawrzyć.

amictōrium, i, n. (od amicio), szata wierzchnia, płaszcz.

amicus, i, m. 1) Adj. przyjacielski, przyjazny, przychylny, życzliwy; amicior, więcej uważający, baczniejszy; amicus sum alcui, sprzyjam. — 2) Subst. przyjaciel, ulubieniec, kochanek, faworyt; amicus regis, powiernik, minister. I, 3, 2; XV, 3, 5; XVIII, 2, 4; XXI, 3, 1.

amissus, us, m. utrata.

amita, ae, f. stryjenka, siostra ojca.

amitto, misi, missum, ĕre (a=mitto), stracić; optimates, łaskę u wielkich panów stracić, zrazić ich sobie.

Ammon, ōnis, m. przezwisko Jowisza w postaci barana, którego świątynia była w puszczy Libijskiej.

amo, avi, atum, are, kochać, miłować, lubić.

amoenitas, atis, f. wesołość, przyjemność.

amor, ōris, m. miłość.

amŏveo, ōvi, ōtum, ēre (a=moveo), oddalić, odjąć, usunąć; victum, nie dawać jeść.

Amphipŏlis, is, f. miasto w Tracji nad rzeką Strymon, zbudowane przez Cymona (dziś Rumili).

amphŏra, ae, f. naczynie o dwóch uchach, dzban, baryłka, beczułka.

ample, szeroko, wspaniale, długo.

amplifĭco, avi, atum, are, rozszerzać, rozprzestrzeniać, zwiększać.

amplitūdo, inis, f. obszerność, rozległość, wielkość.

amplius (od ample), więcej, nadto; dalej, dłużej.

amplus, a, um, 1) wielki, obszerny; ampliores copiae, większa część wojska, Cs. V, 19, 50. — 2) wspaniały, okazały, znakomity.

Amyntas, ae, m. król macedoński, ojciec Filipa.

an, lub czy?

anagnōstes, ae, m. czytelnik, ten co czyta.

Anartes, ium, m. naród Dacki w dzisiejszym Siedmiogrodzie.

Anaclites, um, m. naród w Brytanji, wcale nieznany.

anceps, cipĭtis, m. (amb=caput), 1) o dwu głowach; podwójny, dwojaki, np. periculum; proelium, bitwa nierozstrzygniona. — 2) niebezpieczny; locus, miejsce wystawione z dwóch stron na napaść.

ancŏra, ae, f. kotwica; ancoram tollere, podnieść kotwicę; in ancoris, na kotwicy.

Andes, ium, m. naród w Galji Celtyckiej.

Andocĭdes, ae, m. sławny mówca w Atenach.

anfractus, us, m. krętość drogi, zakręt, manowiec; anf. capere, zboczyć.

angŭlus, i, m. kąt, róg.

angustiae, arum, f. wąwóz, przesmyk; itinerum, trudne do przebycia drogi.

angustus, a, um, ciasny, wąski, szczupły, niebezpieczny; Subst. angustum, trudne położenie.

Anicia, ae, żona Ser. Sulpicjusza, krewna Attyka.

anĭma, ae, f. 1) powietrze. — 2) oddech, życie; animam deponere, efflare, emittere, ducha wyzionąć, umrzeć.

animadverto, ti, sum, ĕre (animum=adverto), myśl na co zwrócić; 1) rozważać. — 2) spostrzedz, widzieć. — 3) in alquem, karać kogo, przyganiać.

anĭmal, is, m. istota żyjąca, zwierzę.

anĭmātus, a, um (od animare), natchniony: animatae bene insulae, dobrze myślące, wierne wyspy (przeciw. alienatae).

anĭmus, i, m. 1) dusza, duch, umysł; in animo alicujus esse, być w czyjej pamięci; animi laborem perferre, umysłowo pracować, natężać się. — 2) myśl, zamiar; eodem animo esse (t. j. hostili) tchnąć tą samą nienawiścią, zawziętością; animo bono facere, czynić co w dobrej chęci, w dob. zamiarze. — 3) chęć, skłonność, serce; aequo animo z obojętnem sercem, obojętnie. — 4) odwaga, męstwo; animus mihi accedit, nabieram więcej odwagi; fidens animus, atque infestus, śmiałość i zawziętość.

annālis, is, m. (scil. liber), rocznik, zwycz. annales libri, roczniki.

annīcŭlus, a, um, roczniak, jeden rok mający.

annōtīnus, a, um, roczny, tegoroczny, przeszłego roku zbudowany, Cs. V, 8.

annŭlus, i, m. pierścień, pierścionek z pieczątką, pieczęć.

annŭo, ŭi, ūtum, ĕre (adnuo), kiwać głową, przyzwalać na co, przyrzec, obiecywać.

annus, i, m. rok, pora roku.

annŭus, a, um, 1) roczny, t. j. jeden rok trwający. — 2) co rok, t. j. co rok wracający się.

anser, ĕris, m. gęś.

ante, 1) Adv. przedtem, wprzody, dawniej; paucis ante gradibus, kilka kroków przed. — 2) Praep. z Acc. a) przed (o miejscu i czasie), ante oculos, przed oczyma, w obec; ante illum imperatorem = antequam ille erat imperator, nim był wodzem; quam ante zam. ante quam diem = qua die, XII, 3, 1. — b) przed (na oznaczenie wyższości), XXV, 3, 3.

antea = ante, przedtem, dawniej.

Antebrogius, i, m. poseł Remów.

antecēdo, essi, essum, ĕre (ante—cedo), 1) iść przed kim, na czele, przodkować. — 2) przewyższać, in re, w czem; me nemo in amicitia antecedit, nie ma lepszego przyjaciela nade mnie; antec. alquem honore, więcej doznawać czci nad kogo. — 3) bez Ablat. rzeczy: mieć pierwszeństwo, XVIII, 2, 2.

antecursor, ōris, m. który przed wajskiem przodkuje.

anteco, īvi, ītum, īre (anteeo) = antecedo.

anteféro, tŭli, lātum, ferre (ante-fero), nieść przodem; alquem alcui, przekładać kogo nad kogo.

antemna, ae, f. masztowy, żaglowy drąg.

antēpōno, pŏsŭi, pŏsĭtum, ĕre ante-pono), nieść, przenosić, przekładać, alquem alcui, kogo nad kogo; antepono te aliis in familiaritate, przekładam twą przyjaźń nad innych, wolę z tobą przestawać, aniżeli z innymi.

antesto, stĕti, stare, przewyższać, przechodzić kogo w czem, celować czem między kim; (bez Abl.) więcéj znaczyć, jak.

anteverto, ti, sum, ĕre, uprzedzić; Caesar omnibus consiliis antevertendum existimavit, Cez. mniemał, że przede wszystkiem o to chodzić powinno.

Antigĕnes, is, m. wódz Aleksandra W.

Antigŏnus, i, m. wódz Aleksandra W.

Antiŏchus, i, m. (Magnus), król Syrji od roku 224, którego Hannibal namówił do wojny z Rzymianami.

Antipăter, tri, m. wódz i powiernik Aleksandra W., potem rządzca Macedonji w czasie, kiedy król jego Azją zdobywał.

antiquĭtas, ātis, f. starożytność.

antiquĭtus, dawno, niegdyś, od dawnych czasów.

antiquus, a, um, starożytny, dawny.

antistes, tĭtis, przełożony; arcykapłan, kapłan, kapłanka.

Antistius, i, m. C. Ant. Reginus, legat Cezara.

antisto = antesto.

Antonius, i, m. (M.) konsul, przez Cycerona nieprzyjacielem ojczyzny ogłoszony, później triumvir wspólnie z Oktawjanem i Lepidem.

aperio, ui, rtum, īre, 1) otworzyć. — 2) odkryć, objawić, wyjawić, dać się poznać, II, 8, 6; dowieść, dać dowód; z Acc. c. Inf. wyznać, uwiadomić ogłosić, nie tajić, XVIII, 13, 3.

aperte, otwarcie, jawnie, szczerze.

apertus, a, um, (od aperio), 1) otwarty, równy, płaski; regio, równina, płaszczyzna, aperta loca, bezleśne okolice. — 2) jawny, jasny, oczywisty, widoczny; apertum est mihi id, wiadomo mi o tem.

Apollo, ĭnis, m. syn Jowisza i Latony, bożek wieszczów, opiekun wyroczni w Delfach, gdzie kapłanka Pitja z jego natchnienia przyszłość przepowiadała i rady dawała; stąd także bożek poezji, nauk, sztuki lekarskiej i t. d.

Apollocrātes, is, m. najstarszy syn Dionizjusza młodszego, tyrana Syrakuskiego r. 368. współczesnego Platonowi.

apparātus, us, m. przygotowanie; belli, uzbrojenie do wojny; okazałość; apparatu regio uti, dwór królewski prowadzić; machiny wojenne i szańce, XVIII, 5, 7.

appāreo, ui, ĭtum, ēre (adpareo), 1) pokazywać się, dać się widzieć, stawić się; alicui, służyć komu, np. regi. — 2) jasno się okazywać, być jasnym, oczywistym; res apparere non possunt, czyny nie mogą się okazać w prawdziwém świetle; apparet, okazuje

się; apparebat omnibus, wszyscy widzieli.

appăro, avi, atum, are (paro), 1) gotować, sposobić, czynić przygotowania; bellum, sposobić się do wojny, uzbrajać się; aggerem, sypać groblą, wał. — 2) zamierzać, zamyślać co.

appello, avi, atum, are (adpello), 1) przemówić, udać się do kogo, prosić kogo. — 2) nazywać, mianować; cognomine appellari, dostać przydomek.

appello, pŭli, pulsum, ĕre (pello), przypędzać, classem ad littus, przypłynąć, przybić (z flotą) do brzegu, wylądować; navis appellitur, okręt przybija do brzegu, zawija do portu.

appĕto, tivi, tĭi, itum, ĕre (peto), 1) ściągać rękę po co; pragnąć, starać się; humerum gladio, ugodzić mieczem w ramię; ferro, porywać się z mieczem do kogo. — 2) zbliżać się, np. dies.

Appia, ae, f. (via), droga wielka, założona staraniem ślepego Appjusza r. 312 od Rzymu do Kapuy, a później przedłużona aż do Branduzjum (via militaris).

applĭco, avi i ŭi, atum i itum, are (ad-plico), 1) przytykać, przylepiać. — 2) se ad alquem, łączyć się z kim; se ad societatem alcuius, zawrzeć przymierze z kim: se ad rem, opierać się o co, Cs. VI, 27.

appōno, sŭi, itum, ĕre (pono), przykładać, przystawiać, przydawać.

apporto, avi, atum, are (porto), przynosić, przywozić.

appŕime, bardzo, wybornie, nadzwyczajnie.

appröbo, avi, atum, are, pochwalać, potwierdzać.

appropinquo, avi, atum, are (propinquo), przybliżać się, nadchodzić.

Aprīlis, e, kwietniowy, Kwiecień.

aptus, a, um, zdatny, stósowny, dogodny.

apud, u; apud Persas, u P. = w kraju Persów; przed, apud eos, przed nimi, w obec nich, w ich przytomności, II, 9, 2; na, apud aram sacrificare, na ołtarzu czynić ofiary.

Apŭlia, ae, f. prowincja w południowych Włoszech.

aqua, ae, f. woda; aqua et igni interdicere, skazać na wygnanie.

aquatio, ōnis, f. przenoszenie, czerpanie wody.

aquĭla, ae, n. orzeł, chorągiew legjonu.

Aquilēa, ae, f. miasto w Galji Transpadańskiéj, jeszcze dziś tak zwane.

aquilĭfer, i, m. (aquila-fero), chorąży.

aquĭlo, ōnis, m. wiatr północny.

Aquitania, ae, f. część Galji.

Aquitāni, orum, m. mieszkańcy Akwitanji.

aquor, atus sum, ari, wodę czerpać, nabierać.

ara, ae, f. ołtarz.

Arar, ăris, m. rzeka, (dziś Saona) wpadająca do Rodanu.

arbĭter, tri, m. świadek, p[illegible]dnik, sędzia.

arbĭtrium, i, m. wyrok[illegible]anie, wola, rozkaz; arbitrio, podług woli, na rozkaz.

arbĭtror, ātus sum, ari, sądzić, mniemać, poczytywać, uważać, utile, za rzecz korzystną.

arbor, ŏris, f. drzewo; arborum tractus, ciągnące się krzewiny; arbores stratae, zasieki.

Arcadia, æ, f. prowincja w środku Peloponnezu.

Arcas, ădis, m. Arkadyjczyk.

arceo, ui, (itum, etum) ēre, zamykać, wstrzymywać; arctus, ograniczony, ciasny, gęsty, np. silva.

arcesso, īvi, ītum, ĕre, posłać po kogo, wezwać, przywołać.

Archĭas, ae, m. 1) arcykapłan w Atenach. — 2) naczelnik Teban w wojnie, XVI, 3, 2.

Ardeātinus, a, um, ardeatyński; praedium ard., włość Attyka pod Ardeją w Latium.

ardeo, si, sum, ēre, goreć, palić się; pałać, np. cupiditate; pałać gniewem, Cs, V, 29.

Arduenna, æ, f. silva, las Ardueński, góry Ardeny w Galji Belgickiej.

arduus, a, um, wysoki, wyniosły, przepaścisty; przykry, nieznośny.

Arēte, es, f. małżonka Diona, córka Dionizjusza starszego z Syrakuzy.

argentum, i, n. 1) srebro. — 2) srebra = służba stołowa.

Argi, orum, m. w Sing. Argos, m., stołeczne miasto Argolidy w Peloponezie.

Argilius, i, m. z miasta Argilus w Tracji, powiernik i zdrajca Pauzaniasza.

argilla, ae, f. glina.

Argīvi, orum, m. mieszkańcy Argolidy.

arguo, ŭi, ūtum, ĕre, winować, oskarżać; crimine, przekonać kogo o zbrodnią, dowieść komu zbrodni.

Aridaeus = Arsidaeus.

aridus, a, um, suchy; aridum, i, n. brzeg.

aries, ĕtis, m. 1) baran. — 2) taran, t. j. belka dębowa, w końcu okuta na podobę głowy baraniej, którą tłuczono mury.

Ariobarzānes, is, m. satrapa Lidji, Jonji i Frygji za czasów Artakserksesa II. Mnemona 440—362 przed Chr.

Ariovistus, i, m. król Germanów, którzy przeszli przez Ren do Galji.

Aristides, is, m. Ateńczyk, zwany Sprawiedliwym, który rządził Atenami 491—486.

Aristius, i, m. trybun wojskowy.

Aristomache, es, f. siostra Diona, druga żona Dionizjusza I. tyrana Syrakuzy 405—386.

arma, orum, n. 1) broń, zbroja, wszelkie narzędzie służące do obrony; arma capere, sumere, wziąć się do broni, conferre cum aliquo, ferre contra aliquem, walczyć z kim; arma (zam. bellum) inferre alicui, wydać wojnę; arma relinquere, broń złożyć. — 2) wojsko II, 4, 5; XXIII, 11, 7.; arma inferre regioni, wojsko ściągnąć na okol.; ćwiczenia wojenne, robienie bronią, XV, 2, 4.

armamenta, orum, n. sprzęt (okrętowy) wszelkiego rodzaju; ar. eripere, okręt rozbrojić.

armatūra, ae, f. 1) zbroja, rynsztunek. — 2) wojsko uzbrojone, zawsze z przymiot., levis = velites (przeciwnie gravis armatura, wojsko ciężko uzbrojone, ciężka piechota).

Armenius, i, m. Armeńczyk.

armilla, ae, f. naramiennik, złota obręcz dla pieszych, którą udarowani żołnierze na ramieniu nosili.

armo, avi, atum, are, 1) zbrojić, uzbrajać; armati = milites, żołnierze. — 2) do wojny namawiać, zachęcać; se imprudentia alicuius, nieostrożności czyjej użyć jako broni przeciw niemu samemu, t. j. korzystać z nieostrożności.

Armoricae civitates, państwa nadbrzeżne, północne w Galji.

arripio, pui, eptum, ĕre (rapio), zabrać, pochwycić, uchwycić; pojąć, zrozumieć, XXV, 1, 3.

arroganter, dumnie, zuchwale.

arrogantia, ae, f. pycha, duma, zuchwałość.

ars, tis, f. 1) sztuka, nauka, rzeiosło; optimae t. j. ingenuae, sztuk i wyzwolone, piękne. — 2) zręczność, podstęp, fortel.

Arsidaeus, i, m. syn Datamesa.

Artabānus, i, m. zabójca perskiego króla Kserksesa I.

Artaxerxes, is, m. 1) Macrochir, Długoręki, król perski 465-424. — 2) Mnemon albo Artakserkses II. król perski 404-362.

Artemisium, i, n. przylądek wyspy Eubeji, pamiętny bitwą tam stoczoną r. 480.

articŭlus, i, m. członek, staw, w ciele, kolanko.

artifex, fĭcis, m. 1) mistrz, biegły w czem, XII, 1, 3. — 3) rzemieślnik, niewolnik biegły w swem rzemiośle, XXV, 13, 4.

artificium, i, n. sztuka, utwór sztuczny; dowcip, zręczność; chytrość, podstęp.

aruspex, zob. haruspex.

Arverni, orum, m. naród znaczny w Galji Akwitańskiej.

arx, cis, f. gród, zamek obronny; w Atenach Cekropja, w Tebach Kadmeja.

ascendo, di, sum, ĕre (scando), 1) wstępować, wchodzić na co; navem, in navem, wsieść na okręt. — 2) gradum (t. j. honorem) objąć urząd, posunąć się do godności.

ascensus, us, m. wstępowanie, ascensu prohibere, bronić wstępu; spadzistość, pochyłość góry.

Asia ae, f. 1) cała Azja, I, 3, 1; stąd kładzie się też za państwo Perskie, gdy je przeciwstawiamy Europie t. j. Grekom. — 2) Azja Mniejsza, t. j. Azja między górami Taurus i Hellespontem.

Aspendius, i, m. rodem z miasta Aspendus w Pamfilji nad rz. Eurymedon.

asper, a, um, chropowaty, przepaścisty, (iugum) okrutny, przykry.

asperĭtas, atis, f. szorstkość, ostrość, dziwactwo: asperitatem vereri, dziwactwu ulegać.

aspernor, atus, sum, ari (spernor), gardzić czem, odrzucić co.

Aspis, is, m. pan Kataonji w Azji Mniejszej za czasów Artakserksesa II, koło r. 374.

asporto, avi, atum, are (absporto), przewieść.

assĕcla, ae, m. towarzysz, pomocnik.

assiduus, a, um, ciągły, wytrwały, ustawiczny, pilny, usilny.

assimŭlo, avi, atum, are (ad-simulo), naśladować, udawać.

assisto, stĭti, stĭtum, ĕre, postawić; scil. se, stanąć, przystąpić, stać, obok, przy kim.

astu, ūs, n. miasto, osobliwie Ateny, jak urbs Rzym.

at, lecz, ale, zaś, przeciwnie, wszakże.

Athamānes um, m. lud na górze Pindus w Epirze.

Athēnæ ārum, f. Ateny, stolica Attyki.

Athēniensis, e, 1) Adj. ateński. — 2) Subst. Ateńczyk.

athlēta, æ, m. zapaśnik, szermierz, walczący na publicznych igrzyskach.

Attius, i, m. Q. Attius Varus, dowódzca jazdy.

atque, 1) łączy zdania różnogatunkowe, stoji zwyczajnie przed samogł. i znaczy: i, a, jednak, azatem. — 2) oznacza stopniowanie; a nawet, XXIII, 2, 4. — 4) po wyrazach oznaczających podobieństwo lub różnicę wykłada się przez: aniżeli, niżeli, jak.

Atrebātes, um, m. naród w Galji Belgickiej.

attendo, di, tum, ĕre (tendo), 1) napinać. — 2) animum i bez animum (mocniejsze jak advertere animum,), zwrócić na co uwagę, uważać pilnie.

attexo, xui, xtum, ĕre przyłatać; przylać, przyłączyć.

Attica, æ, f. Attyka, prowincja środkowej Grecji.

Atticus, i, m. Ateńczyk, któremu Nepos swoje biografje przypisał.

attingo, tĭgi, tactum, ĕre (tango), 1) dotykać, dosięgać; aliquem, dotyczyć się, obchodzić kogo; terram att., dotykać, dostać ziemi; graniczyć, być przyległym. — 2) osięgnąć, dostać się, przybyć dokąd. — 3) przenośn. a) powierzchownie co czynić, np. poëticam, oddawać się cokolwiek poezji. b) krótko nadmienić, wspomnieć, XXI, 1, 1; XVI. 1, 1.

attribuo, ui, ūtum, ĕre (tribuo), przydać, przypisać, naznaczyć, wyznaczyć, poddać, Cs. VII, 76.

auctor, oris, m. sprawca, doradzca; autor, pisarz; auctorem esse, radzić, uradzić, uchwalić, Cs. III, 17: aliquem auctorem et actorem habere, doznawać czyjej rady i pomocy.

auctōrĭtas, ātis, f. 1) powaga, znaczenie; auctoritatem sibi constituere, zjednać sobie powagę, nabyć znaczenia, wpływu. — 2) zdanie, polecenie, rozkaz, np. senatus auct. — 3) wiarogodność, świadectwo, II, 4, 1. — 4) rada, przykład, VII, 3, 1.

audācĭter, i **audacter,** śmiało.

audax, ācis, śmiały, zuchwały, VI, 1, 3.

audeo, ausus, sum, ēre, śmieć, odważać się.

audiens, słuchający; dicto audiens, posłuszny.

audio, īvi, ītum, īre, 1) słyszeć, słuchać, przysłuchiwać się; auditum praedicare, coś jako wieść, pogłoskę drugim opowiadać, XXV, 13, 7; audiente populo, w obec ludu (zgromadzonego). — 2) intrans. bene audire, słynąć; male audio, złe mam imię, źle o mnie mówią.

auditio, onis, f. słuchanie, słuch, wieść, pogłoska.

aufĕro, abstŭli, ablātum, auferre (ab-fero), unieść, zabrać.

augeo, auxi, auctum, ēre, 1) powiększać, auctus, wyniesiony do wielkiego znaczenia przez Demostenesa, XIX, 2, 3.—2) aliquem aliqua re, obdarzyć kogo czem obficie, zbogacić, XIII, 1, 3.

Aulerci, orum, m. naród w Galji Celtyckiej.

aulĭcus, a, um, 1) dworski. — 2) dworzanin.

Aulus, i, przezwisko rzymskie.

Aurelius, i, m. (Caius) nazwisko Rzymianina, który po bitwie pod Zamą 201 był konsulem wspólnie z Sulpicjuszem.

aurĕus, ea, um, złoty.

auris is, f. ucho.

aurum, i, n. złoto.

Aurunculus, (L. Aur. Cotta) **i,** m. wódz Cezara.

Ausci, orum, m. naród w Akwitanji.

Ausetani, orum, m. naród iberyjski w Hiszpanji Tarakoneńskiej.

auster, tri, m. wiatr południowy.

aut, albo, aut-aut, albo-albo; w zdaniach przeczących=neque-neque.

autem, zaś.

Automatia, æ, f. bogini szczęścia.

Autophradates, is, satrapa Lidji za Artakserksesa 384—374.

autumnus, i, m. jesień.

auxiliāris, e, posiłkowy, pomocny.

auxilior, atus sum, āri, pomagać, wspierać, posiłkować.

auxilium, i, n. 1) pomoc, ocalenie; auxilio esse, pomagać; auxilio alicuius, za czyją pomocą; auxilium suae

salutis, ocalenie własnego życia, XIX, 2.; auxilium rei, środki, rada przeciw czemu, na co. — 2. auxilium, orum, posiłki wojenne

avāre, chciwie, łakomo.

Avaricensis, e, tyczący się miasta Avaricum.

Avaricum, i, n. miasto Biturygów w Akwitanji.

avaritia, ae, f, chciwość, łakomstwo.

avārus, a, um, chciwy, skąpy,

avĕho, xi, ctum, ĕre, uwozić, zabierać.

averto, ti, sum, ĕre, (verto), 1) odwrócić, tyłem obrócić, puppes (zam. naves) flotę obrócić, t. j. z flotą uciekać, XXIII, 11, 6; aversus, uciekający, I, 26. — 2) odwieść, odstręczyć.

avis, is, f. ptak.

avŏco, avi, atum, are(a-voco), odwoływać, odciągać, odradzać.

avunculus, i, m. wuj, brat matki.

avus, i, m. dziad.

Axŏna, ae, m rzeka w Galji Lugduńskiej.

B.

Babylon, ōnis, miasto w ziemi Chaldejskiej nad Eufratem.

Bacchius Tamphilus (Cn. i M.), **i**, m. rzymscy konsulowie.

Bacēnis silva, f. las Turyngski lub Hercyński.

Bagaeus, i, m. Pers, brat Farnabaza, jeden z zabójców Alcybjadesa 403 przed Chr.

Balbus, i, m. (L. Cornelius) przyjaciel Attyka.

Balearis, e, balejarski.

balteus, i, m. pas od szpady.

Balventius, i, m, T. mężny setnik.

barba, ae, f. broda; promissa, za puszczona, długa.

barbārus, a, um, 1) cudzoziemski, obcy, t. j. nie Grek, nie Rzymianin, osobliwie król Perski, II, 4, 5. IX, 4, 3. — 2) dziki, nieoświecony, I, 31. XVII, 3, 1.

Barcas, ae, przydomek, Hamilkara i jego rodziny.

Batavi, m. naród przy ujściu Renu.

beātus, a, um, szczęśliwy; non beatissimus, nie najszczęśliwszy, dosyć ubogi, XVII, 8, 2.

Belgae, m. Belgowie, naród germańsko-celtycki u niższego Renu.

Belgium, i, n. część Galji Belgickiej po obu stronach Mozeli.

bellicōsus, a, um, bitny, waleczny.

bellĭcus, a, um, wojenny; b. virtus, męstwo w boju.

bello, avi, atum, are, wojować, prowadzić wojnę, walczyć.

bellum, i, n. bój, wojna; bellum parare, gotować się do wojny, alicui, przeciw komu; b. gerere, w. prowadzić; b. ducere, w. przewlóczyć; conficere, delere, componere, wojnę zakończyć; persequi aliquem bello, trapić wojną.

bene, dobrze; bene rem gerere (o wojnie), być szczęśliwym; bene meritus, dobrze zasłużony, dobroczyńca, XVIII, 6, 5.

beneficium, i, n. usługa, dobrodziejstwo; beneficio aliquem afficere. beneficium alicui tribuere, dobr. świadczyć; beneficio uti, dobrodziejstwo odebrać, przyjąć, korzystać z dobr. XXV, 3, 1; sortium beneficio esse incolumen, losowaniu winienem swe ocalenie, Cs. I. 53; beneficio, za wstawieniem się, przyłożeniem się, staraniem.

benevolentia, ae; f. życzliwość, przychylność, łaska, względy; benevolentia munitus, na przychylności oparty; benevolentiam accipere, przyjmować dowody przychylności, VII, 6, 3; dobrotliwość, dobroć, XX, 3, 5.

benignĭtas, atis, f. łaskawość, dobroczynność, dobroć, uprzejmość.

bestia, ae, zwierz.

Bibracte, is, n. główne miasto Eduów.

Bibrax, actis, n. miasto Remów w Galji Belgickiej.

Bibroci, m. naród w Brytannji.

bidŭum, i, n. (bis-dies) przeciąg dwóch dni, dwa dni.

Bigerriōnes, um, m. naród w Akwitanji.

bini, ae, a, po dwóch, po dwie, po dwa, parami; także=duo z rzeczownikami tylko w Plur. używanemi.

bipartio, īvi, ītum, īre i **bipartior, ītus sum, īri** (bis-partio), na dwie części dzielić; bipartitus; dwojaki; bipartito, w dwóch oddziałach.

bipedālis, e, dwustopowy, na dwie stopy.

bis, dwa razy, dwakroć.

Bisanthe, es, f. zamek w Chersonnezie trackim nad Hellespontem.

Bithyni, orum, m. mieszkańcy Bytynji.

Bithynia, ae, f. krajina w Azji Mn. naprzeciw Konstantynopola.

Bituriges, um,m. m. naród w Akwitanji.

blandus, a, um, przychlebiający się, przymilający się.

Boeotii, orum, m. mieszkańcy Beocji, która na północ od Attyki leżała, z Greków najbardziej zmysłowości oddani, stąd przysłowia: sus Boeotia, ingenium Boeoticum.

Boia, ae, f. = terra Boiorum.

Boii, orum, naród, który mieszkał w Galji, Italji, Germanji i Noricum.

bonitas, atis, f. dobroć serca, poczciwość [charakteru]; b. agrorum, żyzność, urodzajność roli.

bonus, a, um, dobry, dobrotliwy, poczciwy; znakomici i bogaci obywatele, którym szczególniej chodziło o utrzymanie rządu i praw. Subst. bonum, i, n. 1) dobro, dar; b. naturale, dary natury, dobre przymioty. — 3) dobra, majętność, XVII, 4, 5; XXIII, 7, 7; XXV, 12, 3. — 5) dobrodziejstwa II, 9, 3.

boreas, ae, m. wiatr północny.

Borni, orum, m. zamek na półwyspie Trackim.

bos, bovis, m. wół.

brachium, i, n. bark, ramię.

Bratuspantium, i, n. miasto w kraju Bellowaków.

brevis, e, krótki; brevi (scil. tempore) w krótce.

breviter, krótko, pokrótce, w krótkości.

Britanni, m. Brytańczykowie.

Britannia, ae, f. Brytannja, t. j. Anglja i Szkocja.

brūma, ae, przesilenie nocy, najkrótsze dni w roku, zima.

brumālis, e, najkrótszy, zimowy, dies.

Brutus, i, m. 1) M. Junius, który wspólnie z Kasjuszem zabił Cezara 15. Marca 44r. przed Chr. — 2) Decimus Junius, który miał także udział w zamordowaniu Cezara.

Bysanthe, zob. Bisanthe.

Byzantium, i, n. miasto w Tracji nad Bosporem, założone koło r. 800 przez osadników jońskich z Miletu; r. 330 po Chr. przezwane Konstantynopolem.

Byzia, VII, 7, 4, gdzie się zwyczajnie Bisanthe znajduje.

C.

C. 1) = Caius. — 2) = sto. — 3) = condemno, potępiam.

Cabillōnum, i, n. znaczne miasto w kraju Eduów.

cacūmen, ĭnis, n. szczyt, wierzchołek, koniec.

cadāver, ĕris, n. trup.

Cadmea, ae, f. zamek i początek Teb.

cădo, cecĭdi, casum, ĕre, 1) paść, polegnąć, zostać zabitym, umrzeć, zakończyć życie. — 2) Przenośnie: a) upadać, zmniejszać się, niszczeć, zginąć. b) popaść; in suspicionem alicujus, w podejrzenie u kogo. — 3) stać się, wydarzyć się, I, 2, 5; XVIII, 1, 2.

caducĕus i caducēum, i, laska poselska dla okazania, że niosący ją przychodzi w dobrym zamiarze.

Cadurci, m. naród w Akwitanji.

Cadusii, orum, n. naród w Azji Mn. między morzem Kaspijskiem i Czarnem.

Caecilius, i, m. (Q.) bogaty rycerz rzymski, wuj Attyka.

caedes, is, f. zabójstwo, mord, rzeź; caedem alicuius facere, zabić kogo; caedes facta est, rzeź trwała, XV, 10, 3; caedem facere, zabójstwo popełnić, Cs. VI, 1.

caedo, cecĭdi, caesum, ĕre, zabić, ubić.

caerimonia, ae, f. obrząd, uroczystość religijna; caerimonia summa aliquid colere, mieć co w największem poszanowaniu.

caerulĕus, a, um, modry, błękitny, niebieskawy, zielonawy.

Caesar, ăris, m. 1) C. Julius, rzymski dyktator, zabity r. 44 przed Chr. — 2) Cai. Octavianus, siostrzeniec poprzedniego, od którego został za syna przybrany, od r. 31 samowładzca państwa Rzymskiego z tytułem Augusta.

Caesariānus, a, um, Cezarowy; bellum, wojna domowa między Jul. Cezarem a Pompejuszem 49-44.

calamitas, atis, f. 1) szkoda, nieszczęście, np. ślepota, XX, 4, 1. — 2) klęska, strata w wojnie; calamitatem accipere, klęskę ponieść; calamitatem ferre, klęskę wytrzymać; calamitatom inferre, klęskę zadać.

calefacio, fēci, factum, ĕre, ogrzewać, zagrzewać.

Calendae, arum, f. pierwszy dzień każdego miesiąca; a. d. V. Cal. April., 27 d. Marca.

Calĕti, orum, albo **Calētes, ium**, m. naród w Galji Lugduńskiej.

Calidus, i, m. rzymski poeta.

Callias, ae, m. bogaty i znakomity Ateńczyk.

Callicrătes, is, m. zabójca Diona w Syrakuzie r. 354.

callide, chytro, podstępnie; cogitare jenjalne układać plany; callidissime, jak najtrafniej, II, 1, 4.

calliditas, atis, f. chytrość, przebiegłość, przezorność.

callĭdus, a, um, doświadczony, wyćwiczony, biegły (w dobrem i złem); chytry, obrotny, przebiegły; liberalitas non est callida, chojność nie jest wyrachowana, interesowna.

Callipharon, ōnis, m. uczył Epaminondę tańca.

Callistrătus, i, mówca i poseł ateński.

calo, ōnis, m. giermek, orężnik, chalastra wojenna.

calx, cis, f. pięta; calces remittere, wierzgać (o koniach).

Camissăres, is, m. wódz perski, ojciec Datamesa.

campester, tris, e, płaski, równy; loca campestria, równiny.

campus, i, m. otwarte pole, płaszczyzna, równina.

Camulogēnus, i, m. jeden z Gallów aulerskich.

canis, is, c. pies; venaticus, pies łowczy.

Cannensis, e, Kanneński, pod Kannami w Apulji.

cano, cecini, cantum, ĕre, śpiewać, przepowiadać, prorokować, wróżyć; receptui, trąbić na ustęp, na odwrót.

Cantăbri, m. naród w Hiszpanji Tarakońskiej.

Cantium, i, n. podgórze i okolica w Brytannji (dziś Kent).

canto, āvi, ātum, are, śpiewać, grać; tibiis, na flecie.

cantus, us, m. śpiew; (tubarum) dźwięk, brzmienie, odgłos.

capesso, īvi, ītum, ĕre, chwytać; rempublicam, brać udział w rządzie kraju, przyjąć urząd, starać się o urząd.

capillus, i, m. włos, włosy; capillum promittere, zapuścić długie włosy, nosić długie włosy.

capio, cēpi, captum, ĕre, 1) chwytać, brać; consilium, powziąć zamiar; consilia, knować zamysły, IV, 3, 2; aliquid novi consilii, chwytać się, użyć nowych środków, XVIII, 8, 4. — 2) obrać, cp. anfractum longiorem (obrać), udać się manowcami; fructum oculis ex aliqua re, cieszyć się widokiem czego; dolores, boleści doznawać. — 3) przyjąć, otrzymać, dostać w nagrodę swych usług; honores, dostojeństwa piastować; magistratum, urząd sprawować; imperia capere, podzielić się państwem, XXI, 3, 1.; talenta, pobierać, mieć dochodu, VII, 9, 4; dolorem, ubolewać, smucić się; quietem, zasypiać; infamiam de re, pójść w ohydę, ohydzić się; virtutis opinionem, mieć sławę, słynąć z czego. — 4) zabrać, zająć, pojmać, zdobyć, wziąść w niewolę; locum, obsadzić miejsce. — 5) dostać się dokąd, np. insulam, na wyspę. — 6) Przenośn: a) objąć, zrozumieć, pojmować. b) ująć, zobowiązać sobie kogo; aliquem humanitate; misericordia captus, litością wzruszony, z litości; gloriam, zjednać sobie sławę. c) omamić, oszukać; consilio, podstępem podejść, XIV, 5, 3.

Capitōlium, i, n. Kapitol, świątynia Jowisza na górze Tarpejskiej obok Arxi Rupes Tarpeia.

capitulatim, krótko, ogólnie, w zarysie.

Cappadŏcia, ae, f. królestwo w Azji Mniejszej między Cylicją i morzem Czarnem.

Cappădox, ŏcis, m. mieszkaniec Kapadocji.

caprea, ae, f. dzika koza, sarna.

Capitāni, orum, m. nieznany naród w Azji, zapewne znad morza Kaspijskiego.

captīvus, i, m. braniec, jeniec, niewolnik.

captus, us, m. pojęcie, wyobrażenie; ut est captus, według wyobrażenia.

Capŭa, ae, f. stolica Kampanji.

caput, ĭtis, n 1) głowa: (licząc) dusza. — 2) życie; capitis periculum, niebezpieczeństwo życia; capitis periculum adire, wystawić życie na niebezpieczeństwo; capitis damnare, skazać na gardło, na śmierć; capitis absolvere, uwolnić od kary śmierci; capitis causam dicere, mieć sprawę gardłową, t. j. taką, gdzie idzie o gardło; w politycznym względzie: obywatelstwo (po naszemu kokarda); capitis (in iudicio) damnare, odjąć komu obywatelstwo. — 3) naczelnik, dowódzca; caput sum alicuius, jestem głową, przewodniczę. — 4) c. fontis, ujście.

Car, ris, m. Karyjczyk, mieszkaniec Karji.

Carcăso, ōnis, f. miasto w Galji Narbońskiej.

Cardăces, um, m. gatunek per-

skich żołnierzy bitnych i do rabunku skłonnych.

Cardiānus, i. m. rodem z Kardji, miasta na przesmyku Trackim.

carĕo, ŭi, ēre, być czego pozbawionym, wolnym od czego, nie mieć; patria, żyć w oddaleniu od kraju, nie mieć ojczyzny. — 2) nie potrzebować, łatwo się obejść bez czego, IX, 1, 2; nie korzystać z czego, nie używać, w swej obronie nie mieć od przyjaciół wsparcia, XV, 3, 4. — 3) wstrzymać się od czego, np. cibo.

Carĭa, ae, f. kraj w Azji Mniejszej.

carina, ae, f. dno, spodek okrętu.

caritas, atis, f. miłość połączona z szacunkiem.

carmen, mĭnis, n. pieśń, wiersz, śpiew.

Carnutes, um, m. naród w Galji Celtyckiej, w okolicy dzisiejszego Orleanu.

carpo, psi, ptum, ĕre, obrywać, szarpać, trapić, przyganiać, ganić.

carrus, i, m. wóz, kara, kolasa o 4 kołach, do przewożenia ciężarów.

Carthaginiensis, is, m. Kartagińczyk.

Carthāgo, ĭnis, f. Kartagina, osada Fenicjan w Afryce, rywalka Rzymu na morzu Śródziemnem.

carus, a, um, miły, drogi, szacowny.

Carvilius, i, m. król Brytów.

casa, ae, f chałupa, chata.

caseus, i, m. ser.

Cassander i **Cassandrus, dri,** m. wódz Aleksandra W. zabójca jego familji, najprzód rządzca, a potem 302 = 298 król Macedonji.

Cassi, orum, m. mały naród w południowej Brytannji.

Cassius, i, m. naczelnik spiskowych, którzy zabili Jul. Cezara.

Cassivelāunus, i, m. wódz Brytów.

castrum, i, n. twierdza, zamek, okop; Plur. castra, orum, obóz; facere, ponere, locare, obóz zakładać, obozem stanąć; castra movere, obóz zwinąć, obozem ruszyć; castra habere, obozować, obozem stać; castra sequi, służyć pod kim wojskowo; cum aliquo in castris esse, bywać z kim w wojnie, potyczkach; castra navalia, nautica, miejsce gdzie flota stoi w pogotowiu do bitwy, stanowisko floty.

casus, us, m. 1) upadnienie, upadek. — 2) przygoda, nieszczęście, cios. — 3) przypadek, zdarzenie; casu, przypadkiem.

Catamantaledes, is, m. król Sekwanów.

Cataonia, ae, f. leśna okolica w Azji Mn. przy Kapadocji i Cylicji.

catēna, ae, f. pęta, więzy; in catenas conjicere, do więzienia wtrącić, osadzić w więzieniu.

caterva, ae, f. gromada, tłuszcza.

Cativolcus, i, m. naczelnik Eburonów.

Cato, ōnis, m. 1) M. Porcius Censorinus, przezwany dla swej surowości jako censor 185r., który przede wszystkiém żądał zniszczenia Kartaginy; zowią go także maior dla różnicy od jego prawnuka. — 2) M. Porcius Cato, Uticensis zwany, który z upadkiem wolności r. 46 w Utyce życie sobie odebrał.

Catullus, i, m. C. Valerius, poeta Rzymski z Werony koło r. 88 przed Chr.

Caturiges, um, m. mały naród w Galji Narbońskiej.

caurus, corus, i, m. wiatr zachodnio-północny.

causa, ae, f. 1) przyczyna, powód. — 2) wymówka, przeszkoda; causam interserere, interponere, za powód podawać. — 3) winą; causam transferre winę składać na kogo. — 4) sprawa, osobl. sądowa; causam agere alicuius, bronić czyjej sprawy przed sądem; populi, ujmować się za ludem, trzymać z ludem; causam cognoscere, rozpoznawać, badać co sądownie; causam dicere, bronić się, tłomaczyć się w sądzie; c. capitis dicere, bronić się w sprawie gardłowej; causam obtinere, wygrać sprawę. — 5) stan, położenie, Cs. IV, 4. — Abl. causa, jako przyimek kładzie się po swoim przypadku: utriusque causa, dla obudwu, dla wspólnego dobra, X, 4, 1; non tua causa sed mea, nie przez wzgląd na ciebie lecz na mnie, XV, 4, 4.

caute, ostrożnie.

cautes, is, f. skała spadzista, rafa.

Cavarillus, i, m. wódz Eduów.

Cavarīnus, i, m. książe Senonów

cavĕo, cāvi, cautum, ēre, 1) strzedz się, mieć się na baczności; animum attendere ad cavendum, mieć się szczególniej na baczności. — 2) ręczyć, zapewnić; obsidibus de pecunia, zapewnić się wzajemnie zakładnikami.

cēdo, cessi, cessum, ĕre, 1) ustąpić, opuścić swoje stanowisko, odejść, oddalić się; Italia, Włochy opuścić; loco, cofnąć się, hosti, przed nieprzyjacielem. — 2) przenośn.: zastóso-

wać się do okoliczności, uledz, np. invidiae; auctoritati alicuius, pójść za czyją radą. — b) ustąpić komu w czem, pierwszeństwo przyznać, XII, 2, 3. — 3) udać się, powodzić się, XIV, 1, 2.

celĕber, bris, e, ludny, uczęszczany, sławny.

celebrĭtas, ātis, f. uczęszczane miejsce, liczne zgromadzenie, towarzystwo.

celĕbro, āvi, ātum, āre, odwiedzać licznie, uroczyście obchodzić; tota celebrata Sicilia = quum celebrarent Siculi, X, 5, 5. — 2) sławić, chwalić; laudes alicuius, laude aliquem.

cĕler, ĕris, e, prędki; celeria remedia, prędko skutkujące lekarstwa.

celĕrĭtas, ātis, f. prędkość; consilii, ingenii, bystrość, przytomność umysłu, odwaga, mocna wola; magna celeritate uti, bardzo spiesznie się uwinąć, bardzo się pospieszyć; celeritatem impedire, pospiech powstrzymać.

celeriter, prędko, spiesznie.

cēlo, āvi, ātum, āre, tajić, ukrywać, zamilczeć.

Celtae, ārum, m. Celtowie, naród zamieszkały między Oceanem, Garumną, Rodanem, Renem i Sekwaną.

Celtillus, i, m. ojciec Wercyngetoryga.

censĕo, ŭi, censum i **ītum, ēre,** szacować; sądzić, mniemać; postanowić.

censor, ōris, m. urzędnik rzymski, który czuwał nad obyczajami i majątkami mieszkańców.

Censorius, były censor.

censūra, ae, f. urząd cenzora, cenzura.

census, ūs, m. popis, przegląd, który co 5 lat cenzorowie rzymscy czynili z osób i majętności; censum habere, przegląd uczynić.

centēni, ae, a, po sto.

Centēnius, i, m. (C.) propretor rzymski schwytany przez Hannibala.

centies, sto razy.

Centrŏnes, um, m. 1) naród w Galji Narbońskiej. — 2) naród w Galji Belgickiej.

centum, sto.

centurio, ōnis, m. setnik, rotmistrz.

cera, ae, f. wosk.

Ceraunus, i, m. (fulmen belli) przydomek Ptolemeusza, który był najstarszym synem Ptolemeusza, zwanego Lagi.

cerno, (crēvi, crētum) ĕre, oddzielić, rozeznać, sądzić, widzieć, spostrzedz; coram c. widzieć na własne oczy.

certāmen, ĭnis, n. zapasy, współubieganie się, zawód.

certe, zaiste, zapewne, niezawodnie.

certus, a, um, 1) pewny; certiorem aliquem facere, uwiadomić kogo. — 2) wierny, na którego się spuścić można. — 3) pewien; certa dies, dzień wyznaczony, XII, 3, 1.

cervus, i, m. 1) jeleń. — 2) rosochate pale, ostrowie wojenne, Cs. VII, 72.

cespes, ĭtis, m. darń.

cētĕrum, wreszcie, z resztą.

cētĕrus, a, um, inny, drugi, pozostały; ceteri, inni, reszta.

Cethēgus, i, m. P. Cornelius, następca Sulpicjusza w konsulacie.

Cevenna, ae, f. góry Seweńskie, Sewenny.

Chabrias, ae, m. wódz ateński, wspierał w wojnie Korynckiéj Beotów, przeciw Agiezylauszowi, 394—387.

Chalcioecus (os), **i,** c. albo przydomek Minerwy od jej śpiżowej świątyni w Sparcie (= mieszkająca w śpiżowej świątyni), albo świątynia sama, do której się schronił Pauzanjasz.

Chalcis, ĭdis, f. główne miasto wyspy Eubeji.

Chaŏnes, um, m. naród w Epirze nad morzem Jońskiem

Chares, ētis, m. wódz ateński za czasów Filipa macedońskiego (360—336).

Charon, ōnis, m. znakomity Tebańczyk z czasów Pelopidy.

Chersonēsus, i, f. Tracja; półwysep Tracki (Rumili) między morzem Egiejskiem i Helespontem; zam. rebus in Chersoneso, I, 2, 4.

Cherusci, ōrum, m. naród germański między Wezerą, Elbą i lasem Turyńskim.

Chiliarchus, i, m. 1) urzędnik wojskowy, który miał 1000 ludzi pod sobą. — 2) u Persów, a potém u Macedończyków pierwsza osoba po królu, kanclerz.

Chĭus, i, f. wyspa na morzu Egiejskim. — Chius, a, um, chijski.

chorda, ae, f. flak, struna, np. u cytary; cytara, ad chordarum sonum, w towarzystwie cytary, t. j. przygrywając na cytarze.

cibāria, ōrum, n. żywność; decem dierum, na 10 dni przysposobiona, przygotowana.

cibus, i, m. pokarm, strawa, obrok; cibo uti, obrok żreć.

Cicĕro, ōnis, m. 1) M. Tullius,

sławny mówca rzymski. — 2) Q. Tullus, jego brat, który był wodzem pod Cezarem w Galji.

Cilicia, ae, f. kraj w Azji Mn. nad morzem Środziemnem przy Syrji.

Cilix, icis, m. Cylicjanin.

Cimbri, orum, m. naród giermański, zamieszkały pierwotnie na półwyspie Jutlandji.

Cimon, ōnis, m. syn Miltiadesa, po Temistoklesie prowadził dalej wojnę przeciw Persom.

Cingetŏrix, īgis, m. 1) jeden z Gallów, przyjaciel Cezara. — 2) król Brytów.

cingo, cinxi, cinctum, ĕre, otoczyć, opasać, obstąpić, obsadzić.

Cinnānus, i, m. tumultus, niespokojność Cynny 87 przed Chr.

cippus, i, m. czterokanciaty nagrobek, drogoskaz, słup; cippi, szaniec palisadowy dla przeszkodzenia przejściu, VII, 73.

circa, 1) Praep. około, koło. — 2) Adv. qui circa sunt, przyjaciele.

circĭnus, i, m. cyrkiel, koło.

circiter, około, blisko, prawie.

circuĭtus i **circumĭtus, i,** m. krążenie, okrąg, obwód; in circuitu, na około, w obwodzie.

circŭlus, i, m. koło, gromada, towarzystwo.

circum, koło, około, blisko, przy.

circumcīdo, idi, isum, ĕre (caedo), obcinać, powyrzynać; collis circumcisus, pagórek ze wszystkich stron spadzisty.

circumclūdo, si, sum, ĕre (claudo), zamknąć, otoczyć; argento ab labris cornu, ozdobić srebrem brzegi rogu.

circumdo, dĕdi, dătum, are, opasać, otoczyć; moenibus, obwieść, wzmocnić; amiculo circumdatus, szatą okryty.

circumdūco, xi, ctum, ĕre, oprowadzić; longiore itinere, dłuższym manowcem.

circumĕo, ivi i **ii, itum, ire** (eo), 1) obchodzić koło czego, krążyć. — 2) obejść, otoczyć. — 3) objeżdżać co, oglądać.

circumfundo, fūdi, fūsum, ĕre (fundo), oblewać, otaczać, okolić.

circumsedo, sēdi, sessum, ēre (sedo), obsiadać w około; oblegać, otaczać.

circumicio, ēci, ectum, ĕre. (iacio) ciskać, miotać zewsząd; circumiecta multitudine hominum totis moenibus, otoczywszy mury zewsząd mnóstwem ludzi, Cs. II, 6.

circummunio, ivi, itum, ire, obwieść murem, wzmocnić, opatrzyć.

circumplector, xus sum, ti, obejmować, ogarnąć, otoczyć, collem opere.

circumsisto, stĕti, stĭtum, ĕre, obstąpić, okrążyć, otoczyć.

circumspicio, pexi, pectum, ĕre (specio), oglądać, uważać, mieć baczność na co.

circumsto, stĕti, are, stać około, obstępować, otaczać.

circumvallo, avi, atum, are, otoczyć, obwieść murem, wałem, okopać.

circumvĕho, xi, ctum, ĕre, obnosić, obwozić; circumvehor, objeżdżać, przejeżdżać się, jeździć; navi, krążyć z okrętem; equo, konno objeżdżać.

circumvĕnio, vēni, ventum, ire (venio), obejść, otoczyć, osaczyć, obskoczyć.

cis, z tej strony.

Cisalpinus, a, um, z tej strony Alpów.

citerior, us, Compr. (od nieużyw. citer), z tej strony; Hispania, z téj strony Ebra.

citharizo, avi, atum, are, grać na lutni.

citissĭme, bardzo spiesznie.

Cĭtium, i, n. miasto na Cyprze.

cito, avi, atum, are, przyspieszać, przyganiać, np. equum; fluvius citatus fertur, rzeka szybko płynie; aliquem victorem, ogłosić zwycięzcą.

citra, z tej strony; przed (o czasie).

citro, zob. ultro.

civilis, e, obywatelski; bellum civile, wojna domowa; victoria civ., zwycięstwo odniesione nad spółobywatelami.

civis, is, c. obywatel, spółobywatel, ziomek, Praef. 4; obywatelka, II, 1, 2.

civitas, atis, f. 1) obywatelstwo. — 2) miasto w późniejszej łacinie, XXIII, 3, 2. — 3) państwo; eiusdem civitatis esse, z tego samego p. pochodzić, być ziomkiem, II, 9, 1. — 4) prawo obywatelskie.

clam, potajemnie, kryjomo.

clamito, avi, atum, are, wołać często, krzyczeć, pytać się głośno.

clamor, ōris, m. krzyk, okrzyk; clamorem edere, tollere, zrobić krzyk, okrzyk.

clandestinus, a, um, tajemny.

clare, jasno, jaśnie.

claritas, ātis, f. jasność, blask;

sława; generis, znakomity, świetny ród, pochodzenie.

clarus, a, um, jasny, sławny.

classiarius, a, um, tyczący się morza, należący do morza; classiarii (scil. milites), żeglarze, wojsko morskie.

classis, is, f. flota; classe proficisci, odżeglować, odpłynąć, ruszyć pod żagle, popłynąć, odbić od brzegu; in classem, na utrzymanie floty, I, 7, 6.

Clastidium, i, n. miasto w Galji z téj strony Padu.

Claudius, i, m. 1) M. konsul rzymski w r. 195. — 2) Appius, konsul r. 54. — 3) C. Cl. Nero, dowódzca rzymski w r. 207. — 4) Tib. Cl. Nero, pasierb Augusta, jego następca i cesarz, 14-37 po Chr.

claudo, si, sum, ĕre, zamknąć, otoczyć; obsidione, oblegać; urbem operibus, okopami opasać; agmen, trzymać straż tylną.

claudus, a, um, chromy, kulawy.

clava, ae, f. buława, maczuga, kij sękowaty.

clavus, i, m. gwóźdź.

clemens, ntis, łaskawy, łagodny, ochraniający.

clementia, ae, łaskawość, łagodność, ludzkość, litość; clementia uti in aliquem, łagodnie się z kim obchodzić; violare clementiam, bydź nielitościwym.

Cleon, onis, m. mówca z Halikarnasu za czasów Lizandra.

cliens, ntis, m. klient, mań, hołdownik.

clientēla, ae, f. opieka (przeważnej osoby), państwo.

Clinias, ae, m. ojciec Alcybjadesa.

clipĕus, i, m. puklerz, tarcz okrągła.

clivus, i, m. wzgórze, pagórek.

Cloëlius, i, m. Pulcher, niespokojny trybun, zamordowany przez Milona.

Cn.=Cneius.

Cnidus, Gnidus, i, f. miasto w Karji.

coacervo, avi, atum, are, w kupę układać, gromadzić.

coagmento, avi, atum, are, spajać, łączyć, wiązać.

coarguo, ui, ūtum, ĕre, przekonywać o czem, dowodzić czego, wytykać co, np, tyrannidem, obwiniać, oskarżać o co.

coarto, avi, atum, are, cisnąć, tłoczyć.

coelestis, e, niebieski.

coelum, i, n. niebo.

coëmo, ēmi, ēmtum, ĕre, skupować, zakupować.

coena, ae, f. wieczerza, uczta; secunda, wety.

coeno, avi, atum, are, wieczerzać, jeść; neque unquam sine aliqua lectione coenatum est, nigdy wieczerza się nie odbyła bez czytania czegoś.

coĕo, ivi, i ii, itum, ire (coneo), 1) intransit, a) schodzić się, zgromadzać się, na radę przybyć, XXV, 8, 4; mieszać się; b) łączyć się, kojarzyć się, sprzysiądz się, XVI, 2, 3. — 2) trans. societatem, zawrzeć przymierze.

coepi, coepisse, zaczynać,

coërceo, ui, itum, ēre, (conarceo), powściągnąć, ograniczyć, ukrócić, XX, 5, 2; poskromić, Cs. I, 17.

cogitatio, onis, f. myśl; cog. omni ferre ad — całą myśl wytężyć ku (ocaleniu ojczyzny, tylko o oc. oj. myśleć).

cogitatum, i, n. myśl, zamysł, zamiar, IV, 3, 1; szczęśliwa myśl, pomysł, XIV, 6, 8; cogitata patefacere, zamiary dać poznać.

cogito, avi, atum, are, myśleć, 1) rozważać co, XIV, 7, 1; callide, jenjalne czynić plany. — 2) myśleć o czem, zamyślać, chcieć. — 3) usposobionym być; si quid amice de R. cogitabis, jeżeli o przyjaźni z R. myśleć będziesz. — 4) wymyślić, wymierzyć; ad perniciem, na zgubę.

cognatio, onis, f. powinowactwo, pokrewieństwo; cognatione prop. coniunctus, bliski krewny.

cognōmen, ĭnis, n. przezwisko, przydomek.

cognosco, ōvi, ĭtum, ĕre, (i) poznać, znać, wiedzieć; talem futurum qualem cognitum (tj. quem eum cognovissent) iudicaverunt, za jakiego go mieli, gdy poznali; rem cognitam habere, rozpatrzyć się w czem, obeznać się z czem, znać co; aliquid cognitum (przeciwn. auditum) praedicare, o czemś z własnego doświadczenia lub przekonania mówić; responsum, odpowiedź odebrać, otrzymać; librum, litteras, książkę, list przeczytać. — 2) uznać, uważać za co; aliter te habentem cognosco, w innem położeniu, (stanie) cię zastaję. — 3) starać się rozpoznać, (sądownie) śledzić, sądzić.

cogo, coēgi, coactum, ĕre (con-ago), spędzić, ściągnąć, zgroma-

dzić; przymuszać, zniewolić, wymagać; cogo redire, do odwrotu przymusić.

cohors, rtis, f. kochorta, pólk, rota, dziesiąta część legjonu za czasów Cycerona, liczyła 420 żołnierzy; cohors praetoria, przyboczna straż wodzów.

cohortātio, nis, f. napomnienie, zachęcenie, mowa do żołnierzy; cohortationem alicuius facere, kogo zachęcić, bodźca komu dodać.

cohortor, atus, sum, ari, napominać, zachęcać.

collabefacio, fēci, factum, ĕre, zatrząsnąć, strącić, obalić, osłabić, pognębić.

collaudo, avi, atum, are (con-laudo), pochwalić, obsypać pochwałami.

collega, ae, m. spółtowarzysz, kolega.

colligo, avi, atum, are (conligo), związać powiązać.

colligo, lēgi, lectum, ĕre (con-lego), 1) zbierać, zebrać, zgromadzić. — 2) nabywać, zjednać sobie, np. auctoritatem.

collis, is, m. pagórek, wzgórek.

colloco, avi, atum, are (conloco), 1) postawić, położyć; multitudinem in agris, wojsko po wsiach rozłożyć. — 2) in matrimonium, nuptui, nuptum, wydać za mąż, wyposażyć z skarbu publicznego, III, 2, 3.

colloquium, i, n. rozmowa.

colloquor, cutus sum, loqui (loqui), rozmawiać, naradzać się względem czego, znosić się.

colo, colui, cultum, ĕre, 1) uprawiać, orać. — 2) czcić, szanować; litteris, pisywać listy; Pass. coli litteris, odbierać listy, XXV, 20, 4; summa col. caeremonia, w największem być poszanowaniu.

Colonae, arum, f. miasteczko w ziemi Trojańskiej.

colonia, ae, f. osada, ludzie którzy osadę mają założyć, Cs. VI. 24.

colonus, i, m. osadnik, kmieć.

color, oris, m. kolor, farba, cera.

comburo, ussi, ustum, ĕre (con-buro), spalić.

comes, itis, c. towarzysz, towarzyszka.

comminus, (cum manibus) z bliska, wręcz; pugnare, bić się wręcz, spotkać się.

comis, e, łagodny, przyjacielski, uprzejmy.

comĭtas, atis, f. łagodność, uprzejmość.

comitium, i, n. miejsce sejmowe; Plur. comitia, zgromadzenie ludu.

comĭtor, atus, sum, ari, towarzyszyć; iść za pogrzebem; comitante exercitu, w towarzystwie wojska; comitantibus bonis, w towarzystwie wszystkich uczciwych.

Comĭus albo **Commius, i**, m naczelnik Atrebatów.

commeātus, us, m. 1) czas odejścia, urlop; commeatum alicui dare. — 2) żywność dowożona, dowóz, przewożenie; commeatum petere, szukać żywności; commeatibus duobus exercitum reportare, dwa kroć się z wojskiem przeprawić.

commĕmŏro, avi, atum, are, przypomnieć, wspomnieć, wzmiankę czynić o kim, o czem, przytoczyć, mówić.

commendatio, onis, f. polecenie przymiot zalecający, przyjemność, wdzięk; oris (t. j. vultus) et orationis, uprzejmość w powierzchowności i w mowie; consequor commendationem, dostąpić pochwały, szacunku, XXV, 9, 2.

commendo, avi, atum, are (mando), polecić, poruczyć, powierzyć, oddać, polecać.

commĕo, avi, atum, are, przechadzać się, chodzić, jeździć.

commilito, ōnis, m. (milito), spółtowarzysz.

comminiscor, mentus sum, isci, zmyślić, wymyślić.

commiseror, atus sum, ari, litować się, ubolewać, opłakiwać.

commissura, ae, f. spojenie.

committo, misi, missum, ĕre (mitto), 1) spędzić, połączyć, spajać; proelium, bój rozpocząć, bitwę stoczyć. — 2) powierzyć, poruczyć, np. alicui imperium; commissa (scil. negotia), powierzone tajemnice; commissa celare, tajemnicę zachować, utrzymywać; se com. = se dare, brać udział w czem, mieszać się do czego, XXV, 6, 1. — 3) dopuścić się czego, popełnić co.

commŏde, łatwo, snadnie, dobrze, pięknie, uprawnie, stósownie.

commoditas, atis, f. wygoda, korzyść; commoditatem consequi in laedendo, mieć zadowolenie w szkodzeniu innym.

commŏdum, i, n. wygoda, zysk, pożytek, korzyść.

commŏdus, a, um (cum = mo-

dus), mierny, stósowny, wygodny, odpowiedni.

commonefacio, feci, factum, ĕre, przypominać, przedstawiać.

commŏror, atus sum, ari, przebywać, bawić się, zatrzymywać się.

commŏveo, mōvi, mōtum, ēre, 1) poruszać; se com., ruszać się z miejsca. — 2) wzruszyć, spowodować, pobudzić, zachęcić. — 3) rozgniewać, przestraszyć, zmieszać; esse commotum, być niespokojnym. — 4) rozpocząć, np. proelium.

communico, avi, atum, are, 1) uczynić uczestnikiem, udzielić komu; victum, żywność dawać; honorem, urząd powierzyć; rem cum aliquo, inter se, consilia alicui, porozumieć się.

communio, ivi, itum, ire, obwarować, otoczyć, wzmocnić.

communis, e, 1) wspólny, np. affinis, t. j. et meus et fratris, XX, 1, 4; utilitas, wspólne dobro; classis, połączona flota. — 2) powszechny, np. ius gentium. — 3) z Dat. przystępny, miły.

communitas, atis, f. przystępność, równość, I, 8, 4. (gdzie niektórzy czytają comitas).

communiter, wspólnie.

commutatio, onis, f. odmiana, zmiana; tanta commutatio rerum facta est, tak się zmieniły okoliczności.

commūto, avi, atum, are, zmienić, odmienić, przerobić; zamieniać, pomijać, mijać się na co, Cs. III, 6.

compareo, ui, ēre, pokazać się, być widocznym.

compăro, avi, atum, are, 1) gotować, sposobić; iter, w podróż się gotować, wybierać, bellum, uzbrajać się. — 2) porywnywać, równać. — 3) gromadzić; milites, wojsko wystawić; classem, flotę uzbrojić; factionem, utworzyć sobie stronnictwo. — 4) nabyć, zebrać.

compello, avi, atum, are, 1) gromić, przezywać, mianować. — 2) crimine: obwiniać o zbrodnię, pozywać, kogo o co, pociągnąć do odpowiedzialności. VII, 4, 1.

compello, pŭli, pulsum, ĕre, spędzić, wpędzić, odeprzyć; in angustias, wprawić w cieśń kogo, przywieść do rozpaczy.

compendium; **i**, n. oszczędność, zysk, korzyść, pożytek.

comperio, pĕri, pertum, ire, dowiedzieć się; compertum mihi est, compertum habeo, mam pewną wiadomość, wiem pewno.

complector, plexus, sum, plecti, obejmować co; inter se, ująć się wzajemnie; aliquem, uściskać.

compleo, ēvi, ētum, ēre, 1) napełnić, zapełnić, dopełnić, uzupełnić, np. legiones, decem millia completa sunt, zebrało się 10,000. — 2) obsadzić; naves militibus, okręty uzbroić. — 3) skończyć (annos).

complūres, ra i **ria**, wielu razem.

compōno, pŏsui, positum, ĕre, 1) składać, skończyć; bellum. — composito, według umowy.

comporto, avi, atum, are, znosić.

comprehendo, di, sum, ĕre, uchwycić, schwytać, pojmać, uwięzić.

comprimo, pressi, pressum, ĕre (con = premo), stłumić; preces, próśb nie dopuszczać, zbywać milczeniem, XXV, 22, 2.

compröbo, avi, atum, are, pochwalić, zezwalać, potwierdzać; fortuna comprobat, szczęście wieńczy.

conatum, i, n. Plur. **conata, orum**, przedsięwzięcie, zamysł, zamiar; perficere, wykonać zamiary.

conatus, us, m. = conatum.

concalefacio = calefacio.

concēdo, cessi, cessum, ĕre, 1) intrns. ustąpić, oddalić się, odjechać, udać się. — 2) trans. a) pozwolić, dopuścić; legibus non conceditur, prawami nie jest dozwolone, prawa nie pozwalają. b) przyznać, pozwolić. — 3) ułaskawić kogo, puścić na wolność, XXV, 7, 3.

concerto, avi, atum, are, mierzyć się, bić się, potykać się

concessus, us, m. pozwolenie, łaska.

concīdo, cīdi, cīsum, ĕre (con-caedo), 1) rozcinać, przerzynać; itinera aestuariis concisa, drogi bagnami poprzerzynane. — 2) posiekać, ubić, zabić.

concĭdo, cĭdi, ĕre (con-cado), 1) spaść, upaść, (w skutek odebranej rany), paść na ziemię, polegnąć, umierać, XVII, 5, 2. — 2) ucierpieć, XIX, 2, 4.

conciliator, oris, m. pośrednik; kojarzyciel; nuptiarum, dziewosłąb.

concilio, avi, atum, are, 1) jednać, łączyć; pozyskać sobie kogo; aliquem amiciorem, uczynić przychylniejszym. — 2) sprawić, uskutecznić; pacem, pokój zawrzeć; otium, spokojność zabezpieczyć, przywrócić; nuptias,

małżeństwo skojarzyć, dziewosłębić; użyczyć, wyjednać co, postarać się o co komu, XXV, 19, 3.; Cs. I, 3; otii nomine servitutem, pod pozorem spokojności niewolę na kogo sprowadzić; suos cuique mores pler. concil. fortunam, każdy postępowaniem swojem los sobie gotuje.

concilium, i, n. zgromadzenie, posiedzenie, narada; conc. habere, naradzać się; zgromadzenie ludu, XX, 4, 2; conc. indicere, nakazać zebranie; demittere, zamknąć posiedzenie.

concinnus, a, um, składny, in brevitate respondendi, dowcipny, zręczny w krótkich odpowiedziach.

concio, onis, f. 1) zgromadzenie ludu; in concionem prodire, wystąpić przed zgromadzenie, aby mowę mieć, II, 1, 3. — 2) mowa do ludu, do wojska.

concinor, atus sum, ari, mówić, przemowić do zgromadzonego ludu, wojska.

concito, avi, atum, are, 1) poruszać; equum in aliquem, zwierać ostrogami, spiąć konia. — 2) wzniecać; bellum, pobudzać do rokoszu, buntować; concita multitudo, wzburzony lud. — 3) podżegać; odium, podżegać nienawiść na kogo.

conclāmo, avi, atum, are, krzyczeć, głośno wołać; victoriam, zwycięstwo obwołać, ogłosić.

conclāve, is, n. pokój, mieszkanie; editum, mieszkanie górne.

concludo, clūsi, clūsum (con-claudo), zamknąć; uno volumine, zawrzeć w jednéj księdze; mare conclusum, m. zamknięte = środziemne.

conclusio, onis, f. zamknięcie, oblężenie, opasanie.

concrĕpo, pui, itum, are, szelest sprawiać; armis, broń o broń uderzać.

concupisco, īvi i ĭi, ītum, ĕre, pragnąć, dążyć do czego, piąć się na co; maiora, pragnąc większego znaczenia, blasku; tyrannidem, wzdychać do najw. władzy.

concurro, concurri i concurri, cursum, ĕre, 1) zbiegać się, nadbiedz na pomoc. — 2) połączyć się, spiknąć się, XVIII. 3, 1; in navem, uderzać, nacierać. — 3) potykać się z nieprzyjacielem, bitwę zwodzić, staczać.

concurso, avi, atum, are, biegać.

concursus, us, m. zbieganie się, zbiegowisko, zbieg, tłum, natłok; magnus est c., wiele się zbiega ludzi. — 2) posuwanie wojska, XI, 1, 1; napaść, natarcie, potyczka; in proelii concursu, gdy przychodzi do bitwy; hostium concursu, od nieprzyjaciół nacierających, XII, 4. 2; horum concursu, za natarciem tych.

concutio, cussi, cussum, ĕre (con-quatio), wstrząsnąć, osłabić.

condemno, avi, atum, are, skazać, obwiniać, oskarzyć.

condiscipulātus, us, m. spółuczennictwo, czasy szkólne, XXV, 5.

condiscipŭlus, i, m. spółuczeń.

conditio, onis, f. 1) położenie, stan, np servitus. — 2) warunek, wniosek, przedstawienie; conditiones ferre, ofiarować, podawać warunki; nullius conditionis non habeo potestatem, mogę sobie wybierać żonę według upodobania, XXV, 12, 1; conditionem usurae æquam non habeo, nie mogę pożyczyć pieniędzy pod słusznym warunkiem.

conditor, ōris, m. założyciel.

condo, dĭdi, dĭtum, ĕre, założyć, wystawić, zbudować.

condōno, avi, atum, are, darować, przebaczyć.

Condrusi orum, m. naród w Galji Belgickiej na prawej stronie Mozeli.

conduco, xi, ctum, ĕre, ociągać, zgromadzić, najmować, zaciągać; mercede, za pieniądze, wziąść na żołd; conducti (scil. milites), wojsko najemne, zaciężne; conducta manus, wojsko najemne.

conductīcius, a, um, najemny, służący na żołdzie.

confĕro, contŭli, collātum, ferre, 1) znosić; pecuniam, p. złożyć, dostarczyć; munera, przynieść dary; arma cum aliquo, potykać się, walczyć, orężnie się rozprawiać. — 2) porównywać. — 3) zanieść, przenieść; aliquid in aliquem, przypisywać komu winę, składać winę na kogo; se conferre, udać się, pojechać; se suaque conf., zanieść siebie i rzeczy swe tj. udać się z swą majętnością, z dobytkiem; bellum confertur, w. przenosi się. — 4) użyć, legem ad perniciem, na zgubę; nihil domum suam, nic dla siebie nie zatrzymywać, XVII, 7, 3. — 5) odkładać, in longiorem diem, do czasu późniejszego.

confertus, a, um (farcio), natkany; conferti hostes, gęste szyki nieprzyjaciół; confertissima acie, agmine, zgromadnie.

confestim, zaraz, natychmiast, niezwłocznie.

conficio, fēci, fectum, ĕre (con-facio), 1) zrobić. wykonać, kończyć, spełniać, do skutku przywieść, sprawować; quibus rebus confectis, gdy się to stało; hieme confecta, gdy zima minęła, skończyła się; b) napisać, librum, orationes. — 2) zakończyć, bellum; caedem, zabójstwo popełnić, dokonać; iter, odprawić drogę; legitimis quibusdam confectis, po dopełnieniu niektórych prawem przepisanych formalności. — 3) przysposobić, zebrać, XXIII, 10, 5. — 4) niszczyć, porazić, pokonać; aliquem incendio, spalić; confectus, osłabiony, słaby; confectus vulneribus, okryty ranami.

confido, fisus sum, ĕre, ufać, wierzyć, tuszyć sobie.

configo, xi, xum, ĕre, zwierać gwoździami, zbijać; przebić, przestrzelić (scil. telis).

confinis, e, pograniczny; alicui rei, graniczący, stykający się z czem.

confinium, i, n. granica, pogranicze, sąsiedztwo.

confio, fieri = conficior, stać się, Cs. VII, 58.

confirmatio, onis, f. umocnienie, potwierdzenie, zapewnienie.

confirmo, avi, atum, are, 1) wzmocnić, utwierdzić, potwierdzić; amicitiam, odświeżyć; coniurationem, spiskowi nowych nadać sił; odium, zwiększać nienawiść. — 2) dodać komu serca, zagrzać go, ożywiać odwagę. — 3) zapewniać, ręczyć, dowodzić.

confiteor, fessus sum, ēri (con-fateor), zeznać, wyznać, przyznać się.

conflagro, avi, atum, are, pogorzeć, spalić się.

conflicto, avi, atum, are, nękać, trapić; Pass. conflictari, być trapionym, cierpieć, np. inopia, multis incommodis; cum adversa fortuna, walczyć, pasować się z chorobą; fortuna non simplici, nie jednostajnego, (różnego) doznawać losu.

confligo, xi, ctum, ĕre, potykać się, bitwę stoczyć; classe, stoczyć bitwę morską.

conflo, avi, atum, are, dmuchać na co; wzniecić, wszczynać, zapalić, np. bellum conflatur, wojna wybucha, powstaje.

confluo, xi, xum, ĕre, ściekać; zbiegać się, cisnąć się, przybywać.

confŏdio, fōdi, fossum, ĕre, przekopać, przebić, przeszyć.

confugio, fūgi, fugĭtum, ĕre, uciekać, uchodzić, szukać schronienia.

confundo, ūdi, ūsum, ĕre, zlewać; otoczyć; mieszać.

congĕro, gessi, gestum, ĕre, nawozić, znosić.

congredior, gressus sum, ĕdi (gradior), 1) schodzić się, potykać się; ścierać się, bitwę zwodzić, staczać; bój znowu rozpoczynać, XXIII, 6, 2. = 2) połączyć się, Cs. VI, 5.

congressus, us, m. zejście się, starcie się, napad; walka.

congrŭo, ui, ĕre, z Dat. zgadzać się z czem.

coniectura, ae, f. domysł, wniosek; coniecturam capere, domyślać się, wnosić.

coniectus, us, m. rzucanie, rzut; telorum c. = tela coniecta, rzucone pociski.

conicio, iēci, iectum, ĕre (iacio), 1) rzucać; in vincula, in custodiam, wrzucić, wtrącić do więzienia; hostem in fugam, niep. przymusić do ucieczki, rozproszyć; homines in locum, przenieść, odesłać; auxilia, ustawić, umieścić. — 2) se, schronić się. — 3) dorozumiewać się, domyślać się, wnosić, wnioskować.

coniugium, i, n. małżeństwo; coniugii cupidus sum, pragnę, życzę sobie ją pojąć (za żonę).

coniunctē, ściśle, w przyjaźni.

coniunctim, spólnie, pospołu.

coniunctio, onis, f. związek, pokrewieństwo.

coniunctus, a, um, przyległy, XIV, 5, 6; krewny, powinowaty.

coniungo, xi, ctum, ĕre, połączyć; coniungi affinitate cum aliquo, spokrewnić się z kim, IV, 2, 3; stąd coniunctus, przyległy; pokrewniony, powinowaty, zaprzyjaźniony (scil. cognatione lub familiaritate); poufały przyjaciel, XXV, 12, 1.

coniuratio, onis, f. sprzysiężenie, spisek.

coniŭro, avi, atum, are, zobowiązać się przysięgą, sprzysięgać się, spiknąć się.

coniux, ŭgis, c. małżonek, małżonka, mąż, żona.

Conon, ōnis, m. wódz Ateński pod koniec wojny Peloponneskiej.

conor, atus sum, ari, usiłować, starać się, przedsiębrać, odważać

się; multa stulte, na wiele rzeczy nierozsądnie się odważać, XXIII, 8, 3.

conquiesco, ēvi, ētum, ĕre, wypoczywać, spoczywać.

conquīro, īsīvi, sītum, ĕre, (quaero), wyszukać, gromadzić.

consanguineus, i, m. krewny, powinowaty.

conscendo, di, sum, ĕre (scando), wstępować na co: navem, wsiadać na okręt.

conscientia, ae, f. świadomość, sumienie.

conscisco, īvi, ītum, ĕre, 1) zgadzać się w czem, VII, 11, 1. — 2) uchwalić; mortem, necem, śmierć sobie zadać, życie sobie odebrać.

conscius, a, um, świadom; multis consciis, gdy wielu wiedziało; conscii (scil. coniurationis) spiskowi: mihi sum conscius, wiem.

conscribo, psi, ptum, ĕre, spisać, dopisać; patres conscripti, senatorowie zgromadzeni; milites, żołnierzy popisywać, zaciągać, rekrutować.

consĕcro, avi, atum, are, poświęcać.

consector, atus, sum, ari, ścigać; gonić za czem, ubiegać się o co

consensio, onis, f. zgoda, przyzwolenie; consensionis globus, zgraja sprzysiężonych.

consensus, us, m. jednomyślne przyzwolenie; ex communi consensu, z przyzwoleniem wszystkich, w skutek ogólnego porozumienia się.

consentio, sensi, sensum, ire, zgadzać się, umówić się, wiązać się, spiknąć się, porozumieć się, XIX, 11, 1.

consĕquor, cūtus sum, sequi, 1) iść za kim, następować, towarzyszyć; prosperitas me consequitur, szczęście mi sprzyja. — 2) ścigać, doganiać, dostąpić, otrzymać, nabyć, osiągnąć, zjednać sobie, dokazać, 1, 2, 3.; sequem, ocalenie znaleść; multum in eo wiele na tem zyskać.

consĕro, rui, sertum, ĕre, splatać; manum albo manus, potykać się, stoczyć bitwę.

conservo, avi, atum, are, 1) zachować (przy życiu), ocalić, zostawić przy życiu i wolności, darować życie i wolność, Cs. II, 12. 28. 31. — 2) dotrzymać, np. iusiurandum; conservatis legibus, z zachowaniem praw, bez naruszenia ich; conservata religione, przez dotrzymanie przysięgi, dotrzymawszy przysięgi. — 3) zostawić co nienaruszonem, XVII, 4, 7.

considĕro, avi, atum, are, rozważać, namyślać się, zastanawiać się.

Cosidius, i, m. doświadczony wojownik w szeregach Cezara.

consīdo, sēdi, sessum, ĕre, siadać, usieść; (o wojsku) stanąć obozem, taborem.

consilium, i, n. 1) rada, narada, namowa; consilia capere, naradzać się, XVIII, 7, 3.; consilio, za namową, naradą, II, 6. 1.; dare in consilium, przydać do rady i pomocy; alicui semper in consilio adesse, od kogo być zawsze do rady wzywanym; consilio alicuius uti, iść za czyją radą; radni panowie, zgromadzenie rady, rada, rada wojenna; ad c. referre, pod radę wojenną oddać. — 2) Rada, wyrocznia, sąd, zdanie; probare cons., przystać na zdanie, zgadzać się z zdaniem; privatum, własne natchnienie, popęd, nie na rozkaz rządu; mei consilii non est, nie do mnie należy sądzić, rozstrzygać. — 3) rozum, roztropność, dowcip, przemysł, podstęp; aliquid consilii novi capere, nowego jakiego fortelu użyć, XVIII, 8, 4.; chwycić się takiego podstępu, sposobu, XXIII, 9, 2. — 4) zamiar, cel, zamysł; capere, powziąć zamiar, przedsięwziąć; quid sit sui consilii, co jest jego zamiarem; eo consilio, w tym celu; consilia capere, zamysły knować, IV, 3. — 5) odwaga, celeritas consilii, przytomność umysłu.

consimilis, e, podobien.

consisto, stĭti, stĭtum, ĕre, 1) stawić się, stanąć, stać, usadowić się. — 2) polegać, spoczywać; spes consistit mihi in me, całą nadzieję pokładam w sobie, (t. j. w mej waleczności i mądrości), XIV, 8, 3.

consobrīnus, a, um, krewny po matce; consobrinus, i, (scil. frater) brat cioteczny; consobrina, ae, (scil. soror) siostra cioteczna.

consolatio, onis, f. pocieszanie, pociecha.

consōlor, atus sum, ari, pocieszać, uspokajać, Cs. I, 20; dodawać męstwa.

conspectus, us, m. wejrzenie, oko; in conspectum alicuius venire, stawić się, stanąć przed kim; e cospectu recedere, uchodzić z oczu, unikać kogo; decedere, umknąć się; in conspectu, w oczach, w przytomności, w obecności, w pobliżu; ex conspectu, daleko.

conspicio, pexi, pectum, ĕre, 1) widzieć, spostrzedz; oglądać,

przeglądać. — 2) conspici, zwracać, ściągać na siebie uwagę, wpadać w oczy, odznaczać się.

conspicor, atus, sum, ari, spostrzedz, obaczyć.

conspiro, avi, atum, are, złączyć się, porozumiewać się, zmawiać się, sprzysięgać się.

constans, ntis, wytrwały, stały; inimici constantes, nieubłagani nieprzyjaciele.

constanter, stale, statecznie, jednostajnie, jednomyślnie, upornie.

constantia, ae, f. 1) wytrwałość, stałość. — 2) jednostajność, równość; vocis et vultus, nie zmieniając głosu i twarzy, t. j. nie okazując w mowie i twarzy najmniejszéj obawy przed śmiercią, XIV, 22, 1.

consterno, avi, atum, are, przestraszyć; animo sunt consternati, struchleli, serce stracili, przelękli się.

consterno, travi, tratum, ĕre, posypać, okryć.

constipo, avi, atum, are, kupić, tłoczyć; se constip. (o żołnierzach) zetrzeć się; se sub salo, ścisnąć się pod zasłoną okopów.

constituo, ui, ūtum, ĕre (con-statuo), 1) postawić, ustawić; aciem, uszykować wojsko do boju; classem, flotę ustawić, z flotą stanąć, II, 6, 1: z flotą stanąć na kotwicy, VII, 8, 1. — 2) wystawić, zbudować, założyć, odbudować; domicilium założyć, obrać sobie mieszkanie. — 3) Przenośn. a) ustanowić, urządzić, uporządkować; res, rząd ustanowić, I, 2, 2; constituta Chersoneso, zaprowadziwszy rządy, porządek w Cherzonezie; urządzenia porobić VII, 10, 1. b) auctoritatem, nabyć znaczenia; regnum alicui, królestwo przywrócić. c) naznaczyć, np. diem concilio, colloquio, wyznaczyć siedziby, mieszkanie, Cs. I, 13; postanowić, uchwalić; de aliquo, wydać wyrok na kogo.

consto, stĭti, stātum, are, 1) stać mocno, wytrwać. — 2) składać się z czego, polegać na czém. — 3) nieosob. constat inter omnes, wiadomo powszechnie; mihi non constat, nie wiem pewno. — 4) kosztować.

consuesco, ēvi, ētum, ĕre, 1) przyzwyczajać się, przywyknąć, zwykłem. — 2) obcować, przestawać, żyć z kim.

consuetūdo, inis, f. 1) zwyczaj, przyzwyczajenie; praeter consuetudinem, przeciw zwyczajowi; consuetudo fert, niesie zwyczaj, jest zwyczajem; in consuetudinem adducere, przyzwyczajać; se in eam c., tak się przyzwyczaić. — 2) c. vitae, sposób życia XXV, 14. 2, X, 1, 3. — 3) obcowanie, XXV, 1, 4.

consul, is, m. konsul; consul zam proconsul, XXIV, 1, 3.

consularis, is, m. były konsul.

consulatus, us, m. konsulostwo, godność konsula.

consŭlo, lui, ltum, ĕre, 1) trans. z Acc., pytać się o radę, radzić się kogo. = 2) intr. z Dat. a) radzić komu; b) radzić o kim, starać się o kogo; rebus suis, starać się ocalić; male patriae, źle się przysłużyć.

consulto, umyślnie, rozmyślnie.

consulto, avi, atum, are, radzić o czem, naradzać się.

consultum, i, n. uchwała.

consultus, a, um, iuris, obeznany z prawem, biegły w prawie, prawnik.

consūmo, sumpsi, sumptum, ĕre, 1) łożyć, obracać, dokładać; multum studii in re, wiele się przykładać do czego. — 2) przepędzić (o czasie), np. tres menses, XXV, 21, 2. — 3) przejeść, zniszczyć; Pass. zniszczonym być; morbo, umrzeć.

consurgo, rrexi, rectum, ĕre, podnieść się, powstać.

contabŭlo, avi, atum, are, piętrzyć; tarcicami pokładać; turres, porobić na wieży pułapy.

contagio, onis, f. (contingo), zetknięcie się, obcowanie.

contamĭno, avi, ātum, are, skazić, splamić.

contĕgo, xi, ctum, ĕre, okryć, przykryć.

contemno, tempsi, temptum, ĕre, gardzić; morbum, nie dbać o chorobę, nie lękać się choroby.

contemptio, onis, f. pogardzanie, wzgarda; in contemptionem venire alicui, iść w pogardę u kogo, ktoś mną gardzi.

contemptus, us, m, pogarda, wzgarda; contemptui esse, być pogardzanym.

contendo, di, tum, ĕre, naciągać, natężać się; stąd: 1) dążyć, zmierzać dokąd, chcieć, zamyślać; posuwać się, iść; per loca, udać się, V, 3, 3. — 2) spór wieszcz, sprzeczać się, kłócić się, ubiegać się, walczyć; acie, potykać się. — 3) twierdzić, utrzymywać, zapewniać, XXV, 12, 4.

contentio, onis, f. natężenie, u-

silność, spór; contentiones habere, spory wieść; ubiegać się o władzę. Cs. V, 19.

contentus, a, um, zadowolony z czego, przestający na czem; contentum esse, przestawać.

contestor, atus, sum, ari, świadczyć się kim; deos hominesque, bogami i ludźmi, brać niebo i ziemię za świadków.

contexo, xui, xtum, ĕre, splatać, wiązać, łączyć; historia contexta, ciągła (bez przerwy).

continens, ntis, 1) (scil.) terra, ląd stały. — 2) homo, powściągliwy, wstrzymięźliwy, umiarkowany.

continenter, ciągle, bez przestatnku.

continentia, ae, f. powściągliwość, umiarkowanie.

contineo, inui, entum, ēre, 1) trzymać; in officio, utrzymać w powinności; contineri, ciągnąć się continentes silvae, ciągłe bory — 2) otaczać, zamykać, obejmować, zawierać; mons continet, góra zajmuje. — 3) wstrzywywać; se castris, zostać w obozie; cupiditates, powściągać, trzymać na wodzy. — 4) contineri hospitio alicuius, żyć z kim w stósunkach przyjacielskich.

contingo, tĭgi, tactum, ĕre (tango), 1) tras. naruszać, dotykać, przypierać. — 2) intr. zdarzać się, dostać się; huic contigit ut, dostało mu się szczęściem, poszczęściło się, że.

continuatio, onis, f. ciąg dalszy.

continuo, zaraz, natychmiast.

continuus, a, um, ciągły, cały.

contra, 1) Praep. przeciw, naprzeciwko; contra ea, owszem, przeciwnie; contra ac (atque) inaczéj — jak. — 2) Adv. przeciwnie.

contraho, xi, ctum, ĕre, 1) zbierać, ściągać, gromadzić. — 2) skupić.

contrarius, a, um, przeciwny, opaczny, szkodliwy, XV, 4, 2; (e) contratio, naprzeciwko, przeciwnie.

contraversia ae, f, spór, sprzeczka; re in contraversiam deducta, gdy się zgodzić nie mogli, Cs. VII, 63.

contueor, ĭtus, sum, ēri, spostrzegać, z uwagą przypatrywać się, rozważać.

contumaciter, zuchwale, sprośnie; se gerere, postępować sobie zuchwale, uporczywym się okazywać.

contumelia, ae, f. obelga, zniewaga, potwarz.

convalesco, ui ĕre, wyzdrowieć.

convallis, is, f. dolina.

convĕho, xi, ctum, ĕre, zwozić, przewozić, prowadzić.

convenio, vēni, ventum, ire, 1) zejść, zgromadzić się. — 2) ad signa, zbierać się pod chorągwie, zejść się z kim, napotkać kogo, XIV, 5, 1; conveniendi potestatem habere, mieć przystęp; aliquem, iść, przychodzić do kogo, odwiedzać kogo, X, 8, 3, i 9, 3; XV, 4, 1. — 3) zgadzać się, stósować się; convenire moribus, zgadzać się z zwyczajami; convenit mihi, in me, przystoi mi; convenit, wypada; res convenit albo nieosob: convenit, zgadzają się, przystają na co, umawiają się; non convenit, nie zgadzają się, zachodzi spór, nie pewno, XXIII, 13; conditiones convenerunt, zgodzono się na warunki; alicui cum aliquo, pogodzić, pojednać się.

conventus, us, m. 1) zgromadzenie, zjazd, zbieg; Arcadum, wielka rada (jak w Szwajcarji). — 2) posiedzenie sądowe, roki; conventus agere, roki odbywać.

converto, ti, sum, ĕre, 1) obrócić, nawrócić; in fugam, przymusić do ucieczki, rozproszyć; se convertere, zwrócić się, udać się. — 2) Przenośn: a) zwracać, np. oculos ad se, oczy, uwagę na siebie; ad salutem, obrócić na swoje dobro, pożytek, XIV, 6, 8; b) se ad aliquem, udać się do kogo (z prośbą), całą nadzieję w kim położyć, XXV, 10, 1. c) Pass. (o nieszczęściu) zmienić się.

Convictolitānes albo **Convictolitānis, is**, m. jeden ze znaczniejszych Eduów.

convictus, us, m. spółżycie, obcowanie, pożycie.

convinco, ici, ctum, ĕre, przekonać, dowieść.

convīva, ae, f. m. gość, biesiadek.

convīvium, i, n. uczta, biesiada; in convivio accubare, przy stole siedzieć.

convŏco, avi, atum, are, zwoływać.

coorior, ortus sum, iri, powstawać, wszczynać się.

copia, ae, f. 1) dostatek, obfitość, mnóstwo. — 2) żywność, zboże; copiam facere alicui frumenti, dostarczyć zboża, zaopatrzyć w zboże. — 3) Plur. wojsko (piesze).

copiōsus, a, um, 1) bogaty, opływający w wszystko. — 2) ludny.

copŭla, ae, f. 1) sznurek, rzemyk, powiązło, powróz, sfory, XIV, 3, 2. — 2) związek, węzeł przyjaźni; talium virorum copula, węzeł, który takich mężów łączy.

coquo, coxi, coctum, ĕre, gotować.

cor, cordis, n. serce; cordi mihi est, coś mi jest drogiem.

coram, w obec, w przytomności, osobiście na własne oczy.

Corcyra, ae, f. wyspa na morzu Jońskiem, dziś Korfu.

Corcyraeus, a, um, Korcyrejski, Korcyrejczyk.

Corinthius, a, um, koryncki, Koryntyjczyk.

Corinthus, i, f. Korynt, miasto handlowe na przesmyku Istmickim.

corium, i, n. skóra.

Cornelius, i, m. 1) L., konsul rzymski. — 2) Balbus, przyjaciel Cezara.

cornu, us, n. 1) róg. — 2) skrzydło wojska; c. tenere, cornu rem gerere, skrzydłem dowodzić.

corōna, ae, f. wieniec, korona; sub corona vendere, przedawać w niewolę, (jeńcom bowiem, których jako niewolników sprzedawano, kładziono na głowy wieńce z kwiatów). — 2) wszystko, co ma z wieńcem podobieństwo: gromada ludzi, opasanie; corona cingere, na około wojskiem opasać, obsadzić.

Coronea, ae, f. miasto w Beocji.

corpus, ŏris, n. 1) ciało, exiguum, szczupły wzrost; corporis dignitas, poważna postawa; corporis custos, stróż przy boku. — 2) osoba. — 3) trup, zwłoki.

Corrĕus, i, m. dowódzca Bellowaków.

corripio, ui, reptum, ĕre (rapio), zabrać, zagarnąć, ująć.

corrumpo, rūpi, ruptum, ĕre, 1) psuć; corruptis moribus, przy takiem zepsuciu obyczajów, XXV, 6. — 2) przekupić. — 3) niszczyć, zniweczyć; incendio, spalić.

cortex, ĭcis, c. kora.

corus, i, m. wiatr północnozachodni.

Cotta, ae, m. L. Aurelius, konsul rzymski.

Cotuātus, i, m. wódz, Karnutów.

Cotus, i, m. z kraju Eduów, spółzawodnik Konwiktolitanesa.

Cotus, i Cotys, yis, król tracki koło r. 364, którego córkę Ifikrates pojął za żonę.

crassitudo, inis, f. grubość.

Crassus, i, m. 1) M. Licinius, triumwir. — 2) P., syn M. Krassa, wódz Cezara.

crastĭnus, a, um, jutrzejszy.

Crastĭnus, i, m. waleczny setnik.

Cratĕrus, i, m. wódz Aleksandra

crates, is, f. plecionka, kosz; witka, wić.

crēber, bra, brum, częsty.

crebro, często, częstokroć.

crēdo, dĭdi, dĭtum, ĕre, 1) wierzyć, myśleć, być pewnym; powierzyć. — 2) pożyczyć, pecuniam.

crĕmo, avi, atum, are, spalić.

Cremōna, ae, f. osada rzymska w Galji Cisalpińskiej.

creo, avi, atum, are, 1) tworzyć, rodzić. — 2) obrać.

Crēs, ētis, m. Kreteńczyk.

cresco, crēvi, crētum, ĕre, rość, powiększać się, przychodzić do znaczenia; cresco quum fama tum opibus, rość w sławę i potęgę, sława moja i potęga rośnie, staję się sławniejszym i potężniejszym; gratia fortunaque, moje wzięcie i majątek wzmaga się; virtutum laude, coraz bardziéj z cnót słynąć.

Creta, ae, f. wyspa na morzu Śródziemnem, dziś Katanja.

Cretensis, e, kreteński, Kreteńczyk.

crimen, inis, n. 1) wyrok sądowy; in crimen vocare, oskarzyć, zanieść skargę, pociągnąć do odpowiedzialności. — 2) obwinienie, skarga; hoc crimine, dla tego; crimini dare, zarzucać. — 2) wina, występek. — 4) Parium crimen, zarzut, że M. wyspy Paros zdobyć nie chciał, choć mógł.

Crimissus, i, m. rzeka w Sycylji.

crinis, is, n. włos.

Crithŏte, es, miasto w Cherzonezie trackim nad Hellespontem.

Critias, ae, m. Krytjasz, jeden z 30 tyranów Ateńskich r. 402.

Critognatus, i, m. Arwerńczyk.

cruciatus, us, m. katusza, dręczenie, męka; in summum cruciatum venio, najw. mnie czekają katusze, męczarnie; cum cruciatu necare, okrutnie mordować; per cruciatum interficere, zamęczyć.

crudēlis, e, okrutny; nomen crudelissimum, imie dzikiego tyrana.

crudelitas, atis, f. okrucieństwo.

crudeliter, okrutnie.

cruento, avi, atum, are, skrwawić, krwią zbroczyć.

crus, crūris, n. goleń.

cubile, is, n. łoże, łóżko, legowisko.

cubitus, us, m. łokieć (członek ręki).

cubo, ui, bitum, are, leżeć.

culeus i **lulleus, i**, m. wór skorzany do przewożenia wody.

culmen, inis, n. wierzch, szczyt, koniec.

culpa, ae, f. wina, uchybienie; culpam in aliquem conferre, winę na kogo składać.

cultus, us, m. 1) sposób życia, wygody życia, VII, 11, 4; domesticus, urządzenie domowe. — 2) ubiór, odzież, ozdoba, strój. — 3) obyczaje; a cultu abesse, nie znać obyczajów. — 4) cześć, czczenie bogów.

cum, oznacza: 1) towarzystwo, bliskość: esse cum aliquo, być przy kim, u kogo. — 2) jednoczesność: simul cum nuntio, razem z wiadomością t. j. zaraz po odebraniu wiadomości. — 3) okoliczność i sposób: magna cum offensione, ku wielkiemu nieukontentowaniu; cum imperio aliquem habere apud exercitum, mieć kogo wodzem wojska.

cunctatio, onis, f. zwłoka, ociąganie się, wahanie się.

cunctus, a, um (ściąg. coniunctus), cały, wszystek.

cuneātim, rotami, szwadronami, klinem.

cuneus, i, m. klin, wojsko uszykowane na kształt klina.

cunicŭlus, i, m. 1) królik. — 2) jama, podkop, mina.

cupīde, chciwie, usilnie, gorliwie, natarczywie.

cupiditas, atis, f. żądza.

cŭpidus, a, um, chciwy; cupidus litterarum, ciekawy w naukach; rerum novarum, niespokojny; salutis quam fidei sum cupidior, przekładam moje dobro (zdrowie) nad wierność (dane słowo), XVIII, 3.

cupio, īvi i ĭi, ĕre, żądać, pragnąć czego, chcieć; alicui, sprzyjać komu; cupientibus signum dat, dał znak do bitwy wedle ich życzenia, ku ich radości.

cur, czemu, dla czego.

cūra, ae, f. staranie, usilność, pilność, praca; res est mihi curae, staram się o co; magna cum cura, jestem dbały, staranny; aliquid mihi curae habeo, zamyślam, przedsiębiorę coś, XXV, 20.

curatio, onis, f. staranie, leczenie.

Curio, ōnis, C. Scribonius, trybun ludu i stronnik Cezara.

Curiosolitae, arum, m. naród w Galji Ludguńskiej, na półwyspie Armeryce.

curo, avi, atum, are, starać się, dbać, postarać się o co; wypełniać, np. praeceptum; sprawić, kazać zrobić, XI, 1, 4. Z Acc. i Partip. fut. pass., oddaje się przez kazać, np. fratrem interficiendum, kazać brata zabić.

curro, cucurri, cursum, ĕre, biegać.

currus, us, m. wóz.

cursor, oris, m. goniec, posłaniec.

cursus, us, m. bieg, podróż, żegluga, podróż, morska; cursum tenere, w prostym kierunku żeglować, płynąć; cursu fugere, spiesznie uciekać.

custodia, ae, f. 1) straż, strzeżenie; in custodiam dare, oddać pod straż; custodiae relinquere, ku obronie zostawić. — 2) więzienie.

custodio, īvi, ītum, īre, strzedz, pilnować; ab aliquo, zabezpieczyć kogo od czego, przeciw komu; custodiendum trado, oddaję kogo pod straż.

custos, ōdis, m. stróż, dozórca; gazae regiae, stróż królewskiego skarbu, podskarbi; custodes, straż; c. corporis, straż przyboczna; custodes alicui ponere, przydać komu straż.

Cume, es, f. miasto nadmorskie w Azji Mniejszej na wybrzeżu Eolskiem.

Cycliades, um, f. wyspy na morzu Egiejskiem.

Cyprius, i, m. Cypryjczyk.

Cyprus, i, f. wyspa Cyprus.

Cyrenae, arum, i **Cyrene, es**, f. stolica Cyrenaiki na północnem wybrzeżu Afryki.

Cyrenaeus, i, m. Cyrenejczyk.

Cyrus, i, m. 1) Cyrus starszy, założyciel państwa Perskiego koło r. 555 — 2) Cyrus młodszy, który z najstarszym swym bratem Artakserksesem II. Mnemonem o tron walczył, ale w przegranej bitwie pod Kunaksą 401 r. życie utracił.

Cyzicus, i, f. wyspa w Mizyi, krainie azjatyckiej nad Propontis; miasto na niej zwało sie Cyzicum i, n.

Cyzicenus, i, m. Cyzyceńczyk.

D.

D. 1) = Decimus albo Divus. — 2) 500.

Daci, orum, m. Dakowie w dzisiejszym Siedmiogrodzie, Multanach i Wołoszczyznie.

damnatio, onis, f. potępienie, skazanie.

damno, avi, atum, are, 1) potępić, skazać, osądzić kogo na co; timore, dla tchórzostwa; proditionis, dla zdrady; capitis, skazać na śmierć, na gardło. — 2) zobowiązać; damnari voti, być zobowiązanym do wykonania

ślubu za osiągnienie celu, widzieć życzenie swoje spełnionem, osiągnąć cel.

damnum, i, n. szkoda, strata, krzywda.

Damon, onis, m. grecki muzyk.

Darius, i, m. 1) Hystaspis król perski od 522—486. — 2) Darius II, czyli Ochus albo Notus, król perski 423—404.

Datames, is, m. wódz z czasów Artakserksesa Ilgo i jego syna Ochusa.

Datis, is, m. Medyjczyk, wódz Darjusza Hystaspisa.

de, 1) o, względem. — 2) = inter, między, = ex, zpomiędzy; de Graeciae rebus, w dziejach greckich. — 3) zaraz po; de media nocte, zaraz po północy.

dea, ae, f. bogini

debeo, ui, itum, ēre, 1) być winnym, np. pecuniam; alicui beneficium, zawdzięczać dobrodziejstwo. — 2) powinienem, należy się, być obowiązanym.

debilito, avi, atum, are, osłabiać, wątlić; animos, osłabić ducha, odebrać odwagę; stawiać przeszkody, przeszkadzać, XXIII, 1, 2.

debitum, i, n. dług; morbo naturae debitum reddere, w chorobie wypłacić się przyrodzeniu z długu, tj. umrzeć naturalną śmiercią.

decēdo, cessi, cessum, ĕre, 1) odchodzić, ustępować z drogi, omijać, Cs. VI, 13; magistratu, złożyć urząd; de, ex provincia, wyjechać z prowincji (jako urzędnik); decedens, powracając z Azji, XXV, 4. 1; de foro, przestać pełnić obowiązki publiczne, XXV, 10, 2. — 2) rozstać się, (de vita) decedere, rozstać się z tem życiem, dokonać życia, umrzeć; ex hominum conspectu, namknąć się ludziom z oczu, t. j. odebrać sobie życie; febris decedit, febra ustaje, ustępuje.

Decelia, ae, f. miejsce warowne w Atyce.

decem, dziesięć.

decemvir, i, m. członek rady złożonej z 10 mężów, którą Lizander w każdem mieście Atyki urządził był.

decemplex, ĭcis, dziesięćkroć większy, liczniejszy.

decemviralis, e, potestas, rada z 10 mężów złożona.

decerno, crēvi, crētum, ĕre, 1) rozstrzygnąć, naznaczyć; (o senacie) uchwalić; (o ludzie) przyznać, przysądzić; statuas, wystawić. — 2) postanowić, umyślić. — 3) rozstrzygnąć za pomocą broni, rozprawić się, walczyć, potykać się; classe, bitwę morską stoczyć.

decerto, avi, atum, are, spór wieść, walkę stoczyć, walczyć.

decessus, us, m. odejście, oddalenie się; aestus, opadanie, odlew morza.

decet, uit, ēre, przystoji.

Decetia, ae, f. miasto w Galji Celtyckiej.

decĭdo, ĭdi, ĕre (cado), 1) spadać, pospadać. — 2) przenośn. pokonanym, pojmanym, nieszczęśliwym być.

decimus, a, um, dziesiąty.

decipio, cēpi, ceptum, ĕre (capio), złapać, oszukać, zwieść, omamić.

declāro, avi, atum, are, 1) pokazać, wskazać. — 2) dowodzić, objaśniać, dać poznać. — 3) opisywać, wyrazić, XXV, 8, 6; wystawiać, określić, XV, 1, 3.

declīvis, e, spadzisty, stoczysty, pochyły; declivia, spadzistość.

declivitas, atis, f. spadzistość, pochyłość.

decōrus, a, um, przystojny, przyzwojity, urodziwy.

decretum, i, n. uchwała, postanowienie, rozkaz.

decumānus, a, um, tyczący się dziesiątej części; decumana porta, główna brama obozu rzymskiego.

decurio, onis, m. dekurjon, dziesiątnik, t. j. oficer przełożony, nad 10 jeźdzcami czyli 1 dekurją (ala czyli 300 jeźdzców = 10 turmae, 1 turma = 3 decuriae).

decurro, cucŭrri i curri, cursum, ĕre, spadać; biegać, spieszyć.

decŏrus, ŏris, n. niesława, wstyd, haniebny, bezecny czyn.

deditio, onis, f. poddanie się; in deditionem venire, poddać się.

deditĭtius, a, um, poddanik, który się dobrowolnie poddał, poddany, jeniec.

dedĭtus, a, um, oddany komu; przychylny.

dēdo, dedĭdi, deditum, ĕre, 1) wydać, poddać. — 2) poświęcić się czemu.

dēduco, etum, ĕre, 1) sprowadzać, spuszczać navem, okręt na morze. — 2) zaprowadzić dokąd, przywieść do czego, zwabić, XVIII, 4, 3; odprowadzać, towarzyszyć, zabrać z sobą, XXIV, 1, 4; XXV, 4, 2; osadników sprowadzić, XX, 3, 2; copias in campum, wyprowadzić wojsko w pole. — 3) zaślubić, Cs. V, 14. — 4) przenośn. a) doprawadzić, spowodować, namó-

wić; ad finem, doprowadzić do końca, skończyć; b) odwieść, odzwyczajić.

defatigatio, onis, f. zatrudnienie.

defatigo, avi, atum, are, trudnić, mordować, nudzić.

defectio, onis, f. odpadnienie, odstąpienie, oderwanie się.

defendo, di, sum, ĕre, bronić; bellum, odpierać wojnę (od granic), bronić się.

defensio, onis, f. bronienie, obrona.

defensor, oris, m. obrońca.

defĕro, tŭli, latum, ferre, 1) przenosić, zanosić, przynosić; in aerarium, do skarbu wnosić, wkładać; deferri, być zapędzonym, Cs. IV, 36; przyniesionym być, t. j. przybyć; navi, żeglować, płynąć. — 2) Przenośn: ofiarować, dać, oddać; rerum summa ad me defertur, oddają mi najwyższą władzę; summam imperii, władzę najwyższą oddać; honores, urzędy powierzać. — 3) donieść, uwiadomić, obwieszczać.

defessus, a, um, strudzony, umęczony.

deficio, fēci, fectum, ĕre, (facio), 1) odpaść od kogo, przejść do kogo; a rege, odstąpić (od) króla, t. j. stronę królewską porzucić; ab amicitia alicuius, przeniewierzyć się; animo def., stracić serce, odwagę. — 2) deficit me, brakuje mi; si tempus anni deficeret, gdyby pora roku nie pozwalała; omnia me deficiunt, nie umiem sobie pomódz, nie wiem co począć.

defigo, xi, xum, ĕre, zatknąć, utkwić; in flumen, spuszczać w rzekę.

definio, ivi, itum, ire, ograniczyć, naznaczyć.

deformis, e, niekształtny, brzydki, szpetny.

deformitas, atis, f. szpetność, niesława, wstyd, hańba.

defugio, ūgi, fugĭtum, ĕre, uciekać, stronić, unikać.

degredior, gressus sum, grĕdi (gradior), odejść, oddalić się.

dehortor, atus sum, ari, odradzać, odstręczać.

dejectus, us, m. rzucenie; spadzistość, pochyłość.

dejicio, jēci, jectum, ĕre (de-iacio). 1) zrzucić, zepchnąć, obalić, np. Hermas; se d., rzucić się, skoczyć. — 2) aliquem principatu, pozbawić naczelnictwa, zwierzchnictwa; spe, pozbawić nadziei. — 3) zabić; his dejectis, gdy ci polegli. — 5) wypędzić, wyprzeć ze stanowiska, Cs. VII, 54. Pass. od nawałnicy być porwanym, zapędzonym.

deinceps, następnie, jeden po drugim, porządkiem.

deinde, potem; (po primum lub primo) powtóre.

delābor, psus sum, bi, spadać, wpadać.

delecto, avi, atum, are, wabić, cieszyć; se delectare, delectari, cieszyć się z czego; quibus Gallia delectatur, w które Galja obfituje; delectari aliquo, podobać sobie, rozpływać się w kim.

delectus, us, m. wybór; zbieranie, nabór, zaciąg (wojska); delectum habere, popisywać, zbierać wojsko.

delĕgo, avi, atum, are, wysłać, wyprawić.

deleo, ēvi, ētum, ēre, w niwecz obrócić, zniszczyć, zburzyć; incendio, spalić; bellum, skończyć; hostes, znieść nieprzyjaciół.

delibĕro, avi, atum, are, ważyć; 1) namyślać się nad czem, de re. — 2) wyroczni się radzić, pytać o radę; spatium deliberandi, czas namysłu. — 3) postanowić.

delĭbro, avi, atum, are, odzierać, oblupić; cienkie gałęzie powycinać, Cs. VII, 73.

delicāte, uprzejmie.

delictum, i, n. błąd, uchybienie, przestępstwo, wina.

deligo, avi, atum, are, przywiązać.

delĭgo, lēgi, ectum, ĕre, wybierać najdzielniejszych; delectus, wybrany, wyborny, delecta manus, wyborowe wojsko, equitibus delectis, wybrawszy najdzielniejszych jeźdźców.

delitesco, litŭi, ĕre, (latesco), kryć się, tajić się, zasadzać się na kogo, czatować.

Delphi, orum, m. 1) miasto w Focydzie, słynne z wyroczni Apolina. — 2) kapłani tejże wyroczni.

Delphĭcus, a, um, delficki.

Dēlus, i, f. jedna z wysp Cyklad, mi zwanych, na której Grecy wspólny mieli skarbiec.

Demădes, is, m. mówca ateński, stronnik macedoński.

Demaenētus, i, m. mówca syrakuski.

demens, ntis, głupi, szalony, nierozsądny.

dementia, ae, f. głupstwo, sza-

leństwo, zaślepienie, nierozum, nieroztropność.

demergo, mersi, mersum, ĕre, zanurzyć, zatopić; pogrążyć, strącić.

demĕto, messui, messum, ĕre, żąć, ścinać.

Demetrius, i, m. 1) Demetrius Phalereus, filozof tak nazwany od Phalerum, portu ateńskiego. — 2) Dem. Poliorcetes (dobywca miast), który się odznaczył w wojnach z Kasandrem i Ptolemeuszem.

demigratio, onis, f. wyprowadzenie się, odjazd; demigrationis societatem petere, chcieć mieć udział, uczestnictwo w wędrówce, chcieć razem z kim wyjść, opuścić kraj.

demigro, avi, atum, are, przenosić się, przeprowadzić się, wyjść, udać się; zmienić swoje stanowisko; uciekać, Cs. V, 43; demigrare rursus Athenas, powrócić do Aten.

demolior, ītus sum, īri, znieść; tectum, dach znieść; porozwalać, zniszczyć.

demo, mpsi, mptum, ĕre, odjąć.

demonstro, avi, atum, are, pokazać, wskazać, przedstawiać, opowiadać.

demŏror, atus, sum, ari, 1) zatrzymywać, zwłoczyć. — 2) bawić się, zatrzymać się, ociągać się.

Demosthĕnes, is, m. największy mowca w Atenach za czasów Filipa koło r. 356.

demum, dopiero.

denĕgo, avi, atum, are, przeczyć, mówić że nie, odmówić.

deni, ae, a, po dziesięć.

denique, nakoniec, naostatek; krótko, jednem słowem, w ogóle.

densus, a, um, gęsty, gruby, mocny.

denuntio, avi, atum, are, oznajmić, zapowiedzieć, obwieścić, grozić.

depello, pŭli, pulsum, ĕre, 1) spędzić, wypędzić; depelli gradu, (o szermierzu) z stanowiska swego zostać wypartym, (przenośn.) pozbawionym być korzyści, II, 5, 1. = 2) oddalić, odwrócić co od kogo, uwolnić z niewoli; depellor a re, nie udaje mi się coś, nie szczęści mi się.

dependo, di, nsum, ĕre, odważać, zapłacić.

deperdo, dĭdi, dĭtum, ĕre, utracić, stracić co; zniszczyć, zniweczyć.

depereo, ii, ire, ginąć, zginąć, w niwecz się obrócić, podupaść.

depingo, xi, ctum, ĕre, odmalować.

depōno, osui, ositum, ĕre, 1) złożyć co; memoriam rei, aliquid e memoria, zapomnieć; spem, wyrzec się nadziei, stracić nadzieję, zwątpić; odium, nienawiści poprzestać; animam, oddać, wyzionąć ducha. — 2) złożyć = schować, ukryć.

depopŭlor, atus sum, ari, pustoszyć, niszczyć.

deporto, avi, atum, are, 1) zanieść, przynieść, wieść, przywieść, wyprowadzić, wyprzątnąć. — 2) odnieść, otrzymać; triumphum, otrzymać tryjumf.

deposco, pōposci, ĕre, bardzo żądać, pragnąć, domagać się.

deprecator, oris, m. pośrednik, obrońca; eo deprecatore, za jego pośrednictwem, wstawieniem się.

deprĕcor, catus sum, ari, prosić o co, przyczyniać się za kim, prosić o przebaczenie; przez prośby odwrócić od kogo niebezpieczeństwo, wydobyć kogo z nich.

deprehendo, di, nsum, ĕre, schwycić.

deprimo, pressi, pressum, ĕre (premo), 1) pogrążyć, zatopić. — 2) zgnieść, zniszczyć; odmówić, XXV, 22, 2.

depugno, avi, atum, are, potykać się, walczyć, bitwę zwodzić.

Dercyllus, i, m. wódz Ateńczyków z czasów Focjona.

derelinquo, īqui, ictum, ĕre, opuścić; naves ab aestu derelictae, okręty po opadnieniu morza, Cs. III, 13.

derivo, avi, atum, are, sprowadzać, spuszczać.

derōgo, avi, atum, are, prawo w części zmienić, naruszyć; prawo znieść.

descendo, di, nsum, ĕre (scando), 1) schodzić; in Graeciam, do Grecji wkroczyć, udać się, IV, 4. 4; alicui obviam, wyjść naprzeciw komu. — 2) chwycić się, użyć, np. ad vim, ad arma. — 3) odważyć się, przystać na co, Cs. V, 29; wdawać się.

descisco, īvi i ii, ītum, ĕre, odstąpić, opuścić kogo, odłączyć się od kogo, porzucić, zbuntować się przeciw komu.

describo, psi, ptum, ĕre, opisywać.

deséco, ui, ctum, are, obcinać, odcinać.

deséro, ui, ertum, ĕre, odbiegać kogo w potrzebie, opuścić, odstąpić.

desertor, oris, m. zbieg.

desertus, a, um, bezludny, niezamieszkany, pusty; loca deserta, puszcze.

desiderium, i, n. pożądanie, pragnienie, smutek, tęskność; futurum, przyszła tęskność za nim, jak bardzo zanim tęsknić będą.

desidĕro, avi, atum, are, tęsknić za kim, pragnąć, powrotu czyjego sobie życzyć; potrzebować, XV, 5, 3; oglądać się na co, XV, 7, 1; wymagać, wyciągać, XVIII, 8, 4; XXV, 13, 4.

desidia, ae, f. nieczynność, gnuśność, lenistwo.

designo, avi, atum, are, oznaczać; mieć w myśli, odnosić się do kogo, Cs. I, 18.

desilio, lui i lii, ultum (salio) zeskoczyć, zsiadać, wysiadać.

desino, ivi i ĭi, itum, ĕre, odstąpić, przestać, zaniechać.

despectus, us, m. 1) spojrzenie z góry na dół; widok. — 2) wzgórze.

desperatio, onis, f. rozpacz, zwątpienie; ad d. perducĕre, do r. przywieść; ad d. pervenire, jestem do r. przywiedziony, rozpacz mię bierze.

despĕro, avi, atum, are, 1) intr. wątpić; de rebus summis, wszystko za stracone uważać. — XVIII, 9, 2. — 2) trans. zwątpić o czem, stracić nadzieję czego; desperatis rebus, mając wszystko za stracone, straciwszy całą nadzieję, XVIII, 8, 2.; generi, nie mieć widoków dla zięcia, uważać go za zgubionego; desperatus, bez nadziei, w rozpaczliwem położeniu.

despicio, pexi, pectum, ĕre, spoglądać; 1) gardzić, lekce (za nic) ważyć. — 2) nie dbać; fructum rei familiaris, o powiększenie majątku.

despolio, avi, atum, are, obrać, pozbawić, odebrać.

despondĕo, di, nsum, ēre, obiecywać, zaręczyć pannę, zaślubić.

destino, avi, atum, are, wiązać, Cs. III, 14; przeznaczyć, przedsięwziąć, postanowić, zamyślać, umyślić; operi destinati milites, żołnierze zajęci robotą.

destituo, ui, ūtum, ĕre (statuo), opuścić; oszukać; zawodzić, omylić w nadziei, VII, 5, 4.

destringo, nxi, ictum, ĕre, osmykać; ensem, dobywać miecza.

desum, fui, esse, nie być przytomnym, brakować, niedostawać, nie czynić swej powinności, Cs. I, 52.; nullus honos mihi deest, czynią mi wszelkie honory. — 2) alicui, nie pomagać, nie służyć, nie bronić w sądzie, XIII, 4, 3; opera mea tibi non deest, nie odmawiam ci mojej pomocy.

desŭper, z góry, nad, na górze, na wierzchu.

detĕgo, texi, tectum, ĕre, okrywać; aedes detecta, świątynia bez pokrycia, podupadła.

deterior, us, (Comp. od nieużyw. deter) gorszy, słabszy; peditatu sum deterior, mam słabszą piechotę.

deterreo, ui, itum, ēre, odstraszać, powstrzymywać.

detestor, atus sum, ari, deos, bogów brać na świadków, świadczyć się bogami, przeklinać, złorzeczyć.

detĭneo, ui, entum, ēre, wstrzymywać, zatrzymywać.

detrăho, xi, ctum, ĕre, 1) ściągać, zdejmować; signum, pieczęć złamać, t. j. odpieczętować; pondus (scil loricarum) zmniejszyć. — 2) Przenośn: a) multae partem, darować część kary, b) ujmować, szkodzić, XVIII, 1, 2. c) uwłaczać; de aliquo (= de alicuius fama) sławie czyjej uwłaczać; t. j. poniżać kogo; de rebus, czynom uwłaczać.

detrecto, avi, atum, are, zbraniać się, odmawiać, nie chcieć przyjąć; militiam, usuwać się od służby wojskowej.

detrimentōsus, a, um, szkodliwy.

detrimentum, i, n. szkoda, szwank, uszczerbek, strata; facere, accipere, ponosić szkodę; afferre, szkodę przynosić.

detrūdo, si, sum, ĕre, zrzucić; de regno, z tronu.

deūro, ussi, ustum, ĕre, spalić.

deus, i, m. bóg, Delphicus = Apollo; dii publici, bogowie, których czciła cała Grecja, patrii, których czciło pojedyncze jakie państwo.

deūtor, ūsus sum, ūti, nadużywać; źle się z kim obchodzić, krzywdzić kogo.

devasto, avi, atum, are, pustoszyć, niszczyć.

devĕho, xi, ctum, ĕre, przewieść, zawieść, przywieść, sprowadzić; devehi, płynąć, popłynąć.

devĕnio, ēni, entum, ire,

schodzić, zstępować, przybyć, wcisnąć się.

deverto, ti, sum, ĕre, iść manowcami, zboczyć, zajechać, wstąpić do kogo.

devinco, vici, victum, ĕre, zwyciężyć, pokonać; virtutem, udaremniać.

devius, a, um, zdrożny, ustronny; devia itinera, manowce.

devŏco, avi, atum, are, przywołać, zaprosić, wezwać; aliquem in dubium, narażać kogo, co.

devotio, onis, f. złorzeczenie, przekleństwo, klątwa.

devŏveo, vōvi, vōtum, ēre, 1) ślubować, przeznaczyć; se amicitiae alicuius, oddać się przyjaźni czyjej, sprzyjać komu. — 2) przeklinać.

dexter, ra, rum, prawy; dextra (scil. manus) prawa ręka, przyrzeczenie; dextra fides missa, obietnica uczyniona podaniem prawej ręki przez posła w imieniu króla, XIV, 10, 1.

Diablintes, um, m. oddział Aulerków.

diadēma, atis, n. zawicie białe, którem królowie wschodni ozdabiali sobie głowę, korona królewska.

Diāna, ae, f. bogini łowów, siostra Apollina.

dicis. (Gen.) causa, dla sprawiedliwości.

dico, xi, ctum, ĕre, 1) mówić, powiadać; przynieść rozkaz, XIV, 5. — 2) mówić, mieć mowę; in dicendo exercitatum esse, być dobrym mówcą; dicendo valere, być wielkim mówcą; dicendo alicui resistere, w mowie wyrównywać komu. — 3) jus dicere, wymierzać sprawiedliwość, sądzić; pro se (scil. in iudicio) mówić za sobą, t. j. bronić się; causam, bronić się w sądzie; causam capitis, XI, 3, 3; XX, 2, 3. = 4) nazywać. — 5) przyrzec, obiecać, XVIII, 2, 2; umówić się; longius quam dictum est, dłużéj jak było umówione, nad umowę. — 6) obrać czem, np. dictatorem. — 7) naznaczyć dzień do stawienia się w sądzie.

dictator, oris, m. dyktator, któremu w okolicznościach krytycznych powierzali Rzymianie nieograniczoną władzę najwięcej na 6 miesięcy; jego pomocnikiem bywał magister equitum.

dictio, onis, f. opowiadanie; causae, obrona.

dictito, avi, atum, are, mawiać, nazywać; za przyczynę podawać.

dictum, i, n. słowo, wyraz; rozkaz, VI, 1, 2; oświadczenie, twierdzenie, dane słowo; przyrzeczenie, obietnica, 1, 2, 5; dicto audientem esse, słuchać rozkazu

didūco, xi, ctum, ĕre, rozdzielać rozdrabniać.

dies, ei, f. (w Plur. tylko m.), 1) dzień; natalis, urodziny; festus, dzień świąteczny, uroczysty; in dies, codzień, od dnia do dnia; diebus paucis, po niewielu dniach, w kilka dni; diem prosequi, dzień odjazdu obchodzić uroczyście, XXV, 4, 5. — 2) dzień, termin; ad diem, na wyznaczony dzień; in diem emere, kupić z zapewnieniem wypłaty na pewien dzień, t. j. kupić na kredyt, XXV, 9, 5.; czas zawieszenia broni, XVII, 3, 1. — 3) dzień śmierci; diem obire supremum (o naturalnej śmierci), dokonać życia, umierać. — 4) czas, Cs. 1, 7.

differo, distŭli, dilātum, differre, 1) roznosić, rozszerzać, np. rumorem, Pass. rozszerzyć, rozgłosić się. — 2) odkładać, zwlekać, przewlekać. — 3) intrans. różnić się.

difficilis, e, trudny, niebezpieczny; niedostępny, np. palus; difficillimus, bardzo dziwaczny.

difficultas, atis, f. trudność, zawada, niedostatek.

diffido, fisus sum, ĕre, niedowierzać, nieufać, wątpić.

diffluo, xi, xum, ĕre, rozlewać się; in plures partes.

diffundo, ūdi, ūsum, ĕre, rozlać, rozrzucić, rozszerzyć, rozproszyć.

digitus, i, m. palec; digitus pollex, wielki palec.

dignitas, atis, f. godność, wspaniałość, okazałość, powaga, poważanie; dignitas corporis, przystojna postawa, powierzchowność; dignitas vitae, okazałość, przyzwoity sposób życia; cum dignitate vivere, żyć przystojnie, uczciwie, być w poważaniu; pro dignitate, podług godności, stanu; to co godne jest widzenia, piękność portu, II, 6, 1.

dignus, a, um, godzien, godny, przystojny; memoria, pamiętny.

digrĕdior, gressus sum; ĕdi (gradior), rozchodzić się, oddalić się.

diiudĭco, avi, atum, are, rozsądzić, rozstrzygnąć.

dilābor, lapsus sum, lābi (labor), rozpadać, rozejść się, rozproszyć się, iść w rozsypkę.

diligens, ntis, 1) usilny, pracowity w czem; imperii, gorliwy w pełnieniu powinności wodza; veritatis, mi-

łośnik prawdy. — 2) staranny, oszczędny, XXV, 1. 2.

diligenter, pilnie, starannie, dokładnie, ostrożnie, Cs. V, 49.

diligentia, ae, f. pilność, staranność, baczność, XXIV, 3, 4; gorliwość, XXV, 9, 4; gospodarność, XXV, 13. — 2) ostrożność, oględność, przezorność, ducis, XV, 4, 1.

diligo, lexi, lectum, ĕre (lego), 1) wybierać. — 2) cenić, miłować, kochać.

dimĕtior, mensus sum, iri, odmierzyć; opus, miejsce dla obozu odmierzyć.

dimico, avi, atum, are, 1) walczyć, potykać się, bitwę staczać. — 2) de fama, bronić swej sławy.

dimidius, a, um, (dis-medius), połowiczny; dimidium spatium, połowa drogi; dimidio, o pół.

dimitto, misi, missum, ĕre (mitto), 1) rozesłać, rozpuścić, odesłać, odprawić, kazać się rozejść, puścić; tempus dimittere, czas stracić; ripas, opuścić, nusquam, zawsze mieć przy sobie, XXV, 4, 2; neminem nisi victum, każdego pokonać; saucium et fugatum, ranić i płoszyć kogo. — 2) occasionem, nie korzystać z sposobności. — 3) imperium, złożyć, zrzec się władzy, XX, 2, 3; vitam, utracić życie.

Dinon, onis, m. pisarz dziejów perskich.

Diomĕdon, ontis, Cyzyceńczyk za czasów Epaminondy.

Dion, onis, wódz Syrakuski z czasów króla Dionizjusza.

Dionysius, i, m. 1) starszy czyli król Syrakuzy, 405-368. — 2) młodszy czyli II. — 3) sławny muzyk i śpiewak z Teb, nauczyciel Epaminondy.

directus, a, um, prosty, prostopadły, spadzisty; directa materia pontem contexere, most wdłuż dylami pokładać.

dirigo, rexi, rectum, ĕre (rego), prostować, sterować, rządzić; aciem, uszykować wojsko do boju.

dirimo, ēmi, emtum, ĕre (dis-emo), rozbierać, rozłączać, zerwać, przerwać.

diripio, ipui, eptum, ĕre (rapio), rozrywać, złupić, zabrać, zrabować.

diruo, ŭi, ūtum, ĕre, rozwalić, zburzyć.

dis (ściąg. z dives), **itis**, bogaty.

discēdo, cessi, cessum, ĕre, 1) rozejść się; diverse, w różne strony, różnemi drogami, porozdzielać się, rozproszyć się, XVIII, 8, 3. — 2) odejść, oddalić się; ab aliquo loco, opuścić miejsce. — 3) superiorem discedere (= s. esse) wyjść zwycięzko, zwyciężyć; pari proelio, bez wygranej, z równą stratą z pola bitwy ustąpić; liberatum discedere, wyjść zwycięzko z sądu, t. j. zostać uwolnionym, XV, 5, 8; XIX, 2, 3.

disceptator, ōris, m. pośrednik, sędzia, przyczyńca.

discerno, crevi, cretum, ĕre rozróżniać.

discessus, us, m. rozejście się, odejście, oddalenie się.

discindo, idi, issum, ĕre (scindo) rozciąć, rozerwać.

disciplina, ae, f. nauka; militaris, znajomość sztuki wojennej, karność żołnierska.

discludo, si, sum, ĕre (claudo), rozłączyć, oddzielić.

disco, didici, ĕre, uczyć się, poznawać, pojmować, dowiadywać się.

discrimen, inis, n. różnica, niebezpieczeństwo.

diserte, wymownie.

disertus, a, um, wymowny.

disicio, ēci, ectum, ĕre, rozrzucać; — 1) rozproszyć, pobić. — 2) zburzyć, zniszczyć.

dispălor, atus sum, ari, rozproszyć się, rozbiegać się, błąkać się.

dispar, āris, nierówny, niepodobny, różny.

dispăro, avi, atum, are, rozłączyć, rozesłać na wszystkie strony.

dispenso, avi, atum, are, rozdzielać, wypłacać; zarządzać, zawiadować, np. pecuniam, kasą wojskową.

dispergo, persi, persum, ĕre (spargo), rozpraszać.

dispertio, ivi, itum, ire (partio), rozdzielać, rozdawać.

displiceo, ui, itum, ēre (placeo), nie podobać się.

dispōno, posui, positum, ĕre, porozstawiać, postawić; praesidia, rozstawić załogi; uszykować, dispositi, ustawieni w szyku bojowym, XI, 2, 2.

disputatio, onis, f. rozmowa, rozprawa, spór, sprzeczka.

dispūto, avi, atum, are, rem, de re, pro re, ad, in, contra rem, mówić o czem, rozprawiać, twierdzić.

dissensio, onis, f. niezgoda, spór, upór.

dissentio, sensi, sensum, ire, ab aliquo, nie zgadzać się z kim; ab aliquo perpetua vita, nie zgadzać

się przez całe życie, w nieustannej żyć niezgodzie.

dissĕro, ĕvi, ĭtum, ĕre, rozsiać, rozrzucać, rozpraszać.

dissideo, sēdi, sessum, ēre (sedeo), ab aliquo, nie zgadzać się z kim, kłócić się.

dissimilis, e, niepodobny.

dissimilitudo, ĭnis, niepodobieństwo, nierówność; in homine est d., człowiek nie jest sobie jednostajny.

dissimŭlo, āvi, ātum, āre, ukrywać, tajić, udawać.

dissipo, āvi, ātum, āre, rozproszyć, rozpędzić.

dissocio, āvi, ātum, āre, rozdzielić, rozłączać; poważnić, poróżnić, XXV, 2, 2.

dissolūtus, a, um, (dissolvo), rozwolniony, rozwiozły, marnotrawny, rozpustny, nieporządny.

dissolvo, solvi, solūtum, ĕre, rozwiązać; zdjąć, znieść władzę; zburzyć; societatem, zerwać przymierze, rozbrat czynić, XXI, 3, 2, (scil inter amicos Alexandri).

dissuadeo, si, sum, ēre, odradzać.

distineo, ui, entum, ēre (teneo), rozłączać, zatrudniać, przeszkadzać; destineri litibus, w procesa uwikłanym, trapionym być procesami.

disto, are, odległym, oddalonym być.

distrăho, xi, ctum, ĕre, rozdzierać; distrahi, rozejść się, rozłączyć się.

distribŭo, ui, ūtum, ĕre, rozdzielić, podzielić.

distringo, nxi, rictum, ĕre, zatrudniać wielu sprawami; uwikłać, wplątać.

ditio, ōnis, f. panowanie, władza.

dis (diutius, diutissime), długo.

diurnus, a, um, dienny, całodzienny, we dnie.

diūtinus, a, um, długi, trwały.

diuturnitas, ātis, f. długość czasu, długi przeciąg czasu.

diuturnus, a, um, długi, długo trwający.

diverse discedere, w różne strony rozejść się.

diversus, a, um, 1) różny; diversi discedunt, w różne strony rozejść się; duae legiones diversae, dwa legjony, które w różnych stronach walczyły. — 2) przeciwny, VII, 1, 4.

dives, ĭtis, bogaty; ditissimus i divitissimus.

Divico, ōnis, znakomity Helwecjanin.

divido, vīsi, vīsum, ĕre, oddzielać, rozdzielać, rozdawać; hiematum in hiberna, na zimowe leże rozłożyć.

divinatio, ōnis, f. dar przewidywania przyszłości, duch proroczy, boskość.

divino, āvi, ātum, āre, przewidywać; de exitu, przyszłość.

divinus, a, um, 1) boski przewyborny; divina res, ofiara. — 2) przyszłość przewidujący, przepowiadający, mąż proroczego ducha, XXV, 9, 1.

Divitiacus, i, m. 1) brat Dumnoryga, naczelnika Eduów i przyjaciela Cezara. — 2) naczelnik Swesjonów.

divitiae, ārum, f. bogactwa; orbis terrarum, skarby całego świata.

divum i **dium, i**, n. gołe niebo.

divus, a, um, boski, ubóstwiany; tytuł cesarzów rzymskich po ich śmierci.

do, dĕdi, dătum, dare, 1) dać, dawać; potestatem, oddać władzę; filiam in matrimonium, nuptum, córkę wydać za mąż; uxorem, dać za żonę; librum, doręczyć; soporem, dać na sen. — 2) operam d., dokładać starania, starać się; operam honoribus, ubiegać się o urzędy; operam do palaestrae, uczęszczać do szkoły rycerskiej; operam rei familiari, doglądać gospodarstwa; se reipublicae, poświęcać się na usługi rzeczy pospolitej; duritiae se d., przyzwyczajać się do surowego sposobu życia, hartować się. — 3) powierzyć, oddać; classem alicui, oddać komu dowództwo nad flotą. — 4) dać, przyznać, pozwolić, zezwolić; senatum, dać posłuchanie; veniam, przychylić się do prośby, II, 10, 1; X, 2, 2; przysługę uczynić, IV, 4, 6; facultatem, dać pozwolenie. — 5) wyznaczyć, umówić; diem, XVI, 2, 5; statuam, posąg kazać wystawić, zgodzić się na wystawienie posągu, XIII, 2, 3. — 6) zepchnąć; vela ventis, odżeglować, odpłynąć; in custodiam, wtrącić do więzienia; aliquem ad supplicium, ukarać śmiercią, kazać stracić; se dare, rzucić się, w mieszać się, fluctibus civilibus, do niespokojności domowych. — 7) podawać, nastręczać; datur occasio, podaje, nastręcza się sposobność; occasione data, dato tempore, przy podanej sposobności. — 8) manus d., poddać się; alicui, łączyć się z kim, XXV, 9, 2. — 9) dawać, płacić; poenam, karę płacić, być karanym, do kary pociąganym; supplicium alicui, być ukaranym. — 10) poczytywać; crimini, za zbrodnią, obwiniać, winę przypisy-

wać. — 11) iusiurandum, składać przysięgę, przysięgać; fidem, dać zapewnienia, przyrzec; verba, oszukać, XXIII, 5, 2.

docco, cui, ctum, ĕre, uczyć, obeznać, uwiadomić; dowodzić, donosić, wyjaśniać, wykładać, opowiadać.

docilis, e, pojętny.

docilitas, atis, f. pojętność.

doctor, oris, m. nauczyciel.

doctrina, ae, f. nauka, wiadomość, uczoność, zasada, doctrina (Abl.) z zasady, XXV, 17, 3.

documentum, i, n. dowód, nauka, przykład, przestroga.

Dodona, ae, f. 1) miasto w Epirze z wyrocznią Jowisza. — 2) kapłani tejże wyroczni, VI, 3, 2.

dodrans, ntis, $^9/_{12}$ albo $^3/_4$: heres ex dotrante, dziedzic trzech czwartych części majątku.

doleo, ui, itum, ēre, boleć, ból cierpieć, ubolewać, smucić się; laude aliena, zazdrościć komu sławy, obca sława boli mnie.

Dolŏpes, um, m. naród w Tesalji, do którego należała wyspa Scyrus.

dolor, oris, m. ból, boleść, cierpienie, gniew; dolorem capere ex re, gniewać się o co.

dolus, i, m. podstęp, zdrada, oszukaństwo; subest, jest w tem podstęp; dolo capi, zawiedzionym, oszukanym być.

domesticus, a, um, 1) domowy; domesticus cultus, usługa domowa. — 2) krajowy, ojczysty, rodzinny; domestico summo genere esse, w ojczyznie z znakomitego rodu pochodzić, XVIII. 1, 3; domesticae res, własne siły, XXIII, 10, 2; domesticae copiae rei frum. zasoby zboża w domu.

domicilium, i, n. mieszkanie, siedlisko; constituere, obrać sobie mieszkanie; domicilia, wiejskie posiadłości, włości, dom; orbis terrarum, stolica całego świata, t. j. Rzym.

dominatio, onis, f. panowanie, władza; perpetuam obtinere d., ciągle mieć najwyższą władzę; żądza panowania, II, 7, 6.

dominātus, us, m. panowanie; dominatum imperio tenere, nieograniczoną mieć władzę.

dominor, atus sum, ari, być panem, panować; inter suos, nad swoimi.

dominus, i, m. pan, właściciel.

Domitius, i, m. konsul rzymski, za którego Attyk umarł.

domus, us, f. 1) dom, domi (domo tylko XV, 10, 3.) w domu; suae, u siebie w domu; domi bellique, w pokoju i w wojnie; in propatulo domi, w domu na podworzu, XXIII, 9, 2; domum, do domu; domus suas, każdy do swej ziemi, do swego kraju, domu; pecuniae partem domum suam ferre, część pieniędzy do domu swego wnieść, t. j. na swój użytek obrócić, XIII, 1, 3; domo, z domu; ex domo in domum, z jednego domu do drugiego. — 2) dom = rodzina, II, 9, 2; XVIII, 6, 3. — 3) rodzinne miejsce, ojczyzna, siedziba, mieszkanie; domi, w kraju, w ojczyznie; eandem et patriam habeo et domum, w tem się mieście urodziłem i mieszkam, XXV, 3.

donicum (dawna forma zam. donec), dopóki, tak długo aż.

dono, avi, atum, are, aliquem aliqua re, obdarzyć, udarować kogo czem; alicui aliquid, darować komu co.

donum, i, n. dar, podarunek, upominek.

dorsum, i, n. grzbiet, szczyt.

dos, dōtis, f posąg.

Dropĭces, ĕtis, m. książe Senonów.

Druĭdes, um i **Druidae arum**, kapłani u Gallów.

Drusilla, ae, f. (Livia) druga żona Augusta.

Dubis, is, m. rzeka Doubs w Galji Lugduńskiej.

dubitatio, onis f. wątpliwość.

dubito, avi, atum, are, 1) wątpić, być niepewnym, nie wiedzieć, VII, 1, 2. = 2) z Inf. wahać się.

dubium, i, n. wątpliwość.

dubius, a, um, wątpliwy, niepewny; dubiae res, niepomyślność, niebezpieczeństwo.

ducenti, ae, a, dwieście.

dūco, xi, ctum, ĕre, 1) prowadzić, przyprowadzić, zabrać z sobą; funus, prowadzić umarłego; uxorem d. (scil. domum) pojąć żonę. — 2) przywodzić, dowodzić. — 3) pędzić przed sobą, bestiam, XIV, 3, 2 — 4) Przenośn. a) powodować, pobudzać; Partcp. ductus z Abl. rzeczownika oddaje się przez przyimki **z, dla**, np. caritate ductus, z (dla) miłości ojczyzny, VII, 5, 1; amore, z przywiązania; suspicione, dla podejrzenia; more dla zwyczaju; studio philosophiae, dla upodobania w fil — b) przedłużać, odwlekać; bellum, wojnę przedłużać, przeciągać; tempus, odkładać, zwłaczać; diem ex die, od dnia do dnia odkładać. c) liczyć, aliquem in numero hostium, liczyć do nie-

przyjaciół, rationem, mieć wzgląd. d) mniemać, uważać, poczytywać, mieć za co; laudi, poczytywać, mieć za zaszczyt.

ductor, oris, m. wódz hetman.

ductus, us, m. przewodnictwo, wodza, dowództwo.

dulcis, e, słodki, przyjemny, miły, uprzejmy.

dum, 1) podczas, gdy. — 2) dopóki.

Dumnācus, i, m. dowodzca Andów.

Dumnŏrix, ĭgis, m. brat Diwicjaka, nieprzyjaciel Rzymian.

duo, ae, a, dwa.

duodēcim, dwanaście.

duodecimus, a, um, dwónasty.

duodēni, ae, a, po dwónastu.

duodevigīnti, ośmnaście.

dūplex, icis, 1) podwojny, dwojisty, dwojaki; memoria, dwojakie podanie. — 2) gruby; amiculum, suknia, która była z podwójnego sukna, albo która była tak grubą, iż się zdawała być podwójną.

duplĭco, avi, atum, are, podwoić; modum hastae, długość włoczni o drugie tyle powiększyć, włocznią dwa razy tak długą zrobić.

Duratius, ii, m. dowódzca Piktonów.

duritia, ae, f. surowość życia.

duro, avi, atum, are, wzmacniać, hartować; exercitum, przyzwyczajać da trudów.

dūrus, a, um, twardy, przykry, uciążliwy, niebezpieczny; si quid erat durius, jeżeli groziło jakie niebezpieczeństwo.

Durocortōrum, i, n. stolica Remów dziś Reims.

dux, dŭcis, m. 1) przewodnik, wódz, dowódzca; manus, poddowódzca, niższy aniżeli imperator, XVI, 4, 2. — 2) naczelnik, głowa stronnictwa, XIX, 3, 2.

dynastes, ae, m. wielki pan, władzca, mały książe lub król, ale zawsze zależny od potężniejszego. Król niezawisły nigdy się nie nazywa dynastes, lecz rex.

E.

e, ex; e przed spółgłoską, ex przed samogł. i niektóremi spółgłoskami. — 1) o miejscu; z; ex insula, z wyspy; ex vinculis causam dicere, w kajdanach się bronić. — 2) o czasie; zaraz po, np ex. bello, zaraz po wojnie, XX, 3, 2. — 3) Przenośn. a) oznacza całość, quidam ex ephoris. — b) przyczynę, dla, qua ex re, z tego powodu, dla tego; ex quo fiebat ut, stąd poszło, że. — c) zgodność, podług, według; stósownie do; ex more, według zwyczaju; judicare ex alquo, sądzić podług kogo; e republica est, jest z pożytkiem (korzyścią) rzeczypospolitej.

Ebŭrones, um, m. naród w Galji Belgickiej.

edictum, i, n obwieszczenie, rozporządzenie pretorów i cenzorów; in edictum addere, w obwieszczeniu dodać, ogłosić, XXIV, 2, 3.

edisco, edĭdĭci, ĕre, uczyć się na pamięć.

editus, a, um, wysoki, wyniosły; locus, pagórek; editum conclave, mieszkanie górne.

edo, edĭdi, editum, ĕre, 1) wydawać; in vulgum librum, wydać książkę. — 2) in vulgus, rozgłosić między ludźmi. — 3) objawić; mandata, ogłosić, dać rozkazy, dać upoważnienie na piśmie, polecenie; in aliquem exempla et cruciatus, dopuszczać się publicznie wszelkich okrucieństw.

edūco, avi, atum, are, wychować, kształcić.

edūco, xi, ctum, ĕre (e-duco), wyprowadzić wywieść, naves e portu, wyprowadzić okręty pod żagle, wypłynąć z portu; navibus, na ląd wysadzić; copias castris, wyruszyć z wojskiem.

effarcio, rsi, rtum, ire, nadziewać, natkać, napełnić.

effemĭno, avi, atum, are, czynić zniewieściałym, osłabiać, nadwerężać.

effĕro, extŭli, elātum, efferre (ex-fero), 1) wynosić; domo sua, zabrać z sobą. — 2) pogrzebać, pochować; amplo funere efferri, z okazałością być pogrzebanym. — 3) rozgłosić, wygadać. — 4) wynosić, chwalić; laudibus, wynosić pochwałami; ad coelum, wynosić, wysławiać pod niebiosy. Pass. pysznić się, chełpić się, np. victoria; elatus aliqua re, dumny z czego, upojony czem; elatus spe, zachęcony.

efficio, eci, ectum ĕre (ex-facio), 1) dokazać, sprawić, uskutecznić. — 2) tworzyć, wybudować, II, 2, 3; milites, utworzyć, zebrać wojsko.

effio, avi, atum, are (ex-flo), wyzionąć, oddać.

effŏdio, ōdi, ossum, ĕre, wygrzebać, wykopać; oculos, wyłupić oczy.

effringo, frēgi, fractum, ĕre (frango), wyłamać.

effŭgio, fūgi, fugĭtum, ĕre, uciekać, ujść; uniknąć.

effundo, fūdi, fūsum, ĕre, wylewać; se, effundi, wylewać się, per agros, rozproszyć się po polach.

effūsus, a, um (właśc. wylany): rozległy, niezmierny; do zbytku szafowany, udzielany, I, 5, 2.

egeo, ui, ēre, potrzebować; egens, potrzebujący, potrzebny ubogi.

egestas, atis, f. potrzeba, niedostatek, ubóstwo.

ego, ja.

egŏmet (ego-met), ja sam, ja z mej strony.

egrĕdior, gressus sum, gredi (gradior), wychodzić; extra vallum, wychylić się za wały.

egregie, wybornie, osobliwie.

egregius, a, um (e-grege) wyborny, osobliwy, szczególny, rzadki.

eĭcio, iēci, iectum, ĕre (iacio), wyrzucić, wypędzić, wydalić; se ex oppido, wypaść z miasta.

elăbor, lapsus, sum, labi, wymknąć się, ujść.

elăbōro, avi, atum, are, usiłować, starać się.

elāte, dumnie.

Elāver, eris, n. rzeka (dziś Allier) wpadająca do Ligiery.

elĕgans, antis, wyborny, np. poeta; porządny, przystojny, YXV, 13.

elegantia, ae, f. przystojność; vitae, przystojne, uczciwe życie.

elephantus, i, m. słoń.

elicio, icui, ĭtum, ĕre; wywabiać, wyciągać, wycisnąć, wyłudzić; alicui epistolas.

ēligo, lēgi, lectum, ĕre (e-lego), wybierać, obierać.

Elis, ĭdis, f. kraj i miasto w Peloponnezie, gdzie się odbywały igrzyska Olimpijskie.

eloquentia, ae, f. wymowa.

Elpinice, es, f. córka Miltiadesa.

eluceo, luxi, ēre, zajaśnieć, odznaczyć się; virtutibus, słynąć świetnemi przymiotami, w całej świetności, blasku się okazać, XV, 6, 4.

Elusātes, ium, m. naród galski w Akwitanji.

emax, ācis, m. rad kupujący, mający chęć kupić.

emendo, avi, atum, are, naprawiać; vitia virtutibus, nagradzać błędy dobremi przymiotami.

emergo, mersi, mersum, ĕre, 1) trans. wydobyć; se e malis, wybrnąć z toni nieszczęść. — 2) wynurzyć się (z wody); wznieść się, przyjść do wielkiego znaczenia.

emigro, avi, atum, are, wyjść, wyprowadzić się; domo, opuścić dom.

emineo, ui, ēre (e-maneo), wystawać; ab ramis, gałęziami; wynieść się nad kogo, odznaczyć się.

ēmĭnus, (e-manus), z daleka, z dala.

emitto, mīsi, missum, ĕre, 1) wysłać, wyprawić, wypuścić; animam, ducha wyzionąć, oddać, skonać. — 2) rzucać, miotać, strzelać.

ĕmo, ēmi, emptum, ĕre, kupować.

emolumentum, i, n. trudność, mozół.

Emphylĭdus, i, m. Ateńczyk, przyjaciel Focjona.

enarro, avi, atum, are, opowiadać.

enascor, nātus, sum, sci, wyrastać.

enim (spójnik dający przyczynę, której wyrzeczenie poprzedzające potrzebuje), bowiem.

enimvĕro, zaiste.

Ennius, i, m. pierwszy poeta rzymski z kalabryjskiego miasta Rudiae 238-169.

ennumĕro, avi, atum, are, wyliczać.

enuntio, avi, atum, are, wygadać, wypowiedzieć, ogłosić, odkryć, wyjawić, wyrazić.

eo, ivi, ĭi, itum, ire, iść; obviam alicui, wyjść na spotkanie; in ius, iść do sądu aby skarzyć, zaskarzyć; cum aliquo, podróżować z kim, być w drodze, XXI, 2, 1; infitias ire, zaprzeczać.

eo, tam, tak dalece; usque eo, tak długo. XV, 9, 3; tak dalece; XVI, 3, 1; w tem II, 7, 3; dla tego; eo quod, dla tego że, XVIII, 11, 5; VII, 8, 2; przed Comp. tem.

eōdem, do tegoż miejsca, tam dotąd.

Epaminondas, ae, m. najsławniejszy wódz tebański. Jemu to i Pelopidzie zawdzięczały Teby krótką swą wielkość.

Epasnactus, i, m. Arweńczyk, przyjaciel Rzymian.

ephēbus, i, m. młodzieniec; ephebum fieri, dojść do wieku młodzieńczego, zostać doletnim, do czego w Ate-

nach mężczyzni 18, a kobiety 14 lat mieć musiały.

ephemĕris, idis, f. dziennik, w którym się codziennie dochody i wydatki zapisują.

Ephĕsus, i, f. sławne miasto jońskie w Azji Mniejszéj, nad morzem z świątynią Diany.

ephippiātus, a, um, jeżdżiec używający siodła.

ephippium i, n. siodło.

ephŏrus, i, m. efor. Eforowie byli w Sparcie najwyżsi urzędnicy, którzy utrzymywali w równowadze władzę królewską i senatu i posłów zagranicznych przyjmowali.

epigramma, ătis, m. napis; ep. scribere, napis dać, położyć.

Epirus, i, f. krajina na zachodniem wybrzeżu Grecji północnej.

Epirōtes i **Epirota, ae**, mieszkaniec Epiru.

Epirotĭcus, a, um, do Epiru albo Epirotów należący, w Epirze położony.

epistŏla, ae, f. list, pismo, his verbis, następującej treści; affertur, przychodzi, nadchodzi; per epistolas, listownie.

Epŏredŏrix, ĭgis, m. nazwisko dwóch Eduów.

epŭlae, ārum, f. kosztowne potrawy: uczta, biesiada; epulis dediti, siedzący przy uczcie.

epŭlor, ātus sum, āri, biesiadować; luxuriose, kosztowny, zbytkowny stół prowadzić.

eques, ĭtis, m. jeździec, rycerz; equites, jeźdzcy, jazda.

equester, tris, e, jezdny, rycerski; equester ordo, stan rycerski; proelium, jezdna bitwa,

equĭtatus, us, m jazda.

equus, i, m. koń; militaris, koń wojskowy; equum admittere, konia przypuścić.

Eratosthĕnes is, m. filozof i pierwszy systematyczny jeograf, 276-194 przed Chr.

erectus, a, um, prosty, stojący prosto.

Eretria, ae, f. miasto na wyspie Eubei.

Eretriensis, Eretryjczyk.

erga, ku, naprzeciwko.

ergo, 1) z Gen. dla. — 2) więc, a z atem, następnie.

ērigo, rexi, rectum, ĕre (e-rego), postawić prosto, prostować; zachęcać, dodawać serca; sese, podnosić się, powstawać.

ēripio, ripui, reptum, ĕre (e-rapio), wydzierać, wyrywać, odebrać co, np. regi Asiam; oswobodzić, uwolnić; se, uciekać.

errо, āvi, ātum, āre, zbłądzić, błąkać się, błądzić.

error, ōris, m. błąd, mylne zdanie, uchybienie, niebaczność, XV, 7, 1.; in errorem inducere, oszukać.

erudio, īvi, ītum, īre, uczyć, ćwiczyć, kształcić, doskonalić.

erumpo, rupi, ruptum, ĕre, wypaść, przerznąć się przez obóz nieprzyjacielski.

ērŭo, ui, ūtum, ĕre, wykopać, wygrzebać.

eruptio, ōnis, f. wycieczka.

escendo, scendi, scensum, ĕre (e-scando), wstępować na co.

essēdarius, a, um, szermierz wozowy.

essēdum, i, n. wóz wojenny u Gallów i Brytów, na którym walczyli.

Esubii, albo **Esuvii**, m. naród Galski, na zachód od Sekwany.

et, 1) i, et...et, tak...jak, również ...jak, nie tylko...ale także. — 2) = etiam, także. — 3) po zdaniach przeczących; lecz, IV, 3, 7.; VII, 4, 3.

etĕnim, albowiem

etiam (et-iam), także, nadto, jeszcze; etiam nunc, jeszcze teraz, jeszcze do tego czasu; etiam tum, jeszcze teraz, jeszcze tą razą.

Etruria, zwycz **Tuscia, ae**, f. krajina włoska naokoło dzisiéj. Florencyi.

etsi, chociaż, lubo, aczkolwiek, acz.

Eubœa, ae, f. wyspa Eubeja, teraz Negroponte.

Eumĕnes, is, m. 1) radca tajny i wódz króla Filipa i Aleksandra, rodem z m. Kardji w Tracji, który przy pierwszym podziale państwa Macedońskiego 323 r. dostał Kapadocją.

Eumolpĭdae, ārum, m. kapłani i przełożeni misterjów elejzyńskich, na cześć Cerery odbywanych, tak nazwani od Eumolpusa, trackiego kapłana Cerery.

Euphrātes, is, m. przyjaciel Focjona.

Europa, ae, f. córka fenickiego króla Agenora; przezwana od niej część świata zaczynała się od rzeki Don (Tanais).

Europaeus, a, um, europejski, Europejczyk.

Eurybiădes, is, m. król spar-

tański, następca Leonidasa, poległego pod Termopilami 480.

Eurydice, es, f. żona macedońskiego króla Amyntasa II, babka Aleksandra W.

Eurysthĕnes, is, m. syn Aristodema, brat Proklesa, z którym po zdobyciu Peloponezu przez Doryjczyków dostał Lakonikę 1080r. Z ich rodzin panowało zawsze w Sparcie dwóch królów, jeden z jednej, drugi z drugiéj.

evādo, si, sum, ĕre, 1) uchodzić, uciekać, umknąć; ex fuga, uciekać od pogromu, (t. j. końca walki) Cs. III, 19, wybrnąć z niebezpieczeństwa: — 2) wypaść, koniec mieć, wziąść, skończyć się.

Evagŏras, ae, m. 1) Ewagoras II, koło roku 400, król większéj części wyspy Cypru. — 2) Ewagoras młodszy, który wraz z Focjonem od Persów wysłany z wojskiem 356 przeciw zbuntowanym Cypryjczykom i Egipcjanom oblegał miasto Salamis i zdobył Cypr 353.

evello, elli, vulsi, vulsum, ĕre, wyrywać.

evĕnio, vēni, ventum, ire, 1) wydarzać się, zdarzać się. — 2) poszczęścić się, powieść się.

eventus, us, m. powodzenie, wypadek, skutek; przypadek, przygoda.

evīto, avi, atum, are, unikać, uchronić się, ujść czego.

evŏco, avi, atum, are, do siebie wezwać, pozwać, zaprosić, zaciągać wojsko; evocati, żołnierze wysłużeni, którzy wysłużywszy swój czas w szeregach pozostawali.

evŏlo, avi, atum, are, wylecieć; wypadać z domu, wybiegać prędko.

exăcuo, ui, utum, ĕre, ostrzyć, zapalić; ira (Abl.) jątrzyć, bardzo rozgniewać.

exadversum, naprzeciw, naprzeciwko.

exagīto, avi, atum, are, wypędzić, przepędzać z jednego miejsca na drugie, ścigać, napastować, niepokoić, prześladować.

examĭno, avi, atum, are, ważyć, odważać.

exanĭmo, avi, atum, are, 1) pozbawić oddechu, trwożyć; exanimatus, strudzony, przestraszony, zmordowany. — 2) zabijać; se, zabić się, odebrać sobie życie; exanimari, umrzeć, skonać.

exardesco, arsi, ĕre, zapalić się; bellum exardescit, wojna się zapala, wybucha; rozgniewać się, dolore Cs. V, 4.

exaudio, ivi, itum, ire, usłyszeć z daleka, słyszeć, rozumieć.

excēdo, cessi, cessum, ĕre, wyjść; ex proelio, ustąpić z pola bitwy, z potyczki; ex acie, zbiegać, uciekać z placu, XXIII, 6, 2.

excellens, ntis, odznaczający się, celujący, wyborny.

excellenter, wybornie, wydatnie.

excello, ui, ĕre, odznaczać się, celować, przewyższać, przechodzić kogo.

excelsus, a, um, wysoki, wyniosły, wysoko leżący.

excepto, avi, atum, are, brać, chwytać, przyjmować.

excīdo, di, sum, ĕre (caedo), wycinać; portas, bramy wyłamać.

excĭeo, civi, citum, ĕre, albo **excio, civi, citum, ire,** wywoływać, kazać się stawić, powołać, wezwać do siebie.

excipio, cēpi, ceptum, ĕre (capio), 1) wyjmować; exceptis duobus, dwóch wyjąwszy, z wyjątkiem dwóch. — 2) schwytać, przejąć, XII, 4, 3. — 3) przyjmować, podejmować, brać na się; has partes, przyjąć tę rolę; invidiam, ściągnąć na siebie nienawiść, narobić sobie nienawiści. — 4) wytrzymać; impetum hostium, natarczywość nieprzyjaciół. — 5) przyłączyć się, następować, Cs. VII, 88.

excīto, avi, atum, are, 1) podnosić, wystawiać, budować; turras. — 2) pobudzać, zachęcać, podburzać; XXIII, 10, 1; risum, śmiech sprawiać, śmiechu narobić.

exclūdo, clusi, usum, ĕre (claudo), wyłączyć; aliquem reditu, odciąć komu powrót; re frumentaria, odciąć żywność; a navigatione, zaniechać; tempore excludi, nie mieć dosyć czasu.

excogīto, avi, atum, are, wymyślić, wynaleść, rozmyślać, rozważać; excogitatum est, niektórzy wpadli na tę myśl.

excrucio, avi, atum, are, męczyć, dręczyć, trapić.

excubitor, ōris, m. żołnierz na straży, strażnik, czaty.

excŭbo, ui, itum, are, straż odbywać, być na straży.

excŭdo, avi, atum, are, depcząc wybijać, wyciskać, wtłaczać, obcisnąć.

excursio, onis, f. wycieczka, napaść, wtargnienie.

excusatio, ōnis, f. wymówka, uniewinienie.

excūso, avi, atum, are, wymawiać się, uniewiniać się, usprawiedliwiać się.

excutio, cussi, cussum, ĕre (quatio), wytrząsać; sudorem, pot wyciskać.

exemplum, i, n. 1) przykład; exempli gratia, naprzykład (np.); wzór do naśladowania, XXV, 10, 3. — 2) odpis, formularz, VII, 4, 5.

exeo, ivi, i **ii, itum, ire,** 1) wychodzić, wyjść na ląd; ex nave, II, 8, 7; (bez ex nave) VII, 8, 6. — 2) odejść, odjechać, w podróż się udać, II, 6, 5; wybrać się na wojnę, VII, 6, 1. (o flocie) wypłynąć, odpłynąć. — 3) ex ore, z ust wychodzić; fama exit de re, wieść rozchodzi się o czem; in turbam (milites) exit aliquid, coś rozchodzi się, staje się głośnem między ludźmi, ludzie dowiadują się o czemś.

exerceo, ui, itum, ēre, 1) ćwiczyć, wyćwiczyć, wprawiać. — 2) wykonywać; saevitiam in aliquo, wywierać zawziętość, złość, gniew, X, 6, 2. — 3) dokuczać komu, trapić go, prześladować.

exercitatio, onis, f. ćwiczenie, obroty wojskowe.

exercitatus, a, um, ćwiczony, wprawny; bello, biegły w wojnie; exercitus, ćwiczone do boju.

exercito, avi, atum, are, ćwiczyć.

exercitus, us, m. wojsko.

exhaurio, hausi, stum, ire, wyczerpnąć, wypróżnić, wycieńczyć; kopać.

exhēredo, avi, atum, are, wydziedziczyć.

exĭgo, ēgi, actum, ĕre (ago), wyganiać; przebyć, przejść; kończyć; exacta jam aestas erat, już się lato skończyło.

exigue, szczupło, skąpo, mało, krótko, ledwo, Cs. VII, 71.

exiguitas, atis, f. mała ilość; castrorum, szczupłość obozu; temporis, krótkość czasu; pellis, cienkość skóry; copiarum, mała liczba wojska.

exiguus, a, um, mały, mało, mierny, szczupły, chudy, XVII, 8, 1.

exilis, e, cieńki, chudy; exiles res, niedostatek, ubóstwo.

exilium, zob. exsilium.

eximie, wybornie, przedziwnie, nadzwyczajnie, niezmiernie.

eximius, a, um, wyborny, przedziwny, osobliwy,

eximo, ēmi, emptum, ĕre (emo), wyjąć, wyłączyć.

existimatio, onis, f. szacunek, bona, dobre mienie, imię, sława; vulgi, opinja publiczna; tua in ea re agitur, chodzi tu o twoją sławę; detrimentum existimationis capere,, ponieść uszczerbek na sławie.

existimo, avi, atum, are (aestimo), 1) cenić, szacować, aliquid non minoris (scil. pretii) coś równie wysoko szacować; ocenić, = osądzić, XXV, 20, 5. — 2) uważać za co, np. gloriosum, za rzecz chwalebną; male existimatur de eo, źle o mnie trzymają, mówią. — 3) myśleć, mniemać.

existo, zob. exsisto.

exĭtus, us, m. wyjście, skutek, koniec, śmierć.

exordior, orsus sum, ordiri, rozpoczynać, zaczynać, przedsiębrać.

expedio, ivi, itum, ire, 1) rozpętać, rozwiązać; arma być gotowym do boju, porządkować, Cs. VII, 36.; wywikłać, uwolnić; se, wydobyć się szczęśliwie, ujść, XVIII, 5, 3; XXIII, 5, 2. — 2) załatwić co; rem, zapobiedz niedoli, wydźwignąć z toni, XVIII, 9, 2. — 3) intr. być pożytecznym, przynosić korzyść.

expeditio, onis, f. wyprawa, przedsięwzięcie.

expeditus, a, um, lekko uzbrojony, lekki, bez tobołów, gotów do boju; via expeditior, droga krótsza; expeditior sum, nie jestem w takiem niebezpieczeństwie, natłoku; expeditior res frumentaria, wolniejszy, bezpieczniejszy dowóz żywności; expeditus membris.

expello, pŭli, pulsum, ĕre, wypędzić; dubitationem, wątpliwość usunąć; potestate, pozbawić władzy, złożyć z urzędu.

expendo, di, sum, ĕre, ważyć, płacić, wydawać.

expensus, a, um, ważony, wydany; expensum sumtui ferre, jako wydatek w rejestr zapisać.

experior, pertus, sum, iri, 1) doświadczać, próbować, mieć do czynienia z kim, Cs. IV, 3, rei eventum, czekać końca; fortunam, los znosić; omnia experti, pomimo wszelkich wysiłeń, Gs. IV, 3. — 2) aliquem inimicum, poznać jako nieprzyjaciela, znaleść w kim nieprzyjaciela. — 3) aliquem, mierzyć się z kim.

expers, tis, nie mający udziału; exp. sum consilii, nie wiem o zamiarze; periculi, nienarażony na niebezpieczeństwo; litterarum graec. nie obeznany z dziejami, z literaturą grecką.

expertus, a, um, doświadczony.

expio, avi, atum, are, oczyścić, naprawić; incommodum virtute.

expleo, ēvi, ētum, ēre, napełnić, dopełnić, wykonać, spełnić, nagrodzić.

explico, āvi, ātum, i **ŭi, ĭtum, āre**, 1) rozwinąć, rozpostrzedz, rozszerzyć. — 2) wyjaśniać, opisywać, opowiadać.

explorator, ōris, m szpieg.

explōro, āvi, ātum, āre, rem, de re, badać, śledzić, dowiadywać się, roztrząsać; voluntatem alicuius, wyrozumieć, zbadać chęci czyje; mihi exploratum est = exploratum habeo, wiem z pewnością, niezawodnie; pro explorato habere, uważać za rzecz pewną.

expono, pŏsŭi, positum, ĕre, 1) wysadzić z okrętu na ląd: rozwinąć, wystawić. — 2) wykładać, objaśniać, opowiadać, opisywać, skreślać; versibus, w wierszach opiewać.

exporto, āvi, ātum, āre, wynosić, wywozić, zabierać.

exposco, pōposci, ĕre, dopominać się, żądać czyjego wydania.

exprimo, pressi, pressum, ĕre (premo), 1) wyciskać, wymódz; amor civium non vis expresserat, miłość obywateli zjednała, nie przemoc dokazała, wymusiła; vocem exprimere, słowo wydobyć. — 2) słowami wyrazić, opisać wystawić.

exprobro, āvi, ātum, āre, wymawiać, wyrzucać, wyrzuty czynić; de aliqua re, dla, względem czego.

expugnatio, ōnis, f. dobywanie, zdobycie, szturmowanie.

expugno, āvi, ātum, āre, zdobyć, wziąść (miasto), zawojować (narody), se ipsum, siebie samego niszczyć, sobie samemu szkodzić.

expulsor, ōris, m. wyganiacz.

exquiro, sīvi, sītum, ĕre (quaero), dowiadywać się, wybadywać, pytać o co; sententias, o zdanie, o radę.

exsculpo, psi, ptum, ĕre, wyryć, wyskrobać.

exsĕquor, cutus, sum, qui, iść za kim, towarzyszyć; wykonać; ius suum, dochodzić swego prawa.

exsĕro, rui, rtum, ĕre, wychylić, obnażyć.

exsilium, i, n. wygnanie.

exsisto, exstĭti, ĕre, powstać, pokazać się, wystąpić, okazać się, stać się, być, XX, 1, 1.

exspectatio, ōnis, f. oczekiwanie, ciekawość, VII, 6, 1.

exspecto, āvi, ātum, āre, 1) wyglądać, czekać, oczekiwać.

exspiendesco, ŭi, ĕre, świecić, zajaśnieć, odznaczyć się.

exstinguo, xi, ctum, ĕre, 1) gasić, puścić w niepamięć. II, 1, 3. — 2) niszczyć, zabijać; quo exstincto, który gdyby zginął.

exsto, stĭti, stĭtum, āre, wystawać, ukazać się, być, trwać, zostawać.

exstruo, uxi, uctum, ĕre, wystawiać, budować; satis exstructus, dosyć wysoki.

exsul, ĭs, m. (ex solum), wygnaniec, exsulem iudicare, za wyg. ogłosić, z kraju wywołać.

exsulto, āvi, ātum, āre, skakać, wierzgać.

exter i **externus, a, um**, zewnętrzny, obcy, cudzoziemski, Superl. extremus, p niżej.

externus, a, um, skrajny, zagraniczny; externum malum, zagraniczna wojna.

exterreo, ŭi, ĭtum, ĕre, przestraszyć.

extimesco, ŭi, ĕre, lękać się, obawiać się, być w obawie.

extorqueo, rsi, rtum, ēre, wykręcać, wydzierać.

extra, zewnątrz, poza.

extraho, xi, ctum, ĕre, wyciągać, uprowadzić; se, szczęśliwie, bez szwanku ujść. XVIII, 5, 7; aliquem, wstrzymywać; rem, zwłaczać, odkładać; przez zwłaczanie czas tracić. Cs V, 22.

extremo, w końcu, na ostatek.

extremus, a, um, ostatni; res extremae, rozpaczliwe położenie; extremi, ostatni, straż tylna; extremum, ostatni raz, przypadek; ad extremum, na ostatek, nakoniec; extrema senectus, sędziwa starość. Często wyraża się przez rzeczownik: extrema aetas, schyłek, koniec życia, wiek podeszły.

extrudo, usi, usum, ĕre, wypchnąć, wyrzucić; mare molibus, utrzymać morze groblami.

exŭo, ŭi, ūtum, ĕre, zewleć, ogołocić, wyzuć, odjąć: aliquem armis, rozbroić, hostem impedimentis, castris, zabrać nieprzyjacielskie zaprzęgi, obóz.

exuro, ussi, ustum, ĕre, spalić.

F.

făber, bri, m. każdy rzemieślnik lub sztukmistrz; mianowicie Plur. fabri, rzemieślnicy w wojsku, którzy składali osobny oddział; ich wódz zwał się praefectus fabrorum.

Fabianus, a, um, fabjuszowski; milites, żołnierze tak mężni, jak niegdyś fabjuszowscy.

Fabius, i, m. 1) Q. T. Maximus Cunctator, dyktator rzymski, który dowodził przeciw Hannibalowi. — 2) nazwisko kilku innych wodzów rzymskich.

facies, ei, f. twarz, powierzchowność, postać, skład ciała, kształt.

facile, łatwo, bez trudności.

facilis, e, łatwy; facilia remedia, łatwo i prędko skutkujące środki.

facilitas, atis, f. łatwość; ludzkość, uprzejmość.

facinus, oris, n. dzieło, czyn (dobry lub zły), zbrodnia.

facio, fēci, factum, ĕre, I. trans. czynić, świadczyć; multa bona = beneficia, II, 9, 3. — 1) przeprowadzić wykonać, uskutecznić; imperata, rozkazy wypełnić; multa crudeliter avareque f., dopuszczać się wielkiego okrucieństwa i chciwości; de rebus suis, uczynić, począć co (dla swego ocalenia) z sobą. — 2) czynić; finem, uczynić koniec, zakończyć; pacem, societatem, pokój, przymierze zawrzeć; proelium, pugnam, bitwę stoczyć; bellum alicui, wojować; impetum in aliquem, uderzyć na kogo; caedem alicuius, o zamordować, stracić kogo; iter, być w pochodzie, iść; insidias, zasadzki, zamachy czynić, zasadzać się na kogo; opus, pracować; ignes, ognie rozłożyć, rozniecić; versuram, pożyczkę zaciągnąć. — 3) sprawiać, dokazać, urządzić co, kazać (z następ. ut); faciebat ut numerarent, kazał wyliczyć; ut scirent se facturum, że ich nauczy; nihil reliqui, nic nie pominąć, nie zaniedbać; aliquem missum, puścić, uwolnić. — 4) utworzyć; librum, dzieło napisać; pontem, most zbudować. — 5) z podwójn. Acc. zrobić kogo czem; aliquem civem, darować komu obywatelstwo; ducem, obrać wodzem; reum, zaskarżyć, oskarżyć = reddere, aliquem certiorem, uwiadomić, donieść, oznajmić, meliorem, poprawić. — 6) zbierać, gromadzić; pecuniam, praedas hostium, zdobyć na nieprzyjacielu; de aliquo praedas, ciągnąć z kogo korzyści, zysk; iacturam, ponieść stratę; fidem, przekonać; mihi vix fides fit, ledwie mi się wierzyć chce. — 7) obchodzić, uroczystość, np. mysteria. — 8) dać; potestatem, pozwolenie; potestatem sui (scil. ad pugnam), dawać komu przystęp do siebie = wdać się w bitwę, XVII, 3, 6; dać się schwytać, XVIII, 9, 1. — 9) mieć, verba = orationem habere, mieć mowę, mówić, w sądzie się bronić, I, 7, 5. — 10) szacować, poważać, cenić; magni, wysoko; tanti, tyle. — 11) ponosić, cierpieć, ponieść stratę; lucri facere, korzyść odnieść, ciągnąć; naufragium, rozbić się. — 12) domi, w domu wychować, wyuczyć, XV, 13. — II. intr. 1) postępować sobie, obchodzić się z kim; male et iniuste. — 2) cum aliquo, trzymać z kim, być po czyjéj stronie, sprzyjać komu; Dei numen facit mecum, Bóg jest ze mną. Przeciwnie: adversus aliquem, powstawać na kogo, do przeciwnego należeć stronnictwa, XVIII, 8, 2. — Mittas face (= fac) = fac ut mittas, bądź łaskaw (zechciej, racz) przysłać.

factio, onis, f. stronnictwo; sine factione, nie wiążąc się z żadnem stronnictwem; factionem comparare, jednać sobie stronników.

factiōsus, a, um, czynny, niespokojny, wichrzący, mający wiele stronników, starający się o nich.

factum, i, n. czyn postępek, dzieło; in quo facto, gdy o tem myślał, tem był zajęty; eoque facto, i przez to, dla tego, tym sposobem.

facultas, atis, f. 1) łatwość, sposobność, moc, zdolność (ingenii), dostatek; liberam facultatem habere, mieć wolność, jest mi wolno; facultatem relinquere, dać czas; navium facultas, dostatek, wielka liczba okrętów; facultatem dare, facere, dać sposobność, pozwolenie; mihi datur facultas, mogę; accidit f., nastręcza się sposobność. — 2) w Plur. dobra, dziedzictwo, majątek, pieniądze.

fagus, i, f. buk, bukowe drzewo.

Falernus ager, okolica w Kampanji, słynna niegdyś z wybornego wina.

fallo, fĕfelli, falsum, ĕre, oszukać, zawieść, zwodzić; verbo, uwodzić pozorem; zawieść w oczekiwaniu, VI, 3, 3; opinio eum fefellit, zawiódł się omylił się w oczekiwaniu; ea res illum non fefellit, w tem się nie zawiódł. Pass. falli, mylić się

falso, mylnie, fałszywie; falso (scil. ita sperabat), w tém się omylił, VII, 9, 1.

falsus, a, um, mylny, fałszywy; suspicio, nieuzasadniane podejrzenie; falsa, orum, mylna wiadomość.

falx, cis, f. kosa; muralis, kosa murowa, t. j. wielka belka z żelaznemi hakami, służąca do rozbijania murów, w czasie oblężenia; falces laqueis avertere, kosy powrozami chwytać, odciągać.

fama, ae, f. 1) wieść, pogłoska, f.

exit pogłoska się rozchodzi; perfertur, wieść dochodzi; hujus fama, wiadomość o tem, II, 4, 2. — 2) sława, dobre imię; de fama dimicare, swej sławy bronić w sądzie; fama celebrari, być sławionym, chwalonym; hujus rei magna fama est, ta rzecz bardzo słynie.

fames, is, f. głód; fame interire, z głodu umierać; famem depellere, explere, głód zaspokoić; tolerare, głód znosić, cierpieć, wytrzymać.

familia, ae, f. 1) dom, czeladź, słudzy, domownicy. — 2) rodzina, familja. Familias jest Gen. w złożonem pater familias i mater familias, pan, pani domu.

familiāris, e, 1) domowy; res f. gospodarstwo, majątek; e sua re f., swym kosztem. — 2) do rodziny należący, poufały. Subst. przyjaciel domowy, powiernik.

familiaritas, atis, f. poufałość, zażyłość, przyjaźń, obcowanie.

familiariter, poufale; aliquo uti, żyć z kim w przyjaźni.

fanum, i, n. każde bogom poświęcone miejsce, świątynia.

fas, nieprzyp. n. wszystko co się godzi, słuszność, sprawiedliwość.

fastigatus, a, um, śpiczasty, kończasty, pochodzisty.

fastigium, i, n. szczyt, wierzch, wierzchołek; in summo f. esse, być u szczytu honorów; pari fastigio stare in utraque fortuna, zachować jednostajność w obudwu razach, przy większym i przy mniejszym majątku. — 2) koniec dolny, scrobes paulatim angustiore ad infimum fastigio, ku dołowi coraz węższe.

fateor, fassus sum, ēri, wyznać.

fatīgo, avi, atum, are, trudzić, dręczyć, trapić; fame, głodem morzyć.

fatum, i, n. los, przeznaczenie.

fautor, oris, m. przyjaciel, opiekun, obrońca.

fautrix, īcis, f. przyjaciółka, przyjazna, sprzyjająca; naturam habeo fautricem in tribuendis animi virtutibus, przyrodzenie obdarza mnie pięknemi przymiotami umysłu.

faveo, favi, fautum, ēre, sprzyjać; partibus, wiązać się, trzymać z stronnictwem.

fax, cis, f. pochodnia; ogień, pożar.

febris, is, f. febra.

felicitas, atis, f. szczęście (zapracowane, przeciw. fortuna), pomyślność; felicitate utor, jestem szczęśliwy; felicitas me consequitur, szczęście mi sprzyja

feliciter, szczęśliwie, pomyślnie.

femen, ĭnis, n. = **femur, ŏris**, n. udo.

femĭna, æ, f. kobieta, żona.

fenestra, æ, f. okno.

ferax, ācis, żyzny, urodzajny.

fere, 1) prawie, około, niemal. — 2) pospolicie, częstokroć.

Feretrius, i, m. (ferre opem) przezwisko Jowisza, z okoliczności, że Romulusowi dał pomoc, a ten wywdzięczając się wystawił na Kapitolu świątynię, w której za jego przykładem późniejsi wodzowie składali spolia opima, t. j. drugiemu wodzowi zabraną zbroję.

ferio, ire, bić; securi, ściąć komu głowę.

feritas, atis, f. dzikość.

ferme, (właśc. Superl. od fere), prawie niemal.

fĕro, tŭli, lātum, ferre, 1) nosić, zanosić; arma, wziąć się do broni, walczyć; arma, signa, wyruszyć, udać się w pochód; iter fert, droga prowadzi, wiedzie; se ferre i ferre, uderzać, nacierać na kogo. Pass. ferri, oznacza wszelkie silniejsze poruszenie: a) być porwanym, pędzonym; Rhenus fertur, płynie. b) przenośn. odio, nienawiścią się unosić; omni cogitatione ad aliquid, całą uwagę zwrócić na co — 2) znosić, cierpieć; impetum, natarczywość wytrzymać; aequo animo, znosić spokojnym umysłem, być na co obojętnym; tyrannus non ferendus, tyran nieznośny; non tulit hoc, nie mógł tego znieść, VII, 10, 3; indigne aliquid ferre, uważać co za złe, gniewać się o co; Intrans. fortuna fert, los zrządza. — 3) odnieść, otrzymać; fructum, nagrodę, być wynagrodzonym; repulsam, odmowną otrzymać odpowiedź. — 4) wydawać, np. poëtam. — 5) pozwalać, wymagać, np. fert poëtam. — 6) przedstawiać ludowi co do postanowienia; legem ferre, prawem ustanowić, uchwalić. — 7) = efferre, laudibus, pochwałami wynosić; laude ferri, być chwalonym; fama ferri, być sławionym, wielką mieć sławę; nobilis feror, mam znaczenie, powagę. — 8) głosić kogo czem, uważać za co; inventorem, Cs. VI, 17. — 9) wpisywać, XXV, 13, 6.

ferocia, ae, f. srogość, duma, upór; tanta sum f., tak jestem uparty.

ferociter, zuchwale, śmiało.

ferox, ōcis, zuchwały, mężny, bitny, srogi (elephantus).

ferramentum, i, n. żelazne narzędzie, sprzęt.

ferraria, ae, f. (scil. fodina) kopalnie żelaza.

ferreus, a, um, żelazny.

ferrum, i, n. 1) żelazo. — 2) broń, oręż, miecz; ferro aut inopia interire, od oręża albo z głodu ginąć; ferro, zbrojno, VII, 10, 4.

fertilis, e, żyzny, płodny.

fertilitas, atis, f. żyzność, urodzajność.

ferus, a, um, 1) dziki, Subst. fera, ae, f. dziki zwierz. — 2) dziki, srogi, nieczuły, nieludzki.

fervefacio, feci, factum, ĕre, zagrzewać, warzyć, rozpalić.

ferveo, vi i **vui, ēre**, warzyć się; ferventes glandines, gorące, rozpalone kule.

festinatio, onis, f. kwapienie się, pospiech.

festus, a, um, uroczysty, świąteczny; dies festus, uroczystość, święto; diem festum habere, dzień (np. urodzin) uroczyście obchodzić.

fibŭla, ae, f. klamra, sprzączka.

fictĭlis, e, gliniany; vas fictile, garnek.

fidēlis, e, wierny, uczciwy.

fideliter, wiernie, stale.

fidelĭtas, atis, f. wierność.

fidens, ntis, ufający; fidenti animo, pełen zaufania.

fides, ei, f. 1) zaufanie; fidem alicui habere, mieć do kogo zaufanie. — 2) wiara; fidem facere, przekonać; mihi vix fides fit, ledwie się mogę przekonać, ledwie mi się wierzyć chce; in fide manere, pozostać wiernym. — 3) rzetelność, poczciwość; fidei alicuius aliquid credere, komu jako rzetelnemu człowiekowi coś powierzyć; przywiązanie, VI, 2, 2; XXV, 4, 4. — 4) obietnica, dane słowo, przysięga; fidem dare, fide confirmare, przysięgę wykonać, przysiądz; fidem dare, dać słowo; fidem alicui interponĕre, ręczyć słowem; fidem conservare, dotrzymać słowa; præstare, dotrzymać przysięgi, przyrzeczenia; fidem amittere, przysięgi, przyrzeczenia nie dochować, złamać przysięgę, przeniewierzyć się; mala fide, podstępnie (kiedy coś przyobiecujemy, aby oszukać); fidem (dextra) dare, accipere, dawać, odbierać, zapewnienie, podaniem ręki wzajemnie się zobowiązać. — 5) opieka, obrona; in fidem recipere, wziąść w opiekę; in fidem et potestatem alicuius venire, poddać się na łaskę i niełaskę.

fido, fisus sum, ĕre, aliqua re ufać w co; victoria, być pewnym zwycięstwa.

fiducia, ae, f. zaufanie, ufność, pewna nadzieja, XVII, 4, 2.

fidus, a, um, wierny, któremu ufać można; fida amicitia, stała przyjaźń; pax, pokój pewny, rzetelnie zachowany.

figūra, ae, f. postać, kształt; venusta, ujmująca powierzchowność, XVIII, 11, 5,

filia, ae, f. córka.

filius, i, m. syn, wnuk, XXV, 11, 3.

fingo, finxi, fictum, ĕre, 1) tworzyć, robić; vultum, udawać; se, kształcić się; fortunam, gotować sobie los. — 2) wymyślić.

finio, ivi, itum, ire, kończyć.

finis, is, m. koniec; libri finem facere, zamknąć księgę; Plur. granice, kraj, państwo; ad eum finem, quoad, tak długo aż.

finitimus, a, um, pograniczny, sąsiedni, sąsiad.

fio, factus sum, fieri (właśc. Pass. od facio), 1) stać się, dziać się; quo factum ut, stąd poszło, że; ex quo fiebat, skąd wynikło; quo facto, poczem, XIV, 5, 2. — 2) jako Pass. od facio; statuta ei fit, stawiają pomnik; insidiae alicui fiunt, czynią się na kogo zasadzki; fit judicium, sądzą; multo fit aliter, zupełnie się inaczéj dzieje, rzecz ma się całkiem inaczej, inny jest zwyczaj, Præf. 7; quid (de) his rebus vellet, coby z niemi począć chciał, jakby sobie z nimi postąpić chciał.

firmitas, atis, f. moc, siła, stałość, trwałość.

firmiter, mocno

firmitudo, ĭnis, f. moc, trwałość.

firmo, avi, atum, are, 1) wzmocnić, utwierdzić, ustalić, zabezpieczyć; zagrzewać. — 2) zapewniać, zapewniać się; civitates obsidibus, zabezpieczyć się biorąc zakładników.

firmus, a, um, mocny, silny, dzielny, wierny.

fistūca, ae, f. baba do zabijania palów.

fistŭla, ae, f. fistuła, cieczenie ustawne.

Flaccus L., zob. **Valerius** i **Mumatius.**

flagitium, i, n. haniebny uczynek, hańba.

flagito, avi, atum, are, wymagać, żądać.

flagro, avi, atum, are, goreć, palać, np. cupiditate.

Flaminius, i, m. 1) Konsul rzymski, pobity od Hannibala nad jeziorem Trazymeńskiem 217. — 2) L. Quintius Flaminius, inny konsul rzymski.

flamma, ae, f. płomień, ogień, pożar; f. intermittit, ustaje.

Flavius, i, m. stronnik Brutusa, przeciwnik Antonjusza.

flecto, flexi, flexum, ĕre, naginać; equos, końmi kierować; navem, okręt sterować; iter, zboczyć, inną udać się drogą.

fleo, flēvi, flētum, ēre, płakać.

flētus, us, m. płacz, łzy.

flo, avi, atum, are, wiać.

floreo, ui, ēre, kwitnąć, odznaczać się, celować, słynąć; florens, w kwitnącym stanie, bogaty, zamożny, szczęśliwy; florentissimae res, bardzo kwitnące państwo, Cs. I, 30; florens adolescens, mający wpływ.

flos, oris, kwiat.

fluctus, us, m. 1) wał na wodzie bałwan. — 2) przenośn. rozruch; civilibus fluctibus se committere, w rozruchach domowych brać udział, mięszać się do r. d.

flumen, ĭnis, n. rzeka; flumine secundo, z wodą; adverso, pod wodę, w górę.

fluo, fluxi, fluxum, ĕre, płynąć.

fodio, fōdi, fossum, ĕre, kopać.

foederatus, a, um, sprzymierzony.

foedus, ĕris, n. przymierze, związek, ugoda, umowa, warunki pokoju.

foenus, ŏris, n. zysk, procent

forem = essem, fuissem; fore = futurum, esse.

forensis, e, należący do rynku, tam się odbywający, sądowy.

fŏris, is, zwycz. Plur. **fores, ium**, drzwi, podwoje.

feris, Adv. za drzwiami, przede drzwiami, poza wałem, XIV, 6, 4.

forma, ae, f. postać, skład, rzeczy zewnętrzny, powierzchowność; formam alicuius cognoscere (qualis esset), kogoś osobiście poznać; iudicare forma, sądzić z powierzchowności, z pozoru.

formōsus, a, um, kształtny, urodny, urodziwy.

fors, fortis, f. przypadek, los; locum offert, nastręcza sposobność.

forte, przypadkiem, może.

fortis, e, mężny, waleczny, odważny, nieustraszony.

fortiter, mężnie, silnie; venari, być myśliwym.

fortitudo, inis, f. męstwo, dzielność; fortitudine uti, okazać męstwo.

fortuito, przypadkiem.

fortuna, ae, f. 1) los, szczęście lub nieszczęście (które od nas nie zależy, przeciw. felicitas i infelicitas.), secunda, prospera, szczęście, dobre czasy, powodzenie; adversa, nieszczęście; ita fert f., tak los zrządza; bogini szczęścia, XIII, 3, 4; non simplex = utraque, różny los (t. j. szczęście i nieszczęście); niestałość losu, XX, 1, 2. — 2) stan, położenie, stósunek; nullam seiunctam sibi ab eo vult fortunam, niechce aby los jego od losu drugiego był oddzielonym, t. j. niechce pomocy dla siebie samego, lecz zarazem i dla drugiego, chcieć dzielić z kim los. — 3) majątek; utraque, mniejszy i większy majątek. Plur. fortunae, majętność, dary losu.

fortunatus, a, um, szczęśliwy, majętny, dobrze się mający.

forum, i, n. rynek, na którym się lud na obrady schadzał, sprawy sądowe odprawiano i mówcy mowy miewali; in foro esse, odwiedzać rynek, przebywać na rynku, t. j. kształcić się do usług publicznych; de foro decedere, usunąć się od usług publ.

fossa, ae, f. rów.

fovĕa, ae, f. dół, jama.

frango, fregi, fractum, ĕre, łamać; naves, potrzaskać, osłabić, II, 2, 3; przywieść do rozpaczy, osłabić ducha; frangi cura, trapionym być troskami.

frater, tris, m. brat.

fraternus, a, um, braterski.

fratricida, ae, m. (frater-caedo), bratobójca.

fraus, dis, f. zdrada, oszukaństwo, podstęp.

Fraxellae, arum, f. miasto w kraju Łacinników (Latium.)

fremĭtus, us, m. łoskot, turkot, tętet.

freno, avi, atum, are, ouzdać, okiełzać.

frequens, ntis, częsty, liczny, ścisły.

frequentia, ae, f. mnóstwo, zgromadzenie, tłum ludu; frequentia praestare, licznie się zgromadzić.

frētus, a, um, aliqua, re, zaufany, ufający, dufający w co.

frigidus, a, um, zimny.

frigus, ŏris, n. zimno, mróz.

frons, ntis, f. 1) czoło. — 2) przodek; przednia część, czoło wojska; a fronte, z przodku; in fronte, na czele.

fructuōsus, a, um, żyzny, urodzajny.

fructus, ūs, m. 1) owoc. — 2) pożytek, korzyść, procent; fructus rei familiaris, powiększanie majątku. — 3) nagroda; ferre alicuius rei fructum, odebrać, otrzymać nagrodę za co. — 4) zadowolenie; fructum oculis ex alicuius casu capere, cieszyć się widokiem czyjego nieszczęścia.

frumentarius, a, um, zbożowy; res frum., żywność; locus, okolica obfitująca w zboże; navis, okręt naładowany zbożem; Subst. frumentarius, i, m. (homo) kupiec zbożowy, handlujący zbożem.

frumentatio, onis, f. zbieranie zboża; conficere frumentationem, zebrać, nagromadzić zboże.

frumentor, ātus sum, āri, zbierać żywność, picować.

frumentum, i, n. zboże.

fruor, fructus sum, fruitus sum, frui, używać; aliquo, obcować z kim.

frustra, darmo, daremnie, bezskutecznie, bez celu, na ślepo.

frustror, ātus sum, āri, oszukać, omylić, zawieść; se, szkodzić sobie.

frux, ūgis, f owoc, płód.

Fufius, i, m. nazwisko konsula i rycerza rzymskiego.

fuga, ae, f. ucieczka; in fuga esse uciekać; milites reliqui ex fuga, reszta żołnierzy zbiegłych.

fugio, fūgi, fugĭtum, ĕre, 1) intr. uciekać. — 2) trans. unikać, chronić się, uchylać się od czego, XXV, 15, 3; hoc me non fugit, to nie uchodzi mej wiadomości, wiem to dobrze.

fugitīvus, i, m. zbieg

fugo, āvi, ātum, āre, rozproszyć, rozpędzić, wypędzić.

fulgeo, fulsi, ēre, błyszczeć, jaśnieć, odznaczać się.

Fulvia, ae, f. żona najprzód Klodjusza, a potem Antonjusza.

fumo, āvi, ātum, āre, kurzyć się, dymić się.

fumus, i, m. dym.

funda, ae, f. proca.

fundamentum, i, n. podstawa, fundament; a fundamentis, do szczętu, zupełnie.

fundītor, ōris, m. procarz, procnik.

fundo, fūdi, fūsum, ĕre, lać, rzucać; rozbić; fundere et superare, zupełnie pobić, na głowę porazić.

fundus, i, m. grunt, wioska, majętność wiejska.

funestus, a, um (funus), śmiertelny, krwawy; victoria, zwycięstwo krwawo okupione; smutny.

fungor, functus sum, fungi, sprawować, piastować; honoribus, urzędy; servorum munere, czynić posługi, pełnić obowiązki niewolników. — 2) zatrzymać, zachowywać co, stósować się do czego, rządzić się czem, IX, 3, 4.

funis, is, m. powróz, lina.

funus, ĕris, n. 1) zwłoki. — 2) pogrzeb; aliquem amplo funere efferre, pochować, pogrzebać kogo wspaniale, wspaniały komu pogrzeb wyprawić. — 3) śmierć, XXI, 2, 3.

Furius, i, m. L., konsul rzymski wraz z Klaudjuszem r. 196.

furor, ōris, m. zapał, szał.

furtum, i, n. kradzież.

fusilis, e, który się da odlewać; argilla, glina miękka, giętka.

futurus, a, um, przyszły, mający nastąpić; futura, przyszłe wypadki, przyszłość, II, 1, 4.

G.

Gabāli, ōrum, m. naród w Akwitanji.

gaesum, i, n. wielki pocisk, którego używali Gallowie.

Galba, ae, m. 1) wódz rzymski pod Cezarem. — 2) pretor. — 3) naczelnik Swesjonów.

galea, ae, f. hełm, przyłbica, szyszak.

Gallia, ae, f. Galja. Za czasów Cezara były dwie Galje: 1. Galja Cisalpińska, t. j. północne Włochy (Gallia Cisalpina, citerior), którą rzeka Padus dzieliła na: a) cispadana, i b) transpadana. 2. Galja Transalpińska (Transalpina, ulterior), która obejmowała dzisiejszą Francją, Belgją, większą część Szwajcarji i część Niemiec po lewej stronie Renu położonych, i dzieliła się znów na: a) Akwitańską, Aquitania, zawartą między Pirenejami, rz. Garonną i Atlantykiem; b) Celtycką, później Lugduńską (Celtica, Lugdunensis) między Garonną, Sekwaną i Matroną, i c) Belgicką (Belgia), reszta Galji na pół-

noc od Sekwany i Matrony; d) Gallia provincia albo Provincia Romana, później Narbonnensis. — Inny podział Galji wedle sposobu życia i odzieży był taki: 1) Gallia Togata (= Cisalpina), gdzie Gallowie obyczajem rzymskim w togach chodzili; 2) Gallia Braccata (= Narbonnensis), tak nazwana od długich spodni (bracca) mieszkańców; 3) Gallia Comata, reszta Galji, w której było zwyczajem długie nosić włosy.

Gallicus, a, um, galski.

Galli, orum, m. Gallowie.

Garītes, um, m. naród w Akwitanji.

Garumna, ae, f. rzeka Garonna w Galji.

Garumni, orum, m. naród przy ujściu Garonny na jej lewej stronie.

gaudeo, gavisus sum, ēre, aliqua re, cieszyć się.

gaza, ae, f. skarb królewski; gazæ regiæ custos, podskarbi królewski.

Geidumi, Geidumni, orum, naród stojący pod zwierzchnictwem Nerwjów.

Gellius, i, m. Q. Canus, przyjaciel Attyka.

Genābum, i, n. miasto Karnutów w Galji Lugduńskiej (dziś Orleans).

gener, ĕri, m. zięć; mąż siostry, szwagier, IV, 1, 2.

generātim, osobno z każdego narodu.

generātus, a, um, zrodzony, pochodzący.

generōsus, a, um, ślachetnego rodu, zacny, znakomity; fama generosa maiorum, wielka po przodkach sława.

Geneva, Genua, ae, f. miasto Allobrogów w Galji Narbońskiej.

gens, ntis, f. 1) ród. — 2) naród.

genu, us, n. kolano.

genus, ĕris, n. 1) ród, pochodzenie, familja; Græcus genere, Grek rodem. — 2) naród (zam. gens), I, 3, 4; XXI, 2, 1. — 3) rodzaj, gatunek, sposób; cuius generis = quorum, I, 1, 2; in omni genere vitæ, w każdym zawodzie życia.

Gergovia, ae, f. 1) miasto Arwernów. — 2) miasto Bojów.

Germani, orum, m. Giermanowie, Niemcy.

Germania, ae, f. kraj Giermanów, między Renem, Dunajem, morzem Północnem i Odrą.

germānus, a, um, rodzony, przyrodni (jednego ojca), Np. Præf. 4. V, 1, 2.

gero, gessi, gestum, ĕre, 1) nosić. — 2) prowadzić, toczyć; bellum male rem (= bellum), nieszczęśliwie prowadzić wojnę, w wojnie być nieszczęśliwym; gladio cominusque rem gerere, wręcz mieczem się rozprawiać. — 3) czynić (o władzach umysł.); haec dum geruntur, gdy się to dzieje; male res geritur Carthaginiensium, źle się dzieje Kartagińczykom; aliquid de aliqua re, czynić co w jakiej rzeczy, IV, 2, 4; magnas res, dokazać wielkich r.: res gestae, czyny; post rem gestam, po dokonaniu, uskutecznieniu tej rzeczy. — 4) sprawować, piastować, magistratum; rempublicam, rządzić krajem, sprawować rzeczpospolitą w wojnie i w pokoju, VII, 7, 1; X, 6, 4. — 5) amicitiam, żyć w przyjaźni, XIV, 10, 4; inimicitias, żyć w nieprzyjaźni, XXV, 11, 5. — 6) se gerere, postępować sobie, sprawować się; splendide, okazale występować, wielki dwór prowadzić. — 7) morem gerere, słuchać kogo, być posłusznym, powolnym.

gigno, genui, genĭtum, ĕre, rodzić, wydawać.

gladius, i, m. miecz; szabla; minutus, krótszy; gladium stringere, dobyć miecza.

glans, dis, f. 1) żołądź. — 2) kula ołowiana.

gleba, ae, f. bryła ziemi, kula.

globus, i, m. koło, gromada; consensionis globus, stowarzyszenie, związek sprzysiężonych, XXV, 8, 5.

gloria, æ, f. chwała, sława.

glorior, atus sum, ari, chełpić się, chlubić się, szczycić się czem.

gloriōsus, a, um, 1) chlubny. — 2) chełpliwy.

Gobanitio, ōnis, m. Arwernczyk, stryj Wercyngietoryga.

Gongylus, i, m. przywódzca pod Mardonjuszem, rodem z Eretrji.

Gortynius, a, um, gortyński; Gortynii, orum, mieszkańcy miasta Gortyny na Krecie.

Gracchus, i, m. T. Sempronius, konsul rzymski po bitwie pod Kannami 216.

gradus, us, m. krok: 1) stopień; godność; imperii secundus, pierwsza godność po królu; eodem gradu esse, ten sam urząd sprawować. — 2) stanowisko; a gradu depelli, zob. depello.

græce, po grecku.

Græcia, æ, f. Grecja.

Græcus, a, um, 1) grecki;

graeca lingua loqui, językiem greckim mówić, jestem rodzony (rodem) Grek, rdem loquentes = Græci, I, 3, 2; omnium linguæ Græcæ = omnium Græcorum — 2) Grek.

Graiocēli, orum, m. (Graiæ Alpes i Ocelum) naród w Galji Transpadańskiej.

Graius, a, um, = Græcus.

grandis, e, wielki, obszerny, ogromny.

gratia, æ, f. 1) łaska; gratiam inire ab aliquo, skarbić sobie łaskę, przyjaźń czyją; magna gratia esse, gratia multum valere apud aliquem, w wielkiej łasce być u kogo. — 2) wpływ, znaczenie; gratia valere, wielki mieć wpływ, wielkie posiadać znaczenie. — 3) zgoda; in gratiam redire cum aliquo, godzić się, pojednać się z kim. — 4) uprzejmość, grzeczność, dobroć, XXV, 2, 4 i 12, 3. — 5) wdzięczność; gratias agere, dziękować (słowami), habere, czuć wdzięczność, być wdzięcznym (w sercu); gratiam referre, wywdzięczać się, okazać się wdzięcznym, ironicznie: tak się odpłacać, t. j. być wdzięcznym, Cs. I, 35:

gratia, Przyim.: dla.

gratis lub **grātiis**, darmo.

gratulatio, onis, f. powinszowanie; gratulationem facere, złożyć powinszowanie, winszować.

gratulor, atus sum, ari, winszować, życzyć szczęścia.

gratus, a, um, 1) przyjemny, miły. — 2) wdzięczny.

gravis, e, 1) ciężki, ważny; historicus, wiarogodny dziejopis. — 2) żwawy, zapalczywy, surowy; aliquid gravius statuere in aliquem, surowo sobie z kim postąpić; aliquid mihi a Cæsare gravius accidit, Cezar surowo się ze mną obchodzi. — 3) przykry, niebezpieczny, np. morbus; surowy, pœna. — 4) poważny, V, 3, 4; gravior ætas, wiek poważniejszy, podeszlejszy.

gravitas, atis, f. 1) ciężkość, ważność, potęga (civitatis). — 2) powaga; morum, stateczność. — 3) oględność, rozsądek.

graviter, ciężko, mocno, gwałtownie; graviter ferre, niechętnie widzieć, ubolewać.

gravo, avi, atum, are, obciążać; Pass. gravari, niechętnie co robić, nie chcieć, odmawiać, wzbraniać się.

Grunium, i, n. zamek w Frygji.

gubernator, oris, m. sternik.

gusto, avi, atum, are, kosztować, smakować.

gymnasium, i, n. 1) miejsce gdzie się odbywały ćwiczenia gimnastyczne. — 2) szkoła, gdzie filozofowie miewali swoje rozprawy z młodzieżą. — 3) obszerne gimnazja były też grobem znakomitych mężów.

gynæconītis, idis, f. pokój kobiecy w środkowej części domu.

H.

habeo, ui, itum, ēre, 1) mieć; in matrimonio, mieć za żonę; spem in aliquo, pokładać w kim nadzieję; timorem in aliquo, obawiać, lękać się kogo; aliquem bonum amicum, inimicissimum, mieć, znaleść w kim dobrego przyjaciela; najzaciętszego nieprzyjaciela; in odio, nienawidzić; haberi participem rei, mieć udział w sprawie; amorem, posiadać miłość; gratias habere, wdzięcznym być; habere motum = moveri, Cs. IV, 23; h. in animo, zamyślać. — Z Particip. Perf. Pass. positum habere = posuisse, XVIII, 11, 3; cognitum habere, dokładnie znać; perceptum habere, pojmować, znać; h. aliquem obstrictum, zobowiązać sobie kogo; — z następ. Relat.: mieć środki, wiedzieć; non habeo quid dicam, nie wiem co mam powiedzieć. — 2) suspicionem habere, być w podejrzeniu; iter habere, mieć drogę przed sobą. — 3) mieć, uważać za co; magni h. aliquem, wysoko cenić. — 4) liczyć; aliquem in summis ducibus, liczyć do najznakomitszych wodzów; numero sapientium, liczyć do mędrców. — 5) oddawać, np. honores, cześć, honory. — 6) orationem, mieć mowę; sermonem de re, rozmawiać o czem. — 7) odbywać, urządzić co; amicorum concilium h., zgromadzać przyjaciół; quaestionem, śledztwo rozpocząć, słuchać. — 8) satis habere, mieć dosyć, być zadowolonym, przestawać na czem. — 9) ad manum, mieć przy boku (sobie) do pomocy, używać kogo do czego. — 10) male aliquem h., źle się obchodzić z kim, dokuczać komu, szkodzić. — 11) se habere, mieć się, być.

habito, avi, atum, are, mieszkać; bene, wygodnie mieszkać, mieć wygodne mieszkanie, cum aliquo, u kogo.

hac, tędy, w tem miejscu.

hactĕnus, dotąd, do tego miejsca.

Hadrumetum = Adrumetum.

hæsito, avi, atum, are, 1)

uwięznąć, ulgnąć, zawisnąć. — 2) wahać się, być w niepewności.

Haliartus, i, f. miasto w Beocji.

Halicarnasseus, i, m. z Halikarnasu, miasta stołecznego Karji.

Hamilcar, ăris, m. ojciec Hannibala, poprzednik Hasdrubala.

Hammon, zob. Ammon.

hāmus, i, m. węda, hak.

Hannibal, is, m. syn Hamilkara, po zamordowaniu szwagra Hasdrubala w Hiszpanji został jego następcą i rozpoczął drugą wojnę Punicką.

harpăgo, ōnis, m. hak, hak wojenny, ręka żelazna t. j. drąg z hakiem do rozrywania murów.

Harūdes, um, m. naród giermański na półwyspie Jutlandji.

haruspex, ĭcis, m. (qui harugas = exta inspicit) wieszczek przepowiadający przyszłość z wnętrzności zwierząt.

Hasdrubal, ălis, m. 1) zięć i następca Hamilkara w dowództwie, poprzednik Hannibala. — 2) brat Hannibala.

hasta, ae, f. 1) włocznia, dzida; hastam proiicere, dzidę komu nadstawiać. — 2) hasta publica, publiczna sprzedaż (na znak stawiano włocznią); ad hastam publicam accedere, chodzić na p. sp.

hastātus, a, um, uzbrojony włocznią, kopją; hastati (scil. milites,) kopijnicy, piesi żołnierze, którzy w bitwie tworzyli pierwszy szereg; w drugim i trzecim szeregu stali Principes i Triarii; dzielili się na 10 Ordines; ztąd a) hastatus primus (scil. ordo), pierwszy oddział kopijników; b) setnik kopijników w pierwszej kochorcie.

hastīle, is, n. drzewie u włóczni.

haud, nie, bynajmniej.

Hellespontus, i, m. 1) cieśnina, morze między Tracją i Azją Mniejszą. — 2) kraj nad nią położony.

Helŏtes, um i **Helŏtae, arum**, mieszkańcy miasta Helos, zdobytego przez Lacedemończyków 1080, pozbawieni wolności dla uporczywej obrony.

Helvetii, orum, m. naród giermański w dzisiejszej Szwajcarji.

Helvetius, a, um, helwecki.

Helvii, orum, m naród w Galji zwanej Provincia.

Helvius, i, m. C., był edylem (aedilis) razem z Katonem.

hemerodrŏmus, i, m. człowiek mogący biegać przez cały dzień biegacz, goniec.

Hephaestio, ōnis, m. wódz Aleksandra Wgo.

Heraclides, is, m. 1) waleczny wódz z Syrakuzy, ale człowiek niespokojny. — 2) Heraclidæ, arum, potomkowie Herkulesa.

Hercŭles, is, m. syn Jowisza, dla urodzenia i czynów swojich za bożka uważany.

Hercynia silva, ae, f. las hercyński, który wedle Cezara ciągnął się od Dunaju do granic Daków.

hereditas, ātis, f. dziedzictwo; a patre relictum, po ojcu spadłe.

heres, ēdis, m. dziedzic; ex dodrante, ¾ majątku.

Hermes, ae, m. 1) Merkury, poseł bogów, wynalazca i nauczyciel mowy, nauki, a osobliwie ćwiczeń gimnastycznych. — 2) Plur. posągi Merkurego z marmuru lub drzewa bez nóg i rąk, które przed świątyniami i domami stawiano na czworograniastych kolumnach.

hetaeriae, es, f. straż przyboczna na koniach, złożona z najznakomitszych i najwierniejszych Macedończyków.

hiberna, orum, n. zimowisko, leże zimowe.

hibernācŭla, orum, n. = hiberna.

Hibernia, ae, f. wyspa Irlandja.

hiberno, avi, atum, are, zimować, przepędzić zimę, być na zimowych leżach.

hibernus, a, um, zimowy; castra hiberna = hiberna.

hic, haec, hoc, 1) ten, ta, to; in his, między innymi; odnosi się do przedmiotu bliższego, jak ille do dalszego. — 2) = talis, e, taki. — 3) Abl. hoc (zam. eo)...quo, tem...im, wyraz stopniowania: hac (scil. via), tędy.

hic, tutaj, tu, dopiero wtenczas.

Hicĕtas, ae, m. tyran miasta Leontini.

hiemālis, e, zimowy.

hiemo, avi, atum, are, zimować, przezimować.

hiems, ĕmis, f. 1) zima. — 2) burza morska, nawałnica.

hierophantes, is, m. kapłan, arcykapłan.

hilaritas, ātis, f. wesołość, radość; risus omnium cum hilaritate coortur, powstaje powszechny śmiech i radość.

hinc, stąd, z tego miejsca.

Hipparinus, i, m. 1) ojciec Dyona syrakuskiego. — 2) syn Dyonizjusza starszego i Arystomachy, siostry Dyona; panował 353—350.

Hippo, ōnis. 1) miasto w krajinie Kartagińskiej. — 2) miasto w Numidji.

Hipponicus, i, m. bogaty Ateńczyk, ojciec Hipparety, małżonki Alcybjadesa.

Licinius, i, m. A. wódz Cezara i konsul r. 711 od zał. Rzymu, autor ósmej księgi de bello Gallico.

hirtus, a, um, kosmaty, najeżony.

Hispania, ae, f. półwysep Pirenejski. Za czasów Cezara dzieliła się Hiszpanja na: 1) Hispania citerior, wschodnią część, zwaną później Tarraconensis. — 2) Hisp. ulterior, część południowa i zachodnią, które się zwały Lusitania i Baetica.

Hispānus, a, um, hiszpański.

Hispānus, i, m. Hiszpan.

Histiaeus, i, m rządzca Miletu, wspierał swego krewnego Arystagorasa, za którego poduszczeniem Grecy azjatyccy zbuntowali się przeciw Persom, ale od Artakserksesa został pojmany i zabity.

historia, ae, f. dzieje, historja.

historicus, i, m. historyk, dziejopis.

hoc, zam. eo, tem.

hodie (zam. hoc die), dziś, teraz.

Homerus, i, m. poeta grecki.

homo, inis, m. człowiek, osoba. XXV, 5; homo adolescens, młody człowiek.

honestas, ātis, f. przystojność, uczciwość; ab honestate remotus, nieprzystojny.

honestus, a, um, przystojny, uczciwy, czcigodny, znakomity; honesto loco natus, z uczciwej familji pochodzący.

honor, ōris, m. 1) cześć, uszanowanie, szacunek; honore auctior sum, sława moja rośnie; honorem alicui habere, mieć dla kogo, okazywać uszanowanie. — 2) zaszczyt, urząd, dostojeństwo; honor regni, godność królewska.

honorātus, a, um, poważany.

honorificus, a, um, czyniący zaszczyt, zaszczytny, chlubny.

horreo, ui, ēre, drzeć, lękać się.

horribilis, e, straszny, straszliwy, srogi.

horridus, a, um, drzący, straszny, straszliwy.

hortatus, ūs, m. zachęcanie, namowa; hortatu patris, za namową ojca, zachęcony od ojca.

Hortensius, i, m. Q., po Cyceronie najznakomitszy mówca swego czasu.

hortor, ātus, sum, ārī, napominać, zachęcać, namawiać, radzić, I, 4, 1; pacem, namawiać do pokoju, XIV, 8, 5.

hortus, i, m. ogród; horti, orum, zwierzyniec.

hospes, itis, m. obcy, cudzoziemiec, gość; przyjaciel gościnny.

hospitium, i, n. gościnność; hospitio alicuius uti, stanąć gospodą u kogo, doznawać gościnności, bawić jako gość u kogo, V, 3.

hostia, ae, f. bydlę ofiarne.

hostis, is, m. nieprzyjaciel.

H. S. zob. Sestertius.

huc, tu dotąd.

huiusmodi, tego rodzaju; id huiusmodi erat, skutkiem tego było, X, 7, 2.

humanitas, ātis, f ludzkość, grzeczność, uprzejmość; wykształcenie, oświata, Cs. I, 1 i 47.

humānus, a, um, ludzki, wykształcony, oświecony.

humĕrus, i, m. ramie.

humilis, e, niski, mały, słaby.

humilitas, ātis, f. 1) niskość, niska budowa. — 2) słabość.

humo, āvi, ātum, āre, grzebać (umarłych), pochować, sprawiać pogrzeb.

Hystaspes, is (i), m. ojciec króla Darjusza.

I.

iacĕo, ui, ēre, leżeć, leżeć zabitym; iacens, poległy; mieszkać (o narodzie).

iacio, ēci, iactum, ĕre, rzucać; aggerem, usypać groblą, wał.

iacto, āvi, ātum, āre, 1) często rzucać, miotać, szamotać. — 2) wiele mówić.

iactura, ae, f. 1) rzucanie, osobl. towarów z okrętu w morze podczas burzy. — 2) szkoda, strata.

iaculum, i, n. pocisk, grot, strzała, włócznia, oszczep; ferefacta iacula, ogniste pociski.

iam, już.

ianua ae, drzwi.

Ianuarius, a, um, Styczniowy.

Iason, ōnis, m. tyran w tesalskiem mieście Pherae koło r. 380.

ibi, tam.

ibidem, tamże.

ico, ici, ictum, ĕre, uderzać,

bić; lapide ictus, kamieniem ugodzony.

ictus, us, m. uderzenie, raz, cios.

idcirco, dla tego, przeto.

idem, eădem, idem, 1) tenże, ten sam; dla wzmocnienia dodaje się niekiedy ille. — 2) = etiam, eundemque generum, który był także zięciem.

identĭdem, często, częstokroć, wielekroć.

ideo, dla tego, przeto, dla tej przyczyny.

idoneus, a', um, zręczny, zdatny, zdolny, stósowny, dogodny, dostateczny, wiarogodny, Cs. IV, 21.

Idus, uum, f. 15ty dzień marca, maja, lipca i października, a 13ty innych miesięcy.

igĭtur, 1) oznacza wniosek z poprzedzających rzeczy; więc, azatem, przeto. — 2) po nawiasie czyli zawieszeniu sensu przydłuższego znaczy to samo, co inquam: mówię tedy, VIII, 4, 3; XVI, 2, 5.

ignārus, a, um, niewiedzący, nieobeznany.

ignis, is, m. ogień; ignem facere, ogień rozniecić.

ignobĭlis, e, nieznany, niesławny, podły, mały, nieznaczny.

ignomĭnia, ae, f. (in, nomen), niesława, hańba, zelżywość; ignominiam accipere, okryć się hańbą.

ignorantĭa, ae, f. niewiadomość, nieznajomość; ignorantia (Abl.) bonarum rerum, nie znając się na dobrych, smacznych rzeczach, potrawach, XVII, 8, 5.

ignōro, avi, atum, are, nie wiedzieć; non ignorare, dobrze wiedzieć; aliquem, nieznać kogo (osobiście), III, 1, 4.

ignōsco, nōvi, nōtum, ĕre, przebaczyć, darować, odpuścić, ułaskawić, Cs. I, 45; VII, 12.

ignōtus, a, um, 1) nieznany. — 2) nieobeznany z czem; ignoti, ludzie, którzy Agiezylausza nie znali, XVII, 8, 1.

ille, a, ud, ów, owa, owo, 1) odnosi się zwykle do przedmiotu dalszego; czasem do bliższego, I, 1, 4; VIII, 1, 3. także do następnego. VIII, 1, 1. — 2) kładzie się dla pokazania znakomitej jakiej osoby lub rzeczy; ów (= znany), np. Pittacus, ów Pittacus. — 3) wzmacnia zaimki idem, ipse: ów właśnie, ów oto, tenże. — 4) illi, ów naród, o którym jest mowa, Persowie, XIV, 8, 2; IX, 3, 3; Ateńczykowie, V, 3, 1; Grecy, VII, 3, 2.

illic, tam, po tamtej stronie.

illĭgo, avi, atum, are, przywiązać, wplatać, przymocować.

illo, 1) tam dotąd. — 2) do rzeczy; illo pertinere, ut — do tego dążyć aby.

illuc, tam; do rzeczy; sed illuc redeamus, lecz wróćmy do rzeczy.

illūdo, lūsi, lūsum, ĕre, oszukać, szydzić, naigrawać się z [illegible].

illustris, e, (lustro), jasny, sławny, znakomity, świetny; hoc illi maxime est illustre, to mu najwięcej przynosi sławy, tem się wsławia.

illustro, avi, atum, are, 1) oświecać, wyjaśniać. — 2) wsławić.

Illyrĭcum, i, n. wybrzeże Adrjatyckie, zwane dziś Dalmacją i Albanją.

imago, inis, f. 1) obraz, posąg. — 2) przenośn. wyobrażenie, obraz, opis: imaginem exprimere, skreślić, dać obraz.

Imanuentius, i, m. król Trynobantów.

imbecillĭtas, atis, f. słabość.

imber, bris, m. deszcz, deszcz ulewny, ulewa; cooritur, spada.

imbuo, ui, ūtum, ĕre, napełniać, napawać; obeznać, przyzwyczajać.

imitator, oris, m. naśladowca.

imĭtor, atus, sum, ari, naśladować; consuetudinem gentis, żyć według zwyczaju.

immānis, e, (in manus), ogromny, nadzwyczajny, wielki.

immerens, ntis, niezasługujący, niewinny.

immineo, ui, ēre, (in maneo), wisieć, grozić, zagrażać, zbliżać się, być bliskiem.

imminuo, ui, ūtum, ĕre, zmniejszać, osłabiać, psuć.

immitto, misi, missum, ĕre, 1) wpuszczać, wpędzać; se in hostes, rzucić się na nieprzyjaciela. — 2) rzucać, strzelać, tela. — 3) wbijać, wstawiać.

immoderātus, a, um, nieumiarkowany, rozpustny.

immodestia, ae, f. nieskromność, nieposłuszeństwo, niekarność.

immŏlo, avi, atum, are, zabić na ofiarę, ofiarować.

immortālis, e, nieśmiertelny; memoria, pamięć wieczna.

immūnis, e, (manus), wolny od podatku, daniny, haraczu; niepodległy.

immunĭtas, atis, f. wolność; omnium rerum, od wszelkich ciężarów, podatków.

imparātus, a, um, nieprzygotowany, niegotowy; nieostrożny.

impedimentum, i, n. 1) prze-

szkoda, trudność, zawada. — 2) plur. obłogi wozów wojennych, ciężary wojenne, zaprzęgi.

impedio, īvi, ītum, īre, uwikłać, przeszkadzać, zawady stawiać, utrudniać; nieprzystępnem czynić. Cs. VII, 57, Pass. być wstrzymanym, doznawać przeszkód, trudności.

impeditus, a, um, połączony z trudnościami; trudny, nieprzystępny, nieprzebyty; animis impeditis = occupatis.

impello, pŭli, pulsum, ĕre, napędzać, pobudzić, namówić, zachęcić, spowodować; impulsus, powodowany; auctoritate, za radą, l. 5, 2.

impendĕo, ēre, wisieć na czem, grozić, być bliskiem, być w bliskości.

impensa, ae, f. koszt, nakład; publica, kosztem rządu; meis impensis, mojim kosztem.

impensus, a, um, drogi; pretium, wysoka cena.

imperator, ōris, m. naczelny wódz, hetman; ante illum imperatorem, przed nim jako wodzem = nim był wodzem.

imperatorius, a, um, wodzowski, hetmański.

imperatum i, m. rozkaz.

imperfectus, a, um, niedokończony; pons, most poczęści zerwany.

imperīte, nie umiejętnie, non imp.; umiejętnie, mądrze.

imperītus, a, um, niedoświadczony w czem, nie obeznany z czem; belli, nieświadom sztuki wojennej; rerum, nie obeznany z stósunkami.

imperium, i, n. 1) rozkaz, nakaz; imperia administrare, rozkazy wydawać, rozkazywać. — 2) władza bądź cywilna, bądź wojskowa, urzędy, panowanie, dowództwo; imperium belli, zarząd wojny; imperium civitatis obtinere, osiągnąć panowanie; urbium imperia perpetua dare, dożywotne rządy miasta powierzyć; orbis terrarum, panowanie świata; summum imperium, summa imperii, belli imperium, naczelne dowództwo w wojnie; Plur. imperia, orum, urzędy, stopnie wojskowe. — 2) królestwo, państwo, XXI, 3. XXV, 3.

impĕro, avi, atum, are, 1) rozkazywać, dowodzić; illo imperante, pod jego dowództwem; z Acc. cum Inf. pass. kazać. — 2) nakazać, domagać się, zażądać: imperata facere, rozkazy wypełniać. — 3) panować, Cs. I, 36.

impertio, īvi, ītum, īre, udzielać, dawać; aliquem doctrina, udzielać komu nauki.

impĕtro, avi, atum, are, dokazać, osiągnąć, otrzymać, uprosić.

impĕtus, us, m. napad, natarcie, nacieranie, natarczywość; ventorum, gwałtowność, siła wiatrów.

impĭger, gra, grum, niezmordowany, pilny, czynny.

impius, a, um, wykraczający przeciw bogom, ojczyznie i rodzicom; bezbożny, okrutny: Subst. zbrodniarz.

implacabilis, e, nieubłagany.

implĭco, avi, atum i **cui, citum, are**, uwikłać, powiązać; morbo, in morbum implicitus, chorobą złożony, popadłszy w chorobę; implicitus magnis rebus, znajdujący się w przykrem położeniu, mieć udział; tyrannide (= tyranno utroque), zawikłany, t. j. blisko spowinowacony.

implōro, avi, atum, are, błagać, wzywać, wołać, prosić.

impōno, posŭi, positum, ĕre, 1) położyć, postawić, włożyć; equis, wsadzić na koń; in naves, wsadzić na okręt; zagrzebać, zakopać, XIV, 11, 3; custodem, stróża przydać. — 2) Przenośn.: a) nałożyć, stipendium; necessitatem alicui, włożyć na kogo obowiązek; b) vadimonium, wplątać kogo w proces; c) alicui, oszukać kogo.

importo, avi, atum, are sprowadzać.

impŏtens, ntis, słaby, nie mocny, niepohamowany, niepowściągliwy; dominatio, okrutne panowanie.

impraesentiarum (in praesentia rerum), teraz, nateraz, w tem położeniu.

impressio, onis, f. wkroczenie, napad; impressionem facere, wkroczyć, wpaść.

imprimis, mianowicie, szczególniej, nade wszystko, jak mało kto, XXV, 13.

improbus, a, um, niepoczciwy, zły, niegodziwy, niesprawiedliwy.

improvīsus, a, um, nieprzewidziany, niespodziany; de improviso, niespodzianie, nagle.

imprudens, ntis, 1) nieświadom, niewiedząc; imprudente aliquo, bez wiedzy czyjej. — 2) nieprzygotowany, niespodziewający się czego, niebaczny.

imprudenter, nieostrożnie, nieroztropnie.

imprudentia, ae, f. nieostrożność, nieroztropność, nierozsądek.

impūbes, ĕris, niedorosły, nieżonaty, bezżenny.

impugno, avi, atum, are;

nacierać, uderzać na kogo, napaść; prior impugno, wprzódy nacieram.

impulsus, **us**, m. poduszczenie; impulsu, z poduszczenia.

impune, bezkarnie

impunitas, **atis**, f. bezkarność.

imus, **a**, **um**, (Superl. od inferus), najniższy. Imum, spód; ab imo, od dołu.

in, I. z Accus. na pytanie dokąd? 1) mówiąc o miejscu: do, na, w. — 2) o czasie: do, aż do; in diem, na pewien dzień, w pewnym terminie, XXV, 9, 5; in dies, od dnia do dnia, z każdym dniem. — 3) z resztą oznacza: a) cel: przeciw, naprzeciw, np. bellum gerere in aliquem. b) sposób czynności: admirandum in modum, w sposób nadzwyczajny, podziwienia godny. c) rozłożenie: in singulos menses, na każdy miesiąc. — II. z Abl. na pytanie gdzie? 1) o miejscu: w, na. — 2) o czasie; podczas, w czasie, w przeciągu; in bello; in pace; in hoc facto, gdy właśnie tem się miał zająć, będąc bliskim wykonania swego zamiaru; in qua potestate = habens h. potestatem; in eo magistratu, w czasie sprawowania tego urzędu. — 3) z resztą wyraża liczbę, do której coś należy: między, zpomiędzy, u, w, np. in virtutibus. b) posiadanie: in sestertio, mając s. c) wzgląd na co, przyczynę: opinio in eo, zdanie o nim; in eo reprehendere, dla tego ganić.

inaedifico, **avi**, **atum**, **are**, zabudować.

inanis, **e**, próżny.

incautus, **a**, **um**, nieostrożny, niespodziany.

incendium, **i**, n. pożar; incendio delere, vastare, niszczyć ogniem, w perzynę obrócić, spalić; incendio aliquem conficere, spalić kogo.

incendo, **di**, **sum**, **ĕre**, 1) zapalić, podpalić. Pass. spalić się, zgorzeć. — 2) zapalać, pobudzać; ira incendi, gniewem pałać; incensus (scil. ira), rozgniewany, XVIII, 10, 4; quo dolore incensus, o co rozgniewany; equum calcaribus, spiąć konia ostrogami.

inceptum, **i**, n. (incipio), przedsięwzięcie, zamysł, zamiar, początek.

incertus, **a**, **um**, niepewny.

incido, **cidi**, **casum**, **ĕre** (cado), 1) wpadać, spotykać; aetas incidit in ea tempora, życie przypada w te czasy; in invidiam, popaść w nienawiść. — 2) przydarzyć się, powstać, np. bellum.

incido, **cisi**, **cisum**, **ĕre**, (caedo), wrzynać, narzynać, wyryć.

incipio, **cēpi**, **ceptum**, **ĕre** (capio), zaczynać, poczynać, przedsiębrać.

incito, **avi**, **atum**, **are**, 1) poruszać; se incitare, incitari, spieszyć się, wpaść, prędko iść, jechać, płynąć; remis incitari, za pomocą wioseł posuwać się; incitato equo, wczwał; aestus se incitat, morze napływa. — 2) poduszczać, zachęcać, zagrzewać, dodawać bodźca.

inclino, **avi**, **atum**, **are**, nachylać, odeprzeć; fugam, zmusić do ucieczki, rozpędzić. Pass. inclinari, ustępować.

incognitus, **a**, **um**, nieznajomy, nieznany.

incŏla, **ae**, m. mieszkaniec.

incŏlo, **ui**, **cultum**, **ĕre**, 1) mieszkać. — 2) zamieszkać.

incolumis, **e**, cały, nienaruszony, bez uszkodzenia, bez uszczerbku, niezwyciężony.

incolumitas, **atis**, f. zdrowie, całość; ad incolumitatem pervenire, dostać się na bezpieczne miejsce.

incommŏde, niewygodnie, nieszczęśliwie, źle.

incommodum, **i**, n. niewygoda, szkoda, klęska; accipere, szkodę, klęskę ponieść.

incommŏdus, **a**, **um**, niewygodny, niestósowny do rzeczy.

inconsideratus, **a**, **um**, niebaczny, nierozmyślny.

incredibilis, **e**, nie do wierzenia, przechodzący wszelką wiarę, niepodobny.

increpito, **avi**, **atum**, **are**, krzyczeć na kogo; vocibus, głośno gromić, oskarżać, ganić.

incumbo, **cubui**, **cubitum**, **ĕre**, położyć się, wspierać się na czem; usilnie się o co starać; animo et opibus in bellum, umysłem i dostatkiem przyłożyć się do wojny.

incuria, **ae**, f. niepilność, niedbalstwo.

incurro, **curri**, **cursum**, **ĕre**, napadać, najeżdżać.

incursio, **onis**, f. najazd, wkroczenie, napaść.

incursus, **us**, m. natarcie napad.

inde, 1) stamtąd. — 2) od owego czasu, potem.

index, **icis**, m. donosiciel, oskarzyciel.

indicium, **i**, n. doniesienie, zeznanie, dowód; indicio esse, służyć za

dowód; esse rei indicio, świadczyć o czem; per indicium = per indices.

indīco, xi, ctum, ĕre, nakazać, ogłosić, oświadczyć, obwieścić; bellum, wojnę wypowiedzieć.

indĭco, avi, atum, are, wyjawić, wydać, dowodzić.

indictus, a, um, nie wymówiony; indicta causa, bez słuchania, niewysłuchawszy obrony.

indĭdem, także ztamtąd, także z Teb, XV, 5, 2.

indĭgens, ntis, potrzebujący.

indigeo, ui, ēre, potrzebować.

indignatio, onis, f. gniew, oburzenie.

indigne, niechętnie, niesłusznie, niewiernie; ind. ferre, przykro znosić.

indignitas, atis, f. niegodność, niegodne obejście się z kim, obelga, sromota.

indignor, ātus sum, āri, aliquid, gniewać się o co, mieć co za złe, uważać co za nieprzystojne.

indignus, a, um, niegodny, niezasługujący; fide indignum, co się nie zgadza z obowiązkiem (poddanego); indigna, niezasłużony los.

indiligens, ntis, niebaczny, niedbały; non ind. staranny, gorliwy.

indiligenter, niedbale.

indiligentia, ae, f. niedbalstwo, niebaczność.

indŏles, is, f. zdatność, zdolność.

induciae, arum, f. przymierze, rozejm, zawieszenie broni.

Induciomarus, i, m. książe Trewirów.

indŭco, xi, ctum, ĕre, 1) wprowadzić. — 2) spowodować, pobudzić, namówić; wprowadzić kogo mówiącego. — 3) wsadzić na głowę, galeas; scuta pellibus, powlec.

indulgens, ntis, pobłażający, łagodny; pater ind., pieczołowity ojciec około wychowania syna.

indulgentia, ae, f. pobłażanie, łagodność, łaskawość; magna sum in te ind., bardzo łagodnie się z tobą obchodzę.

indulgeo, si, tum, ēre, alicui, pobłażać; sibi, dogadzać sobie, wszystko sobie pozwalać; liberaliter sibi, skłonnościom swoim bardzo dogadzać; sprzyjać np. legioni, civitati; indulgendo, przez pobłażanie; świadczyć łaskę, X, 2, 1; d[illegible]ori, oddać się boleści.

indŭo, ui, ūtum, ĕre, 1) wdziewać, włożyć co na się, galeas. — 2) se, wplątać się, uwikłać się, wpaść.

industria, ae, f. przezorność, pilność, gospodarność, zabiegi, czynność, XVII, 3, 2.

industrie, pilnie, starannie, gorliwie.

ĭneo, ĭnīvi, ĭnĭi, ĭtum, īre, 1) intrans. wchodzić; iniens adolescentia, początkowa młodość. — 2) trans. zaczynać co, bellum; inita aestate, na początku lata; przystać, zgodzić się na co, przedsięwziąć co; consilium, powziąć zamiar; numerum, policzyć; rationem, chwycić się środka; cosilium, naradzać się; gratiam ab aliquo, pozyskać względy czyje, uskarbić sobie łaskę.

inermis, e, inermus, a, um, nieuzbrojony, bezbronny.

iners, tis, (in ars), leniwy; gnuśny, lękliwy.

inertia, ae, f. leniwość, gnuśność.

inexercitatus, a, um, niewyćwiczony, niewprawny, niedoświadczony.

infamia, ae, f. niesława, hańba; infamiam capere, osławić się; infamiam habere, przynosić hańbę, Cs. VI, 23.

infāmis, e, 1) hańbiący, plamiący. — 2) osławiony, haniebny, bezecny.

infāmo, avi, atum, are, osławiać, lżyć.

infans, ntis, c. niemowlę, dziecię.

infectus, a, um, nieuczyniony; infectis rebus, nic nie dokazawszy, nie sprawiwszy.

inferior, us (Compar, od inferus), niższy, mniejszy, słabszy; inferior aetate, młodszy; numero słabszy; animo, nie mając tyle odwagi, ducha.

infĕro, intŭli, illātum, inferre, 1) wnieść, wsadzić; aliquem in equum, wsadzić na koń; corpus mortui, pochować, pogrzebać. — 2) signa in hostem, iść, uderzyć na nieprzyjaciela; bellum alicui, wojnę wydać; bellum inferre regioni, in regionem, przenieść wojnę w okolicę. — 3) mala in domum, sprowadzić nieszczęście na dom. — 4) wyrządzić, sprawić; vulnera, zadać rany; ignem, podpalić; spem, zrobić nadzieję; terrorem alicui, rzucić postrach na kogo.

infĕrus, a, um (ad infra), 1) niski, dolny, spodni. — 2) inferior, słabszy.

infestus, a, um, pełen niebezpieczeństw, nieprzyjazny; infestis signis ad aliquem ire, nacierać na kogo; infesta lancea, ostra kopja.

inficiae, infitiae, arum, f. (fateor), infitias ire, przeczyć.

inficio, fēci, fectum, ĕre, malować.

inficior i infitior, atus sum, ari, przeczyć, zapierać się czego.

infidēlis, e, niewierny, nie dotrzymujący wiary.

infidēlitas, atis, f. niewierność, przeniewierzenie się.

infīgo, xi, xum, ĕre, wbijać.

infĭmus, a, um, (Superl. od inferus), najniższy; infima collis, niższa, dolna część pogórka; ab infimo, od dołu.

infīnitus, a, um, nieskończony, liczny, niezmierny.

infirmĭtas, atis, f. słabość, zwątpienie, płochość, popłoch.

infirmus, a, um, słaby, uszkodzony.

inflammo, avi, atum, are, zapalać, zagrzewać; inflammari, nabrać odwagi.

inflecto, xi, xum, ĕre, zginać, naginać.

inflo, avi, atum, are, nadymać.

influo, uxi, uxum, ĕre, płynąć, wpływać, wpadać..

infŏdio, ōdi, ossum, ĕre, zakopać, zagrzebać, pochować, pogrześć.

infra, Adv. na dole; Praep. z Acc. poniżej.

ingenium, i, n. (gigno), wrodzona własność jakiej rzeczy. — 1) charakter, rozum. — 2) zdolność, zdatność, jenjusz; ingenii facultates, zdolności; docilitas ingenii, pojętność.

ingens, ntis, bardzo wielki, ogromny.

ingratia, æ, f. niełaska, niechęć; Abl. ingratiis patris, mimo chęci, przeciw woli ojca.

ingratus, a, um, nieprzyjemny, niewdzięczny.

ingredior, gressus sum, ĕdi (gradior), wkroczyć, wnijść; vestigiis, iść śladem, wstępować w ślady.

inicio, ēci, ectum, ĕre (iacio), 1) rzucić, rozpostrzyć, np. pellem. — 2) alicui aliquid, nabawić kogo czego (czem), np. timorem; suspicionem hosti inicere, wprowadzić nieprzyjaciela w mniemanie; studium pugnandi, zachęcić do walki.

inimicitia, ae, f. nieprzyjaźń; gero inimicitias cum aliquo, żyję z kim w nieprzyjaźni.

inimicus, a, um, 1) nieprzyjazny, nieprzychylny; inimicissimus nomini Romano, największy nieprzyjaciel Rzymian. — Subst. inimicus, nieprzyjaciel. — 2) szkodliwy, IV, 3, 3.

iniquĭtas, atis, f. nierówność; loci, niedogodne położenie; rerum, trudne położenie, niesłuszność.

iniquus, a, um, (in æquus), niedogodny, niewygodny, niesłuszny.

initium, i, n. początek; initium capere, zaczynać się; initium transeundi facere, zacząć się przeprawiać; initio, z początku. Initia, orum, początki, zasady.

iniungo, xi, ctum, ĕre, włożyć; servitutem, wtłoczyć jarzmo.

iniuria, ae, f. niesprawiedliwość, szkoda, krzywda, obraza; iniuriam facere, inferre, wyrządzić krzywdę; accipere, doznać krzywdy.

iniussu (Abl. od nieużywanego Nom. iniussus) bez rozkazu.

iniuste, niesprawiedliwie, niesłusznie.

innascor, nātus sum, sci, powstać; innatus, wrodzony.

innītor, nixus sum, ti, wspierać się.

innŏcens, ntis, nieszkodliwy, niewinny.

innocentia, æ, f. nieszkodliwość, wstrzemięźliwość, poczciwość, nieskazitelność.

innoxius, a, um, niewinny.

inopia, ae, f. niedostatek; publica, niedostatek pieniędzy w kraju.

inopinans, ntis, nie spodziewając się, nadspodziewanie.

inopinātus, a, um, niespodziany, przeciw wszelkiemu oczekiwaniu; non inopinatum, nic nadspodziewanego.

inops, ŏpis, c. ubogi.

inquam, powiadam.

insciens, ntis, niewiedzący; inscientе me, mimo (bez) mojej wiedzy.

inscientia, ae, f. nieznajomość, niedoświadczenie.

insĕius, a, um, nieświadom, nieobeznany; omnibus insciis, tak, iż nikt nie wiedział, potajemnie.

inscribo, psi, ptum, ĕre, wpisać; in periculo, zapisać w aktach skargi.

insĕquor, cutus sum, qui, 1) następować. — 2) ścigać, niepokoić.

insĕro, rui, rtum, ĕre, wetknąć, wbić, wkleśnić.

inservio, ivi, itum, ire, alicui, służyć; rei, starać się o co; omnibus rebus, wszelkiemi siłami starać się o co; studiis alicuius, naśladować obyczaje czyje; temporibus, zastósować się do okoliczności.

insidiae, arum, f. zasadzka, wojsko na zasadzce; insidias facere, zasadzkować; per insidias, podstępnie.

insidiator, oris, m. zasadzający się, zasadnik; ins. imperii, nieprzyjaciel rządów.

insidior, atus sum, ari, alicui, stać komu na gardło, następować, zasadzać się; urbi, chcieć miasto podstępem zdobyć.

insigne, is, n. znak, hasło; insignia, znaki, oznaki, ozdoby.

insignis, e, odznaczający się, znakomity, znaczny; ogromny, wielki.

insignĭter, znacznie, osobliwie.

insilio, lui (lii), ire (salio), wskoczyć na co.

insimŭlo, avi, atum, are, oskarżać.

insinuo, avi, atum, are, wemknąć, wsunąć; se ins., wcisnąć się, dostać się.

insisto, stĭti, stĭtum, ĕre, 1) stanąć, wstąpić, przystąpić. — 2) viam, udać się drogą; rationem pugnae, ułożyć plan bitwy; totus et mente et animo in bellum insisto, zwracam całą mą uwagę i czynność na wojnę. — 2) nalegać, nastawać; hosti, nacierać na niep.

insŏlens, ntis, niezwyczajny, swawolny, dumny, zuchwały.

insolenter, niezwyczajnie, nadzwyczajnie, dumnie.

insolentia, ae, f. duma, pycha; insolentia gloriæ, zbytnia chełpliwość.

inspecto, avi, atum, are, przypatrywać się; nobis inspectantibus, w naszej obecności.

instabĭlis, e, niestały, niestateczny.

instar, na kształt, na podobieństwo, na podobę, jakby.

instigo, avi, atum, are, podnuszczać, podżegać.

instĭtuo, ui, ūtum, ĕre, 1) postawić, wybudować, założyć. — 2) postanowić, przedsiębrać, począć; sermonem, zacząć rozmowę. — 3) wprowadzić, urządzić; instituta ratio, wprowadzony zwyczaj; ut quotannis instituerat, jak corok zwykł. — 4) uczyć, ćwiczyć, kształcić.

institūtum, i, n. ustawa, zwyczaj, prawo, zasada; inst. vitae, sposób życia; instituto suo, wedle zwyczaju swego.

insto, stĭti, are, 1) stać na czem, być bliskim, grozić; instantia, obecne położenie. — 2) ścigać. — 3) nalegać, nastawać, nacierać.

instrumentum, i, n. sprzęt, narzędzie; hibernorum, w zimowych leżach.

instruo, uxi, uctum, ĕre, 1) budować, zakładać, wystawić; aggerem, usypać szańce. — 2) porządkować; aciem, szykować wojsko, w szyk sprawiać. — 3) urządzić, uzbroić, obsadzić. — 4) z Inf. przedsięwziąć.

insuefactus, a, um, przyzwyczajony, przywykły; wyćwiczony.

insuētus, a, um, niezwyczajny, nieprzywykły; laboris, do pracy; male audiendi, żeby o nim źle mówiono.

insŭla, ae, f. wyspa.

insum, infŭi, inesse, być w czem, znajdować się przy kim; inest mihi, mam, posiadam.

insŭper, na, nad, na wierzch; nadto.

integer, gra, grum, nienaruszony, niezepsowany, silny, czerstwy; świeży; integer miles, czerstwy, niestrudzony, świeży żołnierz; integrae res, czasy kwitnące, dobry byt; re integra, kiedy rzeczy dobrze stały.

intĕgo, xi, ctum, ĕre, nakryć, pokryć, trynkować, powlec.

integritas, atis, f. poczciwość, nieskazitelność.

intelligo, lexi, lectum, ĕre, 1) rozumieć, pojmować, poznawać. — 2) spostrzedz, widzieć, wiedzieć. — 3) osądzić, XXV, 15.

intemperans, tis, niepowściągliwy, nieumiarkowany.

intemperanter, nieumiarkowanie, nad miarę, zbytecznie.

intemperantia, ae, f. niepowściągliwość, rozpusta; duma, nieposłuszeństwo.

intendo, di, tum, ĕre, napiąć, natężać; rozciągać, zwrócić dokąd; oculos et animum ad aliquid, zwrócić oczy i myśl na co; z Inf., zamyślać, zamierzyć sobie, starać się, Cs. III, 26.

intentus, a, um, napięty, zwrócony, zajęty czem, in re, Cs. III, 2. 2.

inter, 1) między; inter se amant, kochają się wzajemnie. — 2) = intra, w przeciągu, Cs. I, 36.

intercēdo, cessi, cessum, ĕre, wnijść między co, ztąd a) o czasie: upływać, mijać. b) wdawać się w co, pośredniczyć, wstawić się, przyczyniać się za kim. — 2) leżeć między czem, przedzielać, stawać na zawadzie, X, 1, 3; zachodzić, np. obtrectatio XXV, 20.

intercīdo, idi, īsum, ĕre, przeciąć, odciąć.

intercipio, cēpi, ceptum, ĕre, 1) przejąć, chwytać; moram, usunąć. — 2) = interficere, do jednego w pień wyciąć.

intercludo, si, sum, ĕre

(claudo), 1) zamknąć; fugam alicui, zagrodzić ucieczkę komu; itinera, przeciąć drogi. — 2) odciąć kogo od czego, komu co; aliquem ab exercitu, hostes commeatu, odciąć nieprzyjaciołom żywność, dowóz.

interdico, xi, ctum, ĕre, zakazać, zabraniać; socero generum, zakazywać teściowi obcowania z zięciem; wyłączyć, odsunąć od czego, np. sacrificiis; alicui aqua et igni, wypędzić z ojczyzny, z kraju.

interdiu, we dnie, w dzień.

interdum, niekiedy.

intereo, ii, itum, ire, 1) zginąć. — 2) wychodzić, rozproszyć się, np. pecunia.

interfector, oris, m. zabójca.

interficio, fēci, fectum, ĕre (facio), zabić, stracić, wyciąć, zniszczyć; a telis interfici, od pocisków zginąć.

interlicio, ēci, ectum, ĕre (iacio), wrzucać, włożyć co między co, umieścić, postawić; Partcp. interiectus: a) o miejscu: znajdujący się, tantulo spatio interiecto, w tak małej odległości; b) o czasie: miniony; interiecto spatio, po upływie niejakiego czasu, po niejakim czasie.

intĕrim, tymczasem.

interimo, ēmi, emptum, ĕre (emo), odjąć, usunąć, zabijać, wygładzić.

interior, us, 1) wewnętrzny: Subst. interiores, zamknięci w mieście, Cs. VII, 82; oddalony od morza; głębszy; inferior Gallia, środkowa część Galji. — 2) tajemny; consilium, narada.

interĭtus, us, m. zatracenie, zguba, śmierć; exercitus, pogrom wojska.

intermitto, mīsi, missum, ĕre, 1) przestać, zaniechać co, np. iter; septimo die, quum iter non intermitteret, w siódmym dniu nieprzerwanego, ciągłego pochodu; ab opere, przestawać pracować; intermisso tempore, po upłynieniu pewnego czasu; intermissis magistratibus, nie wezwawszy zwierzchności. — 2) ustawać, kończyć się; qua flumen intermittit, gdzie rzeka bieg swój przerywa; vento intermisso, gdy wiatr ustał. — Partcp. intermissus, przerwany, przecięty; intermissa valis, w środku położona, przedzielająca dolina.

internecio, onis, f. (neco); zabójstwo, rzeź; bellum gerere ad internecionem, prowadzić wojnę na zabicie; ad internecionem caedere, porazić, pogromić na głowę; ad internecionem redigere, do szczętu zniszczyć.

internuncius, i, m. (nuncius), posłaniec, tłumacz, pośrednik.

interpello, avi, atum, are, przerywać mowę komu, przeszkadzać.

interpōno, pŏsui, positum, ĕre (pono), 1) wkładać, wtrącić, wzmiankę uczynić; equitatui praesidia levis armaturae, jaździe przydać załogę z lekko uzbrojonych. — 2) moram, przewlekać, zyskać na czasie; tridui mora interposita, po 3 dniowej przewłoce; causam, przywodzić, podawać za przyczynę; decretum, wyrok wydać; nulla dubitatione interposita, bez wahania się, bez wszelkiej zwłoki; suspicio interponitur, zachodzi podejrzenie. — 3) se int., mieszać się w co, wdawać się, pośredniczyć; fidem suam in rem, dać swe słowo na co, ręczyć; fidem alicui, zapewniać kogo o swej rzetelności; wcisnąć się, Cs. VII, proëm.

interpres, ĕtis, m. tłumacz, pośrednik, posłannik, dragoman t. j. tłumacz posyłany do obcych narodów.

interprĕtor, atus sum, ari, tłumaczyć, wykładać, za przyczynę podawać.

interrŏgo, avi, atum, are, pytać.

interrumpo, rūpi, ruptum, ĕre, zrywać; pontem, zrzucić most.

interscindo, īdi, issum, ĕre, rozciąć, rozerwać, zburzyć.

interšĕro, crui, certum, ĕre wrzucać; causam interserens, przytaczając za powód, pod pozorem.

intersum, fui, esse, 1) leżeć między czem; różnić się. — 2) być obecnym, znajdować się gdzie, mieć udział w czem, pugnae, consiliis, znajdować się w bitwie, na radach; rebus domesticis, przypatrywać się. — 3) interest, zależy na tem.

intervallum, i, n. przedział, odległość.

intervenio, vēni, ventum, ire, nadejść.

interventus, us, m. nadejście, zbliżenie się.

intestīnus, a, um, wewnętrzny; bellum, wojna domowa. — Subst. intestinum, trzewa, kiszka.

intexo, xui, xtum, ĕre, wplatać, przeplatać; powlec; scuta intexta viminibus, tarcze uplecione z wici.

intĭme, poufale, w przyjaźni; int. aliquo uti, serdeczną mieć z kim zażyłość.

intĭmus, a, um, (Superl. od interior), wewnętrzny; intima familiaritas, ścisła przyjaźń. — Subst. intimus, powiernik, przyjaciel.

intŏlĕrandus, a, um, nieznośny.

intoleranter, nieznośnie, zbytecznie.

intra, 1) wewnątrz, w; intra moenia, do miasta, w mieście. — 2) w ciągu.

intrītus, a, um (tero), niestarty; a labore, niezmordowany.

intro, avi, atum, are, wchodzić, wkradać się; limen, przez próg przejść; portum, wjechać, wpłynąć do portu.

introĕo, ivi, ii, itum, ire, wchodzić, wkroczyć.

introĭtus, us, m. wejście, wchód, wjazd, przystęp, ujście.

intromitto, mīsi, missum, ĕre, wpuścić, przypuścić, dać przystęp, posłać.

introrsus (introversus), wewnątrz, w środek, w głąb.

introrumpo, rūpi, uptum, ĕre, wdzierać się, wpadać.

intŭĕor, itus sum, ēri, 1) patrzeć, przypatrywać się. — 2) mieć na co wzgląd, II, 7, 6; rozważać co.

intus, wewnątrz (w obozie), Cs. V, 45.

inultus, a, um, (ulcisci), niepomszczony, nieukarany.

inusitatus, a, um, niezwyczajny, nadzwyczajny.

inutĭlis, e, niezdatny, niepożyteczny, szkodliwy.

invādo, āsi, āsum, ĕre, wkroczyć, wtargnąć, napadać.

invĕho, xi, ctum, ĕre, wprowadzać; invehi, wjeżdżać, wpływać; invehi in aliquem, łajać, gromić, złorzeczyć.

invĕnio, ēni, entum, ire, 1) wpaść na co, znaleść. — 2) wyśledzić, dowiedzieć się.

inventor, oris, m. wynalazca.

inventum, i, n. wynalazek, odkrycie, pomysł.

inveterasco, avi, ascĕre, 1) starzeć się, długo nie być zapłaconym. Np. — 2) długo zostawać na jednem miejscu, zagnieździć się, usadowić się. — 3) upowszechniać sie, ustalać się, np. consuetudo.

inveteratus, a, um, zastarzały, wkorzeniony, przedawniony, zamieniony w obyczaj.

invĭcem, nawzajem, kolejno, naprzemian.

invictus, a, um, niezwyciężony.

invideo, vīdi, vīsum, ēre, zazdrościć.

invidia, ae, f. zazdrość, nienawiść: minore invidia esse, mniej być wystawionym na nienawiść; hoc magnae invidiae est, to ściąga nienawiść; in invidiam vocare, znienawidzieć; in inv. venire, stać się przedmiotem nienawiści; crimen invidiae, oskarzenie z nienawiści.

invĭdus, a, um, zazdrosny, zawistny.

inviolātus, a, um, nieuszkodzony, nienaruszony, cały, nieskażony, nietykalny.

invīsus, a, um, znienawidzony, nienawistny.

invīto, avi, atum, are, wezwać, zapraszać, zachęcać.

invītus, a, um, niechętny; invito me, mimo, przeciw mej woli.

invocatus, a, um, niezaproszony.

invŏco, avi, atum, are, przywołać, wezwać.

iocŏr, atus, sum, ari, żartować.

iōcose, żartobliwie; iocose facere, żartem co popełnić.

iocus, i, m. żart.

Jōnes, um, m. Jończykowie, osadnicy jońscy na wybrzeżu Azji Mn.

Jonia, ae, f. Jonja, krajina Jońska.

Iphicratensis, e, ifikrateński; Subst. żołnierz ifikratesowy.

Iphicrates, is, m. wódz ateński za czasów Epimanondasa, sławny, z ulepszeń pozaprowadzanych w wojsku.

ipse, a, um, sam, ten sam; nawet, właśnie.

ira, ae, f. gniew, złość, zemsta, XVII, 4, 6.

iracundia, ae, f. gniew, skłonność do gniewu, chęć zemsty, Cs. V, 5,

iracundus, a, um, gniewliwy, porywczy.

irascor, atus sum, sci, gniewać się.

irrideo, rīsi, rīsum, ēre (inrideo), naśmiewać się, szydzić.

irridicŭle, nieśmiesznie, niedowcipnie; non irridicule, nie bez dowcipu.

irrītus, a, um, (in-ratus), nieważny, nadaremny, zawiedziony.

irrumpo, rūpi, ruptum, ĕre, wtargnąć, wpaść.

irruptio, onis, f. wtargnienie, wpadnienie.

is, ea, id, 1) ten, ta, to. — 2) często się kładzie zamiast talis, eiusmodi. — 3) id quod, co. — 4) et is, isque, i to. — 5) w przyp. zależnych jest zaimkiem trzeciej osoby; on, ona, ono.

Ismenias, ae, m. naczelnik Teban, którzy oswobodzili Teby zpod panowania Sparty.

iste, a, ud, ten, ta to; isto animo, tak myślący.

Ister, tri, m. Dunaj.

ita, tak.

Italia, ae, f. Włochy; u Cez. często = Gallia cisalpina.

Italicus, a, um, włoski.

item, podobnie, także.

ităque, a tak, ztąd, więc, przeto.

iter, itinĕris, n. droga, podróż, pochód; iter comparare, gotować się w drogę; magnis intineribus contendere, spiesznym iść pochodem.

ĭtĕrum, powtóre, drugi raz, znowu; semel atque iterum, często, wielekroć.

Itius, Icius portus, port w Galji Belgickiej (dziś Calais).

iuba ae, f. grzywa.

iubeo, iussi, iussum, ēre, kazać, rozkazać, zalecić, uchwalić, stanowić; iubeor, każą mi, mam, odbieram rozkaz.

iucundus, a, um, przyjemny, miły.

iudex, ĭcis, m. sędzia.

iudicium, i, n. 1) sąd, sądowe śledztwo, roztrząsanie; iud. habere, proces mieć, być zaskarzonym; iud. capitis, sprawa gardłowa, proces kryminalny. — 2) miejsce sądu, sędziowie; in iudicium venire, stanąć przed sądem — 3) wyrok; iudicium facere de aliquo, wydać wyrok na kogo. — 4) sąd, zdanie; omnium iudicio; vir sui iudicii, mąż, który ma swe przekonanie, wedle zasad postępuje, t. j. samodzielny. — 5) rozsądek, rozwaga; iudicio, z rozmysłu, XXV, 15.

iudĭco, avi, atum, are, 1) sądzić, osądzić; skazać, potępić; aliquem exsulem, skazać na wygnanie; gravius de aliquo, pociągnąć do odpowiedzialności; ukarać, Cs. VII, 43. — 2) sądzić o kim, wnosić, mniemać, uważać; aliquid leve, uważać co za mniej ważne.

iugĕrum, i, n. staje roli, mórg, 18ta część łanu.

iugŭlo, avi, atum, are, dławić, dusić, zabijać.

iugum, i, m. 1) jarzmo. — 2) soszki żołnierskie, przez które kazano przechodzić zwyciężonym żołnierzom; sub iugum mittere, kazać przechodzić przez soszki. — 3) wierzchołek.

Iulius, a, um, Juljuszowy, przezwisko familji rzymskiej.

Julius, i, przezwisko Cezara.

iumentum, i, n. bydle robotne, zwierzęta, konie; zaprząg.

iunctura, ae, f. spojenie, spój, fuga.

iungo, xi, ctum, ĕre, sprzęgać, zaprzęgać; wiązać, łączyć; equum equo, przypierać konia do konia.

iunior, us (Comp. od iuvenis). młodszy; iuniores, młodzież zdatna do broni, rycerska (t. j. od 17 do 40 r.).

Junius, a, um, 1) przezwisko familji rzymskiej. — 2) Hiszpan.

Jupiter, i **Juppiter,** Jovis, m. Jowisz, największy bożek Greków i Rzymian.

Jura, ae, m. góry Jura, które odgraniczały Galją Narbońską na północy od Belgickiej.

iuris consultus, a, um, uczony, biegły w prawie, prawnik.

iūro, avi, atum, are, 1) przysięgać, przysięgą stwierdzać.

ius, iuris, n. 1) prawo, słuszność, sprawiedliwość; ius commune, prawo powszechne; ius dicere, sądzić, sprawiedliwość wymierzać; ius suum exsequi armis, swego prawa dochodzić orężem; iure, słusznie. — 2) miejsce sądu; in ius ire, iść do sądu, (aby oskarżyć), de re, z czem. — 3) moc władza; civitas sui iuris, państwo mające swoje prawa, t. j. wolne, niepodległe.

iusiurandum, di, n. przysięga, zaręczenie; inter se dare, wzajemnie sobie przysięgać; iusiurando confirmare, przysięgą zaręczyć, zaprzysiądz; iureiur. obstringere, zobowiązać przysięgą; iureiur. teneri, przysięgą być zobowiązanym.

iussum, i, n. rozkaz.

iussus, us, m. rozkaz; iussu regis, na rozkaz króla.

iustitia, ae, f. sprawiedliwość, słuszność; rzetelność, łagodność.

iustus, a, um, sprawiedliwy, słuszny: imperium, słuszne panowanie. — 2) porządny, przynależny, zwyczajny, np. iter, zwyczajny, dzienny pochód, który żołnierze w przeciągu jednego dnia odprawić powinni. — 3) dostateczny, Cs. VII, 23.

iuvencus, a, um, młody; Subst. iuvencus, i, m. (scil. bos) źrebię.

iuventus, ūtis, f. 1) młodość. — 3) młodzież (od 20 do 40 lat).

iŭvo, iūvi, iūtum, are, pomagać, wspierać.

iuxta, obok, przy, blisko, podle; iuxta Cappadociam, wzdłuż Kapadocji; hanc iuxta = iuxta hanc.

L.

L. 1) = Lucius. — 2) = 50.

Labeo, zob. Fabius.

Laberius, **i**, m. Q. Laberius Durius, trybun wojskowy.

Labiēnus, **i**, m. T. najmężniejszy wódz (legatus) Cezara w Galji; w wojnie domowej trzymał z Pompejuszem; poległ w bitwie pod Mundą.

labor, **lāpsus**, **sum**, **lābi**, spadać; spe, stracić nadzieję; błądzić, wykroczyć.

labor, **oris**, m. 1) praca, staranie, natężenie; laborem sumere, pracę podejmować; labor rei militaris, czyny wojenne. — 2) trudy, znoje, przeciwności; laborem ferre, ponosić trudy; multis vanisque laboribus perfunctus, po wielu i rozmajitych przeciwnościach. Np. — 3) walka, se ex labore reficere, wytchnąć po pracy, walce.

laboriōse, pracowicie, trudno.

laboriōsus, **a**, **um**, pracowity, staranny; trudny, przykry, pełen pracy; hoc mihi laboriosius est, quam gloriosius, to więcej wymaga pracy, aniżeli przynosi sławy.

labōro, **avi**, **atum**, **are**, 1) sprawować, starać się; animo, usiłować. — 2) mieć, cierpieć niedostatek; re frumentaria, mieć niedostatek żywność. — 3) być osłabionym na siłach, być w niebezpieczeństwie.

labrum, **i**, n. 1) warga; superius, warga górna. — 2) brzeg, krawędź.

lac, **lactis**, n. mleko.

Lacedaemon, **ōnis**, f. miasto w Peloponnezie, także Sparta zwane.

Lacedaemonius, **i**, m. Lacedemończyk.

lacĕro, **avi**, **atum**, **are**, rozdzierać, rozszarpać, złamać.

lacesso, **īvi** i **ii**, **ītum**, **ĕre**, drażnić, zaczepiać, wyzywać; proelio, do bitwy; napadać; proelium, zacząć bitwę.

Laconica, m. Lacedemończyk.

Laconica, **ae**, f. Lakonika; prowincja Peloponnezu.

lacrima, **ae**, f. łza; lacrimas tenere, łzy powstrzymać, wstrzymać się od łez.

lacrimo, **avi**, **atum**, **are**, łzy wylewać, płakać po czem, opłakiwać co.

lacus, **us**, m. jezioro, staw, bagno, bagnisko, błoto, kałuża.

laedo, **laesi**, **laesum**, **ĕre**, psuć, obrazić, łżyć, krzywdzić, przymawiać; fidem, złamać wiarę; non l. fidem, dochować wiary.

laetatio, **onis**, f. = laetitia.

laetitia, **ae**, f. radość, uciecha, wesołość; aliquem laetitia afficere, ucieszyć kogo; laetitiam percipere, doznać radości, radować się.

Lamăchus, **i**, m. wódz ateński.

Lamestius, **i**, m. nazwisko Syrakuzanina.

Lamprus, **i**, m. muzyk grecki.

Lampsăcus, **i**, f. miasto w Mizji nad Hellespontem.

lancea, **ae**, f. lanca, kopja, dłuższa od włóczni.

languĭde, niedbale, leniwo; versari in re, być niedbałym, opieszałym, chodzić leniwie koło czego.

languĭdus, **a**, **um**, wątły, słaby, znużony, zmordowany.

langŭor, **oris**, m. słabość, niemoc, znużenie.

lapideus, **a**, **um**, kamienny.

lapis, idis, m. kamień milowy, który co 1000 kroków stał i ⅛ mili jeograficznej oznaczał; ad quintum lapidem, 4 mile od Rzymu (bo pierwszy stał na rynku w mieście.)

laqueus, **i**, m. sidło, kluczka, pętlica.

largior, **ītus**, **sum**, **īri**, dawać hojnie, darować; przekupywać, dostarczać.

largiter, hojnie, wiele; largiter posse, wielki mieć wpływ, znaczenie.

largitio, **onis**, f. 1) hojność, rozrzutność, szczodrobliwość. — 2) dar, podarunek. — 3) przekupstwo.

lassitūdo, **inis**, f. spracowanie, zmordowanie.

late, szeroko, obszernie; quam latissime, w jak największej przestrzeni, rozciągłości.

latĕbra, **ae**, f. kryjówka, schronienie.

lateo, **ui**, **ēre**, 1) kryć się, być ukrytym. — 2) być nieznanym; nie tak bardzo zwracać oczy na siebie, XVIII, 7, 3; latet, trudno pojąć, VI, 1, 2.

latine, po łacinie.

latinus, **a**, **um**, łaciński.

latito, **avi**, **atum**, **are**, kryć się, ukrywać się.

latitudo, **inis**, f. szerokość, rozległość; in latitudinem, wszerz.

Latobrigi, **orum**, m. naród w Galji, sąsiedni Helwetom.

latro, **onis**, m. zbójca.

latrocinium, **i**, n. rozbój; se alere latrociniis, żyć z rozboju.

latrocinor, **atus**, **sum**, **ari**, rozbijać, łupić.

latus, **a**, **um**, 1) szeroki. — 2) obszerny, rozległy.

latus, **ĕris**, n. 1) bok, strona. — 2) skrzydło; (a) latere aperto aggredi.

laudatio, **onis**, f. pochwała.

laudo, **avi**. **atum**, **are**, chwalić, wielbić.

laus, **laudis**, f. 1) chwała, pochwała; rei militaris, sława wojenna; laudem ferre, dostąpić sławy; parere, zasłużyć sobie na chwałę, zjednać sobie sławę; in magna laude esse, wielką mieć sławę, bardzo słynąć; laudibus ferre, pochwałami wynosić, sławić; hoc in laudibus est, to przynosi chwałę, zaszczyt. — 2) chwalebny czyn, XII, 2, 3.

laute, wspaniale, okazale.

lautus, **a**, **um**, wspaniały, okazały; imprimis lautus sum, prowadzę wielki dwór.

laxo, **avi**, **atum**, **are**, rozszerzać, rozciągać; vincula, złamać pieczęć, odpieczętować.

lectica, **ae**, f. lektyka, krzesło do noszenia, nosidło.

lecticŭla, **ae**, f. mała lektyka.

lectio, **onis**, f. czytanie.

legatio, **onis**, f. 1) poselstwo, urząd poselski. — 2) = posłowie. — 3) urząd legata w wojsku lub na prowincji.

legatus, **i**, m. 1) poseł. — 2) namiestnik, następca prokunsula i pretora. Naczelni wodzowie mieli po kilku takich namiestników, dla każdego legjonu przynajmniej po jednemu.

legio, **onis**, f. legjon, półk, który za Romulusa liczył 3000, za Marjusza 6000 żołnierzy. Każdy taki półk dzielił się na 10 rót (cohortes), rota na 3 chorągwie (manipuli), chorągiew na 2 kompanje (centuriae).

legionarius, **a**, **um**, należący do legjonu, legjonowy.

legitĭmus, **a**, **um**, prawny; Plur. legitima, orum, n. zwyczajne obrzędy.

lĕgo, **lēgi**, **lectum**, **ĕre**, 1) zbierać, wybierać. — 2) czytać.

Lemannus lacus, jezioro Genewskie.

Lemnus, **i**, f. wyspa na morzu Egiejskiem, teraz Stalimene.

Lemnius, **i**, m. mieszkaniec wyspy Lemnus.

Lemŏnum, **i**, n. albo **Limo**, **ŏnis**, m. miasto w Akwitanji, dziś Poitiers.

Lemovices, **um**, m. naród na wybrzeżu Akwitanji.

lenio, ivi, itum, ire, ułagodzić, ukoić, uspokoić.

lenis, **e**, łagodny, miły.

lenitas, **atis**, f. 1) bieg spokojny rzeki. — 2) łagodność, łaskawość.

leniter, 1) łagodnie; leniter acclivis, nieco pochodzisty. — 2) opieszale, niedbale.

Lentŭlus, **i**, m. L, Cornelius Lent. konsul r. 49 przed Chr., stronnik Pompejusza.

leo, **onis**, m. lew.

Leonĭdas, **ae**, m. król spartański, który poległ pod Termopilami r. 480 przed Chr.

Leonnatus, **i**, m. wódz Aleksandra W.

Leotychĭdes, **is**, m. syn spartańskiego króla Agisa.

Lepĭdus, **i**, m. członek tryjumwiratu.

Lepontii, **orum**, m. górale w Alpach Retyckich.

lepor, **oris**, m. przyjemność, wdzięczność, wdzięk.

lepus, **ŏris**, m. zając.

Lesbus, **i**, f. wyspa na morzu Egiejskiem.

letum, **i**, n. śmierć; pari leto affici, podobną śmiercią zginąć.

Leuci, **orum**, m. naród w Belgji.

Leucosyri, **orum**, m. lud w Kapadocji.

Leuctra, **orum**, n. miasto w Beocji.

Leuctricus, **a**, **um**, Leuktrycki.

Levăci, **orum**, m. naród w Belgji.

levis, **e**, 1) lekki, prędki; levis armaturae miles, lekko uzbrojony żołnierz. — 2) nieznany, mały, małej wagi; leve proelium, mała utarczka. — 3) płochy, lekkomyślny.

levĭtas, **atis**, f. lekkość; animi, lekkomyślność.

levo, **avi**, **atum**, **are**, ulżyć; zaradzić czemu, np. inopiam.

lex, **legis**, f. prawo; legem ferre, przedłożyć prawo (ludowi) do potwierdzenia; nadawać, ustanawiać prawo (o ludzie); lege sancire, prawem uświęcić, ustanowić; lege, legibus, podług prawa. prawnie, na drodze prawnej. — 2) ugoda, umowa, Cs. I, 3. — 3) warunek.

Lexovii, **orum**, m. naród przy ujściu Sekwany.

libenter, chętnie, smacznie, XVIII, 5, 4.

liber, **bri**, m. 1) łyko między drzewem a korą, na którem starożytni pisali. — 2) książka, pismo, dzieło, list obszerny, VI, 4, 2.

liber, ĕra, ĕrum, 1) wolny, z rodziców obywatelskich urodzony. — 2) wolny od czego. — 3) niezależny, niezawisły.

liberalis, e, ślachetny, hojny, wspaniały.

liberalitas, atis, f. ślachetność, uczciwość; hojność, szczodrobliwość; liberalitate uti, być hojnym.

liberaliter, ślachetnie, uczciwie; uprzejmie, łaskawie; hojnie, szczodrze; liberalius sibi indulgere, hojniej sobie pozwalać, XII, 3, 2.

liberator, oris, m. oswobodziciel.

liběre, wolno, swobodnie; liberius vivere, żyć rozwiozle, rozpustnie. — 2) bezpiecznie, Cs. VII, 49. — 3) wolnomyślnie; liberrime, otwarcie, bez ogródki, II, 7, 4.

liběri, orum, m. dzieci.

liběro, avi, atum, are, uwolnić, oswobodzić.

libertas, atis, f. wolność; aliquem ad libertatem vocare, wolność komu obiecywać; libertati studere, wolność kochać.

libet, buit (libitum est), ĕre, lubić, podobać się; libet mihi, chcę, XVI, 3, 1.

libidinōsus, a, um, rozpustny, lubieżny.

libīdo, inis, f. rozpusta, rozwiozłość, lubieżność.

librarius, i, m. przepisywacz książek.

librīlis, e, funtowy, np. saxum, kamień funtowy, pociskowy, kula nawiązana, machina wojenna.

licenter, wolno, według upodobania, śmiało; libentius, za samowolnie.

licentia, ae, f. wolność; pozwolenie; swawola, niekarność.

liceor, itus sum, ēri, drożyć, licytować, podawać.

licet, licuit i **licitum est, ēre**, mihi, wolno mi, godzi się; per meos est licitum, moji ludzie mi pozwalają.

Liger, ĕris, m. rzeka Ligiera w Galji.

lignatio, onis, f. noszenie, spuszczanie drzewa.

lignator, oris, m. dozorca drzewa, co około drzew chodzi.

ligneus, a, um, drewniany.

lignum, i, n. drzewo.

Ligŭres, um, m. Ligurowie, w okolicy dzisiejszej Genuy.

lilium, i, n. 1) lilja. — 2) ostrzew, pal ze szczeblami do wchodzenia na mury, podobny do lilji.

limen, ĭnis, n. 1) próg, drzwi. — 2) dom, pokój; limen intrare, wnijść do pokoju.

Limo = Lemŏnum.

linea, ae, f. linja; rząd, szereg.

Lingŏnes, um, m. naród w Galji Celtyckiej u źródeł Mazy i Marny.

lingua, ae, f. język, mowa; lingua uti, mówić językiem.

lingŭla, ae, f. półwysep.

linter, tris, f. mały statek, czołno, barka, bat.

linteus, a, um, płócienny; linteae loricae, sznurowe pancerze, których używali żołnierze i myśliwi.

linum, i, n. len.

lis, litis, 1) zwada, kłótnia, proces sądowy. — 2) kara, osobl. pieniężna; litem L talentis aestimare, koszta procesu oszacować na 50 talentów, skazać na zapłacenie 50 talentów; stanowić karę pieniężną.

littĕra, ae, f. głoska, ręka, charakter, stąd w Plur.: 1) pismo, list; litteris mandare, napisać; litteris, listownie; per litteras agere, na piśmie podać; litteras publice mittere, pisać do rządu; urzędowe pismo, doniesienie, sprawozdanie, Cs. II, 35; IV, 38; litterae publicae, dokumenta, archiwum krajowe, Cs. V, 47. — 2) dzieło, dzieje, literatura, piśmienictwo. — 3) nauki. — 4) język, XXIII, 13, 3.

litteratus, a, um, uczony.

littus, ŏris, n brzeg morski, wybrzeże.

L. L. S. zob. sestertius.

locŭples, ētis, bogaty, znaczny.

locuplēto, avi, atum, are, zbogacić, obdarzyć.

locus, i, m. 1) miejsce, plac, stanowisko, okolica; primus locus aedium, przednia część domu (atrium); loca campestria, równiny. Przenośn. huic rationi locus est, ten sposób wojowania ma miejsce, jest dozwolony, godziwy; locum amicitiae apud aliquem tenere, posiadać czyje zaufanie; in locum gratiae restituere, przyjąć do dawnej łaski; eodem loco habere, podobnie się obchodzić; in cohortis praetoriae loco habere, uważać za straż przyboczną; loco z Gen. zamiast, jako, np. loco testimonii. — 2) położenie. — 3) stan, familja, pochodzenie. — 4) stopień, godność, urząd. — 5) sposobność, pora, czas, np. nocendi, szkodzenia.

longe, długo, daleko; longe abesse, nie pomagać, Cs. I, 36.

longinquus, a, um, długi, trwały, odległy.

longitudo, inis, f. długość; in longitudinem, wdłuż.

longurius, i, m. długi drąg, przewora, dyl.

longus, a, um, długi; longa navis, okręt wojenny, galera; longum est, byłoby za długo.

Longus, zob. Tibanius i Considius.

loquor, cūtus sum, qui, mówić, rozmawiać; Graeca lingua loquentes, Grecy; fortius boni pro libertate loquebantur quam pugnabant, więcej patryjoci o wolności mówili, niż jej bronili, więcej mową, aniżeli orężem za wolnością obstawali.

lorica, ae, f. 1) pancerz, zbroja. — 2) wszelka wojenna obrona, zastęp wału, palisady na wałach, zastawa przednia w obozie, nadwałek.

loricula, ae, f, małe palisady.

lorum, i, n. rzemień.

lubet = libet.

Lucānus, i, m. 1) Lukańczyk. — 2) pewien centurjo.

lucide, jasno.

Lucius, i, m. przezwisko rzymskie.

Lucretius (Carus), **i**, m. poeta rzymski z czasów Cycerona.

lucrum, i, n. zysk, korzyść; lucrum facere, zysk ciągnąć; quae ille fecit lucri, z czego ów korzystał.

Lucterius Cadurcus, pewien Gal.

luctor, atus sum, ari, pasować się, chodzić w zapasy, walczyć.

lucus, i, m. gaj, las bogom poświęcony.

Lucullus, i, m. konsul rzymski, sławny z swych bogactw.

ludus, i, m. 1) gra; ludi, igrzyska. — 2) szkoła.

Lugotŏrix, gis, m. znakomity Brytańczyk.

lumbus, i, m. lędźwie, krzyż.

lumen, inis, światło; oculorum, wzrok.

luna, ae, f. księżyc; nova, nów; plena, pełen, pełnia.

Lusitānus, i, m. Luzytanin, mieszkaniec Luzytanji, dziś Portugalji.

lustro, avi, atum, are, przeglądać, popisywać, exercitum.

Lutatius, i, m. (Catulus), konsul rzymski w pierwszej wojnie Punickiej.

lutum, i, n. błoto, wapno, miękka ziemia.

lux, lūcis, f. światło, dzień; lux oritur, dnieje; ante lucem, sub lucem, o świcie; prima luce, ze wschodem słońca.

luxuria, ae, f. rozrzutność, zbytek, rozpusta.

luxuriōse, rozpustnie, luxuriosius epulari, ze zbytkiem bankietować.

luxuriōsus, a, um, rozrzutny, rozpustny.

Lycus, i, m. ojciec Trazybula.

Lyco, ōnis, m Syrakuzanin.

Lydia, ae, f. Lidja, ziemia w Azji Mniejszej z stolicą Sardes.

Lydius i **Lydus, i**, m. Lidyjczyk.

Lysander, dri, m. Lizander, wódz spartański.

Lysimachus, i, m. 1) Lizymach, ojciec Arystydesa. — 2) jenerał Aleksandra W.

Lysis, is, m. filozof pitagorejski z Tarentu.

M.

M. 1) = Marcus. — 2) = 1000.

Macĕdo, ōnis, m. Macedoński, Macedończyk.

macĕria, ae, f. mur wystawiony bez wapna.

machinatio, ōnis, f. machina wojenna.

Macrŏchir, m. (Longimanus), Długoręki, przydomek Artakserksesa I.

macŭlo, avi, atum, are, splamić.

magis, bardziej; non magis — quam, nie tak — jak; neque eo magis, a jednak nie.

magister, tri, m. przełożony; equitum, jenerał, hetman jazdy, pomocnik dyktatora.

magistratus, us, m. 1) urząd tak cywilny, jak wojskowy; rząd, władza — 2) urzędnik; his magistratibus, za tych rządu; władza miejscowa. II, 7, 1.

magnes, ētis, m. magnez.

Magnesia, ae, f. miasto w Jonji nad rzeką Meander.

magnifice, wspaniale, hojnie, po królewsku.

magnificus, a, um, 1) wspaniały, okazały, lubiący okazałość. — 2) świetny.

magnitudo, inis, f. wielkość, obszerność, mnóstwo; m. animi, wspaniałość umysłu; magnitudo rerum gestarum, wielkie czyny wojenne.

magnopĕre, bardzo, usilnie, szczególniej.

magnus, a, um, 1) wielki, li-

czny, ważny; hoc magni est, to jest wielkiej wagi; maiora concupiscere = maiores res appetere, większych pragnąć rzeczy — 2) długi (o czasie; magno natu, w podeszłym wieku; maior natu, starszy; maximus natu, najstarszy; maior annos LX natus, mający więcej jak 60 lat; maiores imperatores, dawniejsi wodzowie; Subst. maiores, przodkowie.

Hago, ōnis, m. brat Hannibala.

maiestas, ātis, f. majestat, dostojność.

malacia, ae, f cisza morska.

male, źle; male rem gero, nie powodzi mi się, jestem nieszczęśliwy.

maledicus, a, um, złorzeczący, lżący; Subst. oszczerca, potwarca.

maleficium, i, n. występek, krzywda, szkoda; malef. committere, występek popełnić; sine maleficio, nie w złej myśli, I, 7.

maleficus, a, um, szkodliwy, złośliwy; naturam maleficiam nactus est, przyrodzenie upośledziło go.

malitiōse, złośliwie; w złym zamiarze (aby zdradzić).

malo, malui, malle, chcieć raczej, woleć.

malum, i, n. nieszczęście, klęska, trud, szkoda; wojna, 2, 2; in malo esse, szkodzić.

malus, a, um, zły, źle myślący, zdradliwy.

malus, i, m. maszt okrętowy, drąg żaglowy, belka.

Mamercus, i, m. tyran Katany koło r. 330.

manceps, ipis, m. (manus capio), kupujący, dzierżawiący co od ludu lub od senatu; nullius rei manceps factus est, nie wdawał się w żadne kupno dla spekulacji.

mandatum, i, n. polecenie, rozkaz; mandata referre, odpowiedź przynieść; in mandatis dare, dać polecenie; se fugae, uciekać.

mando, āvi, ātum, āre, polecić, zalecić, rozkazać; litteris, napisać.

Mandrŏcles, is, m. wódz perski Artakserksesa II.

Mandubii, ōrum, m. mieszkańcy Burgundji z stolicą Alesia.

mane, rano.

maneo, mansi, mansum, ēre, 1) zostać na miejscu, mieszkać, bawić się. — 2) trwać, przetrwać, utrzymać się. — 3) pozostać przy czem, wytrwać w czem; in societate, dotrzymać przymierza, in pactione, ugody.

manipulāris, należący do roty pieszych żołnierzy.

manipŭlus, i, m. rota złożona z 120 żołnierzy pieszych; 4 takie roty składały jeden (cohors) półk.

Manlius, i, m. (Cn Valso), zwycięzca Gallogreków, narodu zamieszkałego w Azji Mniejszej.

mansuefacio, fēci, factum, ĕre, oswoić, ułaskawić.

mansuetudo, inis, f. łagodność, łaskawość.

Mantinēa, ae, f. miasto w Arkadji.

manubiae, arum, f. łupy, zdobycz.

manus, us, f. 1) ręka; ad manum habere, mieć na doręczu, przy sobie; in manibus, w bliskości, w pobliżu; victas manus dare, poddać się; manus tendere, pokornie prosić. — 2) walka; manum conserere, walkę stoczyć, zetrzeć się; manu fortis, osobiście mężny. — 3) sztuka, castra manu munita. — 4) rota, kompanja, garsztka żołnierzy.; gromada.

Marăthon, ōnis, m. miasto w Attyce.

Marathonius, a, um, maratoński.

Marcellus, i, m. nazwisko dwóch konsulów rzymskich.

Mardonius, i, m. zięć króla perskiego Kserksesa.

mare, is, n. morze; nostrum, morze środziemne; mare Oceanum, Ocean Atlantycki.

maritimus, a, um, morski, nadmorski; imperium, dowództwo na morzu (nad flotą), panowanie nad morzem; civitas, państwo utrzymujące siłę morską.

Marius, i, m. zwycięzca Jugurty i Cymbrów.

Mars, rtis, m. bożek wojny; aequo Marte, z równem szczęściem, z równą korzyścią.

mas, măris, m. męski, męskiego rodzaju, samiec.

Massagĕtae, arum, m. naród na wschodniem wybrzeżu morza Kaspijskiego.

matăra, ae, spis, pocisk celtycki.

mater, tris, f. matka; m. familias, gospodyni domu.

materia, ae i materies, ēi, f. materja, materjał, osobl. drzewo do budowli; materiam caedere, drzewo ścinać.

materior, atus sum, āri, drzewo ścinać, wystarać się o d., zwozić je.

matricida, ae, m. matkobójca.

matrimonium, i, n. małżeństwo; habere in matrimonio, mieć za żonę; dare in matrimonium, dać za żonę, wydać za mąż (alicui, za kogo); in matrimonium ducere, pojąć, wziąć za żonę.

matūre, wcześnie, rychło; w czas, w porę.

matūresco, rui, ĕre, przyspieszać; spieszyć się.

matūro, avi, atum, are, 1) przyspieszać; incepta, zamiary prędko przywodzić do skutku. — 2) spieszyć się.

matūrus, a, um, dojrzały, wczesny w stósownym czasie, prędki.

maxime, najbardziej, nade wszystko, zwłaszcza, mianowicie, osobliwie.

medĕor, ēri, 1) leczyć. — 2) zaradzać, zapobiegać; mederi lectorum quum satietati tum ignorantiae, znudzeniu i niewiadomości czytelników zapobiegać, t. j. nie nudzić czytelników opowiadaniem drobnostek, a jednak ich ciekawość zaspokoić.

Media, ae, f. kraina w Azji.

medicīna, ae, f. lekarstwo.

medĭcus, i, m. lekarz.

Medĭcus, a, um, Medyjski.

medimnus, i, m. korzec, miara.

mediŏcris, e, mierny, pospolity; non mediocris, nie mały, nie pospolity.

mediocriter, miernie, średnio, umiarkowanie.

mediterraneus, a, um, śródziemny, położony w środku kraju.

meditor, atus sum, ari, myślić, rozważać; zamyślać, przedsiebrać.

medius, a, um, średni, w środku będący; in medio colle, wśród pagórka; media insula (gdy mowa jest o jednej tylko), środkowa część = środek wyspy.

Medus, a, um, Medyjski, Perski; Subst. Med, Pers.

mel, mellis, n. miód.

memini, isse, przypominać sobie co, mieć w pamięci, pamiętać o czem, pomnieć na co.

memor, ŏris, m. pomny; wdzięczny.

memoria, ae, f. 1) pamięć; memoria comprehendere, spamiętać; tenere, mieć w pamięci; memoriam nullam adhibere, nie pamiętać; post hominum memoriam, za pamięci ludzkiej, jak tylko p. ludzka zasięga; huius rei memoria est, ta rzecz słynie; m. manet, pamięć zachowuje się; dignus memoria, pamiętny. — 2) potomność; memoriae prodere, przekazać potomności. — 3) czasy, które ktoś pamięta; ad nostram memoriam, aż do naszych czasów; patrum nostrorum memoria, z czasów naszych ojców. — 4) dzieje, wiadomość, podanie; memoria proditur, podanie nas dochodzi.

mendacium, i, m. kłamstwo.

Menecl̆ides (das), **ae**, m. mówca tebański, przeciwnik Epaminondy.

Menelāi portus, m. port Menelauszowy między Egiptem i Cyrenaiką, do którego podobno Menelausz powracając z Troji zawinął.

Menesthĕus, i, m. syn Ifikratesa.

mens, ntis, f. dusza, umysł, rozum, umysł, zamysł, zdanie, postanowienie, zastanowienie się; hac mente, w tej myśli, w tym zamiarze, celu, sana mens est, rządzę się rozsądkiem; mente agitare, myślić; eadem mente esse, tak samo, myślić, być tego samego sposobu myślenia, w tem postanowieniu wytrwać.

mensa, ae, f. stół; secunda m., wety.

mensis, is, m. miesiąc; quatuor mensibus diutius, 4 miesięce dłużej.

mensūra, ae, f. mierzenie, miara.

mentio, ōnis, f. wspomnienie, wzmianka; mentionem rei (de re) facere, wspomnieć co, wzmiankować.

mentior, ītus sum, īri, kłamać, zmyślać.

mercator, ōris, m. kupiec.

mercatūra, ae, f. kupiectwo, handel.

mercenarius, i, m. najemny; miles, najemny żołnierz; Subst. najemnik.

merces, cēdis, f. zapłata, nagroda, żołd.

Mercurius, i, m. posłaniec bogów; bożek kupców i wymowy.

mereo, ŭi, ĭtum, ēre, i mereor, ĭtus sum, ēri, 1) zasługiwać; praemia merere, mereri stipendia, żołdować, służyć w wojsku, wojskowo. — 2) de aliquo, de re, przysłużyć się, zasłużyć się komu; bene meritus, dobrze zasłużony, dobroczyńca czyj.

meridiānus, a, um, południowy, tempus, czas południowy, południe.

meridies, ēi, m. południe.

merĭto, słusznie, wedle zasługi.

merĭtum, i, n. zasługa.

Messēna, ae, f. miasto w Messenji na Peloponnezie.

metallum, i, n. 1) kruszec. — 2) kopalnie.

metior, mensus sum, metīri, 1) mierzyć, odmierzyć; frumen-

tum militibus, wydać żołnierzom żywność. — 2) mierzyć = sądzić, cenić

meto, messui, messum, ĕre, żąć, ścinać, kosić, zbierać żniwo.

metuo, ui, ĕre, obawiać się, lękać się.

metus, us, m. bojaźń, strach; metum alicui iniicere, nabawić kogo strachem, przestraszyć.

meus, a, um, moj, a, e.

Micythus, i, m. polubieniec Epaminondasa.

migro, avi, atum, are, wyprowadzić się, przenieść się; e vita, umrzeć.

miles, ĭtis, m. żołnierz.

Milesius, a, um, 1) z Miletu, stolicy jońskiej w Azji. — 2) Histieusz, tyran Miletu.

militaris, e, wojskowy; equi mil., konie żołnierskie; res mil., sztuka wojenna, czyny wojenne.

militia, ae, f. służba wojskowa.

mille, tysiąc.

Miltiades, is, m wódz ateński, który pobił Persów pod Maratonem.

Minerva, ae, f. córka Jowisza, bogini mądrości, sztuk i nauk.

Minucius, i, m. 1) Q. Rufus, hetman jazdy przy boku Fabjusza Max. Kunktatora. — 2) Q. Minucius, konsul rzymski.

minuo, ui, ūtum, ĕre, 1) zmniejszać, osłabiać; controversias, spor załatwić. — 2) poniewierać, znieważać, np. religionem.

minor, us, mniejszy; minor viginti annis natus, nie mając jeszcze 20 lat.

minus, mniej; minus diebus triginta, nie zupełnie 30 dni; minus diligenter, nie dosyć pilnie; non minus — quam, równie — jak.

minūtus, a, um, krótki, gladius.

mirabilis, e, dziwny, podziwienia godny, nadzwyczajny.

mirabiliter, dziwnym sposobem.

miror, atus sum, ari, dziwić się, podziwiać co; mirandum in modum, do zadziwienia.

mirus, a, um, dziwny, cudowny; mirum in modum, szczególniejszym sposobem.

misceo, ui, mistum, mixtum, ēre, mieszać, wichrzyć; plurima, wiele robić zamieszania.

miser, a, um, nędzny, nieszczęśliwy; misera fortuna, nieszczęśliwe położenie.

misereor, eritus i ertus sum, ēri, litować się, mieć litość.

misericordia, ae, f. litość, miłosierdzie; uti in alquem, zlitować się nad kim.

miserŏr, atus sum, ari, żałować kogo, litować się nad kim; miserandus, politowania godny.

missus, us, m. posłanie, wyprawienie; missu regis, z polecenia króla.

mite, łagodnie, łaskawie.

Mithridātes, is, m. perski oficer.

Mithrobarzanes, is, m. teść Datamesa.

mitto, mīsi, missum, ĕre, 1) puścić, wypuścić, odprawić; missum facere, wolnością obdarzyć. — 2) posłać, wyprawić; sub iugum, ujarzmić. — 3) rzucić, np. tela, pociski.

Mnemon, ōnis, m. przydomek Artakserksesa II.

mobilis, e (moveo), ruchomy; porywczy; niestały, zmienny.

mobilitas, atis, f. porywczość, płochość, niestateczność.

mobiliter, prędko, nierozmyślnie.

Mocilla, ae, m. były pretor.

moderāte, z umiarkowaniem, skromnie.

moderatio, ōnis, f. umiarkowanie, powściągliwość.

moderātus, a, um, umiarkowany, oszczędny skromny.

moderŏr, atus sum, ari, powściągać, kierować, np. equos.

modestia, ae, f. wstrzemięźliwość, skromność, godność, uległość, Cs. VII, 52.

modestus, a, um, wstrzemięźliwy, skromny.

modĭcus, a, um, zachowujący miarę; mierny, t. j. wystarczający, dostateczny.

mŏdius i modium, i, korzec, beczka.

mŏdo, tylko, od czasu do czasu, niedawno; modo — modo, jużto — jużto.

modus, i, m. 1) sposób, tryb; id huiusmodi est, ut, to ma taki skutek, iż. — 2) gatunek. — 3) długość. — 4) miara: modum adhibere, zachować miarę, ograniczać się.

moenia, ium, n. mury, miasto, XVII, 5, 3.

moestus, a, um, smutny, strapiony.

moles, is, f. ciężar, kamień, skała, gruzy (do sypania grobli).

moleste, przykro, z trudnością; ferre, przykro, niecierpliwie znosić, ubolewać, niechętnie widzieć.

molestus, a, um, ciężki, przykry, naprzykrzony; alicui molestus sum, dokuczam, naprzykrzam się.

molimentum, i, n. usiłowanie, natężenie.

molior, ītus sum, īri (moles), coś trudnego podejmować, przedsiębrać, zamyślać co, knować; multa, o wielkich rzeczach myślić.

mollio, īvi, ītum, īre, miękczyć, zmniejszać, łagodzić; ad molliendum clivum, aby ułatwić przystęp do pagórka.

mollis, e, miękki, giętki, stoczysty, nie stromy, zwolna pochyły, dostępny.

mollitia, ae i mollities, ēi, f. miękkość, zniewieściałość; animi, drażliwość, słabość umysłu.

molo, ui, ĭtum, ĕre (molo), mleć.

Molossi, orum, m. mieszkańcy jednej części Epiru.

mōmentum (zam. movimentum od moveo), i, n. 1) ruch; waga. — 2) ważność; nullius m. esse, nie mieć żadnego znaczenia, nic nie znaczyć. — 3) wpływ.

moneō, ui, ĭtum, ēre, przypominać, zwracać uwagę na co; napominać, przestrzegać; illud moneo, to ci radzę.

mons, ntis, m. gora; summus mons (o jednej górze mówiąc), wierzchołek góry.

monstro, āvi, ātum, āre, pokazywać.

monumentum, i, n. pomnik; sepulcri m. albo tylko monumentum, nagrobek.

mora, ae, f odwłoka, zwłoka; nulla m. est, to zaraz może nastąpić.

mora, ae, f. oddział wojska lacedemońskiego, 400-900 ludzi.

morbus, i, m. choroba.

morior, mortŭus sum, mori, umrzeć; morbo, naturalną śmiercią; mortuus, zmarły; Eumenes mortuus, zwłoki Eumenesa.

moror, ātus sum, āri, 1) zwłaczać, przewlekać, wstrzymywać; victoriam, opóźnić zwycięstwo. — 2) bawić się, przebywać.

mors, tis, f. śmierć.

mortālis, e, śmiertelny; Subst. śmiertelnik, człowiek

mortifer i **mortifĕrus**, a, um, śmiertelny, śmierć przynoszący.

mos, mōris, m. 1) sposób, wola; morem alicui gerere, dogadzać, być posłusznym. — 2) zwyczaj, obyczaj; more fungi, stósować się do zwyczaju; superioris more crudelitatis uti, postępować sobie z równem okrucieństwem, jak poprzednik, równie być okrutnym, jak pop. — 3) mores, obyczaje, skłonności, charakter.

motus, ūs, m. 1) ruch; ad motum levior. — 2) bunt, rokosz ludu, rozruch.

moveo, mōvi, mōtum, ēre, 1) poruszać; castra, obozem ruszyć, obóz zwinąć; quae moveri possunt, ruchomość, majętność; se m. ex urbe, wyjść z miasta, se m.; ruszyć udać się w pochód z wojskiem, XVII, 3, 2. — 2) poruszyć, nakłonić, spowodować, zniewolić.

mulĭĕbris, e, niewieści.

mulier, ĕris, f. niewiasta, żona.

mulio, ōnis, m. poganiacz, pastuch wołów.

multa i **mulcta, ae**, f kara pieniężna.

multimodis = multis modis, rozmaitym sposobem, rozmajicie.

multiplico, āvi, ātum, āre, pomnażać; aes alienum, zadłużać się; usuras, powiększać procenta.

multitudo, ĭnis, f. 1) mnóstwo, mnogość, wielka liczba; osadnicy, 1, 2, 1. — 2) lud, motłoch.

multo, āvi, ātum, āre, 1) skarać, skazać, osobl. na karę pieniężną. — 2) wyzuć z czego, pozbawić czego, Cs. VII, 54.

multo, o wiele, daleko; non multo post, nie długo potem, non m. ante, krótko przedtem.

multum, wiele, bardzo; non multum, nie osobliwie, Cs. III, 25. — plurimum, bardzo wiele, najbardziej, po większej części, XII, 3, 3.

multus, a, um, liczny, gromadny; multa nocte, dobrze, późno w noc; multo die, dobrze na dzień. Plurimi, większa część

mulus, i, m. muł.

mundĭtia, ae, i mundities, ei, f. ochędóstwo, czystość

mundus, i, m. świat.

municipium, i, n. wolne miasto, t. j. miasto, które miało swoje prawa, swój rząd i zarazem obywatelstwo rzymskie.

munimentum, i, n. twierdza, warownia, forteca, szaniec, wał, ebrona.

munio, īvi, ītum, īre, opowadzić co murem, obwarować, wzmocnić; natura bene munitus, z położenia dobrze obronny; manu munitus, sztuką obwarowany; viam m., drogę sobie to-

rować. — 2) utwierdzić, zabezpieczyć; imperium benevolentia munitum, panowanie na przychylności oparte.

munitio, ōnis, f. obrona, szańce, blokada, opasanie twierdzy wojskiem.

munītus, a, um, warowny, mocny.

munus, ĕris, n. 1) służba, urząd; munere fungi, urząd sprawować. — 2) dar, podarunek; magna munera pecuniae, wielkie podarunki w pieniędzach; m. ampla, kosztowne dary.

Munychia, ae, f. port ateński i pagórek przy Atenach.

mūrālis, e, murowy; pila muralia, pociski z murów rzucone na nieprzyjaciela; corona m., wieniec murowy, który dawano pierwszemu, co wskoczył był na mury nieprzyjacielskie.

mūrus, i, m. mur, grobla, wał, Cs. 1, 8.

musculus, i, m. szopa wojenna.

musica, ae i **musice, es**, f. muzyka, pod której imieniem Grecy rozumieli także poezją i wymowę.

musicus, i, m. biegły muzyk, poeta, mówca; in musicis magna gloria esse, słynąć jako muzyk, z muzyki.

mutatio, ōnis, f. zmiana, ruch.

mutilus, a, um, obcięty; cornibus, mający rogi obcięte.

Mutina, ae, f. miasto w południ. Włoszech, dziś Modena.

muto, āvi, ātum, āre, odmienić, zmienić.

mutuus, a, um, wzajemny.

Mycāle, es, f. przylądek i miasto jońskie w Azji Mn.

mysterium, i, n. tajemnica; mysteria, orum, święta i uroczystość obchodzone nocą na cześć Cerery; mysteria facere, obchodzić uroczystość bogini Cerery.

Mytilenaei, orum, m. mieszkańcy Mityleny, miasta na wyspie Lesbos.

Mytus, utis, f. miasto w Jonji, wedle innych w Karji.

N.

nam i wzmocn. **namque**, przytacza przyczynę lub wyjaśnienie poprzedzającej myśli i stoji zawsze na pierwszem miejscu; bo, albowiem.

nanciscor, nactus sum, nanci, osiągnąć, dostąpić; otrzymać; causam idoneam, znaleść dobrą posobność.

Nannētes, um, m. naród na prawym brzegu rz. Ligiery w okolicy miasta Nantes.

Nantuātes, um, m. naród alpejski w Galji Narbońskiej.

Narbo, ōnis, m. miasto w Galji Narbońskiej.

nascor, natus sum, nasci, rodzić się, powstawać, rość; wznosić się, Cs. II, 18. — pochodzić; natus a) urodzony, pochodzący; viginti annos natus, mający lat 20, dwudziestoletni; nata eodem patre, siostra jednego ojca (ale innej matki), przyrodnia; natus in Perside, rodem z Persji; natus ex te, twój potomek; soror ex eisdem parentibus nata, rodzona siostra; magno natu esse, być w podeszłym wieku; natus amplo genere, pochodzący z znakomitej familji; b) z Dat. urodzony = zdatny do czego, np. imperio

Nasua, ae, m. książe Trewirów.

nātālis, e, tyczący się urodzenia; dies, dzień narodzenia, urodziny.

natio, ōnis, f naród.

nātivus, a, um, wrodzony, naturalny.

natura, ae, f 1) przyrodzenie, położenie kraju, góry i t. d.; własność; secundum naturam fluminis, podług brzegu rzeki; natura (Abl.) z natury; natura rerum, świat. — 2) usposobienie, charakter, skłonność wrodzona, XXV, 17.

nātūrālis, e, przyrodzony, urodzony, np. bonum, dowcip.

natus, us, m. (tylko w Abl. użw.) ród; maior natu, starszy.

naufragium, i, n. (navis frango), 1) rozbicie okrętu; n. facere, rozbić się z okrętem = 2) klęska, strata.

nauta, ae, m. (ściąg. z navita) żeglarz, majtek.

nauticus, a, um, żeglarski, okrętowy, morski; castra n., stanowisko floty; res nauticae, marynarka, sztuka żeglarska; scientia et usus rer. naut., znajomość i doświadczenie w m.

nāvālis, e, okrętowy, morski; castra navalia, stanowisko floty.

navicŭla, ae, f. mały statek, bat, czołno

navigātio, ōnis, f. żeglowanie, żegluga.

navigium, i, n. statek wodny, barka, nawa, okręt; grave, ciężki okręt wojenny; vectorium, statek przewozowy; speculatorium, okręt długi z wiosłami, statek szpiegierski, brygantyna.

navigo, āvi, ātum, āre (navem ago), prowadzić okręt, żeglować.

navis, is, f. okręt; navem con-

struere, aedificare, facere, wybudować okręt; naves solvere, odbić od lądu, odpłynąć; navis longa, zob. longus; oneraria, okręt ładowny, przewozowy; actuaria, lekka fregata, galera mała.

navo, avi, atum, are, pilnować; alicui operam, studium, pomagać komu służyć.

Naxus, i, f. jedna z wysp Cykladów.

ne, 1) Adv. z złoż. nequam, neque i t. d.; — ne quidem, nawet nie, bierze w środek wyraz, na który głównie się zwraca uwaga — 2) Conj. a) aby nie. b) iż nie. c) choćby nie. — 3) w zapytaniach czepia się wyrazów.

nec = neque.

necessario, zob. następ.

necessarius, a, um, 1) konieczny, nieodbicie potrzebny, naglący; res necessaria, necessarium, i, n. konieczność, potrzeba; necessario coactus, necessario, potrzebą zmuszony, koniecznie. — 2) krewny, powinowaty, przyjaciel; homo tam necessarius, tak bliski krewny.

necesse, Adv. koniecznie; necesse est, muszę, trzeba mi.

necessitas, atis, f. konieczność, potrzeba.

necessitūdo, inis, f. związek, pokrewieństwo, przyjaźń, zażyłość; pro sortis necessitudine, jak tego stanowisko urzędowe wymaga, XXIV, 1.

necne, nec ne, lub nie.

neco, avi, atum, are (nex), zabić, zamordować.

Nectanēbus, i, m. (Nectanabis, idis), król egipski koło r. 360.

necŭbi, aby snać nie, aby nie.

nefarius, a, um, niegodziwy, bezbożny, straszny.

nefas, indecl. nieprawość, grzech, niegodziwość.

negligenter, niedbale, niebacznie.

neglĕgo, lexi, lectum, ĕre (nec-lego), 1) nie dbać o co, zaniedbać co, gardzić czem; rem familiarem, majątek przetrwonić. — 2) puścić bezkarnie, Cs. I. 35, 36.

nego, avi, atum, are, 1) przeczyć, mówić że nie, oświadczyć że nie — 2) odmawiać.

negotior, atus sum, ari, trudnić się, prowadzić handel, handlować.

negotium, i, n. (zam. nec otium), zatrudnienie, polecenie, sprawa, rzecz, przedsiewzięcie; est mihi cum aliquo, mam do czynienia z kim. — 2) trudność; non est quidquam negotii, nie trudno jest; sine negotio, bez trudności, łatwo.

Nemētes, um, m. naród w Belgji.

Nemetocenna, ae, f. miasto Atrebatów w Belgji.

nēmo, ĭnis, m. (ne-homo), nikt, żaden; non nemo, niejeden; nemo non, każdy.

nemus, ŏris, n. las, gaj.

Neŏcles, is, m. ojciec Temistoklesa

Neontichos, zamek na półwyspie Trackim.

Neopolĕmus, i, m. wódz Aleksandra W.

nepos, ōtis, m. wnuk.

neptis, is, f. wnuczka.

Neptūnus, i, m. syn Saturna, brat Jowisza i Plutona, bożek wód i morza.

nequāquam, żadnym sposobem, bynajmniej, wcale.

neque; nec, 1) i nie, a nie, ale nie. — 2) neque-neque, ani-ani; neque-et, nietylko nie, ale. — 3) neque eo secius, minus, przecież, jednakowoż, mimo tego; neque eo magis, przecież nie, jednakowoż nie, mimo tego nie.

ne-quidem, zob. ne.

nequidquam, daremnie, bez skutku.

Nero, zob. Claudius.

Nervicus, a, um, Nerwicki; proelium, potyczka z Nerwijczykami.

Nervii, orum, m. naród potężny i bitny w Belgji.

nervus, i, m. nerw, cięciwa, struna; w Plur. muskuły; siła, potęga.

nescio, īvi, ii, itum, ire, nie wiedzieć; nescio (haud scio), an nullus, może nikt.

neuter, tra, trum (ne-uter), żaden z dwóch; ani ten, ani ów; in neutram partem, w żadnym względzie.

neve, neu, i aby nie.

nex, nĕcis, f. śmierć gwałtowna, mord, zamordowanie.

Nicānor, ŏris, m. wódz Kasandra.

Nicias, ae, m. wódz ateński, wyprawiony 415r. przed Chr. do Sycylji.

niger, gra, grum, czarny.

nihil, indecl. 1) nic; nihil aliud (scil. egit), quam bellum comparavit, tylko do wojny się sposobił; non nihil, cokolwiek. — 2) = wzmocn. non. — 3) nihilo minus, przecież, mimo tego; nihilo magis, przecież nie; nihilo secius, równie.

nil, = nihil.

Nilus, i, m. Nil, rzeka w Egipcie.

nimĭrum, owszem, niezawodnie, bez wątpienia.

nimis, zbytnie; non nimis, nie bardzo, Cs. VII, 36

nimius, a, um, zbytni, zbyteczny, za wielki, za wiele.

nisi, 1) jeżeli nie, gdy nie; nisi si wzmocn. = nisi. — 2) oprócz, okrom, chyba; non-nisi, nisi non = tylko. — 3) jak

nitidus, a, um, lśniący się, piękny; cielisty, otyły.

Nitiobriges, um, m. naród w Akwitanji między Garumną i Ligierą.

nitor, nisus sum, niti, 1) wspierać się na czem, kim; polegać, zaufać, spuszczać się na co. — 2) starać się, usiłować, dołożyć starania; naglić, nalegać, I, 4, 5.

nix, nivis, f. śnieg.

no, avi, atum, are, pływać.

nobilis, e, 1) znany, znakomity, sławny, chlubny. — 2) szlachetny, znakomitego rodu.

nobilitas, atis, f. 1) sława, szacunek; nobilitatem virtutis habere, słynąć z męstwa; nobilitate aliquem praecurrere, sławniejszym być nad kogo. — 2) szlachetność rodu. — 3) = nobiles, szlachta.

nobilito, avi, atum, are, słynnym, głośnym uczynić.

nocco, ui, itum, ere, szkodzić.

noctu, w nocy.

nocturnus, a, um, nocny; nocturno tempore, w nocy.

nodus, i, m. węzeł, staw (członków).

nolo, nolui, nolle, nie chcieć, wzbraniać się

nomen, inis, n. 1) imie, przezwisko; nomine appellare, po imieniu nazywać; nomen dare, zgłosić się, przystać do wojska. — 2) = naród, np. nomen Romanum, n. rzymski — 3) = osoba; nomine suo, w swojem imieniu, dla siebie. — 4) godność, powaga, Cs. I, 31. III, 9. IV, 16. — 5) pozór; nomine, pod pozorem; nomine obsidum, jako posłowie.

nominatim, po imieniu

nomino, avi, atum, are, nazywać, przytoczyć, wspomnieć; quæ nominantur, tak nazwane, I, 2, 5.

non, nie; non nisi, tylko; non nemo, niejeden; non nihil, nieco; nemo non, każdy; non nolle, chcieć.

nonaginta, dziewięćdziesiąt.

nondum, jeszcze nie.

nongenti, æ, a, dziewięćset.

nonnihil, nieco

nonnullus, a, um, niektóry.

nonnunquam, niekiedy.

nonus, a, um, dziewiąty.

Nora, æ, f. pograniczna twierdza w Kapadocji.

Noreia, æ, f miasto w Noryku.

Noricus, a, um, Norycki; Norykum, prowincja rzymska między Dunajem i Alpami nad rzeką In.

nos, nostrî, my.

nosco, novi, noscere, poznać, w Perf. znać.

noster, tra, trum, nasz; nostri, nasi, nasze wojsko.

notitia, æ, f. znajomość; propter notitiam, dla znajomosci = ponieważ byli znani. X, 9, 4; notitiam habere feminae, mieć znajomość, obcować z kobietą.

noto, avi, atum, are, znaczyć, zapisywać; opowiadać, XXIV, 3, 4; wspomnieć, XXV, 18, 2.

notus, a, um, znany.

novem, dziewięć.

Noviodunum, i, n. miasto; 1) w Galji Lugduńskiej. — 2) w G. Akwitańskiej. — 3) w Belgji.

novissime, nie dawno, w końcu.

novitas, atis, f. nowość, niezwyczajność.

novus, a, um, 1) nowy; nowa res, nowe zjawisko; nova luna, nów; novae res, niespokojności. — 2) nieznany, niezwyczajny, nadzwyczajny. — Superl. novissimus, najnowszy, najświeższy, ostatni; novissimi, marodery; novissimum agmem, straż tylna.

nox, noctis, f. noc; media, północ; de nocte media, nocte media, o północy; nocte multa, dobrze w noc, późno w noc; prima nocte, za nadejściem nocy.

noxa, æ, f. szkoda i wina, przewinienie.

noxius, a, um, szkodliwy, karygodzien.

nubilis, e, dorosły; virgo, panna na wydaniu.

nubo, psi, ptum, ere, iść za mąż; collocare aliquam nuptum, wydać za mąż; nupta, wydana za mąż

nudo, avi, atum, are, obnażać, ogołocić, opuścić; telum vagina, dobyć z pochwy.

nudus, a, um, 1) goły, nagi, obnażony. — 2) ogołocony.

nullus, a, um, 1) żaden; w Abl. z rzeczown. = bez, np. nullo ordine, bez porządku. — 2) nikt. — 3) nieznaczny, bez znaczenia, XIX, 9, 1.

num, czy.

numen, inis, n. skinienie, wola, potęga, władza (bogów); pomoc boska.

numĕro, avi, atum, are, liczyć, płacić; pecunia numerata, gotowy pieniądz.

numĕrus, i, m. 1) liczba, ilość; numerum inire, liczyć; ad numerum, w zupełnej liczbie; numero, pomiędzy. — 2) szacunek, znaczenie; esse aliquo numero et honore, mieć jakie znaczenie i szacunek; in numero hostium habere, obchodzić się z kim, jak z nieprzyjacielem.

Numida, ae, m. Numidyjczyk.

Numidia, ae, f. Numidja, kraj między Kartaginą i Maurytanją (dziś Algier).

nummus i numus, i, m. 1) pieniądz, moneta. — 2) nummus sestertius = 10 gr, pol.; duo milia nummum, nummorum albo sestertiorum = koło 600 złp.

nunc, teraz.

nuncio i nuntio, avi, atum, are, 1) uwiadomić, donieść. — 2) mówić; nuntiabantur = dicebantur.

nuncius i nuntius, i, m. 1) poseł, posłaniec, goniec; litteras et nuntios mittere, gońca z listem wysłać. — 2) wiadomość, doniesienie, wezwanie, rozkaz; simul cum nuntio, na pierwszą wieść o tem.

nuncupo, avi, atum, are, nazywać; vota, ślub uczynić.

nunquam, nigdy; nunquam non, zawzdy, zawsze.

nuper, niedawno.

nuptiae, arum, f. wesele, małżeństwo; nuptias conciliare, skojarzyć małżeństwo.

nusquam, nigdzie.

nutus, us, m. skinienie, wola; ad nutum, nutu, podług woli, na skinienie.

Nysaeus, i, m. syn Dyonizjusza Starszego.

O.

O, wykrzyknik o!

ob, dla; ob eam causam, rem, dla tego.

obaeratus, a, um, (ob aes), zadłużony, dłużnik.

obduco, xi, ctum, ĕre, oprowadzić, oszańcować, okopać, szańcem osypać obóz; zasłonić, zaćmić; obducta nox, noc ciemna.

obedio, ivi, itum, ire, być posłusznym, słuchać, usłuchać; illis (= illorum consilio), ich rady usłuchać.

obeo, ivi, ii, itum, ire, 1) chodzić koło czego. — 2) podejmować się czego, sprawować; per se omnia, czynić wszystko przez się; diem (supremum), życia dokonać, umrzeć.

obf, zob. off.

obiectus, us, m. przedmiot, zjawisko, pokazanie się, widok.

obicio, ĭēci, ectum, ĕre, 1) rzucać; se obicere, zastąpić komu, rzucić się na kogo; porzucić. Cs. 1, 47; carros pro vallo, oszańcować się taborem. — obiectus, a, um, leżący, położony naprzeciwko. — 2) wyrzucać, czynić wyrzuty.

obitus, us, m. 1) klęska, porażka, pogrom. — 2) śmierć.

obliquе, na poprzek, poprzecz.

obliquus, a, um, ukośny, poprzeczny, krzywy.

oblivio, onis, f. zapomnienie, przebaczenie; oblivionis lex, amnestja.

obliviscor, lītus sum, sci, zapomnieć.

obnitor, nisus i nixus sum, ti, opierać się; genu scuto, na kolanie tarczą.

oborior, ortus sum, oriri, powstać.

obp. zob opp.

obruo, ui, ŭtum, ĕre, 1) zasypać, zagrzebać, zakopać. — 2) obarczyć; obrui vino, upić się winem; obrutus sum vitiis, splamiłem się wielu występkami.

obscūrus, a, um, ciemny, mało znany.

obsĕcro, avi, atum, are, usilnie prosić, błagać.

obsequentia, ae, f. pobłażanie, uległość.

obsequium, i, n. pobłażanie, posłuszeństwo, uległość; uprzejmość, uczynność.

obsĕquor, cutus sum, qui, być posłusznym, pobłażać; studiis, iść za skłonnością swoją, poświęcać się naukom.

obsĕro, avi, atum, are, zamykać.

observantia, ae, f. poważanie, uszanowanie.

observo, avi, atum, are, 1) pilnować, uważać. — 2) przestrzegać, zachowywać, stósować się do czego.

obses, idis, m. zakładnik, rękojmia.

obsessio, onis, f osadzenie, blokada, oblężenie.

obsideo, sēdi, sessum, ēre, obsadzić, otoczyć, oblegać, trzymać w oblężeniu.

obsidio, onis, f. obsadzenie, oblężenie, blokada; obsidione liberare, dać odsiecz; obsidione claudere, w oblężeniu trzymać.

obsigno, avi, atum, are, zapieczętować.

obsisto, stiti, stitum, ĕre, zastąpić, stawiać opór, czoło; sprzeciwiać się, opierać się.

obsolētus, a, um, wytarty, zużyty, pospolity, bez wartości, np. honor.

obsonium, i, n. wszystko to, co się je z chlebem, mięso, ryba, warzywo; przyprawa.

obstinātē, statecznie, uporczywie.

obstinatio, onis, f. stałość w postanowieniu.

obsto, stiti, are, zawadzać, sprzeciwiać się, nie sprzyjać, X, 9, 2.

obstringo, inxi, ictum, ĕre, zobowiązać.

obstruo, uxi, uctum, ĕre, zatarasować, zawalić.

obsum, obfui, obesse, szkodzić, przeszkadzać, zawadzać.

obtempĕro, avi, atum, are, powolnym być, słuchać.

obtĕro, trivi, tritum, ĕre, uwłaczać.

obtestatio, onis, f. zaklinanie, usilna prośba.

obtestor, atus sum, ari, zaklinać nalegać.

obtineo, tinui, tentum, ēre, 1) trzymać, zachować, zatrzymać, dzierżyć, posiadać. — 2) sprawować, piastować; Persidem, rządzić Persją. — 3) zamieszkiwać, Cs. I, 1; obsadzić. — 4) osiągnąć, dopiąć; rem, odnieść zwycięstwo, Cs. VII, 85.

obtrectatio, onis, f. zazdrość, uwłaczanie, nienawiść.

obtrectator, oris, m. zawistnik, zazdrosny, przeciwnik.

obtrecto, avi, atum, are, uwłaczać, zazdrościć, być zawistnym.

obvĕnio, vēni, ventum, ire, dostać się.

obviam, naprzeciw.

obvius, a, um, ten, który się nastręcza; obvium alicui esse, napotkać kogo; montes itineri obvii, góry na drodze leżące.

occasio, onis, f. sposobność; occasione data, przy podanej sposobności; occasionis res est, rzecz zależy od szczęścia.

occasus, us, m. 1) zachód. — 2) zguba, śmierć.

occido, idi, isum, ĕre, (cædo), zabić.

occido, cidi, casum, ĕre (cado); 1) zginąć, polegnąć. — 2) zachować.

occulo, lui, ltum, ĕre, ukrywać.

occultatio, onis, f. ukrywanie, tajenie.

occulte, skrycie, potajemnie.

occulto, avi, atum, are, kryć, tajić.

occultus, a, um, skryty, potajemny. Occultum, i, n. rzecz skryta, ukrycie; in occulto, potajemnie; in occulto se continere, ukrywać się; in occultum se abdere, skryć, schronić się; ex occulto insidiari, pokryjomo, na ustroniu się zasadzić.

occupatio, onis, f. zatrudnienie.

occŭpo, avi, atum, are, 1) zająć, obsadzić, opanować, przywłaszczyć sobie; regnum, res, objąć rządy, panowanie. — 2) zatrudnić; in re, jaką rzeczą; occupari, zajmować się, krzątać się koło czego.

occurro, cŭcurri i **curri, cursum, ĕre**, 1) wychodzić na spotkanie, spotykać; zastać, Cs. III, 6; wyjść przeciw nieprzyjacielowi. — 2) zapobiegać, zaradzać czemu. — 3) dokąd iść, dążyć; in mentem, animum, przychodzić na myśl.

occurso, avi, atum, are, uderzać, rzucać się; gladio, z mieczem.

Oceănus, i, m. Ocean.

Ocĕlum, i, n. miasto w Galji Cysalpińskiej.

ocius, prędzej.

octāvus, a, um, ósmy.

octingenti, ae, a, ośmset.

octo, ośm.

octodĕcim, ośmnaście.

Octodurus, okolica w Galji Narbońskiej.

octogesimus, a, um, ośmdziesiąty.

octoginta, ośmdziesiąt.

octoni, ae, a, po ośmiu, po ośm.

oculus, i, m. oko; oculis iudicare, oczyma rozróżniać; ante oculos civium esse, pokazywać się obywatelom, być między ob., być widzianym od ob.; oculis fructum capere ex re, nacieszyć się widokiem czego; ante oculos ponere, wystawiać przed oczy, przypominać; oculorum lumina (= oculos) amittere, wzrok utracić; ante oculos, sub oculis, pod okiem, w przytomności.

odi, odisse, nienawidzić.

odiōsus, a, um, nienawistny, obmierzły.

odium, i, n. nienawiść, nieprzyjaźń; alicui odio esse, być znienawidzonym od kogo; odio ferri in aliquem, pałać nienawiścią, bardzo być zagniewanym.

odor, ōris, m. zapach, wonia, wyziew.

Oedipus, i, i ōdis, m. król tebański.

offendo, di, sum, ĕre, 1) trącić, uderzyć, ugodzić; zastać, znaleść kogo, XVII, 3, 2; offensus fortuna, napotkany przypadkiem, V, 4, 2. — 2) urazić, obrazić. — 3) chybić, zbłądzić, wykroczyć; szwankować, ponieść szkodę.

offensio, ōnis, f. 1) obraza, uraza. — 2) nienawiść, gniew, niechęć, niezadowolenie; magna cum offens. civium, ku wielkiemu niezadowoleniu obywateli.

offĕrre, obtŭli, oblātum, ferre, 1) dawać, ofiarować, świadczyć, np. beneficium; se off. (periculo), wystawiać, narażać się na niebezpieczeństwo; offertur occasio, nastręcza się sposobność. — 2) przeciwstawiać; se hostibus, stawić czoło niep.; offerri, dać się widzieć, pokazać się; napotkać. — 3) zaniesć.

officīna, ae, f. warsztat, rękodzielnia; armorum aeraria, zbrojownia.

officium, i, n. 1) usługa, uprzejmość, pomoc w sądzie, XXV, 4, 3. — 2) obowiązek, powinność, posłuszeństwo; in officio esse, permanere, być, pozostać wiernym; ab officio discedere, zaniedbać obowiązku, nie poczuwać się do ob.; in officio continere, utrzymać w posłuszeństwie. — 3) urząd, godność.

oleagĭnus, a, um, oliwny.

Olympĭco, ōnis, m. król Nitjobrygów.

olim, niegdyś.

Olympia, ae, f. miasto w Elidzie, gdzie co 4 lata odprawiały się igrzyska Olimpijskie.

Olympias, ădis, f. małżonka Filipa, matka Aleksandra W.

Olympiodōrus, i, m. Grek, słynny z swego grania na flecie.

Olympii, ōrum, m. mieszkańcy Olintu.

Olynthus, i, f. miasto w Tracji na pograniczu Macedonji.

omitto, mīsi, missum, ĕre, zaniechać, zaniedbać, przestać; pila, nie użyć pocisków; pominąć, nie wspomnieć.

omnīno, zupełnie, wcale, w każdym względzie, w ogóle.

omnis, e, wszystek, cały, wszelki, każdy; omnibus rebus, w każdym względzie.

onerārius, a, um, ciężarowy; navis, okręt przewozowy.

onĕro, āvi, ātum, āre, obładować, obciążyć.

Onomarchus, i, m. dozórca jeńców w wojsku Antygona.

onus, ĕris, n ciężar; tanta onera navium, tak ciężkie okręty; onus alicui iniungere, ciężar wkładać na kogo.

onustus, a, um, obładowany, obciążony, np. praeda, z wielu łupami.

opĕra, ae, f 1) praca, trud, staranie; operam navare, dare, dokładać starania, starać się; honori, o urząd; rei familiari, doglądać gospodarstwa; opera eius, za jego staraniem, sprawą, przez niego, z jego winy, VII, 6, 2. — 2) usługa, pomoc; forensis, w sądzie, t. j. obrona; nulli opera eius defuit, nikomu pomocy nie odmówił.

operio, ŭi, rtum, īre, nakryć, pokryć; summas amphoras (= summas amphorarum partes), po wierzchu.

operōse, z trudnością, mozolnie.

opinio, ōnis, f myśl, mniemanie, zdanie, oczekiwanie, nadzieja; opinione celerius, prędzej aniżeli myślano; omnium opinione, wedle zdania, mniemania; nemini venit in opinionem, nikomu nie przychodzi na myśl, nikt nie myśli; praeter opinionem, nad spodziewanie; opinionem timoris praebere, udawać strach, obawę; maximam virtutis opinionem habere, nadzwyczajnie słynąć z męstwa; opinionem virtutis capere, dostąpić sławy; opinio ingenii et virtutis, wyobrażenie o rozumie i waleczności; in eo est magna opinio omnium, wszyscy o nim wysokie mają wyobrażenie, wielce go poważają.

opinor, ātus sum, āri, rozumieć, mniemać, myśleć, sądzić.

oportet, uit, ēre, potrzeba, przystoji, należy.

opperior, pertus sum, iri, 1) czekać, oczekiwać. — 2) wypoczywać, XIII, 9, 6.

oppidānus, i, m. mieszczanin, mieszkaniec.

oppĭdum, i, n. miasto, osobliwie opasane murem.

oppōno, pŏsui, pŏsitum, ĕre, przeciwstawiać; oppositus, leżący naprzeciw czego.

opportūne, w czas, w porę.

opportunitas, atis, f. 1) wygoda; dogodne miejsce, położenie; dogodna pora czasu. — 2) pożytek, korzyść, zysk. — 3) sposobność; datur, nastręcza się, nadarza się.

opportūnus, a, um, dogodny; korzystny.

opprimo, pressi, pressum, ĕre, 1) przycisnąć, powalić; opprimor onere, upadam pod ciężarem; zniszczyć, pokonać; zrzucić, XIV, 5, 2. XVIII, 3, 1; uciemiężać, podbić; urbem oppressam tenere, miasto w ujarzmieniu trzymać. — 2) niespodzianie napaść, X, 4, 1. XVIII, 8, 6; luce opressus, dniem go zaskoczył.

opprobrium, i, n. zarzut, wyrzut, obelga, zniewaga.

oppugnatio, onis, f. oblężanie, dobywanie; op. sustinere, wytrzymać oblężenie; relinquere, odstąpić od obl.

oppugnator, oris, m. oblężyciel.

oppugno, avi, atum, are, uderzać, szturmować, dobywać, oblegać.

ops (nieużyw.), **opis**, f. 1) w Sing. moc, siła, pomoc. — 2) w Plur. bogactwa, majątek, potęga, wojsko, siły; magnarum opum, magnis opibus esse, być bardzo bogatym, silnym, potężnym; opes alienae, pomoc obca.

optātus, a, um, pożądany, miły.

optimas, ātis, m, przedniejszy, celniejszy, znaczniejszy; patryjota.

optimus, a, um, najlepszy; optimarum partium esse, do stronnictwa patryjotów należeć, trzymać z niem.

opto, avi, atum, are, życzyć sobie, żądać, pragnąć.

opŭlens, ntis i **opulentus, a, um**, bogaty, potężny, znakomity.

opulentia, ae, f. bogactwo, potęga; dobry byt, pomyślność.

opus, ĕris, n. 1) praca, robota, budowa; opus facere, pracować, budować; opus fit, budowa murów postępuje, II, 7, 2. — 2) praca, dzieło, budowla, okopy, szańce; oblężnicza machina.

opus (est), trzeba; opus est factu, facto, trzeba czynić.

ora, ae, f. brzeg, wybrzeże.

oraculum, i, n. (oro, mówić), 1) wyrok, odpowiedź bogów, wyrocznia. — 2) bożek, miejsce, gdzie o wyrocznią pytają.

oratio, onis, f. 1) mowa; perpetua commendatio orationis, długa mowa. — 2) prośba, przedstawienie, VII, 1, 2.

orātor, ōris, m. mówca; probabilis, dobry, znakomity mówca; mówiący w imieniu poselstwa, poseł.

orbis, is, m. okrąg; in orbem consistere, orbem facere, w okrąg stanąć; orbis terrarum, okrąg ziemski.

Orchomēnus, i, miasto w Beocji.

Orchomenius, i, m. Orchomeńczyk.

ordino, avi, atum, are, porządkować, szykować do boju.

ordior, orsus sum, iri, zaczynać; reliquos, do innych przejść, VII, 11, 6.

ordo, inis, m. 1) porządek, rząd, szereg; ordinem servare, szyk zachować; turbare, mieszać szyki; ordine, porządkiem, wedle porządku. — 2) stopień, Cs. V. 28, 44. VI, 7. — 3) stan; equestris, stan rycerski.

Orestes, is, m. syn Agamemnona.

Orgetorix, igis, m. naczelnik Helwetów.

origo, inis, f źródło, początek; ród, familja; ultima (= antiquissima), najstarożytniejsza familja. — Origines, najdawniejsze dzieje państw włoskich napisane przez Katona w 7 księgach

orior, ortus sum, iri, 1) wschodzić; sol oriens, wschód słońca, wschód; sole orta, w poranku. — 2) powstać, wiać, I, 1, 5; wypływać, Cs IV. 10; urodzić się, pochodzić; oriundus, ortus, pochodzący, rodem skąd; początek brać Cs. I, 1, VI, 25.

ornamentum, i, n. ozdoba, chwała, godność, dobrodziejstwo, XXV, 7, 2; pomoc, podpora, X, 2, 1.

ornatus, us, m. ozdoba, ubiór, strój.

ornātus, a, um, 1) opatrzony, uzbrojony; elephantus, słoń uzbrojony wieżą, w której byli żołnierze. — 2) ozdobnie mówiący, XV, 5, 1.

orno, avi, atum, are, 1) opatrzyć w należyte potrzeby, uzbroić; divitiis, zbogacić. — 2) zdobić, odznaczać, czcić; civitatem omnibus rebus, państwu świadczyć wszelkie dobrodziejstwa; opisywać, XXV, 18, 1.

oro, avi, atum, are, prosić; omnibus precibus, usilnie prosić.

os, ōris, n. 1) usta. — 2) mowa; oris commendatio, miła, uprzejma wymowa. — 3) twarz, wyraz twarzy, rysy twarzy; in os adversum, prosto w twarz; powaga, poważna powierzchowność.

Os, ossis, n. kość, ossa, zwłoki, popioły.

osculor, atus sum, ari, całować.

Osismii, orum, n. naród w Galji Celtyckiej

ostendo, di, sum i tum, ĕre, 1) okazać. — 2) donieść, oświadczyć, oznajmić, mówić; causam, za powód podawać.

ostentatio, onis, f. pozór, udawanie, chełpliwość.

ostento, avi, atum, are, pokazywać, chełpić się; aliquem, odwoływać się do kogo.

ostium, i, n. wchód, ujście.

otium, i, n. czas wolny, pokój, spokojne czasy; reddere, spokojność przywrócić.

ovum, i, n. jaje.

P.

P. = Publius.

pabulatio, onis, f. paszenie, pasza; picowanie; pabulatione prohibere aliquem, przeszkadzać komu w pic.

pabulator, oris, m. furażjer, picownik, na picowanie jeżdżący

pabŭlor, atus sum, ari, szukać żywności, picować, furażować.

pabulum, i, n. pasza, obrok, żywność.

pacatus, a, um, spokojny.

paco, avi, atum, are, uspokoić.

pactio, onis, f. umowa, ugoda, warunek.

pactum, i, n. ugoda, umowa; ex pacto, podług umowy.

Pactye, es, f. miasto w Tracji.

Padus, i, m. rzeka Pad w południ. Włoszech.

Paemāni, orum, m. naród germański w Galji Belgickiej.

paene, prawie, niemal.

pagus, i, m. gmina, gromada, okrąg.

palaestra, ae, f. szkoła rycerska, szermiernia, gdzie sposobiono młodzież w gimnastyce; ćwiczenia gimnastyczne: operam dare palestrae, chodzić na nauki gimnastyczne; castris utendum, non palaestra, trzeba iść na wojnę, nie teoretycznie uczyć się sztuki wojennej.

palam, publicznie, jawnie; palam facere, rozgłosić, wydać; palam fit de re, wiadomość rozchodzi się o czemś, coś staje się głośnem.

palma, ae, f. dłoń; palmowe drzewo, palma.

paludatus, a, um, odziany płaszczem wojskowym, w płaszczu hetmańskim.

palus, ūdis, f. błoto, bagno.

paluster, tris, tre, błotnisty, bagnisty.

Pamphylius, a, um, Pamfilski.

Pandātes, is, m. podskarbi króla perskiego.

pando, pandi, passum (i pansum), **ĕre,** wyciągać; passi crines, rozpuszczone włosy.

panis, is, m. chleb.

par, păris, 1) równy; podobny; pari modo, podobnież; pari proelio discedere, ustąpić z pola bez stanowczego zwycięstwa; eius virtuti par data est fortuna, jest równie walecznym jak szczęśliwym. — 2) równy w sile; parem esse alicui, sprostać komu, dokazać czego przeciw komu, VII, 6, 2. — 3) słuszny; par est, przystoji, należy się.

Paraetācae, arum, m. mieszkańcy Paretaceny, krajiny położonej między Persją i Medją.

paratus, a, um, 1) opatrzony, uzbrojony, np. navis. — 2) gotów, chętny; parati in armis, stojący pod bronią; paratissimo animo, z największą odwagą; sic animo paratus, ut, tak usposobiony, iż.

parce, oszczędnie, skromnie, skąpo.

parco, peperci i parsi, parcĭtum i parsum, ĕre, oszczędzać, skąpić; przepuszczać, przebaczać, zostawić przy życiu, VIII, 1, 6.

parens, ntis, m. rodzic, ojciec.

parento, avi, atum, are, rodzicom i powinowatym ostatnią przy grobie oddać posługę, czynić ofiary za umarłych; pomścić się czyjej śmierci.

pareo, ui, itum, ēre, 1) ukazać, stawić się na czyj rozkaz, usłuchać, być posłusznym; imperio alieno, zostawać pod obcem panowaniem. — 2) rządzić się podług czego, ściśle przestrzegać, zachowywać, np. institutis patriae; naturae, iść za skłonnością wrodzoną; plus irae, quam utilitati communi, powodować się raczej gniewem, aniżeli dobrem ojczyzny.

paries, ĕtis, m. ściana.

pario, peperi, partum, ĕre, rodzić, wydawać, sprawić, zjednać sobie, nabyć; victoriam ex hoste, odnieść zwycięstwo nad niep.

Parisii, orum, m. Paryżanie, naród w Galji Celtyckiej w okolicy Paryża.

Parius, a, um, należący do wyspy Paros.

parma, ae, f. krótka okrągła tarcza, puklerz lekkiej piechoty i jazdy.

paro, avi, atum, are, 1) urządzić, przygotować, wystawić, wybudować; turres, naves. — 2) sposobić się; bellum alicui, zbrojić się na wojnę przeciw komu; paro fugam, profectionem, sposobić się do ucieczki, wyjazdu; przedsiebrać co, Cs. VIII, 55; z Inf. = myśleć, chcieć, postanowić, np. exspectare. — 3) dostać, nabyć, jednać sobie, gromadzić, np. copias.

pars, tis, f. 1) część; pars . . . pars, jedni . . . drudzy; ex parte, poczęści; maximam partem, po większej części; superior, górne piętro. — 2) strona, okolica; ex una parte, z jednej strony; omnibus partibus, ze wszystkich stron, wszędzie; in utramque partem, za i przeciw. — 3) stronnictwo, osobl. w Plur. partes optimae, stronnictwo patryjotów. — 2) partes, rola; aliquas excipere, przyjąć jaką rolę. — 5. udział, XVIII, 2, 3.

parsimonia, ae, f. oszczędność.

Parthĭcus, a, um, bellum P., wojna z Partami.

particeps, ĭpis, uczestnik, towarzysz; dzielący co z kim, wiedzący o czem; hos mei consilii participes habeo, ci mnie wspierają w mym zamiarze.

partim, po części; partim . . . partim (lub alii) = pars . . . pars, jedni . . . drudzy.

partior, ītus sum, īri, dzielić.

parum, mało, nie dosyć.

Parus, i, f. jedna z wysp zwanych Cykladami; crimen Parium, obwinienie, że Miltiades dał się przekupić i dla tego wyspy Paros nie zdobył.

parvŭlus, a, um, 1) bardzo mały; parvulis proeliis contendere, w bardzo małych utarczkach się ścierać. — 2) młody; a parvulis, od młodu, od dzieciństwa.

parvus, a, um, mały; esse parvi (scil. momenti) prae aliquo, małe mieć znaczenie w porównaniu z kim.

passim, tu i owdzie, wszędzie, bez porządku.

passus, us, m. krok; 5000 kroków czyniło jednę milę.

patefacio, fēci, factum, ĕre, otworzyć, odkryć, wyjawić; utorować, np. vias; loca, w okolicy drogi torować.

patens, ntis, otwarty; locus, campus, płaszczyzna; quatuor digitos, szeroki na cztery palce.

pateo, ŭi, ēre, 1) stać otworem, być otwartem, wolnem; honores mihi patent, mam otwartą drogę do godności. — 3) rozciągać się.

pater, tris, m. ojciec; p. familias, pan, gospodarz domu. — Patres: a) ojcowie Rzymu, t. j. senatorowie. b) przodkowie; patrum memoria, za czasów naszych przodków.

paternus, a, um, ojcowski, ojczysty, odziedziczony po ojcu.

patiens, ntis, 1) cierpliwy, łagodny, powolny. — 2) wytrzymały, wytwały.

patienter, cierpliwie.

patientia, ae, f. 1) cierpliwość, znoszenie, wytrwałość, czynność, staranność. — 2) umiarkowanie, zadowolenie. XVII, 7, 4. Cs. VI. 24.

patior, passus sum, pati, 1) cierpieć, pozwalać, zezwalać, dopuścić. — 2) cierpliwie znosić, wycierpieć, znieść; quamvis fortunam, wszystko znosić.

patria, ae, f. ojczyzna.

patrimonium, i, n. ojcowska majętność, dziedzictwo, spadek po ojcu.

patrius, a, um, ojcowski, ojczysty, t. j. tyczący się ojczyzny.

patrocinium, i, n. obrona, opieka, pomoc.

Patrŏclus, i, m. bohatyr zpod Troji, przyjaciel Achillesa.

patrōnus, i, m. obrońca.

patrŭus, i, m. stryj, brat ojca.

pauci, ae, a, mało, garsztka.

paucĭtas, atis, f. małość, mała liczba, mała ilość.

paulātim, pomału, powoli, nieznacznie.

paulisper, chwilę, krótko, trochę.

paulo, paullo, (Abl. od paulum), o mało, nieco, krótko; paulo antecedere, trochę uprzedzić.

paulŭlum, paullum, mało, nieco, cokolwiek; paulum abest, mało co nie dostaje.

paulus, paullus, a, um, mały; post paullum, po krótkim czasie.

Paulus L. Aemilius, i, m. konsul rzymski r. 50 przed Chr.

pauper, ĕris, ubogi.

paupertas, atis, f. ubóstwo.

Pausanias, ae, m. 1) wódz Lacedemończyków, który pod Platejami pobił Persów, ale później do nich przeszedł. — 2) król spartański koło r. 400 przed Chr. — 3) Macedończyk, zabójca króla Filipa.

pavor, oris, m. postrach, popłoch

pax, pacis, f. 1) pokój; pacem conciliare, facere, componere, p. zawrzeć, redimere, okupić. — 2) spokojność; pace uti, spokojnie się zachować.

paccātum, i, n. wykroczenie, wina, występek, grzech.

pecco, āvi, ātum, āre, wykroczyć, przewinić; in aliquo, krzywdzić kogo, szkodzić komu. Peccans, tis, m. wiarołomny, odpadły.

pectus, ŏris, n. pierś.

pecunia, ae, f. pieniądze; numerata, pieniądze gotowe; p. publica, dochody państwa, skarb publiczny. W plur. bogactwa, majątek.

pecuniōsus, a, um, bogaty.

pecus, ŏris, n. bydło, trzoda, Cs. III, 29. VII, 17. V, 19.

pedālis, e, stopowy; stopę wielki, szeroki, długi, gruby.

pedes, ĭtis, m. pieszy; pedites, piechota.

pedester, tris, tre, pieszy; lądowy; iter p., droga lądem; pedestria arma, broń piechoty.

pedisĕquus, a, um, sługa, lokaj, pachołek.

peditātus, us, m. piechota.

Peducaeus C. Sextus, i, m. przyjaciel Attyka i Cycerona.

pellicio, lexi, lectum, ĕre, wabić, nęcić, na swoją stronę przeciągać, pozyskać sobie kogo.

pellis, is, f. 1) skóra. — 2) namiot (skorą pokrywany).

pello, pepŭli, pulsum, ĕre, pędzić, wypędzić, rozpędzić, pobić, rozproszyć.

Pelopĭdas, ae, m. wódz tebański, który wspólnie z Epaminondasem ojczyznę zpod jarzma spartańskiego oswobodził i na krótki czas pierwszem w Grecji państwem uczynił.

Peloponnesiacus, Peloponnesius, a, um, peloponneski.

Peloponnesii, orum, m. mieszkańcy Peloponezu, Peloponnezjanie.

Peloponnēsus, i, f. Peloponnez, dzisiejsza Moreja.

pelta, ae, f. mała tarcza obłączysta, mniejszą jak parma.

peltasta, i peltastes, ae, m. żołnierz uzbrojony w małą tarczę (pelta).

Pelusium, i. n. miasto w Egipcie nad morzem Śródziemnem.

penātes, ium, m. bożkowie opiekuńczy domu, których przeprowadzający z sobą przenosili, przeciwnie lares przywiązane były do miejsca.

pendo, pependi, pensum, ĕre, ważyć, płacić; poenas, karę ponieść, być karanym.

penes przy, u, w; w ręku, w mocy; penes eos summa victoriae constat, od nich zależy całe zwycięstwo.

penĕtro, āvi, ātum, āre (penitus-intrare), wniknąć, wcisnąć się, przedrzeć się.

penitus, całkiem, zupełnie, głęboko, w głąb.

per, 1) o miejscu; przez, po. — 2) o czasie; podczas, np. per concilium. — 3) oznacza środek lub narzędzie; za pomocą, sprawą, pośrednictwem, per senatum, dla oporu senatu, XXIV, 2; per manus, rękoma, Cs. VI, 38; z ręki do ręki, Cs. VII, 25. — 4) sposób: per vim, gwałtem, przemocą; per simulationem, per causam, pod pozorem; per cruciatum, w sposób okrutny. — 5) przyczynę; per aetatem, dla wieku. — 6) w zaklinaniach i przysięgach: na, dla.

peradolescentŭlus, i, m. bardzo młody człowiek (mający koło 20 lat), młodziuchny.

peraeque, zupełnie równo, równym sposobem.

perāgo, ēgi, actum, ĕre, dokonać, wykonać, skończyć; conventus, odbyć roki; peracto consulatu, gdy czas konsulatu minął.

perăgro, āvi, ātum, āre, zwiedzić, przejść, przewędrować.

perangustus, a, um, bardzo ciasny, wąski, szczupły.

percello, cŭli, culsum, ĕre, uderzyć, powalić o ziemię; obalić, złamać, osłabić, zniszczyć, pokonać; perculsus plaga, dotknięty ciosem; pari fortuna percelli, dotknięty podobnym losem jestem, doznaję losu p.

percĭpio, cēpi ceptum, ĕre, 1) przyjąć, ogarnąć, dostać, odebrać. — 2) nabyć, np. usum rei militaris, doświadczenia w sztuce wojennej; fructum victoriae, odnieść korzyść z zwycięstwa. — 3) pojmować, rozumieć; słyszeć o czem, np. fugam.

percurro, cucurri i **curri, cursum, ĕre**, przebiegać, przejeżdżać.

percutio, cussi, cussum, ĕre (per-quatio), 1) przebić, przedziurawić, np. navem; przeciąć, caput gladio. — 2) zabić. — 3) wstrząsnąć. — 4) fœdus, zawrzeć przymierze.

Perdiccas, ae, m. 1) syn Amyntasa, króla macedońskiego, stryj Aleksandra W. — 2) wódz i powiernik Aleksandra W.

perdisco, didĭci, ĕre, uczyć się na pamięć.

perdĭtus, a, um, stracony; zły, występny, niegodziwy, nieszczęsny.

perdo, dĭdi, dĭtum, ĕre, gubić, zgubę gotować, niszczyć, kazić, psuć.

perdŭco, xi, ctum, ĕre, 1) zaprowadzić, poprowadzić. — 2) przeciągać, np. rem ad mediam noctem. — 3) namówić, skłonić; aliquem ad dignitatem, wynieść do godności; ad se, ad suam sententiam, voluntatem, przeciągnąć na swą stronę, pozyskać dla swych zamiarów; res ad extremum casum perducitur, przychodzi do ostateczności, największe zagraża niebezpieczeństwo.

peregrinatio, onis, f. podróż, wędrówka, oddalenie się z domu.

perendĭnus, a, um, pojutrzny; dies, pojutrze.

perennis, e, całoroczny; trwały, fons, źródło nie wysychające, nie wyczerpnięte

pereo, ii, ĭtum, ire, ginąć, umierać; a morbo, z choroby.

perequito, avi, atum, are, przejeżdżać; per omnes partes, w około objeżdżać.

perexiguus, a, um, bardzo szczupły, bardzo mały.

perfacilis, e, bardzo łatwy; perfacilis factu, łatwy do wykonania, uskutecznienia.

perfĕro, tŭli, lātum, ferre, 1) nieść do pewnego miejsca, zanieść, przynieść, donieść, uwiadomić; fama perfertur, sława się rozchodzi, wieść dochodzi. — 2) cierpieć, znosić, wytrzymać; laborem animi, natężać umysł.

perfĭcio, fēci, fectum, ĕre, 1) dokończyć, przywieść do skutku, wybudować; conata, zamysły, zamiary wykonać. — 2) p. ut, dokazać, iż.

perfidia, ae, f. niewierność, zdrada wiarołomstwo.

perfringo, frēgi, fractum, ĕre, przełamać, zniweczyć.

perfŭga, ae, m zbieg.

perfugio, fūgi, fugĭtum, ĕre, uciekać dokąd, szukać schronienia u kogo; przejść do kogo.

perfugium, i, n. ucieczka, schronienie, przytułek; perfugio uti, schronić się.

perfungor, ctus sum, gi, 1) sprawować, zawiadować. — 2) wycierpieć, wytrzymać.

Pergamēnus, a, um, pergameński.

Pergămus, i, f. **Pergămum, i**, n. miasto w Mizji.

pergo, perrexi, perrectum, ĕre, robić co dalej, iść dalej, ruszyć.

Perĭcles, is, m. sławny mówca i rządzca Aten, padł ofiarą zarazy w wojnie Peloponneskiej r. 329 przed Chr.

periclĭtor, atus sum, ari, 1) próbować, doświadczać; wystawiać na niebezpieczeństwo, ryzykować. — 2) być, znajdować się w niebezpieczeństwie.

periculōsus, a, um, niebezpieczny.

periculum, i, n. 1) próba, doświadczenie; p. facere, doświadczać, próbować; hostis p. facere, zmierzyć się z nieprzyjacielem. — 2) niebezpieczeństwo; p. subire, adire, narażać się na niebezp.; capitis, nieb. utraty życia; periculo certaminis, z obawy przed walką; periculum est, trzeba się obawiać. — 3) niebezpieczne przedsięwzięcie; pozew, oskarzenie, proces. — 4) akta procesu, protokuł; in p. inscribere, w protokule zapisać.

perillustris, e, bardzo jasny, jawny, widoczny.

perinde, równie, podobnie; perinde ac si, zupełnie, jakby.

Perinthus, i, f. miasto w Tracji

peritus, a, um, biegły, doświadczony, świadomy.

periurium, i, n. krzywoprzysięstwo.

perlĕgo, lēgi, lectum, ĕre, przeczytać.

perluo, ui, ūtum, ĕre, myć; kąpać.

permagnus, a, um, bardzo wielki.

permaneo, nsi, nsum, ēre, trwać, przetrwać.

permisceo, scui, xtum, ēre, pomieszać.

permitto, misi, missum, ĕre, 1) puścić; tela, rzucać pociski; se in aliquem, rzucić się na kogo. — 2) oddać, poruczyć; se in fidem atque potestatem alicuius, poddać się komu na łaskę i niełaskę. — 3) pozwolić, zostawić do woli.

permoveo, mōvi, motum, ēre, 1) poruszyć, spowodować. — 2) niepokoić, zastraszyć, zatrwożyć; animo permoveri, stracić ducha, odwagę.

permulceo, lsi, lsum, ēre, głaskać, alicuius animum, starać się kogo pozyskać.

permultus, a, um, bardzo wiele.

perniciēs, ēi, f. zguba, upadek, nieszczęście; perniciei esse, zgotować śmierć.

perniciōsus, a, um, zgubny, niebezpieczny, szkodliwy.

pernocto, āvi, ātum, āre, przenocować, noc przepędzić.

perōro, āvi, ātum, āre, 1) odpowiedzieć obszernie; de ceteris, na inne punkta. — 2) bronić się, XIX, 4, 2.

perpauci, ae, a, bardzo mało.

perpendiculum, i, n. ołowianka, waga.

Perpenna i **Perperna, ae**, m. (M. Censorinus), znakomity Rzymianin.

perpĕtior, pessus sum, ti (per-patior), cierpieć, znosić, wycierpieć; indigna, niesłusznie cierpieć.

perpetuo, ciągle, zawsze, bez przestanku; przez całe życie, do zgonu.

perpetuus, a, um, 1) ciągły, nieprzerwany, obszerny, np. palus. — 2) trwały, cały, niezmienny; perpetua vita, przez całe życie; in perpetuum, na zawsze.

perquīro, sīvi, sītum, ĕre (quaero), pytać się, dowiadywać się; vias, poznać, rozpoznać.

perrumpo, rūpi, ruptum, ĕre, 1) przełamać, przedrzeć. — 2) przedrzeć się, przebić się.

Persa albo **Perses, ae**, m. Pers.

perscrībo, psi, ptum, ĕre, pisać, opisać; obszernie opisać, donieść o czem obszernie.

persĕquor, cutus, sum, qui, 1) ścigać; bello aliquem, prowadzić przeciw komu wojnę. — 2) pomścić, np. mortem alicuius. — 3) obszernie co przechodzić, opowiadać; plura więcej przytoczyć przykładów, Prf. 8, XX, 11, 3; obszerniej pomówić, XXIV, 3, 4. — 4) gorliwie się zajmować czem, Cs. VIII, 1.

Perses, zob. Persa.

persevĕro, āvi, ātum, āre, wytrwać w czem; in bello, bellare, wojnę dalej prowadzić.

Persia, ae, f. państwo perskie.

Persicus, a, um, perski.

Persis, idis, f. Persja w ścisłejszem znaczeniu, z której pochodził Cyrus.

persolvo, lvi, lūtum, ĕre, zapłacić, wypłacić; poenas, ponieść karę.

persōna, ae, f 1) maska, rola. — 2) osoba; godność, dostojność, stanowisko; non dignum summorum virorum personis, nie odpowiednie stanowisku wielkich m.; abest a persona principis, nie przystoji osobom dostojnym.

perspicio, pexi, pectum, ĕre, 1) przejrzyć, wejrzyć. — 2) oglądać, obejrzyć. — 3) spostrzedz, dostrzedz, widzieć, przekonać się.

persuadeo, āsi, āsum, ēre, namówić, przekonać, spowodować, umówić, II, 5, 1; nakłonić; persuasum est mihi, (mihi) persuasum habeo, jestem przekonany; persuasus loci opportunitate, powodowany, uwiedziony dog. położeniem.

pertaedet, aesum est, ēre, żałować czego.

perterreo, ui, itum, ēre, przestraszyć, zatrwożyć, przerazić, nabawić strachu; timore, metu perterreor, bardzo się przestraszyć.

pertimesco, mui, ĕre, lękać się, stracić przytomność.

pertinacia, ae, f. stałość, wytrwałość; upór, zaciętość.

pertinacĭter, stale, uporczywie; ciągle, bez przestanku.

pertineo, ui, ēre, 1) ciągnąć się. — 2) tyczyć się czego, mieć co na celu, zmierzać dokąd; p. non ad privatam, sed ad publicam rem, tyczyć się nie osób pojedyńczych, lecz całej rzeczypospol.; ad athletarum usum, być potrzebnem, pożytecznem dla zapaśników; ad belli utilitatem, przydać się w wojnie; hoc ad irridendum me pertinet, to ma na celu szydzenie z mej osoby; quae ad victum pertinent, żywność.

perturbatio, onis, f. pomieszanie, nieład, postrach.

perturbo, āvi, ātum, āre, przestraszyć, pomieszać; skłócić, oburzyć, rozgniewać, XVIII, 12, 1.

pervăgor, atus, sum, āri, przebiegać.

pervĕho, exi, ectum, ĕre, przewozić; Pass. jechać, płynąć; przybyć, przypłynąć.

pervenio, vēni, ventum, ire, 1) przyjść, przybyć, dochodzić; in Italiam, wkroczyć do Włoch. — 2) dostąpić, ad eum pecunia, pars pecuniae pervenit, ten dostaje pieniądze; ad amicitiam intimam, wnijść w ścisłą przyjaźń; ad desperationem, być przywiedzionym do rozpaczy; in odium alicuius, stać się komu nienawistnym; ad incolumitatem, dostać się na niebezpieczne miejsce.

perverto, verti, versum, ĕre, przewrócić, spustoszyć; mores, obyczaje podkopać, skazić, psuć; civitatem, pań-

stwo przyprawić o upadek, przyprowadzić do upadku.

pervulgātus, a, um, powszechnie znany, słynny; p. sum, słynę.

pes, pĕdis, m. 1) noga; ad pedes desilire, na ziemię skoczyć, pedem referre, cofać się; pedibus, pieszo na, lądzie.

petītio, ōnis, f. staranie się o urząd.

peto, īvi, ĭi, ītum, ĕre, 1) ruszyć przeciw komu, uderzać na kogo, Cs. V, 58; Athenienses peti, że się głównie przeciw Ateńczykom występuje, główny cios przeciw At. wymierza; se peti, że na niego godzą. — 2) dążyć do jakiego miejsca, udać się. — 3) starać się o co, szukać czego, np. fuga salutem; fugam in locum, uciekać do kąd; demigrationis societatem, chcieć na leżeć do wyprawy; zwozić, np. aggerem, commeatum. — 4) pragnąć, prosić.

Petrocorii, ōrum, m. naród w Akwitanji.

Petrosidius, i, m. chorąży Cezara.

petūlans, ntis, zuchwały.

Peucestes, ae, m. jenerał Aleksandra W.

phalanx, gis, f. półk żołnierzy u Macedończyków, półk, rota; phalangem facere, ścieśniać szyki wojska.

Phalĕreus portus, port Falerski, niedaleko Aten.

Pharnabazus, i, m. rządzca perski w Hellesponcie azjatyckim.

Pherae, ārum, f. 1) miasto w Tesalji. — 2) miasto przy Laconice nad zatoką Meseńską.

Pheraeus, a, um, z miasta Phaerae.

Phidias, ae, m. nieznajoma osoba w Atenach.

Philenius, i, m. albo raczej Silenus, historyk grecki, biograf Hannibala.

Philippensis, e, proelium, bitwa pod miastem Philippi 42 r. przed Chr.

Philippides, is, m. biegacz w Atenach.

Philippus, i, m. 1) król macedoński, 360-336 przed Chr., ojciec Aleksandra W. — 2) Arrhidaeus, przyrodni brat Aleksandra W. — 3) Philippus III. król macedoński, 221-179 przed Chr.

Philistus, i, m. historyk syrakuski.

Philŏcles, is, m. historyk ateński, pobity przez Lizandra przy ujściu rzeki Aegospotamos r. 406 przed Chr.

philosophia, ae, f. filozofja; przedmiot filozoficzny, XV, 3, 3.

Philostrātus, i, m. brat Kalikratesa, który zabił Dyona.

Phocion, ōnis, m. Ateńczyk, który należał do stronnictwa arystokratycznego i macedońskiego namiestnika Kasandra.

Phoebidas, ae, m. jenerał lacedemoński.

Phoenix, īcis, m. Fenicjanin.

Phrygia, ae, f. krajina w Azji Mniejszej.

Phryx, gis, m. Frygijczyk.

Phyle, les, f mała twierdza w Attyce przy pograniczu Beocji.

Pictŏnes, um, m. naród w Akwitanji

piĕtas, atis, f. 1) miłość, którą winniśmy rodzicom, krewnym i ojczyznie; miłość braterska, XX, 1, 5; obowiązek synowski, XXI, 1, 4.

pila, ae, f. filar, słup.

pilum, i, n. spis, rohatyna, pocisk rzymskiej piechoty; p. murale, pociski większe, które oblężeni rzucali z murów na oblegających, Cs. V. 40. VII, 82.

pilus, i, m. 1) rota, kompanja Triariów, zwana inaczej manipulus. — 2) pierwszy manipulus. — 3) primus pilus = primipilus, pierwszy kapitan, rotmistrz.

pinna, ae, f. pióro, koniec, kończatość; dinnae, blanki na murach.

Piraeus, i, m. port ateński, urządzony przez Temistoklesa.

Pirustae, ārum, m. naród ilirski.

Pisander, dri, m. wódz ateński,

piscis, is, m. ryba.

Pisida, ae, m. rodem z Pizydji, południowej krajiny w Azji Mniejszej.

Pisistrātus, i, m. tyran, (w dobrem znaczeniu) Aten koło r. 560 przed Chr.

Piso, ōnis, m. nazwisko kilku Rzymian.

Pittăcus, i, m. rodem z Mityleny, jeden z 7 mędrców greckich za czasów Krezusa.

pius, a, um, pobożny, poczciwy, wierny, przywiązały.

pix, pĭcis, f, smoła.

placeo, ŭi, ĭtum, ēre, 1) podobać się. — 2) postanowić, uchwalić.

placide, spokojnie.

placo, āvi, ātum, āre, ułagodzić, przebłagać, uspokoić, zjednać;

aliquem in aliquem, pojednać kogo z kim; placatus, łagodny, przychylny, XVI, 5, 2.

plaga, ae, f. 1) uderzenie, raz, cięcie. — 2) nieszczęście, XVIII. 5, 2.

plane, zupełnie.

planities, ei, f. równina, płaszczyzna.

planus, a, um, płaski, równy.

Plataeae, arum, f. miasto w Beocji.

Plataensis, is, m. Platejczyk.

Plato, onis, m, filozof ateński, uczeń Sokratesa.

plebes, ei, f. = plebs.

plebiscitum, i, n. ustawa, uchwała ludu.

plebs, bis, f. lud, pospólstwo.

plecto, xi, xui, ĕre, karać.

plēne, zupełnie.

plēnus, a, um, pełen, cały, zupełny.

plerumque, najwięcej, po większéj części.

plerusque, aque, umque, bardzo wiele, większa część; plerique omnes, prawie wszyscy.

plumbum, i, n. ołów; album, cyna.

plurimum, najwięcej, bardzo; największa część czasu, XII. 3, 3.

plus, pluris, więcej; plus minusve, mniej więcej; około.

plutĕus, i. m. 1) szopa wojenna. — 2) zasłona z desek, zastawka przymocowana na wieżach.

pocŭlum, i, n. kubek

poecĭle, es, f. galerja w Atenach, ozdobiona obrazami sławnych mężów.

poëma, ătis, n. wiersz poetycki, poemat.

poena, ae, f. kara; poenam sibi contrahere, zasłużyć na karę; poenas ab aliquo petere, karać kogo; persolvere, ponieść karę.

poenitet, tuit, ēre, me alicuius rei, żal mi czego

Poenus, i, m. Kartagińczyk, przezwany tak dla pochodzenia swego od Fenicjan.

poëta, ae, m. wierszopis, poeta.

poëtice, es, f. poezja.

poëtĭcus, a, um, poetyczny, rymotworczy.

polĕo, ēre, módz, być mocnym, potężnym, znaczyć.

polliceor, ĭcitus, sum, eri, obiecać.

pollicitatio, onis, f. obietnica.

Polybius, i, m. historyk grecki, rodem z Arkadji, żył koło r. 150 przed Chr.

Polymnis, idis, albo **Polymnus, i**, m. ojciec Epaminondasa.

Polysperchon, ontis, m. wódz Aleksandra W.

pompa, ae, f. okazałość, przepych.

Pompeius, i, m. 1) Cn. Pompeius Magnus, przeciwnik Cezara, od którego był pobity pod Farzalem r. 48 przed Chr. — 2) Cn. Pompeius, tłómacz Tyturjusza, Cs. V, 36.

Pomponius, i, m. nazwisko familji Attyka.

pondĕro, avi, atum, are, ważyć; sądzić,

pondus, ĕris, n. 1) waga, Cs. V, 12. — 2) ciężar, ciężkość. — 3) mnóstwo; magnum p, auri, wielka suma złota.

pōno, pōsui, pōsĭtum, ĕre, 1) kłaść, stawiać, postawiać; insidias, zasadzki czynić, zasadzać się; castra, rozłożyć się obozem, rozbić namioty; praesidium, załogę postawić, obsadzić co; in publico, na rynku wystawić, wywiesić, VII, 4; pecuniam in aerario, złożyć pieniądze do skarbu; aliquem principem in re, postawić kogo na czele czego, XXIII, 2, 6; custodes alicui, przydać komu straż. — 2) w mowie coś przytoczyć, wspomnieć, powiedzieć; res posita, rzecz w mowie będąca, XV, 3, 1. — 3) pokładać, szukać, np. praesidium sibi in fuga; positum esse in re, polegać na czem. — 4) liczyć do czego, uważać, poczytywać; virtutem summam in patientia, wytrwałość poczytywać za największą zasługę; aliquid in vitiis, poczytywać za złe, wadę; ponitur princeps, uważają go za pierwszego, dają mu pierwszeństwo przed innymi. — 5) złożyć, np. arma; vitam, życie zakończyć.

pons, ntis, m. most; pontem in flumine facere, postawić most na rzece.

Pontus, i, m. 1) morze, osobl. Czarne, zwane także Pontus Euxinus. — 2) kraina Małej Azji przy morzu Czarnem, mianowicie Bytynja.

populāris, e, ludowy, ludowi miły, pożyteczny; jako Subst. (scil. homo), przyjaciel ludu, demokrata.

populatio, onis, f. spustoszenie,

populiscitum, i, n. ustawa, postanowienie, uchwała ludu.

popŭlor, atus, sum, ari, pustoszyć, niszczyć, wyludniać.

popŭlus, i, m. naród, lud; urbanus, lud miejski, mieszczanie (przeciw

staw. żołnierzom). V, 2, 1; populi causam agere, bronić sprawy ludu, ujmować się za ludem.

porrigo, rexi, rectum, ĕre (pro-rego), wyciągać, rozciągać; aliquo manus, wyciągać po co ręce = brać co skąd, X, 7, 2; porrectus, wyciągnięty, równy, np. locus.

porro, dalej, nadto, prócz tego.

porta, ae, f. brama, wąwoz.

portĭcus, ūs, f. ganek, przysionek, galerja wsparta na kolumnach.

porto, avi, atum, are, nosić, wozić; secum, nosić, mieć przy sobie.

portorium, i, n. cło; magnis cum portoriis, za opłatą wielkich ceł.

portus, us, m. port przystania.

posco, poposci, ĕre, żądać, wymagać.

possessio, onis, f. 1) posiadanie, posiadłość, własność; possessionem alicuius rei tenere, posiadać co. — 2) possessiones, posiadłości, dobra.

possĭdeo, sēdi, sessum, ēre, posiadać, opanować.

possum, potui, posse (potis sum), módz, być w stanie.

post, 1) Adv. potem; non multo post, nie długo potem; deinde post wzmocn. = post; opuszczone przed quam, III, 1, 5 i 3, 3. — 2) praep. po, za; post annum quartum, quam Themistocles expulsus erat, w 4 lata po wypędzeniu Temistoklesa; post diem tertium, quam attigerat, w trzy dni po wylądowaniu; post tergum, w tyle; post hominum memoriam, jak pamięć ludzka sięga.

postĕa, potem, później.

posteaquam = postquam.

posterius, później.

posterus, a, um, następujący; postero die, nazajutrz; in posterum (scil. diem), na dzień następny; in posterum (scil. tempus), na przyszłość; postero tempore, w przyszłości; posteri; orum, potomkowie; posteriores pedes, tylne nogi.

postpōno, pōsui, positum, ĕre, pozad kłaść, odkładać, zaniedbać.

postquam, skoro, gdy.

postrēmo, naostatek, nakoniec.

postrēmus, a, um, Superl. od posterus, ostatni; od postremum, nakoniec.

postridie (postero die), nazajutrz.

postulatum, i, n. żądanie; postulata facere, żądaniom zadosyć uczynić.

postŭlo, avi, atum, are, żądać, wymagać.

potens, ntis, potężny, możny, z wielkim wpływem.

potentatus, us, m. władza, panowanie.

potentia, ae, f. moc, wpływ, władza, potęga, przemoc, XXIV, 2, 2; singularis, władza nieograniczona, X, 9, 5.

potestas, atis, f. 1) moc, siła, władza, urząd, naczelne dowództwo; mihi est potestas, jest w mej mocy; in alicuius potestate esse; zostawać pod czyją władzą; in potestate sua esse, być niezależnym; potestas singularis, jedynowładztwo; omnium rerum, władza nieograniczona. — 2) sposobność; potestatem sui facere, podawać sposobność do bitwy, wdawać się w bitwę, XVII, 3, 6; dać się schwytać, XXIII, 9, 1. — 3) pozwolenie; polecenie, potestatem facere, dać pozwolenie.

potio, onis, f. picie, napój.

potior, ītus sum, īri, stać się panem, opanować, zająć, nażyć, dostąpić; imperii, objąć rządy; victoria, odnieść zwycięstwo.

potior, us, lepszy; potiora, ważniejsze rzeczy, VII, 2, 4.

potissĭmum, osobliwie, mianowicie; właśnie, XXV, 3, 3.

potissĭmus, a, um, najważniejszy, najlepszy.

potius, raczej.

prae, 1) przed, dla, Cs. VII, 44. — 2) w porównaniu z kim, z czem.

praeacūtus, a, um, ostry, zaostrzony, kończaty.

praebeo, ui, ĭtum, ēre (prae habeo), 1) podawać, dawać, dostarczać; speciem pugnantium, udawać że się walczy; speciem horribilem, okropny widok przedstawiać; opinionem timoris praebeo, sprawiam, że ktoś w bojaźń moją wierzy, udawać strach; suspicionem alicui, wzbudzić w kim podejrzenie. — 2) okazać, pokazać, dowodzić; se p., okazać się; pari diligentia se p., okazać równą gorliwość; se p. pari virtute, okazać się równie mężnym.

praecavĕo, cāvi, cautum, ēre, mieć się na baczności; sibi, zastrzedz sobie.

praecēdo, cessi, cessum, ĕre, iść naprzód; przewyższać, przechodzić, celować.

praeceps, cipĭtis, (prae caput), 1) skwapliwy, prędki; praecipitem se fugae mandare, spiesznie uciekać; agere, spiesznie wypędzić. — 2) spadzisty, np. locus.

praeceptor, **oris**, m. nauczyciel.
praeceptum, **i**, n. przepis, polecenie, rozkaz; prawidło, nauka, XXV, 17, 3.
praecido, **idi**, **isum**, **ĕre**, obciąć.
praecipio, **cēpi**, **ceptum**, **ĕre**, 1) przewidywać; triumphi laetitiam, cieszyć się przed czasem z tryjumfu. — 2) przypominać, zalecać, przykazać, rozkazać; dać odpowiedź, radzić, I, 1, 3.
praecipito, **avi**, **atum**, **are**, spychać, se, skoczyć, rzucić się.
praecipue, osobliwie, mianowicie, szczególniej.
praecipuus, **a**, **um**, osobliwy, szczególny, nadzwyczajny, bardzo wielki.
praeclāre, jasno, wybornie, sławnie; p. facta, sławne czyny.
praeclārus, **a**, **um**, wyborny, sławny.
praecludo, **si**, **sum**, **ĕre** (prae claudo), zamknąć przed kim co, zagrodzić.
praeco, **onis**, m. woźny, herold.
praecurro, **cucurri** i **curri**, **cursum**, **ĕre**, naprzód, wybiedz, uprzedzić, przewyższać.
praeda, **ae**, f. zdobycz, łup, korzyść; hostium, łupy zdobyte na nieprzyjaciołach; ab aliquo praedas magnas facere, wielkie z kogo ciągnąć korzyści, XII, 2, 3.
praedico, **avi**, **atum**, **are**, 1) głośno, publicznie mawiać, głosić, obwieszczać, oświadczać, wspomnieć, Cs. IV, 34. — 2) sławić, wychwalać, np. liberatorem, jako zbawcę; de aliqua re, chełpić się, chlubić się z czego; praedicem minus, quam debeam, nie dosyć bym go pochwalił.
praedico, **xi**, **ctum**, **ĕre**, przepowiadać, zalecić, rozkazać.
praedium, **i**, n. włość, wioska, folwark; rusticum, majętność wiejska.
praedo, **onis**, m. rozbójnik; maritimus, morski, korsarz.
praedor, **atus**, **sum**, **ari**, łupić, rozbijać, rabować; exire praedatum, wyjść na łupy.
praeduco, **xi**, **ctum**, **ĕre**, przeciągnąć, poprowadzić, obwodzić.
praefatio, **onis**, f. przemowa.
praefectura, **ae**, f. naczelnictwo, dowództwo jazdy; zarząd prowincji, XXV, 6, 4.
praefectus, **i**, m. przełożony; equitum, dowódzca jazdy należącej do legjonu; fabrum (= fabrorum), przełożony nad żywnością, tabolami i chałastrą wojenną; morum urzędnik czuwający nad obyczajami w Kartaginie; urzędnik, Cs. IV, 22; satrapa, XIV, 2, 4, XVII, 2. 3.
praefĕro, **tŭli**, **latum**, **ferre**, 1) przenosić, przekładać, dawać pierwszeństwo; praeferri alicui, przewyższać, kogo, Cs. V, 54. — 2) se praeferre alicui, uprzedztć kogo, Cs. II, 27.
praeficio, **fēci**, **fectum**, **ĕre**, uczynić kogo przełożonym; alicui aliquid, oddać, powierzyć komu dowództwo nad czem; praefici pari imperio, równą otrzymać władzę.
praefinio, **ivi**, **itum**, **ire**, przepisać; lege, prawem zastrzedz.
praefixus, **a**, **um** (praefigo), zatknięty.
praemetŭo, **ui**, **ĕre**, alicui, naprzód się o kogo lękać.
praemitto, **mīsi**, **missum**, **ĕre**, naprzód posłać, wyprawić.
praemium, **i**, n. nagroda, zapłata, zysk; victoriae, nagroda za zwycięstwo; hoc magnis praemiis mihi est, za to wielką odbieram nagrodę; pr. consequi, otrzymać nagrodę.
praenuntio (nuntio), **avi**, **atum**, **are**, zwiastować, ogłosić, obwieszczyć; wcześnie donieść, uwiadomić.
praeoccupatio, **onis**, f wczesne zajęcie, ubieżenie.
praeoccupo, **avi**, **atum**, **are**, prędzej, wprzód opanować, zająć, ubieżeć (locum); uprzedzić.
praeopto, **avi**, **atum**, **are**, woleć, przekładać.
praepăro, **avi**, **atum**, **are**, przygotować, przysposobić.
praepōno, **osui**, **ŏsĭtum**, **ĕre**, 1) przekładać, oddać zwierzchność, dowództwo nad czem, alicui rei; praepositum esse, być przełożonym. — 2) przekładać, więcej cenić, np. existimationem regno.
prærĭpio, **ipui**, **eptum**, **ĕre**, odjąć.
praerumpo rūpi, **ruptum**, **ĕre**, oderwać.
praerūptus, **a**, **um**, spadzisty.
praes, **edis**, m. rękojmia; praes sum, ręczę.
praescrĭbo, **psi**, **ptum**, **ĕre**, przepisywać, rozkazać, stanowić.
praescriptum, **i**, n. przepis, rozkaz; ad pr., wedle rozkazu.
praesens, **ntis**, przytomny, obecny; me praesente, w mojej przytomności; de praesente quaestionem habere, wytoczyć śledztwo komu, dopóki jeszcze

jest obecny; Subst. praesens, ntis, n. czas teraźniejszy, obecna chwila; in præsenti, w ówczesnem położeniu rzeczy.

praesentia, æ, f. obecność, przytomność; in pr., na teraz, zaraz, właśnie wtedy; quod in pr. erat, co właśnie było na miejscu, pod ręką, na podręczu.

praesentio, nsi, nsum, ire, przeczuwać.

praesĕpio, psi, ptum, ire, zagradzać, zatamować, ogrodzić.

praesertim, zwłaszcza, osobliwie.

praesidium, i, n. 1) obrona, pomoc, ocalenie; alicui præsidio esse, bronić kogo, strzedz czego; praesidio litterárum, za pomocą nauk. — 2) w sztuce wojsk. a) załoga, straż, zasłona, orszak, konwoj; in præsidio esse, stać na straży; posiłki, Cs. VII, 65; twierdza, Cs. VI, 34. VII, 34.

praestans, ntis, osobliwy, wyborny, znakomity.

praestĭtuo, ui, utum, ĕre, wyznaczyć.

praesto, obecnie, pod ręką; alicui praesto esse, być na zawołanie.

praesto, stĭti, stĭtum, are, 1) stać na przodzie, być lepszym, odznaczać się; alicui aliqua re, przewyższać kogo w czem, celować nad kogo; praestat, lepiej jest. — 2) czynić, wyświadczać, wypełniać; officia, usługi wyświadczyć; fidem, dotrzymać obietnicy, słowa; amicitiae fidem, okazać się stałym w przyjaźni.

praesum, fui, esse, być przełożonym, przewodzić; exercitui, dowodzić wojskiem; summo magistratui, najwyższy urząd piastować, sprawować; tantis rebus, wysokie sprawować urzędy; summae imperii praeesse, mieć naczelne dowództwo; rebus regiis, być pierwszym ministrem; reipublicae, rządzić krajem; severe potestati, ostrym być w urzędzie; eisdem rebus, mieć tę samą władzę, dowództwo; ii, qui praesunt = duces.

praeter, 1) mimo, przed, koło. — 2) prócz, przeciw, nad; praeter opinionem, przeciw oczekiwaniu; praeter consuetudinem, nadzwyczaj; spem, nadspodziewanie.

praeterĕa, prócz tego, nadto.

praetĕreo, ivi, ii, itum, ire, 1) przejść koło czego. — 2) o czasie; upływać, mijać. — 3) pominąć.

praetĕritus, a, um, miniony, upłyniony, przeszły; praeterita, orum, n. przeszłość.

prætermitto, misi, missum, ĕre, opuścić, zaniedbać, pominąć.

praterquam, oprócz, wyjąwszy,

praetor, oris, m. 1) każdy przełożony, naczelnik, rządzca, np. miasta, XXIII, 7. — 2) w Rzymie po konsulach najwyżsi sędziowie (za czasów Cezara było ich ośmiu), którym po roku powierzano zarząd prowincji i zwali się właściwie propraetores. — 3) wódz, dowódzca, hetman.

praetorius, a, um, były pretor.

praetorius, a, um, hetmański; cohors praetoria, straż pretorska.

praetura, ae, f. 1) urząd pretora, pretorstwo, pretura. — 2) czas pretury, XXIV, 3, 4.

praeuro, ussi, ustum, ĕre, opalić.

praeverto, ti, sum, ĕre, uprzedzić, zapobiedz.

praevĭdeo, idi, sum, ēre, przewidzieć, obmyślić, zaradzić.

pravus, a, um, krzywy, nieszykowny, nikczemny, zły.

preces, zob. prex.

Preciani albo **Pictavi, orum**, m. naród w Akwitanji.

precor, atus, sum, ari, prosić, błagać.

prehendo, di, sum, ĕre, chwytać; alicuius dextram, ująć kogo za rękę.

prĕmo, essi, essum, ĕre, 1) tłoczyć, cisnąć; pressus onere armorum, obarczony ciężarem broni. — 2) nacierać, trapić, ścigać, np. hostes; obsidione, oblegać; w Pass. premi, być zagrożonym; ancipiti periculo, napadem z dwóch stron; premi angustiis, być w ciasnotach; re frumentaria, cierpieć niedostatek żywności; aere alieno, zadłużyć się. — 3) nalegać na kogo, XVII, 6, 1. — 4) przymusić, np. ad exeundum.

pretiōsus, a, um, kosztowny.

pretium, i, n. wartość, cena, pieniądze.

prex, ĕcis, f. zwyez. **preces, um**, 1) prośba; omnibus precibus petere, usilnie prosić, wszelkiemi prośbami żebrać; precibus adduci, dać się uprosić. — 2) przekleństwo; precibus detestari aliquem, przeklinać, złorzeczyć.

pridie (priorĕ die), dzień przedtem; calendas, ostatni dzień miesiąca, np. ante Calendas Apriles, 30go Marca.

primipilus, i, m. zob. pilus.

primo, najprzód, początkowo.

primum, pierwszy raz, po pierwsze, najprzód; quam primum, jak najprędzej.

primus, a, um, Superl. od prior, 1) pierwszy; primum agmen, przednia straż; prima nocte, podczas pierwszej straży nocnej, na początku nocy; prima luce, ze świtem; primo vere, na początku wiosny; a prima obsidione, od początku oblężenia; primus locus aedium, pokój wchodowy (atrium); primo quoque tempore, jak najprędzej; ut quisque primus venerat, jak kto pierwszy przyszedł; in primis stare, stać w pierwszym szeregu. — 2) celniejszy, znakomitszy, przedniejszy. — Imprimis, osobliwie, szczególnie.

princeps, cipis, m. 1) pierwszy, = primus; VIII, 1, 5. XVII, 1, 2. XXII, 3, 3. Cs. I, 7, 12, 41. II. II, 3. VII, 2. — 2) przedniejszy, znakomitszy. — 3) sprawca, herszt, np. sceleris. — 4) naczelnik, dowódzca, głowa, rządzca; pan, XXV, 20, 5; pierwszy mąż w rzeczy pospolitej, XV, 1, 2; aliquem in bello principem ponere, zrobić naczelnym wodzem; consilii principem habere, mieć za głównego doradzcę.

principatus, us, m. 1) pierwsze miejsce, pierwszeństwo, panowanie, najwyższa godność, władza; principatum tenere, stać na czele rządu, najwyższą mieć władzę; principatum concedere, pierwszeństwo przyznawać; principatum eloquentiae tenere, być pierwszym mówcą. — 2) najwyższe dowództwo w Grecji: maritimi imperii, panowanie na morzu.

principia, orum, n. scil. castrorum, główna kwatera, namiot wodza.

prior, us, pierwszy; priores, przedni, będący na przodku; starszy, altera, młodsza, X, 1, 1.

pristinus, a, um, 1) wczorajszy np. dies. — 2) przeszły, dawny; in pristinum statum restituere, do dawnego stanu przywrócić.

prius, pierwej, dawniej.

priusquam, nim, niżeli.

privātim, prywatnie; sami przez się, Cs. I, 17; petere, dla siebie prosić, Cs. V, 55.

privatus, a, um, 1) tyczący się jednej osoby, osobisty własny; privato consilio, z własnego natchnienia; privata iudicia, sądy dla spraw prywatnych. — 2) człowiek prywatny, nie będący w urzędzie; non videbatur posse esse privatus, zdawało się, że nie mógł wstąpić w życie prywatne; privatus, w życiu prywatnem, XX, 3, 4; nie piastując urzędu, XXIV, 2, 2. — 3) człowiek prosty, pospolity, XVII, 7.

privignus, i, m. pasierb.

privo, avi, atum, are, pozbawić, ogołocić; aliquem commeatu, odciąć komu dowóz; privari, zostać zabitym.

pro, 1) przed; pro suggestu, z wyższego miejsca, z mównicy. — 2) za, t. j. za obronę czyją, np. petere pro aliquo. — 2) za, zamiast. — 4) jak, jakby; pro perfuga, jakby zbieg; pro viso, jakby widział; pro sano = ut sanus; pro victimis immolare, zabić (jako) na ofiarę. — 5) wedle, stósownie, do, w stósunku do; pro se quisque, każdy wedle sił; non pro opinione, nie jak się spodziewał; pro tempore, stósownie do (wedle) okoliczności.

probabilis, e, zdatny, znakomity.

probo, avi, atum, are, 1) pochwalić, potwierdzić; auctorem probare, wierzyć pisarzowi; probari, podobać się; probandus, chwalebny. — 2) okazać, dowieść, np. virtutem.

procacitas, atis, f. bezczelność, bezwstydność.

procēdo, cessi, cessum, ĕre, 1) wystąpić, wyjść. — 2) zapuścić się, postąpić, ujść. — 3) o czasie: upłynąć; nox processerat, już późno było w noc. — 4) udać się, powodzić się.

procella, ae, f. burza, nawałnica; zaburzenia, wojny.

Procles, is, i, m. brat Eurystenesa; od nich pochodziły obydwie rodziny, które wspólnie w Sparcie panowały.

proclino, avi, atum, naginać; res proclinata, niedola, Cs. VII, 42.

proclivis, e, 1) pochodzisty, stoczysty. — 2) łatwy.

Proclus = Procles.

proconsul, lis, m. były konsul, t. j. konsul, który po skończonym konsulacie odbierał w zarząd prowincją i dowództwo nad jaką armją.

procreo, avi, atum, are, 1) rodzić, spłodzić. — 2) wydawać

procul, opodal, z daleka, z dala, daleko.

procumbo, cubui, cubitum, ĕre, 1) upadać, polegnąć. — 2) nachylić się, uginać się, pokłaść się, Cs. VI, 43.

procuratio, onis, f. zawiadowanie, zarząd; służba krajowa, XXV. 15, 3.

procūro, avi, atum, are, zawiadować; negotia, sprawami; sacra, składać ofiary błagalne.

procurro, cucurri i curri, cursum, ĕre, wybiegać, wyjść in aciem, do boju.

prodeo (ivi), **ii, itum, ire** (pro-eo), 1) występować, wychodzić; in publicum, wyjść między ludzi. — 2) odejść, oddalić się.

proditio, onis, f. zdrada.

proditor, oris, m. zdrajca.

prodo, didi, ditum, ĕre, 1) wydać, ogłaszać, przekazać; aliquid memoriae, przekazać co potomności, napisać; memoria proditur, utrzymuje się podanie, wieść; memoriam (scil. internecionis), świadectwo o czem wystawić potomności. — 2) wydać, zdradzić. — 3) opuścić, zostawić.

produco, xi, ctum, ĕre, 1) wyprowadzić; in proelium, w pole wywabić; in aciem, wyprowadzić w pole, do bitwy. — 2) przedłużyć, dalej prowadzić; rem in hiemem, odłożyć rzecz do zimy.

proelior, atus sum, ari, potykać się w bitwie, zwodzić bitwę.

proelium, i, n. potyczka, bitwa, walka; proeliis secundis uti, szczęśliwie się potykać.

profanus, a, um, nie poświęcony bogom, świecki, prywatny.

profectio, onis, f. odjazd, cofanie się, pochód.

profecto, zajiste, rzeczywiście, zaprawdę.

profĕro, tŭli, lātum, ferre, 1) wynieść; arma ex oppido, broń zamiasto. — 2) dostać, okazać; in conspectum liberos, okazać dzieci. — 3) posuwać, wytoczyć, np. fines. — 4) przywodzić, przytoczyć.

proficio, feci, fectum, ĕre, postępować, korzystać; dokazać; profici tur nihil his rebus, z tego żadnej się nie odnosi korzyści, to nic nie pomaga; satis profectum est ad laudem, dosyć uczyniono dla sławy; ad reliqui temporis pacem parum proficitur, wcale się pokoju na przyszłość nie zapewnia.

proficiscor, fectus sum, sci, 1) odejść, wyjechać; classe, odpłynąć; udać się, być w pochodzie. — 2) pochodzić od kogo, być wyświadczonym, udzielonym; mihi ab aliquo proficiscitur, dostaję od kogo co, XXV, 9, 4.

profiteor, fessus sum, ēri, jawnie oświadczać; przyrzekać, Cs.; se adiutorem ad rem, ofiarować swą pomoc. — 2) wyznać; dawać poznać.

profligo, avi, atum, are, pobić, pogromić, rozproszyć, odeprzeć.

profluo, uxi, xum, ĕre, wypływać.

profŭgio, fūgi, fŭgĭtum, ĕre, uciekać.

progenies, ei, f. potomstwo; syn, V, 1, 4, potomek; pokolenie, ród.

progenĭtor, oris, m. przodek, pradziad.

prognātus, a, um, zrodzony; ab aliquo, pochodzący od kogo.

progredior, gressus sum, gredi, postępować; viam tridui, ujść trzy dni drogi; longius, iść, posunąć się za daleko.

progressus, us, m. postęp.

prohĭbeo, ui, itum, ēre, 1) wstrzymywać, przeszkadzać, nie dozwalać, Praef. 8.; aliquem transitu, bronić komu przejścia; aedificantes, przeszkadzać komu w budowli; hostem populationibus, nie dać plondrować nieprzyjacielowi; se p.; wstrzymywać się; z Inf. zabronić, nie dać, np. dicere; zatamować, Cs. I, 6. — 2) odpierać, np. vim. — 3) bronić.

prolicio, lēci, lectum, ĕre (iacio), 1) rzucić, wrzucić; proiecta hasta, trzymając dzidę przed sobą; proiectus, rzucony, położony, leżący. — 2) pogardzić, wyrzec się, np. patriam virtutem. — 3) wyrzucić; se ex navi, wyskoczyć z okrętu.

proinde, 1) przeto, tedy. — 2) również; ac si, jak gdyby.

prolăbor, lapsus sum, labi, zapaść się, rozpaść się, runąć.

prominĕo, ui, ēre, wystawać, wychylać się, de muro.

promiscue, bez różnicy, wspólnie, razem.

promitto, misi, missum, ĕre, 1) puścić, zapuścić, np. barbam. — 2) obiecywać, przyrzekać.

promontorium, i, n. przylądek.

promŏveo, mōvi, mōtum, ēre, poruszać, posuwać, pomykać; legiones, kazać legjonom naprzód ruszyć.

promptus i promtus, a, um, rzeski, żywy, prędki, gotowy.

pronuncio i pronuntio, avi, atum, are, 1) wymówić, obwieszczać, wywołać. — 2) opowiadać, czytać, deklamować, np. poëmata.

pronus, a, um, nachylony, poprzeczny.

propago, avi, atum, are, rozszerzać.

propago, tomstwo, pokolen. logja.

propatŭlum, i, n. wolne miejsce; in propatulo, na dziedzińcu, pod gołem niebem.

prope, proprius, proxime, 1) o miejscu: blisko, w bliskości. — 2) o czasie: proxime, w ostatnim czasie, niedawno temu, świeżo. — 3) prawie, nieomal.

propello, pŭli, pulsum, ĕre, 1) odpędzić, rozproszyć, spędzić.

propĕre, spiesznie, zarazem

propĕro, avi, atum, are, spieszyć się.

propinquitas, atis, f. 1) bliskość; ex propinquitate pugnare, z bliska walczyć. — 2) pokrewieństwo; propinquitate proximus, najbliższy krewny.

propinquus, a, um, 1) bliski — 2) pokrewny, powinowaty.

propitius, a, um, skłonny, przychylny; propitia esse voluntate, dobrą mieć chęć.

propōno, pŏsŭi, positum, ĕre, 1) wystawić, postawić; vexillum, chorągiew wywiesić. — 2) wyznaczyć, np. praemia. — 3) przedstawiać; solatium, pocieszać się; tali conditione proposita, w takich okolicznościach, Cs. VIII, 3. — 4) wystawiać, wyłożyć, oświadczyć, ogłosić; quaestionem, zadać pytanie. — 5) przedsiębrać, postanowić, obmyślić; aliquid propositum habere, coś przedsięwziąć; res proposita, założenie, przedsięwzięcie, zamysł.

Propons, tĭdis, f. morze Marmora.

propositum, i, n. przedsięwzięcie; tenere, zostać wiernym swemu przedsięwzięciu, wytrwać w niem; peragere, przedsięwzięcie uskutecznić.

propraetor, ōris, m. były pretor, który po skończonej preturze otrzymywał rządy prowincji jakiej albo dowództwo w armji

proprius, a, um, własny, właściwy; illud factum proprium est Thrasybuli, sława tego czynu należy się wyłącznie Trazybulowi; illius est proprius fide, jemu zupełnie wierny, przychylny, VI, 1. 5; munus non proprium, podarunek nie trwały, VIII, 3, 2; proprium virtutis, oznaka męstwa.

propter, 1) dla, z; propter aetatem, dla podeszłego wieku. — 2) opodal.

propterea, dla tego.

propugnāculum, i, n. obrona, wał, przedmurze, baszta; twierdza.

ōris, m. obrońca.

, atum, are, — 2) bronić się.

propulso, avi, atum, are, odpierać, odwracać.

prōra, ae, f. przednia część okrętu.

prorumpo, rūpi, ruptum, ĕre, wypadać, wytryskać, np. fons: przełamać się, przedrzeć się, udać się.

proruo, ui, ŭtum, ĕre, obalić, zniszczyć.

proscrībo, psi, ptum, ĕre, wywołać z kraju.

proscriptio, ōnis, f. wywołanie z kraju.

prosĕquor, cutus sum, qui, 1) towarzyszyć; aliquem liberaliter oratione, łaskawie z kim mówić. — 2) ścigać; pomykać się, posuwać się. — 3) diem, dzień uroczyście obchodzić.

Proserpina, ae, f. córka Jowisza i Cerery, porwana przez Plutona do królestwa podziemnego.

prospectus, us, m. 1) widok; prospectum impedire, widok zamknąć. — 2) spojrzenie, patrzenie; in prospectu esse, być widzianym; quum jam extremi essent in prospectu, gdy jeszcze ostatnich z daleka było widać; in conspectum proferre, pokazywać.

prosper, a, um, pomyślny, szczęśliwy.

prospere, szczęśliwie, według życzenia; minus pr., nie najszczęśliwiej.

prosperĭtas, atis, f. pomyślność; prosperitas valetudinis, pomyślne zdrowie.

prospicio, pexi, pectum, ĕre, 1) patrzyć; a ianua, ze drzwi na drogę, wyjrzeć drzwiami; aliquem, ciekawie się komu przypatrywać. — 2) alicui rei, starać się o co, zaradzić czemu.

prosterno, strāvi, stratum, ĕre, obalić, powalić, porazić, pobić, pokonać.

prosum, [illegible]esse, być pożytecznym, pomagać.

protĕgo, xi, ctum, ĕre, zasłaniać, zakrywać, bronić.

protĕro, trīvi, trītum, ĕre, porazić, rozproszyć.

proterreo, ui, itum, ĕre, odstraszyć, odpędzić.

protĭnus i **protĕnus,** 1) przed sobą, prostą drogą, VIII, 2, 5, II, 4, 1; dalej. — 2) zaraz, natychmiast, zaraz potem.

proturbo, avi, atum, are spędzić, odpędzić.

prout, tak jak.

proveho, xi, ctum, ĕre, wynosić, wywozić. Pass. provehi, wyje-

chać, wypłynąć, odpłynąć; provecta aetate sum, jestem w wieku podeszłym.

provenio, vēni, ventum, īre, wychodzić, rodzić się.

proventus, ūs, m. wypadek, skutek.

provideo, vīdi, vīsum, ēre, 1) przewidywać. — 2) być ostrożnym, unikać, mieć baczenie. — 3) starać się o co, wystarać się, zaradzać, obmyślić; rem frumentariam, rei fr., de re fr., starać się o żywność.

provignus, i, m. pasierb.

provincia, ae, f. 1) prowincja, t. j. kraj poza granicami Italji zdobyty i przez konsulów, pretorów rządzony; provinciam dare, nadać; dicere, wyznaczyć; in provinciam redigere, zamienić w prowincją; osobl. prowincja Galja, zob. Gallia. — 2) każdy urząd, polecenie, rozkaz; provinciam bene administrare, dobrze wypełnić polecenie, wywiązać się z polecenia.

provincialis, e, należący do prowincji, mieszkający w niej, Cs. VII, 7.

provŏlo, āvi, ātum, āre, wylatywać, wypadać.

provolvo, olvi, olūtum, ĕre, taczać, zwalać.

proximus, a, um, Superl. do propior, 1) najbliższy, sąsiedni, sąsiad. — 2) o czasie; poprzedni, Cs. II, 12, 1. 44; następny; aetate, ten, który zaraz po kim żył, II, 9, 1. — 3) o pokrewieństwie; propinquitate, najbliższy powinowaty. — 4) stósowny, odpowiedni, Cs. VIII, 24

prudens, ntis, (zam. providens), przezorny, roztropny, doświadczony, biegły; alicuius rei, w czem, znający co.

prudentia, ae, f. przezorność, roztropność, bi[illegible], znajomość.

Prusias, ae, m. król Bytynji koło r. 180 przed Chr.

Ptiānii, ōrum, m. naród w Akwitanji.

Ptolemaeus, i, m. 1) Lagi (filius) wódz Aleksandra W. i po śmierci jego pierwszy król egipski z familji Ptolemeuszów. — 2) Ceraunus, syn poprzedzającego, przez czas niejaki król Macedonji.

pubes, ĕris, dorosły.

publice, na rozkaz, w imieniu państwa; kosztem kraju; urzędownie, do rządu, XXV, 2, 4; dla państwa, Cs. IV, 3; uchwałą senatu, XXIII, 3, 1.

publico, āvi, ātum, āre, do wiadomości podawać; zrobić publicznem, t. j. zabrać na własność kraju, skonfiskować.

publicus, a, um, (zam. populicus), 1) publiczny, tyczący się państwa, kraju (przeciw. privatus); imienia, obraza kraju; res publica, państwo, rzecz pospolita; pecunia p., dochody państwa; publico consilio, z polecenia rządu; res publicae, sprawy krajowe; impensa p., wydatek, nakład kraju. — Subst. a) publicus, urzędnik; b) publicum, i, n. (scil. aerarium), skarb publiczny; in publicum deferre, do skarbu wnosić. — 2) publiczne miejsce, publiczność; in publicum prodire, wyjść między ludzi, pokazać się publicznie; in publicum referre, in publico assistere, okazać publicznie; in publico ponere, na publicznem miejscu wystawić.

Publius, i, m. imie rzymskie.

pudet, uit, ēre, wstydzić się.

pudor, ōris, m. wstyd.

puer, ĕri, m. 1) chłopiec, dziecię; a pueris, od dzieciństwa. — 2) niewolnik, służący.

puerilis, e, dziecinny.

puerītia, ae, f. wiek dziecinny, młodość.

puerŭlus, i, m. chłopczyk; puerulo me, gdym był małym chłopcem.

pugna, ae, f. utarczka, potyczka, walka; pugnam facere, bitwę stoczyć.

pugno, āvi, ātum, āre, potykać się, walczyć, ucierać się.

pulcher, chra, chrum, piękny.

pulchre, pięknie.

Pulfio, ōnis, m. mężny centurjo.

pullŭlo, āvi, ātum, āre, wybijać się, szerzyć się, krzewić się.

pulsus, ūs, m. uderzenie, bicie; remorum, robienie wiosłami

pulvīnar, āris, n. 1) poduszka, względowie; deae pulvinar instituere, przygotować wysłane posiedzenie dla bogini, t. j. ustanowić uroczystość na cześć bogini, co się działo przez przygotowanie kosztownej uczty i przysposobienie siedzenia, na któremby spoczywać mogła. — 2) kaplica, w której ucztę wyprawiano.

pulvinus, i, m. poduszka, względowie wysłane siedzenie, sofa.

pulvis, ĕris, m. kurz, pył.

Punicus, a, um (Pœnicus), punicki, = Cathaginiensis, dla tego że Kartaginę założyli Fenicjanie.

puppis, is, m. tylna część, tył okrętu; puppes avertere, uciekać z flotą.

purgo, āvi, ātum, āre, czyścić; se, uniewinniać się, tłomaczyć się.

pus, puris, m. ropa.

puter, tris, tre, zgniły, spróchniały.

puto, avi, atum, are, 1) mniemać, myśleć. — 2) uważać, poczytywać za co.

Pydna, ae, f. miasto w Macedonji, nad morzem.

Pylaemēnes, is, m. król Paflagonji, sprzymierzeniec Trojan.

Pyraeneus, a, um, pyrenejski.

Pyrrhus, i, m. król Epiru, który Tarentynom pomagał przeciw Rzymianom r. 281 przed Chr.

Pythagorēus, i, m. Pytagorejczyk, t. j. filozof należący do szkoły Pytagorasa, który się urodził r. 550 przed Chr. na wyspie Samos.

Pythia, ae, f. kapłanka w Delfach, która na trojnogu siedząc z natchnienia i w imieniu Apolina przepowiednie ogłaszała i rady dawała.

Q.

Q. = Quintus.

qua, 1) scil. parte, gdzie. — 2) scil. via, którędy; qua = per quos, Cs. V, 46.

quacunque (scil. parte), gdziekolwiek, gdzie bądź.

quadragēni, ae, a, po czterdziestu, po czterdzieści.

quadragesimus, a, um, czterdziesty.

quadraginta, czterdzieści.

quadratus, a, um, czworoboczny.

quadringenti, ae, a, czterysta.

quaero, sīvi, sītum, ĕre, 1) szukać, śledzić. — 2) ab, ex aliquo aliquid, pytać się kogo o co, wypytywać się, dowiadywać się; de aliqua re, Cs. II, 15. — 3) naradzać się.

quaestio, onis, f. 1) badanie, dochodzenie; pytanie; quaestionis est res, jest pytanie, chodzi o co. — 2) śledztwo sądowe; habere de aliquo, wytoczyć śledztwo przeciw komu, badać kogo; servilem in modum, za pomocą tortur.

quaestor, oris, m. podskarbi w Rzymie, który po roku swego urzędowania wyjeżdżał do jakiej prowincji z konsulem lub pretorem jako proquæstor.

quaestus, us, m. zysk, zarobek.

qualis, e, jaki.

quam, 1) jak; quam primum, jak najprędzej. — 2) po Compar. aniżeli, od; — często przed takiem quam opuszcza się magis lub potius, XIV, 8, 1. — 3) = postquam.

quamdiu, jak długo, dopóki, póki.

quamobrem = quam ob rem, dla czego, czemu.

quamquam, 1) choć, chociaż, lubo, acz, aczkolwiek. — 2) lecz, jednak, wszelako, XXV, 16, 2.

quamvis, 1) chociaż. — 2) bez słowa: choćby; quamvis pauci, choćby mało, bardzo mało.

quando, kiedy.

quantopere (quanto opere), jak bardzo.

quantus, a, um, 1) jak wielki; tantus...quantus, tak wielki...jak; quantum z Gen. np. boni, ile dobrego. — 2) ile, jak wiele, quanti (scil. pretii), jak drogo; quantum, o ile; tanto...quanto, tem...im.

quantusvis, tăvis, tumvis, ile, choćby największy; quantasvis magnas copias, choćby największej wojska, Cs. V, 28.

quare, 1) dla czego, przez co, czemu. — 2) aby przez to. — 3) stąd, przeto.

quartus, a, um, czwarty.

quasi, jako, jakby, jak gdyby; quasi vero consilii sit res, jak gdyby się naradzać należało.

quaterni, ae, a, po czterech; quaternis versibus, każdego w czterech wierszach.

quatuor, cztery.

quatuordecim, czternaście.

quĕ, czepi się wyrazów, które łączy i znaczy; 1) i. — 2) i to, np. multis gravibusque vulneribus confecto. — 3) po przeczących wyrazach: lecz; np. supplicem non prodidit monuitque, ut consuleret sibi.

quemadmŏdum, jak, jakim sposobem.

queo, quivi, quitum, quire, mogę.

querimonia, ae, f. skarga, uraza, XXV, 17, 2.

queror, questus sum, ri, uskarżać się, żalić się, narzekać, ubolewać; de aliqua re, uskarżać się na co; fatum suum, ubolewać nad swym losem, opłakiwać los.

qui, quae, quod, który, a, e; na początku zdania = et is, is igitur, np. Cs. I, 11, 12, 14, 15, 19. II, 17 i t. d.; często = qualis, np. Cs. II, 5. VII, 54; zam. is qui, Cs. VI, 11. — Qui dawny Abl. zam. quo, III, 3, 2.

quia, bo, ponieważ.

quicumque, quaecumque,

quodcunque, którykolwiek, każdy, wszelki.

quidam, quaedam, quoddam i **quiddam**, pewien, ktoś; w Plur. niektórzy. Czasem oznacza pogardę, XX, 5, 2. XV, 5. W połączeniu z imionami własnemi oznacza, że takowe z resztą nie są znane.

quidem, 1) wprawdzie, z następ. sed, tamen. 2) to właśnie, przynajmniej, zaiste. — 3) ne...quidem, ani...nawet (bierze w pośrodek wyobrażenie przez quidem wskazane).

quies, ētis, f. spokojność, pokój, spoczynek; quietem capere, spoczywać; quieti se dare, zasnąć.

quiesco, ēvi, ētum, ĕre, 1) spoczywać, spać. — 2) spokojnie się przypatrywać, XVII, 5, 4. — 3) dać pokój skardze, zaniechać skargi, VII, 4, 2.

quiētus, a, um, spokojny; domi quietus sum, zostaję, siedzę w domu spokojnie.

quilibet, quaelibet quodlibet i **quidlibet**, którykolwiek.

quin, 1) w zdaniach przeczących; że, żeby nie, któryby nie. — 3) czemu nie, przecież, XVIII, 11, 3. — 3) quin etiam, co więcej, nawet.

quincunx, cis, (quinque uncia), pięć dwunastych, $\frac{5}{12}$; Subst. piątka na kostce, rzecz na kształt szachownicy zrobiona; in quincuncem dispositi scrobes, w szachownicę kopane doły.

quindecim, piętnaście.

quingenti, ae, a, pięćset.

quini, ae, a, po pięć.

quinquageni, ae, a, po pięćdziesiąt.

quinquaginta, pięćdziesiąt.

quinque, pięć.

quinquies, pięć razy; quinquies consul, po piąty raz konsul, XXIII, 4, 3.

quintus, a, um, piąty; quintus castris, po pięciu dniach pochodu, marszu.

quippe, zapewne, bowiem; quippe quum, ponieważ.

Quirinalis, e, kwirynalny, romulusowy (Quirinus-Romulus); jeden z 7 pagórków, na których był Rzym zbudowany.

quis, quae, quid, 1) pyt. kto, który, jaki? — 2) nieokreśl. zam. quis, qua, quid zam. aliquis, aliqua, aliquid, po ne, si, nisi. — quid = cur, czemu, dla czego? Cs. I, 47.

quisnam i **quinam, quaenam, quiddam** i **quoddam**, któż, któryż, jakiż.

quispiam, quaepiam, quidpiam, i **quodpiam**, ktoś, ktokolwiek, któryś.

quisquam, quaequam, quidquam i **quodquam**, kto; nec quisquam, i nikt.

quisque, quaeque, quidque i **quodque**, każdy; primo quoque tempore, w pierwszym lepszym czasie, jak najprędzej; quemque locum (za co ma podobno być quemquem), jaką bądź sposobność, XVI, 2, 1. — Z liczbami; zawsze, Cs. VII, 35.

quisquis, quaequae, quidquid i **quodquod**, ktokolwiek, którykolwiek; quidquid, cobądź, wszystko; quidquid navium habebat; ile tylko miał okrętów.

quivis, quaevis, quidvis i **quodvis**, każdy, ktokolwiek, wszelaki.

quo, 1) gdzie, w czem. — 2) dokąd, po si zam. aliquo. Często = in quem, quam, quod, quos, quas, quae, np. in eam partem, quo, w tę stronę, w którą. — 3) = quo consilio, poco. w jakim zamiarze, Cs. II, 30. — 4) quo...eo, im...tem. — 5) = ut eo, aby przez to, aby tem.

quoad, 1) dopóki, póki. — 2) aż, ażby, dopókiby.

quod, 1) że. — ponieważ, dla tego że. — 3) co się tego dotyczy, co do tego, że. — 4) ile, o ile; quod quidem nos audiererimus, o ileśmy słyszeli.

quodammŏdo, poniekąd, niejako.

quodsi, jeźli tedy, jeźli więc; quod nisi, jeżeli więc nie, XXIII, 12.

quominus, (ut eo minus), aby tem mniej; po słowach wyrażających przeszkodę; aby, ażeby, także sam Inf.

quondam, niegdyś, kiedyś.

quoniam (quum iam), przytacza z okoliczności, z czasu obecnego jako przyczynę): ponieważ tedy (teraz).

quoque, i też również, także; stawa zawsze po wyrazie dołączonym.

quoquo, dokądkolwiek.

quoquoversus, na wszystkie strony.

quorsum (quo versus), dokąd, w jaką stronę.

quot, jak wiele, ile.

quotannis, co rok, corocznie.

quotidianus, a, um, codzienny; pospolity, zwyczajny, np. cibus.

quotidie (quot dies), codziennie, co dzień.

quoties, jak często, ile razy.

quotiescumque, ile tylko razy, ilekroć; za każdą razą kiedy.

quum, 1) czasowe: gdy, kiedy; quum primum, skoro. — 2) przyczynowe: a) ponieważ, gdyż; b) chociaż, lubo. — 3) quum...tum, jak...tak, jeżeli...to, nie tylko...lecz także.

R.

radix, icis, f. korzeń; radices montis, podgórze, stopy, podnoże góry.

rado, si, sum, ĕre, skrobać, golić.

ramus, i, m. gałąź; rosocha u rogów.

rapiditas, atis, f. prędkość, szybkość, bystrość.

rapina, ae, f. łup, łupież, grabież.

rapio, pui, ptum, ĕre, wydzierać, łupić, zrabować; cupiditate rapi in Macedoniam, koniecznie chcieć się udać do M.

rarus, a, um, rzadki, nie gęsty, nie liczny, pojedyńczy; rari, proeliantur, w małych oddziałach.

ratio, onis, f. 1) rachunek; rationem conficere, rachunki sprawdzać; reposcere, rachunku się domagać; inire, obliczać. — 2) publicae rationes, sprawy publiczne, Cs. VI, 14, — 3) wzgląd; rationem habere alicuius rei, mieć wzgląd na co; rozważać co, zastanawiać się nad czem. — 4) rozum, rozsądek; in ratione esse, zgadzać się z rozsądkiem, być rozsądnym — 5) urządzenie, plan. — 6) droga, sposób. — 7) środek; omnibus rationibus satisfacere, Cs. V, 1. rationem inire, wynaleść środki, Cs. VII, 24. — 8) nauka, umiejętność, znajomość, belli, Cs. IV, 1. — 9) przyczyna, powód, Cs. II, 10. VII, 6; tryb, tok, kolej, XIV, 1, 2.

ratis, is, f. tratwa, czołno, statek, okręt; połączone belki, Cs. I, 8. VI, 35.

ratus, a, um, obrachowany, pewny, stały, trwały, VII, 10, 1,

Raurāci, orum, m. naród galski nad Renem w okolicy Bazyleji.

rebellio, onis, f. ponowienie wojny; rebellionem facere, zrobić powstanie, bunt podnieść, zbuntować się.

rebello, avi, atum, are, buntować się.

recēdo, cessi, cessum, ĕre, ustępować, cofać się, wrócić się; ex acie, ustąpić z placu bitwy; e conspectu alicuius, ustąpić komu z oczu. — 2) odejść, oddalić się, odstąpić; ab oppugnatione, odstąpić od oblężenia, zaniechać obl.; a caritate patriae, gasić w sobie miłość ojczyzny.

recens, ntis, 1) świeży, nowy, z ostatniego czasu. — 2) niespracowany, niestrudzony, silny, np. miles.

recensĕo, ui, ĭtum i **sum, ēre**, liczyć, przeglądać; exercitum, czynić popis wojska.

receptāculum, i, n. schowanie, kryjówka.

receptus, us, m. 1) ustęp, odwrót; receptui canere, trąbić na odwrót. — 2) schronienie; r. habere ad aliquem, znaleść u kogo schronienie.

recessus, us, m. odejście, ustąpienie; recessum alicui do, pozwalam komu odejść.

recīdo, cīdi, cīsum, ĕre, odpadać w co, popaść znowu, np. in invidiam; casus ad eum recidit, los spotyka także jego.

recīdo, cīdi, cīsum, ĕre (caedo), obcinać, obrzynać, nałamać.

recipio, cepi, ceptum, ĕre (capio), 1) odebrać, odzyskać, serce, a) wracać się, cofać się, ustępować; ad aliquem, uciec do kogo; b) przyjść do siebie, Cs. III, 4; znowu nabrać serca, odwagi, ex pavore, ex timore, ochłonąć z przestrachu, opłonąć z popłochu. — 2) znowu dostać, opanować, odzyskać, np. civitatem, oppidum. — 3) przyjąć, wpuścić; tecto, w dom swój przyjąć; aliquem in opem, przyjąć w opiekę; aliquem in deditionem, przyjąć poddanie się; in parem conditionem iuris libertatisque, przyznać komu te same prawa i wolności; timor misericordiam non recipit, strach nie zna litości

recito, avi, atum, are, głośno czytać.

reclino, avi, atum, are, nachylać; se, opierać się.

reconcilio, avi, atum, are, posilić, wyleczyć, przyprowadzić do sił, podźwignąć.

recte, prosto, dobrze, bezpiecznie; recte factum, dobry czyn.

rectus, a, um (rego), 1) prosty; recta regione, w prostym kierunku. — 2) dobry, przyzwojity. Prf. 2.

recumbo, cubui, cubĭtum, ĕre, położyć się na spoczynek.

recupĕro, avi, atum, are, 1) odzyskać, odebrać, napowrót dostać; patriam, powrócić do ojczyzny. — 2) uwolnić, XVI, 5, 2. — 3) pozyskać, zjednać sobie znowu.

recūsatio, ōnis, f. wzbranianie się; zarzut, Cs. VII, prooem.

recūso, āvi, ātum, āre (causa), wzbraniać się, odmówić, nie chcieć przyjąć; nullum periculum, żadnego niebezpieczeństwa się nie lękać; nullo recusante, bez wszelkiego oporu, za zezwoleniem wszystkich.

reddo, dĭdi, dĭtum, ĕre (do), 1) oddać, wrócić; capto salutem, jeńcowi darować życie, ocalić go; otium, przywrócić spokojność. — 2) oddać, doręczyć, np. litteras. — 3) dać, co kto komu winin; vitam hominis pro vita, położyć życie za życie; naturae debitum, wypłacić się naturze z długu, t. j. umrzeć; alicui ius, rozsądzić sprawę, wymierzać sprawiedliwość. — 4) z przym. = facere, zrobić; aliquem ferocem, zrobić kogo odważnym; tutum ab aliquo, zabezpieczyć od kogo; mare tutum, żeglugę na morzu zabezpieczyć, II, 2, 3; hostem, zrobić sobie kogo nieprzyjacielem; sibi iratum, ściągnąć na się czyjś gniew, rozgniewać kogo na siebie; suum, zrobić sobie przyjacielem, zyskać czyją przychylność; ignes perexiguos, prawie, zupełnie ugasić.

redeo, ĭi, ĭtum, īre (re eo), 1) wracać się, wrócić; ad officium, wrócić do posłuszeństwa, znowu się poddać; ad gratiam cum aliquo, pojednać się z kim. — 2) wpływać (jako dochód), mieć z czego dochód, II, 2. 2. II, 10, 3. — 3) w ogóle przyjść w jakie położenie; ad duas legiones, ograniczonym być na dwa legjony, Cs. V, 48; ad arbitrium et iudicium alicuius summa omnium rerum redit, w najważniejszych sprawach ktoś stanowi i wyrokuje; collis ad planitiem redit, pagórek ginie w równinie.

redigo, ēgi, actum, ĕre (re ago), 1) przywieść do czego; aliquem in servitutem, podbić w niewolą; sub potestatem, imperium, podbić pod panowanie; hostem ad internecionem, do szczętu zniszczyć, na głowę porazić; ad D redacti sumus, pozostało nas 500. — 2) = facere, uczynić; infirmiorem, osłabić; in formam provinciae, in provinciam, zamienić w prowincją.

redimo, ēmi, emptum, ĕre (re emo), 1) wykupić, okupić; ab Acheronte, z królestwa podziemnego wykupić, t. j. do życia przywrócić; pacem obsidibus, dostać pokój przez dostawienie zakładników. — 2) dzierżawić.

redintĕgro, āvi, ātum, āre (re integro), 1) uzupełnić, dopełnić. — 2) odnowić, odświeżyć. — 3) ożywić, pokrzepić, np. animum, spem.

reditio, ōnis, f. powrót: domum reditio (= in patriam), powrót do ojczyzny.

reditus, ūs, m. 1) powrót, odwrót; reditum habere, módz wrócić. — 2) przychód, dochód.

redūco, xi, ctum, ĕre, odprowadzić, cofnąć, poprowadzić; uxorem, znowu wziąć za żonę, (która była przestała być żoną), t. j. pojednać się z żoną.

refĕro, tŭli, lātum, ferre, 1) odnieść, przynieść; in publicum, publicznie pokazać. Referri (o okrętach), być uniesionym, zapędzonym. Se referre, pedem referre, cofać się. — 2) donosić komu, uwiadomić, opowiedzieć, wspomnieć, pisać; numerum, liczbę podać; ad senatum de aliqua re, wnosić w senacie o co; ad consilium, przedłożyć radzie wojennej, odesłać do r. w., XVIII, 12, 1; omnia ad oraculum, w wszystkiem wyroczni się radzić; res refertur ad aliquem, rzecz dochodzi kogoś; relatum legere, w historji czytać, z historji się dowiedzieć. — 3) znowu wnieść, wrócić, oddać, np. in publicum, do skarbu; gratiam alicui, wywdzięczyć się, odpłacić się. — 4) zapisać, umieścić; in proscriptionum numerum, pomiędzy skazanymi na śmierć. — 5) porównywać; alienos mores ad suos, obce zwyczaje podług swojich sądzić.

reficio, fēci, fectum, ĕre, 1) odbudować, naprawić, np. moenia diruta, zrujnowane mury. — 2) pokrzepić, zasilić; iumenta, bydłu dać wypocząć; exercitum ex labore atque inopia, wytchnąć wojsku po trudach i niedostatku; milites quiete, kazać żołnierzom wypocząć; -se reficere, refici, wytchnąć, wzmocnić się, dawną odzyskać świetność lub potęgę, XVII, 7, 1.

refrēno, āvi, ātum, āre, powstrzymać.

refringo, frēgi, fractum, ĕre (frango), wyłamać, przełamać, poskromić; vim fluminis, zwyciężyć impet rzeki; dominationem, położyć koniec panowaniu.

refugio, fūgi, fugĭtum, ĕre, uciekać.

regia, ae, f. (domus), pałac królewski.

regio, ōnis, f 1) rząd, kierunek, linja; e regione, naprzeciwko, według położenia, I, 5, 3; e regione castris

(z Dat.), naprzeciw obozowi. — 2) okolica, krajina; regio agri, przeciąg ziemi.

regius, a, um, królewski; regii, orum, słudzy królewscy, dwór, wojsko królewskie. Np.

regno, avi, atum, are, być królem, królować, panować.

regnum, i, n. 1) władza królewska, rządy, panowanie; Darii regno, na tem, jeżeli Darjusz królem pozostanie. — 2) królestwo, państwo.

rego, xi, ctum, ĕre, 1) prostować. — 2) rządzić, kierować; naves velis, okrętem sterować.

regredior gressus sum, di (gradior), ustępować, cofać się, wracać się.

relicio, ieci, iectum, ĕre (iacio), 1) odrzucać, znowu rzucać, ciskać, np. tela; odrzucić, rzucić, np. pila. — 2) odpędzić, odganiać, odeprzeć; reiici tempestate od burzy być pędzonym. — 3) oddalić, Cs. V, 30.

relanguesco, gui, ĕre, słabieć, wątleć.

relĕgo, avi, atum, are, odsyłać.

religio, onis, f. 1) bojaźń boża, służba boża, religja; cześć, uszanowanie, XVII, 4, 7; religionem minuere, religji uwłaczać; Plur. religiones, zwyczaje, obrządki religijne; religionibus impedior, ślub mi nie pozwala; sibi ex loco religiones fingere, miejsce wznieca w kim obawę, nowego nabawia strachu; religionibus deditus, zabobonom oddany. — 2) sumienność, II, 8, 4, X, 8, 2. — 3) zobowiązanie, przysięga; religionem servare, przysięgi dotrzymać.

religiose, sumiennie.

relinquo, liqui, lictum, ĕre, 1) zostawić, pozostawić; facultatem sui colligendi, dać czas do wytchnięcia; locum casui, dawać powód do nieszczęścia. — 2) opuścić kogo, XIV, 6, 3, 4, 6; oppugnationem inceptam, odstąpić od zaczętego oblężenia; anima me relinquit, oddaję ducha; pauper a maioribus relictus, mający ubogich przodków. — 3) zaniechać, pominąć. — 4) przekazać komu co w dziedzictwie, np. odium. — 5) pozostawać, resztować; nulla spes relinquitur, nie ma żadnej nadziei; nullus tempus sobrio relinquebatur, nigdy nie dano mu czasu być trzeźwym, nigdy nie był trzeźwym.

reliquiae, arum, f. szczątki, reszta.

reliquus, a, um, 1) pozostały; aliquem reliquum facere, pozostawić kogo przy życiu; nihil sibi reliqui facere, nic nie zaniedbać, nie pominąć, wszystkich sił dołożyć; reliquum est, pozostaje. — 2) późniejszy, przyszły (o czasie); in reliquum tempus, na przyszłość, reliquo tempore, w przyszłości. — 3) inny; reliqui, inni, reszta.

remaneo, nsi, nsum, ēre, pozostać na miejscu, ferrum remansit, żelazo utkwiło.

remedium, i, n. lekarstwo, środek, sposób.

remex, migis, m. rudelnik, wiosłowy, majtek.

Remi, orum, m. naród w Galji Belgickiej w okolicy dzisiejszego miasta Rheims.

remigo, avi, atum, are, wiosłami robić, wiosłować.

remigro, avi, atum, are, powrócić nazad.

reminiscor, iscī, przypominać sobie co; rozważać co; wymyślić, zmyślić.

remissus, a, um, 1) gnuśny, niedbały, nie wytrwały; remisso animo esse, być opieszałym; in labore, niedbały w pracy. — 2) łagodny; remissiora frigora, nie tak ostre zimna.

remitto, misi, missum, ĕre, 1) odsyłać, puścić; pila, pociski znowu rzucać. — 2) popuścić, puścić, np. arcum; diligentiam, mniej pilnym być; memoriam, pamięć mniej ćwiczyć; de celeritate, zwolnić pospiech; se animum, odpocząć; remitti, osłabiać się, nadwerężać się, Cs. II, 8. — 3) ustąpić, darować, np. stipendium. — 4) pozwolić, Cs. VII, 20

remollesco, ĕre, zniewieścieć.

remotus, a, um, daleki, oddalony; ab honestate, nieprzystojny.

removeo, ōvi, ōtum, ēre, 1) oddalić, odesłać, odepchnąć, usunąć; aliquem ab exercitu, odwołać; hostes a muris, odeprzeć od murów; interpretes, kazać ustąpić tłomaczom; naves, okrętom kazać odpłynąć; pozbyć się, zabić kogo, X, 7, 1, XXII, 10, 3. — 2) se a consiliis, nie brać udziału w przedsięwzięciach; removeri a motu corporis, być pozbawionym ruchu ciała, nie módz przechadzać się; se remotum tenere a conventu, zostawać w domu, nie wychodzić na uroczystości publiczne.

remuneror, atus sum, ari, znowu obdarzyć; aliquem praemio, wynagrodzić kogo.

remus, i, m. wiosło, rudel.

renŏvo, avi, atum, are, odnowić, odświeżyć.

renuntio, avi, atum, are, 1) donieść, przynieść wiadomość, uwiadomić; aliquid pro viso, donieść co za pewne, donieść jakoby się coś na własne oczy widziało, Cs. I, 22; kazać powiedzieć, VII, 10, 2. — 2) obwieścić, ogłosić.

reor, ratus sum, reri, mniemać.

repello, pŭli, pulsum, ĕre, 1) odpędzić, odeprzeć. — 2) odprawić z niczem; repelli, odmowną odebrać odpowiedź, VI, 3, 2; repelli a spe, stracić nadzieję.

repente, nagle, niespodzianie, prędko.

repentinus, a, um, nagły, niespodziewany.

reperio, pĕri, pertum, īre, 1) znaleść; causas, wynaleść przyczyny, wymówki. — 2) dostrzegać, dowiedzieć się; Pass. zdawać się, XIV, 1, 3. VII, 1, 4. — 3) znaleść, wymyślić, odkryć; sibi salutem, zdołać ocalić się.

repĕto, īvi, ītĭi, ītum, ĕre, dochodzić, upominać się, domagać się, żądać wydania; poenas ab aliquo, domagać się czyjej kary, ukarać kogo.

repleo, plēvi, plētum, ēre, znowu napełnić, zaopatrzyć w co.

repo, psi, ptum, ĕre, pełzać, czołgać się, wolno postępować, posuwać się.

repōno, pŏsui, pŏsĭtum, ĕre, odkładać.

reporto, avi, atum, are, nazad odnieść, odwieść, odesłać.

reposco, pōposci, ĕre, domagać się, żądać; rationem ab aliquo, wezwać kogo do tłomaczenia się.

repræsento, avi, atum, are, uobecniać; bez zwłoki wykonać, Cs. I, 40.

reprehendo, di, sum, ĕre, ganić; in eo, dla tego, IV, 1, 3; nie chwalić, np. consilium.

reprĭmo, ressi, ressum, ĕre, 1) wstrzymać, powściągnąć, cursum, opóźnić drogę. — 2) poskromić, uspokoić, np. multitudinem; upokorzyć, np. regios spiritus. — 3) odpędzić, odeprzeć.

repudio, avi, atum, are, wzgardzić, odrzucić, nie przyjąć.

repugno, avi, atum, are, 1) opierać się, bronić się. — 2) sprzeciwiać się, być przeciwnym czemu, powstawać, występować przeciw czemu; victoriae patriae, przeszkodzić zwycięstwu, udaremnić je.

repulsa, ae, f. odmowna odpowiedź.

reputo, avi, atum, are, rozważać co, zastanawiać się nad czem.

requīro, isīvi, isītum, ĕre (quaero), 1) szukać, dowiadywać się, wypytywać się. — 2) żądać, wymagać.

res, rei, f. 1) rzecz; his rebus, przez to; re ipsa, re vera, w rzeczy samej, rzeczywiście; res militaris, sztuka wojenna; frumentaria, żywność; publica, państwo; res divinae, ofiary; bonae, wyszukane potrawy, łakocie, XVII, 8, 5; res Venereae, rozwiozłość; res nova, rzecz niespodziana, XIV, 6, 6; res novae, niespokojności, bunt; res, quæ moveri possunt, rzeczy ruchome, ruchomości; optimae res, wygody, XXV, 13, 1. — 2) majętność; res familiaris, majątek, gospodarstwo; res exiles, szczupła majętność; tantis rebus praeesse, tak wielkim zarządzać skarbem, III, 3, 2. — 3) korzyść, dobro; publica, dobro ogółu. — 4) stan, położenie, stósunki, okoliczności; res florentissimae, kwitnący stan; res secundae, szczęście; adversae, nieszczęście; extremae, największa potrzeba; desperatae, rozpaczliwe położenie, rozpacz; afflictae, smutne położenie. — 5) czynność, sprawa, spór; cum eo mihi res est, mam z nim do czynienia, muszę z nim się rozprawić, walczyć. — 6) przyczyna, powód; hanc ob rem, z tej przyczyny. — 7) czyn, dzieło, przedsięwzięcie, VII, 10, 2; res ante actae, czyny, rzeczy przeszłe; res gestae, dzieła, czyny wojenne, prowadzenie wojny, IX, 2, 1; res Graecae, dzieje greckie, IX, 6, 4. XII, 1, 1. XXIV, 3, 2; rem gerere, walczyć; bene rem gerere, szczęśliwie wojnę prowadzić; male rem gerere, nieszczęśliwie wojnę prowadzić, zostać pobitym, XIII, 3, 4. — 8) ustawa, XXIV, 2, 3.

resăcro, avi, atum, are, uwolnić od przekleństwa, zdjąć klątwę.

resartio, (bez Prf.) **sartum, īre,** naprawić, powetować, nagrodzić.

rescindo, īdi, issum, ĕre, rozedrzeć, przeciąć, zburzyć, zniszczyć; pontem, most znieść.

resciscо, īvi, ĭi, ītum, ĕre, dowiedzieć się, otrzymać wiadomość.

rescribo, psi, ptum, ĕre, z jednej książki przepisać w drugą; ad equum, przekazać do jazdy, na jazdę przerobić.

reservo, avi, atum, are, 1)

zachować na przyszłość, odłożyć; consilium ad extremum, odłożyć zamiar na później, na najgorszy przypadek. — 2) zachować przy życiu, darować życie, Cs. I, 53.

resĭdeo, sēdi, ēre, pozostać; in consilio pristinae residet virtutis memoria, wniosek świadczy o pamięci okazanego dawniej męstwa.

resīdo, sēdi, sessum, ĕre, usieść, uspokoić się, Cs. VII, 64.

resisto, stĭti, ĭtum, ĕre, 1) stanąć, zatrzymać się. — 2) opierać się, dawać opór, stawić czoło; restitit ei nemo in acie, nikt mu nie sprostał; dicendo, wystąpić przeciw komu z mową; nullo resistente, bez wszelkiego oporu.

respicio, pexi, pectum, ĕre, oglądać się, mieć wzgląd na co, zważać na co.

respondeo, di, sum, ēre, 1) odpowiedzieć, dać odpowiedź. — 2) bronić się, XV, 8, 1.

responsum, i, n. odpowiedź, wyrok: referre, ferre, odebrać odpowiedź.

respublica, æ, f. rzeczpospolita; ad remp. accedere, zaczynam sprawować urzędy; remp. tradere alicui, powierzyć, poruczyć rządy państwa; reip. peritus, polityk, republikanin.

respuo, ui, ūtum, ĕre, odrzucić, nie przyjąć.

restinguo, nxi, nctum, ĕre, gasić.

restituo, ui, ūtum, ĕre, 1) przywrócić co do pierwotnego stanu, odbudować, naprawić; proelium, bitwę odnowić; aliquem in regnum, przywrócić kogo na tron; in antiquum locum gratiae, przywrócić do dawnej łaski; in patriam, przywołać nazad z wygnania do ojczyzny; spes restituendi, nadzieja powrotu. — 2) przywrócić, oddać; libertatem, przywrócić rządy republikańskie; XX, 5, 3.

resto, stĭti, are, zbywać, zostawać.

restruo, uxi, uctum, ĕre, znowu budować, stawiać.

retardo, avi, atum, are, wstrzymać, opóźniać, stawiać zawady, przeszkody.

rete, is, n. sieć.

retineo, inui, entum, ēre, (teneo), 1) zatrzymywać; aliquid immortali memoria, zawsze zachować w pamięci. — 2) utrzymywać, zachować; vitam non retinere, rozstać się z życiem.

retrăho, xi, ctum, ĕre, odciągać, odprowadzić; uwolnić, ocalić.

reus, a, um, obwiniony, winowajca; delecti, obwiniony o zbrodnią; reum facere, obwiniać, oskarżać.

revello, velli, vulsum, ĕre, wydzierać, wyrywać.

revēra (re vera) w rzeczy samej, rzeczywiście, zaiste.

revertor, ti, sum, wracać; ad sanitatem, przyjść do rozumu.

revincio, nxi, nctum, ire, przywiązać, przymocować, przybić.

revŏco, avi, atum, are, przywołać, odwołać; ad virtutem, do cnoty nawrócić.

rex, rēgis, m. 1) król, osobl. perski. — 2) = dynastes, XIV, 3, 4.

rhapsodia, ae, f. pieśń, książka (Iljady lub Odyseji Homera).

rheda, ae, f. wóz o czterech kołach u Gallów.

rheno, ōnis, m. ren; rhenonum tegumenta, kożuch, szuba renowa.

Rhenus, i, m. rzeka Ren.

rhētor, ŏris, m. mówca; nauczyciel wymowy.

Rhodănus, i, m. rzeka Rodan.

Rhodius, a, um, rodyjski; Subst. Rodyjczyk.

ripa, ae, f. brzeg rzeki.

risus, us, m. śmiech; risum alicui excitare, rozśmieszyć kogo.

rivus, i, m. strumień, rzeczka, źródło.

robur, ŏris, n. 1) dąb, twarde drzewo. — 2) siła, wybór; podpora, główny obrońca, bohatyr, VIII, 2, 1.

robustus, a, um, 1) mocny, silny; robustior factus, przyszedłszy do wieku silniejszego. — 2) odważny; zamożny w co, XXIII, 10, 2.

rŏgo, avi, atum, are, 1) prosić, aliquem aliquid, kogo o co. — 2) pytać; milites sacramento, od żołnierzy odbierać przysięgę; żołnierzy zobowiązać przysięgą.

rogatus, us, m. prośba; rogatu na prośby, naleganie.

Roma, ae, f. miasto Rzym.

Romānus, a, um, rzymski; Subst. Rzymianin.

Romŭlus, i, m. założyciel i pierwszy król Rzymu.

Roscius, i, m. L. legat Cezara.

rostrum, i, n. 1) dziob. — 2) przodek okrętu.

rŏta, ae, f. koło.

rŭber, bra, brum, czerwony.

rŭbus, i, m. krzak jeżynowy, ciernie.

rudis, e, surowy; nieznający, nie obeznany.

rumor, ōris, m. wieść, pogłoska; rumor ad me adfertur, dochodzi mnie wieść; rumori servire, wierzyć pogłosce.

rupes, is, f. skała.

rursus, znowu.

rus, rūris, n. wieś.

rūsticus, a, um, wiejski.

Rutēni, orum, m. naród w Galji Akwitańskiej.

S.

S. = Sextus.

Sabīni, orum, m. naród w środkowych Włoszech.

Sabis, is, rzeka w Galji Celtyckiej.

sacellum, i, n. kaplica, świątynia.

sacer, cra, crum, poświęcony, święty.

sacerdos, ōtis, c. kapłan, kapłanka.

sacerdotium, i, n. kapłaństwo, godność kapłańska = augur, Cs. VIII, 50.

sacramentum, i, n. przysięga, osobl. żołnierzy; milites sacramento rogare, zob. rogare.

sacrarium, i, n. kaplica.

sacrificium, i, n. ofiara.

sacrifico, avi, atum, are, ofiarować.

sacrilegium, i, n. świętokradztwo, bezbożność, zniewaga obrządków religijnych, zgwałcenie praw religijnych.

sacrilĕgus, a, um, świętokradzki, niezbożny.

sacrum, i, n. świętość; sacra, orum, ofiary, obrządki religijne.

saepe, często.

saepenumĕro, częstokroć.

sævio, ii, itum, ire, srożyć się.

saevitia, ae, f. srogość, okrucieństwo; sævitiam exercere in filio, obchodzić się srogo z synem.

sagacĭtas, atis, f. bystrość, przezorność.

sagitta, ae, f. strzała, bełt.

sagittarius, i, m. łucznik.

sagŭlum, i, n. wierzchnia suknia, sajan, płaszcz wojskowy, gunia.

Saguntus, i, f. i **Saguntum**, i, n. miasto w Hiszpanji nad Ebrem.

sal, lis, m. sól; dowcip, mądrość, gust, smak; plus salis quam sumptum habere, być więcej gustownym aniżeli kosztownym.

Salămis, ĭnis, f. Salamina wyspa w zatoce Sarońskiej naprzeciwko Aten.

salto, avi, atum, are, tańczyć.

saltuōsus, a, um, leśny, zarosły.

saltus, us, m. skok; góry porosłe, las nieprzystępny, gęstwa, dąbrowa.

salubrĭtas, atis, f. zdrowość.

salum, i, n. 1) wzniesione morze, morze w pewnej odległości od brzegu, głębia morska; in salo esse, in salo in ancoris esse, stać na kotwicy; in salo navem tenere in ancoris, na głębi morza trzymać okręt na kotwicach. — 2) przystań, II, 8, 7.

salus, ūtis, f. 1) zdrowie, pomyślność, życie; saluti esse, wyjść na dobre; salutem reddere, życie darować. — 2) bezpieczeństwo, ocalenie, zbawienie; fuga salutem petere, szukać ocalenia w ucieczce, ucieczką się ratować; ad salutem contendere, starać się ratować; salutis auxilium in re ponere, pokładać zbawienie w czem; desperare salutem, de salute, zwątpić o ratunku, stracić nadzieję ocalenia się.

salutāris, e, zbawienny, pożyteczny.

salvus, a, um, zdrowy nienaruszony, nieuszkodzony, zachowany przy życiu; salvus esse possum, mogę się ocalić; salvum eum (esse) studeo, staram go się ocalić, uratować.

Samarobrīva, ae, f. miasto Ambianów w Galji Belgickiej.

Samothracia, ae, i **Samothrăce**, f. wyspa na morzu Egiejskiem tuż przy Tracji.

Samus i **Samos**, i, f. wyspa Samos naprzeciw miasta Efezu.

sancio, sanxi, sanctum, ire, uświęcać, stanowić, potwierdzić, utwierdzić, necessitudinem, przyjaźń.

sancte, święcie, wiernie, sumiennie.

sanctĭtas, atis, f. sumienność, uczciwość.

sanctus, a, um, święty, nietykalny; sanctissimus locus, miejsce będące w wielkiem poszanowaniu.

sanguis, ĭnis, m. krew.

sanĭtas, atis, f. zdrowie; rozum, rozsądek.

sāno, avi, atum, are, leczyć, naprawić; animos consolatione, umysły pocieszać.

Santŏnes, um, i **Santŏni**, orum, naród w Akwitanji.

sanus, a, um, zdrowy, nieskażony, roztropny; pro sano facere, roztropnie sobie postąpić.

sapiens, ntis, mądry, rozsądny,

roztropny; mądrze wykonany, XIII, 4, 4; Subst. mędrzec.

sapienter, mądrze, roztropnie.

sapientia, ae, f. mądrość, roztropność.

sapio, ĕre, być mądrym, mieć rozum.

sarcina, ae, f. ciężary przez wojsko noszone, toboł, tłómok; sub sarcinis exercitum adoriri, napaść wojsko, które tabołów jeszcze nie złożyło, tobołami obarczone.

sarcio, sarsi, sartum, ire, naprawiać; nagrodzić; detrimentum acceptum.

Sardes, ium, f. stolica królestwa Lidyjskiego w Azji Mniejszej.

Sardinia, ae, f. wyspa Sardynja.

Sardiniensis, e, sardyński, w Sardynji nabyty.

sarmentum, i, n. chrost, gałęzie, łuczywo.

satelles, lĭtis, m. stróż przyboczny, pomocnik, halabartnik.

satiĕtas, atis, f. 1) nasycenie, sytość; uprzykrzenie, obrzydzenie, XVI, 1, 1. — 2) dostateczność, zadowolenie.

satis, dobrze, dostatecznie; satis habere, przestawać na czem, być zadowolonym; satis esse, wystarczać do czego; satis est causae, jest dostateczny powód. Satius lepiej, przyzwojiciej.

sstisfacio, fēci, factum, ĕre, 1) zadosyć uczynić, zaspokoić. — 2) zadosyć uczynić, przeprosić; de iniuriis, krzywdę, szkodę nagrodzić; uniewinniać się, usprawiedliwiać się.

satisfactio, onis, f. zadosyćuczynienie, uniewinienie się, usprawiedliwienie się.

satrăpes, is lub **ae**, rządzca prowincji, namiestnik, starosta, wojewoda.

saucius, a, um, raniony, ranny.

Saufeius, i, m. L. bogaty Rzymianin, przyjaciel Attyka.

saxum, i, n. 1) skała. — 2) kamień, osobl. wielki, łamany z skał.

scala, ae, f. drabina; scalis adscendere, po drabinach wnijść.

Scalis, is, m. Skałda, rzeka w Galji Belgickiej.

scandŭla, ae, f. gont, szkudła.

scapha, ae, f. bacik, łódź, czołno, statek, mały okręt.

scelerātus, a, um, występkami skażony, bezbożny, występny, niegodziwy; Subst. zbrodniarz.

scelus, ĕris, n. zbrodnia, występek, przestępstwo.

scēna, ae, f. widowisko, teatr, scena.

sceptrum, i, n. laska, włocznia, berło, królestwo.

scienter, umiejętnie, zręcznie.

scientia, ae, f. wiadomość, znajomość.

scilicet (scire licet), to jest, rozumie się, zajiste, bez wątpienia (po większej części ironicznie).

scindo, scĭdi, scissum, ĕre, łupać, rozdzierać, wyrywać.

scindŭla = scandula.

scio, scivi, scitum, ire, wiedzieć, umieć, znać; sciente Tribazo, z wiedzą Trybaza; haud scio mirandumne sit, nie wiem czy się dziwić trzeba, t. j. wedle mego zdania nie trzeba się dziwić.

Scipio, ōnis, m. 1) P. Cornelius Scipio, wódz rzymski, trzykrotnie od Hannibala pobity. — 2) P. Cornelius Scipio, syn poprzedniego, zwycięzca Hannibala pod Zamą. — 3) Cornelius Scipio, przyjaciel Attyka.

Scismas, ae, m. najstarszy syn Datamesa, który ojca zdradził.

scopulōsus, a, um, skalisty.

scopŭlus, i, m. stercząca skała.

scorpio, ōnis, m. 1) niedźwiadek. — 2) wojenna machina, z której kamienie i kończate pociski puszczano.

scortum, i, n. nierządnica

scriba, ae, m. pisarz, sekretarz.

scribo, psi, ptum, ĕre, rysować, pisać, napisać.

scriptor, oris, m. pisarz, autor.

scriptūra, ae, f. pismo, pisanie.

scrobis, scrobs, is, c. dół.

scrūtor, atus sum, ari, poszukiwać, badać, śledzić.

scutum, i, n tarcza długa, puklerz, pawęża piechoty rzymskiej.

Scyrus, i, f. wyspa na morzu Egiejskiem na wschodniej stronie Eubeji.

scytăla, ae, f. tajemny rozkaz u Lacedemończyków, pisany na rzemieniu, obwiniętym około okrągłej laski.

Scytha, ae, m. Scyt.

Scythissa, ae, f. Scytka.

secius zob. secus.

sĕco, cui, ctum, are, krajać, rznąć, kosić.

secrēto, osobno, potajemnie.

sectio, onis, f. odrzynanie, rozdzielenie zdobyczy w jeńcach i innych rzeczach; sectionem oppidi vendere, zdobycz miasta publicznie sprzedać.

sector, atus sum, ari, iść za kim, gonić za czem.

sectūra, ae, f. 1) rąbanie. — 2) miejsce rąbania; secturae aerariae, miner. kopalnie miedziane.

secundum, 1) wzdłuż, przy. — 2) o czasie; po, Cs. I, 33. — 3) podług, według.

secundus, a, um (sequor), 1) następujący, drugi, secundo flumine, z wodą; secunda mensa, wety. — 2) pomyślny, szczęśliwy; secunda fortuna, secundae res, szczęście, pomyślność; secundo proelio nostris, gdy bitwa dla naszych dosyć pomyślnie wypadła; motus secundus, powstanie, które się powiodło; victoria, zwycięstwo szczęśliwie odniesione.

securis, is, f. topór, siekiera (znak najwyższej władzy u Rzymian), securibus subiectum esse, Rzymianom ulegać.

sēcūrus, a, um (sine cura), bezpieczny, spokojny.

secus, inaczej; secus...quam, równie, jak; neque eo secus, jednakowoż; nihilo secius, pomimo tego jednak; prócz tego, Cs, IV, 17.

sed, lecz, ale, wszakże.

sēdēcim, szesnaście

sedeo, sēdi, sessum, ēre, 1) siedzieć, żyć w zaciszu, mieć mieszkanie, pokój. — 2) ociągać się, być nieczynnym, XIV, 8, 1.

sedes, is, f. siedziba, siedlisko, mieszkanie, ojczyzna.

sēditio, onis, f. powstanie, bunt, rozruch.

sēditiōsus, a, um, buntowniczy, niespokojny.

sēdo, avi, atum, are, 1) uspokoić, uskromić, uśmierzyć, ułagodzić; lassitudinem militum, wytchnąć żołnierzom po trudach. — 2) zakończyć, np. bellum.

Sedulius, i, m. naczelnik Lemnowików.

Sēdūni, orum, m. naród w Galji Belgickiej.

Sedusii, orum, naród giermański w pobliżu Renu.

seges, ētis, f. 1) rola uprawna. — 2) zasiew, siew, zboże.

Segni, orum, m. naród w Belgji.

segnis, e, powolny, leniwy, gnuśny.

segnĭter, wolno, opieszale, leniwie; nihilo segnius, spieszno.

Segōnax albo **Segōvax, ācis**, m. król brytański.

Segontiāci, orum, m. naród w południowej Brytannji.

segrĕgo, avi, atum, are, wyłączyć, wykluczyć, usunąć.

Segusiāni albo **Segusiāvi, orum**, m. naród w Galji Celtyckiej.

seiungo, xi, ctum, ĕre; odłączyć, oddzielać, odgraniczać; hoc seiunctum est a re posita, to nie należy do założenia, do rzeczy; nulla mihi est seiuncta a te fortuna, dzielę z tobą szczęście i nieszczęście.

Seleucus, i, m. wódz Aleksandra W. a potem 312 przed Chr. założyciel Grecko-Syryjskiego państwa.

sella, ae, f. krzesło, tron.

semel, raz, jedyny raz.

sementis, is, f. siew; sementes facere, zasiać.

semianĭmis, e, na pół żywy, na pół umarły.

semĭta, ae, f. ścieszka.

semivīvus, a, um, na pół żywy, na pół nie żywy.

semper, zawsze.

Sempronius, i, m. 1) T. Gracchus, od Magona wodza Hannibalowego, napadnięty i zabity. — 2) M. Rutilius, legat Cezara

Sena, ae, f. 1) miasto w Etrurji. — 2) miasto w Umbrji nad morzem Adrjatyckiem.

senator, oris, m. senator.

senatus, us, m. senat, rada; senatum dare, dać posłuchanie.

senatus consultum, i, n. uchwała senatu, rady, panów radnych.

senectus, ūtis, f. wiek sędziwy, podeszły, starość.

senesco, nui, ĕre, starzeć się, słabieć, upadać.

senex, senis, stary; Subst. starzec; Comp. senior, w dosyć podeszłym wieku.

seni, ae, a, po sześciu.

Senones, um, m. naród w Galji Celtyckiej.

sensim, pomału, zwolna, nieznacznie, znienacka; sensim reprehendere, pokryjomo, potajemnie ganić.

sensus, us, m. zmysł, myśl, sposób myślenia, zasada.

sententia, ae, f. 1) to, co myślimy: myśl, zdanie, postanowienie; ad sententiam deducere, naprowadzić na myśl; ad suam sententiam perducere, na swoją stronę przeciągnąć; ex sententia, podług myśli, życzenia; minus ex sententia, nie dosyć po myśli. — 2) to co wymawiamy; utrzymywanie, zdanie, głos, wyrok; in eam sententiam dicere, mówić o tem; mea sententia, mojem zdaniem, według mego zdania; ad sententiam descendere, przystać, zgodzić się na zdanie, przychylić się do wniosku; ex sententia, za wyrokiem, XIX, 3. — 3) osnowa, treść.

sentio, sensi, sensum, ire, 1) czuć, zmiarkować, słyszeć, dowiedzieć się, wiedzieć, II, 8, 6. — 2) myśleć, pojmować, sądzić, mniemać; adversus aliquem, komu nie sprzyjać; idem, jedno myśleć, tchnąć tym samym duchem; aliter, innej być myśli, innego zdania; cum aliquo, trzymać się czyjej strony, sprzyjać komu.

sentis, is, f. ciernie.

separātim, osobno, oddzielnie.

separātus, a, um, osobny, oddzielny, różny.

sepăro, avi, atum, are, odłączać; consilium ab aliquo separare, sprawę swą od kogo odłączyć, osobno pokój zawrzeć.

sepelio, pelivi, pultum, ire, pogrzebać, pochować.

sepes, is, f. płot, parkan, zagrodzenie, zagajenie.

sepio, psi, ptum, ire, ogrodzić, otoczyć, opasać, zasłonić.

septem, siedm.

septemdĕcim, siedmnaście.

septentriōnes, um, m, północ; ad septentriones vergere, ku północy się ciągnąć; in sept. spectare, esse contra sept., leżeć ku północy.

septimus, a, um, siódmy.

septingenti, ae, a, siedmset.

septuagesimus, a, um, siedmdziesiąty.

septuaginta, siedmdziesiąt.

sepulcrum, i, n. grób, grobowiec, nagrobek, kamień grobowy.

sepultūra, ae, f. pogrzeb.

Sequăna, ae, f. rzeka w Galji.

Sequănus, a, um, Sekwański; Subst. Sequani, orum, naród mieszk. między rz. Saoną i górami Jura.

sequor, quūtus i cūtus sum, qui, 1) iść za kim, towarzyszyć komu; ścigać. — 2) następować po sobie w pewnym porządku; eventus varii sequebantur, różne wypadki się trafiały, wydarzały. — 3) starać się, ubiegać się o co, gonić za czem, szukać; castra alicuius, udać się do czyjego obozu, służyć pod kim. — 4) stósować się do czego, naśladować; sententiam, pójść za czyjem zdaniem, radą, pochwalić je; poena sequitur aliquem, kara spotyka kogo. — Sectum est zam. evenit, wydarzyło się, XXV, 7, 1.

sermo, ōnis, m. 1) rozmowa. — 2) mowa, język każdego narodu; graeco sermone, w greckim języku, po grecku. 3) słowa, X, 2, 5.

sero, późno, za późno.

sero, sēvi, sătum, ĕre, siać, zasiewać, sadzić.

serpens, ntis, m. wąż, gadzina.

Sertorius, i, m. stronnik Marjusza, po którego śmierci wojował przeciw Sulli w Hiszpanji i przez Perpernę zdradziecko został zamordowany.

sertus, a, um (sero, ui, tum) wity, pleciony; serta lorica, pancerz łańcuszkowy.

servilis, e, niewolniczy; tumultus, bunt niewolników; in servilem modum, na podobę niewolników, jak niewolnicy.

Servilius, i, m. Cn. Geminus, konsul wspólnie z Flaminjuszem, poległ w bitwie pod Kannami.

servio, ivi, ii, itum, ire, 1) służyć, być podległym; amicis, przyjaciołom służyć, przysługi wyświadczać. — 2) starać się o co, dbać o co; magnitudini virium, starać się o wzmocnienie sił ciała; velocitati, starać się o wydoskonalenie się w szybkości; zajmować się czem, np. bello; mieć wzgląd na co; wierzyć, np. rumoribus.

servītus, ūtis, f. służba, niewola; aliquem in servitutem abducere, abstrahere, w niewolą zabierać; in servitutem redigere, ujarzmić; alicui servitutem iniungere, skazać kogo na niewolą.

servo, avi, atum, are, 1) ocalić, darować komu życie i wolność. — 2) zachować, chować, Cs. VI, 19. — 3) uważać, stać na straży. — 4) utrzymać, przestrzegać, np. ordines, przestrzegać szyków. — 5) zachować, dotrzymać, np. fidem, słowa.

servus, i, m. sługa, niewolnik.

sesquipedālis, e, półtorej stopy długi, szeroki i t. d.

sessor, oris, m. mieszkaniec.

sestertium, i, n. pieniądz wynoszący 1000 sesterców (= 50 tal.).

sestertius, i, m. (ściąg. z semis i tertius (scil. numus) t. j. 2½ asa albo libry, pieniądz srebrny pierwotnie wartujący 2½ asa, stąd się cechuje tak: LLS t. j. duae librae (asses) et semis, także IIS lub HS; pieniądz taki wynosił za czasów Cezara ¼ denara, t. j. cokolwiek nad 9 gr. pol. — Jeżeli przysł. liczebny na ies poprzedza przed sestertium (zam. sestertiorum), trzeba się dorozumiewać zawsze centena milia, np. centies LLS = centies centena milia sestertiorum.

Sestus, i, f. miasto w Cherzonnezie Trackim naprzeciwko azjatyckiego miasta Abydus.

seu = sive.

Scuthes, król tracki, przyjaciel Alcybjadesa.

sevēre, surowo, ostro.

severĭtas, ātis, f. powaga, ostrość, surowość.

sevērus, a, um, poważny, ostry, surowy.

sevŏco, āvi, ātum, āre, wziąć, odwodzić na stronę.

sevum, i, n. łój.

sex, sześć.

sexagēni, ae, a, po sześćdziesiąt.

sexagintā, sześćdziesiąt.

sexcenti, ae, a, sześćset.

sexdĕcim, szesnaście.

sexies, sześć razy.

Sextius, i, m. 1) T. legat w wojsku Cezara. — 2) P. Sextius Baculus, mężny setnik w wojsku Cezara.

sextus, a, um, szósty.

sexus, us, m. płeć, ród, rodzaj, potomek.

si, 1) jeżeli. — 2) czy, po słowach oznaczających oczekiwanie i próbowanie, których się domyślić należy w Cs. VI, 29, 37. VII, 20, 55, 89. — 3) nisi si pleonast. zam. nisi, Cs. I, 31. — 4) si minus = si non, Cs. I, 47; II, 9.

Sibusātes, um, m. naród w Akwitannji.

sic, tak, takim sposobem.

siccĭtas, ātis, f. 1) susza, brak wilgoci. — 2) suche powietrze, susza, posucha.

Sicĭlia, ae, f. wyspa należąca do Italji.

Sicŭlus, i, m. Sycyljanin.

sicut albo **sicŭti**, 1) jak, jakby. — 2) tak, jak; naprzykład, XIV, 9, 1. XVI, 4, 3.

sīdo, sīdi i **sēdi, ĕre**, siadać, pogrążać się, tonąć.

sīdus, ĕris, n gwiazda.

Sigambri, orum, m. naród germański w pobliżu Renu między rzekami Sieg i Lippe.

Sigēum, i, n. przylądek i miasto nie daleko Troji.

sigillātim, osobno, pojedyńczo. po jednemu.

signĭfer, i, m. (signum, fero), chorąży.

significatio, onis, f. oznaczanie, danie znaku; significationem ignibus facere, za pomocą ogniów dawać co znać.

significo, āvi, ātum, āre, oznaczać, wskazać, dać znać; deditionem, dać znać o poddaniu się.

signo, āvi, ātum, āre, znaczyć, pieczętować

signum, i, n. 1) znak; proelii, znak, hasło do bitwy. — 2) pieczęć; signum detrahere, pieczęć złamać, odpieczętować. — 3) chorągiew, proporzec każdej kohorty; signa ferre, ruszyć, udać się w pochód; signa inferre, iść, uderzyć na nieprzyjaciela; signa conferre, zetrzeć się; in unum locum conferre, zgromadzić się na jednem miejscu; convertere, zrobić obrót; infestis signis, zaczepnie.

Silānus, i, m. M. Junius Sil. legat Cezara.

silentium, i, n. milczenie, cisza; silentio, bez hałasu, spokojnie; silentio noctis, podczas ciszy nocnej.

Silēnus, i, m. historyk grecki.

Silius, i, m. T. trybun wojskowy w armji Cezara.

silva, ae, f. bór, las gęsty; park.

silvester, tris, e, leśny, zarosły lasem.

similis, e, podobien; similis obsessio Alesiae, oblężenie podobne do oblężenia Alezji; simili ratione atque, podobnie jak.

similitūdo, ĭnis, f. podobieństwo.

simplex, pojedyńczy; osobliwszy; fortuna non simplex, t. j. varia.

simul, razem, oraz, zarazem; pari imperio praefici simul cum aliquo, dają mi razem z kim jednakową władzę; simul...simul, już to...już to, częścią... częścią; simul..et, Cs. III, 9. — simul zam. simulac, Cs. III. 13. IV, 26.

simŭlac (przed spółgł.) **simulatque** (przed samogł.), skoro.

simulācrum, i, n. obraz, posąg bogów, bożyszcze.

simulatio, onis, f. 1) naśladowanie, podobieństwo; equitum, jakby jeźdzcy. — 2) udawanie, pozór; simulatio rei frumentariae, udawanie, że nie podobna dostać zboża, Cs. I, 40; cum simulatione timoris, udając strach; simulatione nominis, niby w imieniu, XVIII, 7, 2; simulatione itineris uti, zwodzić pochodem; simulatione uti, udawać; simulatione, pod pozorem, udając.

simŭlo, āvi, ātum, āre, udawać, zmyślać; se simulare alicui inimicum, udawać, że się jest czyjim nieprzyjacielem.

simultas, ātis, f. potajemna, skryta nienawiść, nieprzyjaźń, niesnaska, nieporozumienie.

sin, jeżeli zaś.

sincēre, szczerze, otwarcie,

sine, bez; non sine cura, z wielką starannością.

singillātim, singulātim, sigillatim, osobno, pojedyńczo, po jednemu.

singulāris, e, 1) pojedyńczy, samotny; singulari rate, jednem czołnem; potentia, imperium, samowładztwo. — 2) szczególny, nadzwyczajny, wyborny.

singŭli, ae, a, pojedyńczy, każdy, po jednemu; in singulos menses, na każdy miesiąc.

sinister, tra, um, lewy; sinistra (scil. manus), lewa ręka, lewica; sub sinistra (scil. parte), po lewej stronie.

sinistrorsus (sinistroversus), na lewo, po lewej stronie.

sino, sīvi, sĭtum, ĕre, dopuścić, pozwolić.

sisto, stĭti (statum), **ĕre**, stawić; vadimonium, stawić się u sądu, stawać w sądzie.

sitis, is, f. pragnienie.

situs, a, um, 1) sum, leżę, jestem położony. — 2) in re situm esse, zasadzać się na czem, zależeć od czego.

situs, us, m. położenie.

sive albo **seu**, albo, Cs. IV, 17; sive—sive, czy—czy; sive casu, sive consilio deorum, albo przypadkiem albo wyrokiem bogów.

sobrius, a, um, trzeźwy.

socer, i, m. teść.

sociālis, e, związkowy, sprzymierzony; sociale bellum, wojna przeciw Bizancjum, Chios, Kos i Rodus, które zerwały przymierze z Ateńczykami r. 358 przed Chr.

societas, atis, f. 1) towarzystwo, spólność, uczestnictwo, udział. — 2) związek, przymierze; aliquem sibi societate adiungere = societatem coire, facere cum aliquo, zawrzeć z kim przymierze, wnijść w przymierze, wchodzić w układy; in societate non manere, nie dotrzymać przymierza.

socius, a, um, 1) Adj. spólny, sprzymierzony. — 2) Subst. towarzysz, sprzymierzeniec, stronnik.

Socrātes, is, m. filozof ateński (mistrz Platona), który za otwarte wystąpienie przeciw niemoralności ówczesnych Ateńczyków spełnić musiał kielich trucizny 399 r. przed Chr.

Socratĭcus, i, m. uczeń Sokratesa

sol, lis, m. 1) słońce; sol oriens, wschód słońca; solis occasu, przy zachodzie słońca. — 2) bożek słońca.

solātium, i, n. pociecha, ulga.

Solduriī, orum, m. t. j. devoti, stali przyjaciele, towarzysze u Gallów.

soleo, lĭtus sum, ēre, zwyknąć, mieć zwyczaj.

solers, solertia, sollĕlto, zob. soll.

solitūdo, ĭnis, f. osobność, samotność, pustynia; nieznaczna pomoc, VIII, 2, 2.

sollers, rtis, zręczny, biegły, przemyślny.

sollertia, ae, f. zręczność, biegłość, przemysł, dowcip.

sollicitatio, onis, f. podburzanie.

sollicĭto, avi, atum, are, 1) podburzać, pobudzać; podniecać do buntu, do rokoszu; aliquem pecunia, pieniędzmi przekupywać. — 2) namawiać, wzywać, Cs. III, 8. — 3) niepokoić.

sollicitūdo, ĭnis, f. kłopot, troska, dolegliwość.

solum, i, n. ziemia, spodek, dno; solum agri, grunt, rola.

solum, tylko.

solus, a, um, 1) sam jeden. — 2) pusty, odludny; sola loca, miejsca puste, pustynie.

solvo, solvi, solūtum, ĕre, 1) rozwiązać; epistolam, list rozpieczętować, otworzyć. — 2) uwolnić; naves (scil. a retinaculis), odżeglować, odpłynąć; navis solvit, okręt wypływa. — 3) zapłacić, uiścić się, pecuniam; vota, śluby wypełnić, ślubów dopełnić.

somnus, i, m. sen.

somĭtus, us, m. szelest, szum; flammae, trzaskanie ognia.

sonus, i, m. łoskot, dźwięk, głos

Sophrosyne, es, f. córka Dyonizjusza starszego, żona swego przyrodniego brata Dyonizjusza młodszego.

sopio, īvi, ĭi, ītum, īre, uśpić; somno sopitus, w głębokim śnie pogrążony, mocno zasnąwszy.

sopor, oris, m 1) sok makowy, — 2) napój na sen.

soror, oris, f. siostra; germana, rodzona siostra.

sors, rtis, f. 1) los, losowa kostka; sortibus de aliquo consulere, losować o kogo. — 2) los, przeznaczenie; sors mali incidit alicui, los nieszczęśliwy spotyka kogo. — 3) wszystko, co przez losowanie otrzymujemy, np. urząd; sortis necessitudo, stósunek urzędowy.

Sosĭlus, i, m. historyk i nauczyciel Hannibala.

Sosius, i, m. konsul rzymski r. 121 przed Chr.

Sotiātes, um, naród w Akwitanji.

Sparta, ae, f. miasto w Peloponezie nad rz. Eurotas, także Lacedemonem zwane.

Spartani, orum, m. Spartanie.

sparus, i, m. i **spārum, i**, n. pocisk.

spatium, i, n. 1) przestrzeń, miejsce, obszerność, odległość; in spatio, na równinie; spatio aequo, równie daleko; paribus spatiis, w równej odległości; dimidium spatium, pół drogi. — 2) przeciąg czasu, długość; nihil spatii dare, nie dać czasu; sibi relinquere ad rem, nie dać sobie czasu do czego. — 3) sposobność, Cs. VIII, 31.

species, ei, f. 1) widok, zjawisko. — 2) powierzchowność, pozór; in speciem, ad speciem, na pozór; summa species arborum stantium relinquitur, drzewa zdają się górą jeszcze mocno stać, Cs. VI, 27; majoris multitudinis species accidit hostibus, wojsko wydaje się być nieprzyjaciołom liczniejsze; speciem defensorum praebeo, zdaję się, że bronię.

specimen, inis, n. próba, dowód.

spectacŭlum, i, n. widowisko, scena; populo esse spectaculo, występować na scenie, odgrywać rolę przed ludem.

specto, avi, atum, are, 1) patrzyć na co, mieć wzgląd, uwzględniać. — 2) oglądać się za czem, oczekiwać, np. locum probandae virtutis. — 3) zmierzać do czego, mieć co na celu, II, 6, 3. — 4) w jeograf. znaczeniu; być obróconym ku jakiej stronie, leżeć, np. ad orientem, na wschód.

speculātor, oris, m. śpieg.

speculatorius, a, um, śpiegierski; navigium, lekka śpiegierska fregata.

speculor, atus sum, ari, oglądać się, śpiegować; eventum, czekać wypadku, końca.

spero, avi, atum, are, spodziewać się; bene de aliquo, mieć dobrą nadzieję o kim.

spes, ei, f. 1) nadzieja; spes hujus, nadzieja w nim pokładana, XXIII, 8, 1; spes Venetici belli, nadzieja, że się wojna Wenetów powiedzie, ufność w wojnę Wenecką; adolescens summae spei, młodzieniec najlepszej nadziei; spes ponitur in aliquo, in aliqua re, nadzieja pokłada sie w kim, w czem; fallit aliquem de re, nadzieja zawodzi kogo w czem; in spem magnam venire, mieć wielką nadzieję; spem deponere = spe deiici = a spe repelli, stracić nadzieję; spe lapsus, aczkolwiek w nadzieji zawiedziony. — 2) obawa, Cs. VI, 7.

spiritus, us, m. 1) oddech. — 2) duch; wielkość duszy, odwaga, duma; magnos spiritus sibi sumere, wielkiej nabierać dumy.

splendide, okazale, przyzwojicie.

splendĭdus, a, um, 1) okazale, przyzwojicie żyjący. — 2) świetny, znakomity, sławny.

splendor, oris, m. blask, okazałość.

spolio, avi, atum, are, 1) obnażyć; aliquem veste, zdjąć komu suknią. — 2) pozbawić, złupić, odrzeć, omnibus rebus, ze wszystkiego; fana, złupić świątynie.

sponsalia, ium, n. zrękowiny, zaręczyny.

sponsor, oris, m. rękojmia, ręczyciel.

sponte (Abl. od spons), z własnej chęci, dobrowolnie, chętnie; quum sua sponte persuadere non possent, gdy sami jedni wmówić nie mogli; z własnego natchnienia, nie mając rozkazu, IV, 3, 1. V, 3, 3. XII, 2, 3.

stabilio, ivi, itum, ire, utwierdzić, umocnić.

stabilitas, atis, f. stałość, wytrwałość, opór.

statim, zaraz, wnet, natychmiast.

statio, onis, f. 1) stanowisko, czata, straż; in statione esse, stać na straży; in stationem succedere, zluzować straż, iść na straż, stanąć na straży; in stationibus disponere, na straży porozstawiać. — 2) straż = żołnierze stojący na straży.

statua, ae, f. posąg, pomnik; statuam alicui ponere, dare, postanowić, wystawić.

statuo, ui, ūtum, ĕre, 1) postawić, wystawić. — 2) sądzić, stanowić; gravius in aliquem, surowszych przeciw komu użyć środków. — 3) mniemać, myśleć, uważać.

statūra, ae, f. wzrost, postać; staturam alere, dopomagać wzrostowi; staturae tantulae homines, ludzie tak drobnego wzrostu.

status, us, m. 1) postawa, XII, 1, 3. — 2) stan, położenie; vitae, sposób, rodzaj życia, urbanae res in commodiorem rerum statum perveniunt, stósunki miasta się naprawiły.

sterno, stravi, stratum, ĕre, słać, wyścielać.

stimŭlus, i, m. bodziec; pułapki,

pale kończate i ostre, które ukrywano w ziemi dla wstrzymania jazdy nieprzyjacielskiej.

stipendiarius, a, um, płacący haracz, daninę.

stipendium, i, n. 1) danina, haracz. — 2) żołd, płaca żołnierska; wyprawa wojenna; primum stipendium merere, pierwszy raz służyć wojskowo, pierwszą odbyć kampanją; stipendio octavo fungi, ósmą odbyć kampanją, ośm lat służyć.

stipes, ĭtis, m. pień; pal, słup.

stipulatio, ōnis, f. zapewnienie kontraktem, zapis, obietnica.

stirps, pis, f. 1) pień, korzeń. — 2) ród, pochodzenie, początek. — 3) potomstwo, dzieci.

sto, stĕti, stātum, āre, 1) stać; in primis, między pierwszymi (w bitwie), t. j. należeć do najmężniejszych. — 2) stać po czyjej stronie; cum aliquo, ab aliquo, trzymać z kim, bronić czyjej sprawy, ujmować się za kim, bronić kogo; adversus populi commoda, powstawać na stronnictwo ludowe. — 3) wytrwać, być jednostajnym; decreto, pozostać przy swem postanowieniu; pari fastigio, to samo stanowisko zajmować, jednakowo sobie postępować. — 4) mihi stat (scil. sententia), jest mojem postanowieniem.

stramentum, i, n. słoma; mata, dera słomiana, Cs. VII, 45.

stratum, i, n. podkładka, kobierzec, dera.

stratus, a, um (sterno), obalony, ścięty; stratae arbores, zasiek, zawał.

strenuus, a, um, skrzętny, czynny, zaradny, przedsiebiorczy, odważny, dzielny.

strepitus, us, m. łoskot, szelest, zgiełk; rotarum, turkot kół.

struo, xi, ctum, ĕre, budować; aggerem, sypać groble.

Strymon, ōnis, m. rzeka odgraniczająca dawną Macedonją od Tracji.

studeo, ui, ēre, 1) usiłować, starać się, dokładać starania, przykładać się, kwapić się, myśleć, chcieć; novis rebus, zamyślać coś nowego, myślę wichrzyć, o buncie; myśleć o zaprowadzeniu innego rządu; labori ac duritiae, przyzwyczajać się do pracy i trudów. — 2) zajmować się czem gorliwie, trudnić się: np. agriculturae; memoriae, ćwiczyć pamięć. — 3) sprzyjać komu, być czyjim stronnikiem; rebus Laconicis, trzymać z Lac., trzymać stronę Lacedemończyków, wiązać się do strony Lac.

studiōse, gorliwie, pilnie.

studiōsus, a, um, chciwy; troskliwy, mający w czem upodobanie; litterarum, kochający się w naukach, miłośnik nauk; Catonis, przyjaciel Katona.

studium, i, n. 1) staranie, pilność, gorliwość, chęć, ochota; maximo studio, z bardzo wielką pilnością; alicui studium iniicitur, obudza się w kim chęć, ochota. — 2) skłonność, przychylność, uległość; in populum R., dla ludu Rz. — 3) zabiegi, XXV, 16, 4.

stulte, głupio, nierozsądnie, niebacznie.

stultitia, ae, f. głupstwo, nierozsądek, niebaczność; aliquid summae est stultitiae, coś jest rzeczą bardzo nierozsądną.

stultus, a, um, głupi, nierozsądny, nierozstropny, niebaczny.

suadeo, āsi, āsum, ēre, radzić.

suavitas, ātis, f przyjemność, wdzięk; oris, piękna wymowa.

sub, pod, 1) z Acc. na pyt. dokąd? a) o miejscu: pod. — b) o czasie: pod, około, w; sub lucem, na świtaniu; sub vesperum, pod wieczór. — 2) z Abl. na pyt. gdzie? a) o miejscu: pod, np. sub pellibus, pod skórami, t. j. w namiotach; sub sarcinis esse, pod tłomokami; sub monte, pod górą, u stóp góry; blisko, przy, w pobliżu, Cs. I, 16. b) o czasie; podczas, pod, w; sub ipsa proscriptione, właśnie w czasie wywoływania; sub ipsa profectione, w czasie odjazdu.

subalaris, e (ala) ukryty pod pachą, np. telum, puginał.

subc. zob. succ.

subdŏlus, a, um, podstępny, chytry.

subdūco, xi, ctum, ĕre, 1) wziąć potajemnie, odebrać, np. gladium; se, potajemnie się oddalić, ujść, wymknąć się, np. a custodibus, zpod straży. — 2) prowadzić; copias, milites in collem, cofać wojsko na pagórek; naves (in aridum), wciągać, windować okręty na ląd.

subductio, ōnis, f. wciąganie, windowanie; subductiones facere, windować okręty.

subeo, ĭi, ĭtum, īre, I. intrans. podchodzić, podstępować, zbliżać się. — II. trans. 1) wnijść, wstępować, wdzierać się; tectum, do domu wnijść, pod dachem spoczywać. — 2) podejmować co, przedsiebrać, znosić; periculum, narażać

się na niebezpieczeństwo; poenam, ponieść, zapłacić karę; conditionem, przyjąć warunek.

subf. zob. suff.

subĭgo, ēgi, actum, ĕre, (sub ago). podbić, zawojować; inopia subacti, niedostatkiem trapieni.

subjicio, jēci, jectum, ĕre (iacio). 1) podrzucać, podkładać; sub pulvinum, włożyć pod poduszkę; librum, książkę podsunąć; tragulas inter carros, rzucać pociski zpośród wozów. — 2) podbić, zawojować; imperio, podbić pod panowanie; securibus subiectus. zob. securis. — 3) narażać, wystawiać; navigationem hiemi, przeprawę narażać na niebezpieczeństwo burzy.

subĭto, nagle. niespodzianie, prędko.

subĭtus, a, um, nagły, niespodziany, prędki, prędko zrobiony.

sublĕvo, avi, atum, are, 1) podnieść; se, podnieść się, powstać; sublevari iubis equorum, trzymać się grzywy końskiej. — 2) wspierać, pomagać, zasilać, ułatwiać; alicujus inopiam, pomagać komu w niedostatku; fugam, ułatwić ucieczkę.

sublica, æ, f. długa belka do podparcia, pal, pal mostowy.

sublĭno, ēvi, ĭtum, ĕre, podmywać, np. radices collis, podnóże pagórka.

subministro, avi, atum, are, dodawać, dostarczać, dosyłać, posyłać.

submissus, a, um, upokorzony, pokorny.

submitto, misi, missum, ĕre. potajemnie posyłać.

submŏveo, mōvi, mōtum, ēre. usunąć, oddalić, odeprzeć.

subŏrno, avi, atum, are, potajemnie przysposabiać; podbechtać, podżegać; używać kogo potajemnie ku zniszczeniu drugiego.

subp. zob. supp

subscribo, psi, ptum, ĕre, podpisać; subscribens, przez swój podpis, XXV, 6, 3.

subsĕquor, cūtus sum, qui, postępować za kim.

subsĭdeo, sēdi, sessum, ēre (sedeo), siedzieć na czem, pozostać na miejscu.

subsidior, atus sum, ari, być w rezerwie, gotowym do posiłkowania.

subsidium, i, n. 1) hufiec posiłkowy, rezerwowy, trzeci szereg zajmujący; subsidia, posiłki wojenne. — 2) pomoc, obrona; subsidio ducere, na pomoc, w pomoc przyprowadzić.

subsisto, stĭti, ĕre. 1) stanąć, zatrzymać się. — 2) dotrzymać miejsca, wytrzymać, Cs. V, 10.

substĭtuo, ui, ūtum, ĕre, (statuo), postawić po kim, na miejscu czyjem.

substringo, inxi, ictum, ĕre, podpinać; caput equi loro, podpiąć kark konia lejcem.

subsum, subfui, subesse. 1) być pod czem, ukrywać się. — 2) być obok, w bliskości, być bliskim; (o czasie) zbliżać się, nadchodzić; causa non subest, nie ma powodu.

subtexo, xui, xtum, ĕre, dodać, dołączyć; razem opowiedzieć, napisać.

subtrăho, xi, ctum, ĕre, potajemnie zabrać, oderwać; aggerem cuniculis, za pomocą min podkopywać; deditios, sprzymierzeńców odstręczać; impedimenta fuga, usunąć.

suburbanus, a, um, pod miastem, blisko miasta będący.

subvecto, onis, f. przywóz, dowóz.

subvĕho, xi, ctum, ĕre, sprowadzać, przywozić (w górę, pod wodę).

subvenio, vēni, ventum, ire, nadejść, przyjść na pomoc, pomagać.

succēdo, cessi, cessum, ĕre, 1) podstępować, zbliżać się; portas, do bram; sub primam aciem, zmierzać przeciw pierwszemu szeregowi. — 2) następować, iść za kim; wstępować na czyje miejsce; postępować za kim; ad alteram partem succedunt Ubii, z drugiej strony graniczą Ub.; alicui, nastąpić po kim, być czyjim następcą — 3) pomyślnie się udawać, powodzić.

succendo, di, sum, ĕre, zapalić, podpalić.

successus, us, m. zbliżenie, przystęp.

succīdo, cīdi, cīsum, ĕre (caedo), podcinać, ścinać, żąć.

succumbo, cŭbui, cŭbĭtum, ĕre, uledz, zostać zwyciężonym; succumbente patria, z upadkiem ojczyzny; labori, upaść pod pracą, trudami.

succurro, cucurri, cursum, ĕre, nadbiedz, przyjść w pomoc, pomagać.

sŭdes, is, f. pal, słup opalony.

sudor, oris, m. pot; sudores excutere, wzbudzać, sprawiać poty.

Suessiones, um, m. naród w Galji Belgickiej około dzisiejszego miasta Soissons.

Suevi, orum, m. S...

Szwabowie, największy naród dawnej Giermanji.

sufficio, fēci, fectum, ĕre (sub facio), 1) obrać kogo na czyje miejsce, dać namiestnika. — 2) wystarczyć, starczyć; vires mihi sufficiunt, mam jeszcze dosyć sił, jestem przy siłach.

suffodio, fōdi, fossum, ĕre (sub fodio), podryć, podkopać; equos, przebijać konie pod jezdzcem.

suffragium, i, n. (frango), 1) skorupa, na której obywatele pisali nazwisko tego, którego z miasta wydalić chcieli jako niebezpiecznego. — 2) głos; suffragium ferre, dać głos, głosować; suffragiis permittere, poddać pod głosowanie; exercitu suffragia ferente, sądem wojennym; testarum suffragia, sąd skorupkowy.

suffrāgor, ātus sum, āri, dawać komu głos, głosować za kim; pomagać, wstawiać się; suffragante Theramene, za wstawieniem się Teramenesa; sprzyjać komu, XVIII, 1, 5.

suggestus, ūs, m. (suggero) miejsce wyniosłe, mównica; pro suggestu, z mównicy.

sui, siebie.

Sulla, ae, m. L. przeciwnik Marjusza, po którego pokonaniu był dyktatorem r. 81 i 80 przed Chr.; 79 złożył dobrowolnie dyktaturę.

Sullānus, a, um, Sullański; Sullanae partes, stronnictwo Sulli.

Sulpicius, i, m. 1) konsul rzymski na początku wojny Macedońskiej, 200 przed Chr. — 2) historyk rzymski, XXIII, 13, 1. — 4) trybun ludu należący do stronnictwa Marjuszowego, zabity 88 przed Chr.; jego brat miał za żonę Aniciją, krewną Attyka. — 4) P. Sulp. Rufus, legat Cezara.

sum, fui, esse, być; 1) z Gen a) zależnym od domyślnego res, negotium, officium, signum: id arbitrium non est mei consilii, nie umiem uczynić wyboru; hoc est Gallicæ consuetudinis, jest to zwyczajem Gallów; non est meæ virtutis, uczciwość moja nie pozwala, XXII, 1, 6; ejusdem civitatis esse, być z tego samego kraju; civitatis alienæ esse, pochodzić, być rodem z innego kraju; summi laboris esse, mogę ponosić największe trudy; fluminis est altitudo pedum trium, głębokość rzeki wynosi trzy stopy, eiusdem aetatis esse, żyć w tym samym czasie, być spółczesnym; est summæ felicitatis, jesto bardzo wielkiem [illegible] navium flota licząca 200 okrętów; optimarum partium, należeć do patryjotów; non est mediocris industriae, jest dowodem nie małej gorliwości; non liberalis, sed levis est, jest dowodem nie szczodrobliwego, lecz lekkomyślnego człowieka, nie szczodrobliwości, lecz lekkomyślności. b) z Gen. Przym. należącym do opuszczonego pretii: mieć wartość, cenę, kosztować, znaczyć; tanti esse, być tak drogim; magni ejus opera aestimatur, jego usługi ceniono wysoko; pluris esse, więcej znaczyć, módz, dokazać; parvi esse, mało mieć znaczenia; nullius momenti esse, żadnego nie mieć znaczenia. — 2) z Dat. dwojako się używa: a) z Dat. osoby i Nom. rzeczy: mieć, np. quae regi — essent, przymierze, w którem król był z Lac.; mihi est potestas, mam władzę, mogę; aditus est mercatoribus, kupcy mają przystęp, mogą przychodzić; his est contentio, ci mają spór, sprzeczają się; cum iis mihi est res, mam z nimi do czynienia; mihi ab aliquo periculum est, grozi mi z czyjej strony niebezpieczeństwo. b) z Dat. osoby i rzeczy; być komu czem, przynosić, sprawiać komu co, być przyczyną czego; esse auxilio alicui, pomagać komu; praesidio, bronić; calamitati, nieszczęście sprowadzić, być przyczyną nieszczęścia czyjego; perniciei, saluti, przynosić zgubę, zbawienie, zgubić, zbawić; turpitudini, gloriae, hańbę, sławę przynosić; ornamento, przynosić zaszczyt; usui, przynosić korzyść; laetitiae, sprawić radość; mihi curae, cordi est, leży mi na sercu; invidiae alicui, znienawidzić kogo; summo odio, być bardzo nienawistnym, znienawidzonym; minori invidiae, mniej być nienawidzonym, mało szkodzić; indicio, służyć za dowód, dowodzić; opprobrio, hańbę przynosić; praemio, wynagrodzić. — 3) z Abl. być (z przyp. 2), mieć, posiadać, okazywać; ingenti magnitudine corporum esse, być bardzo wielkiego wzrostu; praecipua fide, szczególną okazać wierność; ea aetate, w tym być wieku; animo eodem, tego samego być sposobu myślenia; magno natu, być w latach, w podeszłym wieku; propitia voluntate esse, dobrą mieć wolę, chęć, być przychylnym, mieć przywiązanie; magna gloria, = magnae gloriae esse, VIII, 4, 1; liberalitate magna, być wielce szczodrobliwym; potestate perpetua, dożywotnią (nieprzerwanie) mieć władzę. — 4) z Przyimk.: ad aliquem esse, być przy

kim: ab invidia, uniknąć nienawiści, XII, 3; 4; adversus aliquem, być czyjim przeciwnikiem; cum aliquo in castris, służyć z kim wojskowo; cum aliquo, żyć, przestawać, trzymać z kim, należeć do czyjego orszaku, mieć kogo przy sobie; id, quod mihi est cum aliquo, stósunek, w jakim zostaję z kim, VII, 10, 2; apud aliquem, przebywać u kogo, żyć w domu czyjim; in amicitia, żyć w przyjaźni; in animis esse, w pamięci zostać, utkwić, VIII, 2, 3; in animo esse, myśleć, mieć zamiar, zamierzać; in colloquio, rozmawiać; in fuga, myśleć o ucieczce, gotować się do ucieczki; in magistratu, mieć urząd, być na urzędzie; in obsidione, być w oblężeniu, oblężonym; in simultate, żyć w nieprzyjaźni; in spe magna, mieć wielką nadzieję; in laude, słynąć, być chwalonym; magnis in laudibus, przynosić wielki zaszczyt, być w z., liczyć się do zaszczytów; in timore, być, żyć w obawie; in Caesare est auxilium, Cezar daje pomoc; in re est firmitudo, rzecz jest mocną; in clientela, stać pod opieką; in statione, stać na straży, Cs. VI, 37; in armis, stać pod bronią; in epistola, stać w liście, in opere, pracować, być przy pracy; res est in periculo, jest, grozi niebezpieczeństwo; erat in magnis Caesari difficultatibus res, Cezar znajdował się w przykrem położeniu; in ratione est, można przewidzieć, wnioskować, obliczyć; penes aliquem, być w czyjej mocy; penes me est imperium, mam władzę; sub imperio alicuius esse, być, zostawać, stać pod panowaniem. — 5) być — pomagać; si non fuisset, gdyby nie on, gdyby on nie był zapobiegł, XVII, 6, 1. — 6) quum iam in eo esset, ut comprenderetur, gdy go właśnie miano pojmać; quum in eo esset, ut oppido potiretur, właśnie, gdy już miasto dobywał; quantum in me est, o ile ode mnie zależy.

summa, ae, f. 1) całość, ogół, suma ogólna; summa exercitus, całe wojsko, wojsko w ogóle; summa belli; cała wojna; summa victoriae, całe zwycięstwo; summam facere, sumę zebrać. — 2) główna rzecz; rerum, naczelna, najwyższa władza; imperii, naczelne dowództwo; belli, główne prowadzenie wojny; imperii maritimi, naczelne dowództwo na morzu, nad flotą; summae imperii praeese, mieć naczelne dowództwo; summæ, główne rzeczy, XVI, 1, 1.

summus, a, um (Superl. od superus), 1) najwyższy, np. iugum. Zgadzając się z rzeczownikiem oznacza tylko część i oddaje się w pol. przez osobne rzeczowniki, np. summus mons, najwyższa część, t. j. wierzchołek, szczyt góry; summae amphorae, wierzch naczyń. Summum, i, górna część, Cs. VI, 26. — 2) bardzo wielki, największy, znakomity, szczególny, ślachetny; summum genus, znakomita familja; summae copiae, bardzo liczne wojsko; bellum, najważniejsza, główna wojna, Cs. VIII, 6; summae res, bardzo ważne rzeczy, Cs. I. 34. V, 28; życie, XVIII, 9, 2; summa senectus, późna, zgrzybiała starość.

sumo, sumpsi, sumptum, ĕre, 1) brać, wziąć, zabrać; cibum, brać pokarm; venenum, truciznę; soporem, wziąść na sen; supplicium de aliquo, ukarać kogo śmiercią. — 2) obrać, np. imperatorem, hiberna; wyznaczyć, np. tempus. — 3) przybrać, przywłaszczać, przypisywać sobie; arrogantiam, w pychę się podnosić, rość. — 4) wziąć na się, podjąć się, Cs. III, 14. VIII, 37.

sumptuosus, a, um, kosztowny, zbyteczny, rozrzutny, utratny; villa, wioska wiele nakładu potrzebująca.

sumptus, us, m. nakład, wydatek, koszt; suo sumptu, swojim nakładem; tectum non multum habet sumptum, nie bardzo jest drogi; sumptui expensum ferre, zapisywać do rejestru wydatek.

supellex, lectilis, f. sprzęt, porządek domowy.

super, 1) Adv. na wierzchu, poza, nadto, prócz; nihil erat super = nihil supererat, nic nie pozostało, Np. — 2) Praep. nad, na; super tali causa, w podobnej sprawie.

superbe, dumnie, pysznie, z pychą.

superbia, ae, f. duma, pycha.

superior, us, Comp. od superus, 1) o miejscu: wyższy; locus, wyższe miejsce, wzgórze; acies, najwyższy punkt bojowego szyku. — 2) o czasie; przeszły, dawniejszy, starszy, np. Dionysius. — 3) potężniejszy, znakomitszy, mocniejszy, waleczniejszy; superior equitatu, mający więcej jazdy; superior sum in bello, superior fio, odnoszę zwycięstwo, przemódz, superior discedo, wychodzę zwycięsko, odnoszę zwycięstwo.

supĕro, avi, atum, are, 1) przejść, przebywać, przepłynąć; fontis fastigium, sterczyć nad źródło wysoko położone, panować, górować nad niem. — 2) przechodzić, przewyższać kogo, celować nad kogo; superor aliquo

mam tyle, mam mniej czegoś. — 3) zwyciężyć, pokonać; sententia, wniosek przechodzi, zostaje przyjęty. — 4) intrans. zbywać, pozostać; vita superare, pozostać przy życiu, przeżyć.

superstes, ĭtis, pozostały po śmierci czyjej; superstitem esse alicui, przeżyć kogo.

supersum, fŭi, esse, 1) pozostać; nonmultum aestatis supererat, lato się kończyło; non multum superest munitionis, nie wiele brakuje do ukończenia budowli: nihil erat super = supererat. — 2) zostać przy życiu, ocaleć, ujść szczęśliwie, np. ex proelio. — 3) przeżyć; temporibus, długo jeszcze potem żyć.

suppedito, āvi, ātum, āre, dostarczać, dawać, wspierać, wspomagać.

suppĕto, īvi, ĭi, ītum, ĕre, być na doręczu, na pogotowiu, wystarczać; copia frumenti suppetit, jest dostatek zboża; neque suppetebat, i nie było nic, X, 7, 2.

supplementum, i, n. dopełnienie, uzupełnienie, rezerwa, Cs. VII, 7 i 9.

supplex, ĭcis, który klęcząc prosi i błaga, pokornie błagający; supplex dei oddający się pod opiekę bożka.

supplicatio, ōnis, f. modły publiczne, dziękczynne. t. j. na podziękowanie bogom za dobre powodzenie.

supplĭciter, pokornie.

supplicium, i, n, klęczenie; 1) stracenie, kara śmierci; suppl. sumere de aliquo, tracić kogo, ściąć; ad suppl. dare, skazać na śmierć; supplicio affici, być ukaranym śmiercią. — 2) męczarnia, tortura.

suppōno, pŏsŭi, pŏsĭtum, ĕre, podłożyć, podsunąć, podrzucić.

supporto, āvi, ātum, āre, donosić, przynosić, dowozić, przywozić.

supprĭmo, pressi, pressum, ĕre (premo), powstrzymać; hostem powściągnąć; classem, stanąć z flotą na kotwicy.

supra, 1) Adv. wyżej, dawniej. — 2) Praepos. a) o miejscu; nad, na. VII, 9, 1. XIV, 4, 2. b) o czasie; przed, np. paulo supra hanc memoriam, krótko przed tym czasem.

suprēmus, a, um, Superl. od superus, najwyższy, ostatni; dies supremus, śmierć.

surgo, rexi, rectum, ĕre (sub rego), wstać, podnieść się.

Surus, i, m. rodem z kraju Eduów.

Susamithres, zob. Sysam.

suscĭpio, cēpi, ceptum, ĕre (sub, sursum capio), 1) przyjąć, brać co na się, podejmować się czego; aliquem corrumpendum, podjąć się przekupić kogo; vota, śluby czynić, ślubować. — 2) przedsięwziąć, rozpocząć, zacząć bellum; odium in aliquem, powziąć nienawiść ku komu. — 3) przyjąć, X, 1, 5.

suspectus, a, um, podejrzany,

suspensus, a, um, zawieszony, wątpliwy, niepewny.

suspĭcax, ācis, podejrzliwy, pełen, podejrzenia.

suspĭcio, pexi, pectum, ĕre (sub spicio), patrzeć w górę, podziwiać, uwielbiać, wysoko cenić.

suspĭcio, ōnis, 1) f. podejrzenie, posądzenie; non abest suspicio, jest podejrzenie, nie wątpią; in suspicionem mihi venit, mam podejrzenie, domyślam się; non vacare suspicione, być w podejrzeniu; suspicionem inicere, parere, rodzić podejrzenie; aliquem in s. alicui odducere, podawać kogo w podejrzenie; vestitus hominis non beatissimi suspicionem praebet, ubiór okazywał człowieka nie najszczęśliwszego. — 2) domysł, pozór; suspicio est interposita, domyślają się; suspicionibus iudicare, sądzić z pozoru.

suspĭcor, ātus, sum, āri, mieć w podejrzeniu, podejrzenie, domyślać się, dorozumiewać się.

sustento, āvi, ātum, āre, podpierać, utrzymać, wytrzymać, znosić; famem pecore, zaspokajać głód.

sustĭneo, ŭi, tentum, ēre (sursum teneo), 1) podpierać, nosić, se, trzymać się. — 2) cierpieć, znosić; wytrzymać, powstrzymymać, upierać się; impetum hostium, wstrzymać zapęd.

suus, a, um, 1) własny, należący do kogo; suum, własność, Cs. I, 43; sua, majętność; suus, przyjaciel VII, 3, 4; syn, XVII, 1, 4; sui, rodzina, X, 1-3; własny naród, VI, 3, 1; współobywatele, XV, 10, 3; suum reddere, zrobić przychylnym, zobowiązać. — 2) niekiedy zam. eius, illius, np I, 1, 1. V, 3, 1.

symposium, i, n uczta, biesiada. Pod tym tytułem jest pismo Platona wspomniane VII, 2, 2.

Syracusae, ārum, f. najznaczniejsze miasto w Sycylji.

Syracusanus, a, um, syrakuzański, Syrakuzanin.

Syria, ae, f. krajina Azji Mniejszej.

Sysamithres, is, m. znakomity Pers, krewny Farnabaza, zabójca Alcybjadesa.

T.

T. = Titus. zaś Ti. = Tiberius.

tabellārius, i, m. posłaniec, goniec.

tabernāculum, i, n. namiot; tab. statuere, rozbić namiot.

tabŭla, ae, i. tablica do pisania, wykaz, spis.

tabulātum, i, n. piętro

taceo, ŭi, ĭtum, ēre, milczeć, zamilczeć.

Tachus (Tacus), i, m. król Egiptu koło r. 362 przed Chr.

tacĭturnus, a, um, milczący. spokojny, cichy; uporczywy, stały, niezmienny, np. obstinatio.

tăcĭtus, a, um, milczący, cichy, spokojny, tajemny.

tæda, ae, f. sosna, pochodnia.

taedet, ŭit i sum est, ēre, me, przykrzy mi się, przykrzę sobie coś.

Taenārus, i, m. i **Taenarum, i**, n. miasteczko, góra i przylądek w Lakonice, gdzie dziś jest Matapan.

talea, ae, f. 1) latorośl, pręt, samołowka; talle ferreis hamis infixis, słupy drewniane z żelaznemi hakami, Cs. VII, 7, 3. — 2) taleae ferreae, kawałki żelaza, pieniądze żelazne w Brytanji, Cs. V, 12, zob. talus.

talentum, i, n. talent, a) jako waga 60 grzywien ważąca, b) jako pieniądz tyleż grzywien.

talis, e, 1) taki, takowy, takiego rodzaju. — 2) tak wielki, VII, 6, 3; tak godny, znamienity; tak niegodny, V, 1, 4.

talus i, m. kostka.

tam, tak, tak dalece; non tam-quam, nie tak-jak raczej.

tamen, 1) jednak, wszakże. — 2) przynajmniej.

Tamĕsis, is, f. Tamiza, rzeka w Anglji.

tametsi, chociaż, choć, lubo, acz.

Tamphiliānus, a, um; domus, dom tak nazwany od jakiegoś Tamfiljusza, który go wystawił.

Tamphilus, i, m. Cn. Baebius i M. Baebius, kosulowie rzymscy.

tamquam, zob. tanquam.

tandem, nakoniec, naostatek, tedy.

tango, tĕtĭgi, tactum, ĕre, dotykać, być przyległym, graniczyć.

tanquam, jakby, jak gdyby.

tanto ĕre (tanto opere), z tak wielką pracą, tak bardzo.

tantum, 1) tyle, tak dalece. — 2) tylko; tantum non, prawie, XIV, 1, 2, tylko tyle, XXI, 1, 4.

tantummŏdo, tylko.

tantum quod, ledwie że, co tylko, dopiero co, właśnie, XIV, 6, 5.

tantundem, tyleż.

tantus, a, um, 1) tak wielki, tak wiele, tak potężny, Cs. III, 11. Neutr. tantum jest Subst.: tantum periculi, tak wielkie niebezpieczeństwo; alterum tantum drugie tyle. — 2) tak mały, Cs. I, 39. II, 27. X, 55. VI, 19. 35. — 3) in eo uno erat tantum, on jeden tyle znaczył; tanti (pretii) esse gratia, w tak wielkiem być poważaniu; tanto-quanto, tem-im; tantum-quantum, dopóty-dopóki, XII, 3, 4.

Taos = Tachus,

Tarbelli, ōrum, m. naród w Akwitanji.

tarde, zwolna, powoli.

tardus, a, um, dowolny, leniwy, zwolna postępujący.

tardo, āvi, ātum, āre, opóźniać, zatrzymać, przeszkodzić; impetum, wstrzymać zapędy; aliquem ad insequendum, przeszkadzać komu w ściganiu.

Tarentīnus, a, um, tarentyński, rodem z Tarentu.

Tarentum, i, n. sławne miasto w południowych Włoszech.

Tarusates, um, m. naród w Galji Akwitańskiej.

Tasgetius, i, m. książe Karnutów.

taurus, i, m. byk, wół.

Taurus, i, m. góry w Azji Mniejszej.

Taximagŭlus, i, m. książe brytański.

taxus, i, f. cis, iwa, drzewo taksowe, podobne do jodły, którego jagody mają mieć w sobie truciznę.

tectum, i, n. dach, pokrycie, namiot, dom, mieszkanie.

tegimentum i **tegumentum, i**, n. pokrycie, powłoka.

tego, xi, ctum, ĕre, 1) okryć, odziać, pokryć, schować, ukryć; telum veste, ukryć pod suknią; aliquem a conspectu alicuius, ukryć przed oczyma czyjemi; cuniculi tecti, podziemne ganki. — 2) bronić, zasłaniać.

telum, i, n. 1) pocisk, strzała. — 2) broń wszelkiego rodzaju; miecz, szpada, XIV, 11, 3, puginał, nóż, VII, 10, 5· włócznia, broń, XII. 5, 1.

temerārius, a, um, nierozsądny, niebaczny, zbyt śmiały; temeraria ratione uti, nierozsądnie sobie postępować.

temĕre, nierozsądnie, bez przyczyny, łatwo.

temerĭtas, atis, f. nierozsądek, niebaczność, zuchwałość.

temo, ōnis, m. dyszel.

temperantia, ae, f. umiarkowanie, powściągliwość, bezinteresowność.

temperatus, a, um, umiarkowany, łagodny; loca t., łagodne klima.

tempĕro, avi, atum, are, miarkować się, powściągać się, wstrzymywać się.

tempestas, atis, f. 1) czas, pora. — 2) burza; tempestatem evitare, schronić się przed burzą. — 3) niebezpieczeństwo, przygoda, klęska.

templum, i, n. świątynia.

temporarius, a, um, stósujący się do czasu i okoliczności; temporaria liberalitas, szczodrobliwość dziwaczna, interesowna.

tempus, ŏris, n. 1) czas; in reliquum tempus, na przyszłość; ad hoc tempus, dotąd; committendi proelii, czas stoczenia bitwy; primo quoque tempore, jak najprędzej. — 2) pewien czas; tempus anni, pora roku. — 3) czas stósowny, okoliczność, sposobność, położenie; tempore dato, przy nadarzonej sposobności; hoc in tempore, w tem (przykrem) położeniu.

Tenchthēri, orum, m. naród germański nad Renem między rzekami Ruhr i Sieg.

tendo, tetendi, tensum (tentum), **ĕre**, 1) natężać, naciągać, wyciągać, np. manus; tabernaculum, rozpinać namiot; tendere, mieć namiot, Cs. VI, 37. — 2) zwrócić (iter, animum), dążyć, zmierzać dokąd.

tenĕbrae, arum, f. ciemność, noc; tenebris obortis, gdy noc nadeszła.

teneo, tenui, tentum, ēre, 1) trzymać, mieć, posiadać, zajmować, zamieszkiwać; aram uchwycić się ołtarza; summam (as) imperii, mieć najwyższą władzę; dominatum imperio, mieć nieograniczoną władzę w państwie; locum secundum imperii, być drugim po królu; locum amicitiae apud aliquem, być czyjim powiernikiem; principatum eloquentiae, być pierwszym mówcą, possessionem rei, posiadać co; regionem, okolicę zamieszkiwać; primum locum aedium, przednią część (pierwsze pokoje) domu zajmować, zamieszkiwać; latus tenet D milia passum, wynosi 500 kroków; dowodzić czem, np. exercitum, X, 6, 3; cornu alterum, XVI, 4, 3. — 2) przytrzymać, trzymać, aliquem custodia, in vinculis, pod strażą, w więzieniu urbem in obsidione, oblegać, urbem oppressam servitute, trzymać w ciężkiej niewoli; navem in ancoris, stać z okrętem na kotwicy; memoria, zachować w pamięci, przypominać sobie. Se tenere, zostawać, przebywać; uno loco, siedzieć na jednem miejscu nie ruszać się z miejsca; domi, nie wychodzić z domu; castris, zamknąć się w obozie, oszańcować się obozem. — 3) wstrzymać, powstrzymać, zamknąć, np. hostem; lacrimas, wstrzymać się od łez; iureiurando, przysięgą zobowiązać. — 4) mówiąc o wojsku: a) zająć, obsadzić, np. oppidum, portum. b) locum suum, dotrzymać placu. — 5) przeprowadzić, uskutecznić, np. propositum, osięgnąć, dopiąć, dokazać, XX, 3, 5. — 6) o żegludze: cursum tenere, dalej płynąć. — 7) intrans. ventus tenet adversum, wiatr wieje przeciwny.

tenĕr, a, um, giętki, delikatny, młody.

tenesmus, i, m. ciężki stolec, wydymanie się, zatrzymanie stolca.

tento, avi, atum, are, 1) próbować, doświadczać; z Inf. usiłować. — 2) napadać, trapić, oskarżać, XXIV, 2, 4.

tentorium, i, n. namiot.

tenuis, e, 1) cienki, mały, drobny, nieznaczny, błachy, nikczemny. — 2) słaby, np. valetudo.

tenuitas, atis, f. słabość, ubóstwo, niedostatek.

tenuiter, szczupło, mało.

tenus, aż do, po; Tauro tenus, po góry Taurus.

ter, trzy razy, trzykroć.

Terentius, i, m. (C. Varro) konsul rzymski pod Kannami.

teres, ĕtis, okrągło-długi, okrągławy.

Tergestini, orum, m. mieszkańcy miasta Tergeste (Tergestum) t. j. Tryjestu.

tergum, i, n. tył; terga vertere, dare, tył podać, uciekać; a tergo, post tergum, z tyłu, za sobą.

terni, ae, a, po trzech, trzy.

terra, ae, f. 1) ziemia, orbis terrarum, okrąg ziemski, cały świat. — 2) terra continens, albo terra, ląd stały, terra Gallia, kraj Gallów, Galja.

terrēnus, a, um, zob. terreus.

terreo, ui, itum, ēre, 1) straszyć, przestraszyć, strachem nabawić; terreri periculo, lękać się niebezpieczeństwa. — 2) odstraszać, z następ. quominus.

terrester, tris, tre, na ziemi będący, lądowy; exercitus, wojsko lądowe; proelium, bitwa na lądzie.

terrĕus, a, um, ziemny, z ziemi, np. tumulus.

terribilis, e, straszny.

territo, avi, atum, are, straszyć.

terror, oris, m. strach, postrach; terrorem alicui inferre, sprawić strach, nabawić kogo strachu; alicui terrori esse, sprawić strach, straszyć; terror incidit exercitui, strach padł, przypadł na wojsko, ogarnął wojsko.

tertio, po trzeci raz, potrzecie.

tertius, a, um, trzeci.

testa, ae, f. skorupa, tabliczka, używana w Atenach do głosowania; testarum suffragia, sąd skorupkowy, zob. Ostracismus.

testamentum, i, n. ostatnia wola, testament.

testatus, a, um, stwierdzony, dowiedziony, pewny, niewątpliwy, jawny, oczywisty, rzeczywisty; memoria, rzeczywista pamięć.

testimonium, i, n. świadectwo, dowód.

testis, is, c. świadek.

testor, atus sum, ari, świadczyć, zaręczać, zapewniać.

testūdo, inis, f. zółw, żółwia skorupa; 1) szopa wojenna, pod którą żołnierze stojąc bezpiecznie dobywali miast bijąc taranem w mury — 2) pomost z puklerzów, utworzony przez podniesione puklerze; testudine facta, zrobiwszy pomost z puklerzów.

testŭla, ae, f. skorupka, zob. testa.

Teutamus, i, m. za co inni czytają Antigenes lub Antigonus, XVIII, 7, 1.

Teutomatus, i, m. król Nicjobrygów.

Teutŏni, orum i **Teutŏnes, um,** m. Teutonowie, naród giermański.

Thasus, i, f. wyspa na morzu Egiejskiem w pobliskości Tracji.

Thasius, i, m. mieszkaniec wyspy Thasus.

theātrum, i, n. teatr, widowisko, miejsce publiczne.

Thebae, arum, f. główne miasto w Beocji.

Thebanus, i, m. Tebanin.

Themistŏcles, is, m. wódz ateński, zwycięzca Persów przy Salaminie.

Theopompus, i, m. historyk grecki, koło r. 460, którego dzieła zaginęły.

Theramĕnes, is, m. filozof i wódz ateński, przyjaciel Alcybjadesa.

Thermopylae, arum, f. wąwoz, prowadzący między górą Oeta i morzem z Beocji do Tesalji, gdzie poległ Leonidas z 300 Spartanami r. 480 przed Chr.

Thessalia, ae, f. Tesalja, wschodnia połowa dawnej północnej Grecji.

Thracia, ae, f. Tracja, wybrzeże ciągnące się na zachód od dawnej Macedonji aż do Pontu.

Thrasybŭlus, i, m. sławny wódz ateński, który 30 tyranów wypędził z Aten r. 403 przed Chr.

Thrax, cis, z Tracji, Trak.

Thressa, ae, f. niewiasta z Tracji.

Thucydides, is, m. najsławniejszy historyk ateński z czasu wojny Peloponnezkiej, której dzieje wybornym opisał stylem.

Thurii, orum, m miasto w Lukanji nad zatoką Tarentyńską.

Thyus, i, m. mały królik Paflagonji pod zwierzchnictwem Persji.

Tiberis, is, m. rzeka Tyber, nad którą leżał Rzym.

Tiberius, i, m. Cl. Nero, 1) następca Augusta. — 2) Tib. Longus, dowodził wspólnie z Scypjonem pod Trebją przeciw Hannibalowi.

tibia, ae, f. flet, surma.

tignum, i, n. drzewa wyrobione, belka; duo tigna, oplatwy na belkach poprzek leżące.

Tigurinus, a, um, pagus, okrąg Tyguryński (w Zurich) w Helwecji.

Timaeus, i, m. dziejopis Sycylji koło r 272 przed Chr.

timeo, ui, ēre, 1) trans. obawiać się, bać się, lękać się kogo; inter se, bać się jeden drugiego. — 2) intrans. obawiać się, lękać się o kogo, o co.

timide, bojaźliwie, lękliwie.

timĭdus, a, um, bojaźliwy, ostrożny.

Timolĕon, ontis, m. Tymoleon, wódz koryncki, który od Koryntjan Syrakuzanom na pomoc wysłany tyrana ich Dyonizjusza II. wypędził i w Syrakuzie zaprowadził rządy republikańskie.

Timoleontēum, i, n. (gymnasium), gmach publiczny w Syrakuzie, przeznaczony do ćwiczeń gimnastycznych, tak nazwany od Tymoleona, oswobodziciela miasta.

Timophănes, is, m. brat Tymoleona.

timor, oris, m. bojaźń, lękanie się, strach; timor occupat exercitum,

strach opanował wojsko; iniicere timorem, przestraszyć, nabawić kogo strachem, timorem tollere, odjąć strach, usunąć obawę; timore perterritus, przestraszony.

Timothĕus, i, m. syn Konona, odznaczył się wspólnie z Chabrjaszem i Ifikratesem w wojnie, którą Ateny prowadziły przeciw sprzymierzonym wyspom Kos, Rodus, Chios i miastu Byzantium r. 358 przed Chr.

Tiribāsus, i, m. satrapa Artakserksesa II. w Sardes.

Tisagŏras, ae. m. brat ateńskiego wodza Miltyadesa.

Tissaphernes, is, m. satrapa perski, przeniewierzył się królowi Artakserksesowi II.

Tithraustes, is. m. minister i wódz perski.

titŭbo, avi, atum, are. chwiać się, wahać się.

Titurius, i. m. Q. Tit. Sabinus, legat Cezara.

togātus, a, um. chodzący w sukni zwanej toga; Gallia togata = Gallia Cisalpina, gdzie Gallowie obyczajem rzymskim w togach chodzili.

tolĕro, avi, atum, are, 1) cierpieć, znosić, wytrzymać, np. famem. — 2) utrzymywać, np. vitam.

tollo, sustŭli, sublātum, ĕre, 1) podnosić, wznosić; tolli, wynosić się, pysznić się, być dumnym; clamor tollitur, krzyk się wznosi. — 2) odjąć, np. spem; zabrać, np. naves equites tollunt, zabierają. — 3) przerwać, np. colloquium; skasować, np. potestatem. — 4) uprzątnąć, zabić.

Tolōsa, ae, f. miasto w Galji Narbońskiej.

Tolosātes, ium, m. mieszkańcy Tolozy.

tormentum, i, n. (torqueo), 1) machina wojenna do rzucania kamieni i pocisków, kusza, działo; tormento missa tela coniicere, z działa miotać pociski. — 2) grot, pocisk. — 3) lina, powróz, Cs. VII, 22. — 4) męczarnia, katownia.

Torquātus, i, m. 1) znakomity mówca i konsul r. 65. przed Chr. — 2) A. Torq. brat poprzedzającego, przyjaciel Cycerona i Attyka.

torques, is, c. łańcuch złoty lub srebrny.

torreo, torrŭi, tostum, ēre, suszyć, upiec, spalić.

tot, tyle.

totidem, tyleż; totidem atque, tyleż co.

totus, a, um, 1) cały; tota nocte, przez całą noc. — 2) wszystek = omnis.

trabes i **trabs, bis,** f. belka.

tracto, avi, atum, are, aliquem, obchodzić się z kim; de aliqua re, układać się.

tractus, us. m. szereg, rząd; arborum, zasiek.

tradŏ, u Cez. częściej **transdo, dĭdi, dĭtum, ĕre.** (trans do), 1) podawać z rąk do rąk, wręczyć, oddać; uxorem, dać za żonę. — 2) oddać w opiekę, powierzyć; obsides custodiendos, zakładników oddać pod straż, do strzeżenia; totam rempublicam, oddać cały zarząd kraju. — 3) wydać, np. ad supplicium, na karę. — 4) udzielać, uczyć, XXV, 1, 3. Cs. VI, 14, 17. VII, 22. — 5) se, oddać się zupełnie, X, 2, 3.; poddać się (nieprzyjacielowi) Cs. VII, 47, 77. VIII, 43.

traduco, u Cez. zawsze **transduco, xi, ctum, ĕre,** przeprowadzić, poprowadzić; centuriones in ordines superiores, posunąć na wyższe stopnie.

tragŭla, ae, f. rodzaj ręcznego pocisku czyli dzirytu rzucanego za pomocą rzemienia.

trăho, xi, ctum, ĕre, 1) ciągnąć; cupiditate trahor, mam pociąg. — 2) odkładać, przewlekać.

trailicio, zob. transiicio.

tranquillĭtas, atis, f. spokojność życia.

tranquillo, avi, atum, are, uspokoić; tranquillatis rebus Romanis, gdy w Państwie Rzymskiem znowu wrócił pokój.

trans, z tamtej strony, za.

Transalpīnus, a, um, zaalpejski, będący za Alpami.

transcendo, di, sum, ĕre, przechodzić.

transdŭco, zob. traduco.

transeo, ĭi, īvi, ĭtum, ire, 1) intrans. a) o osobach; przejść, przeprawić się; in portum, udać się do portu. b) o rzece: wpadać, Cs. IV, 20 c) iść za przeciwnem zdaniem, głosować przeciw wnioskowi, odrzucić wniosek. — 2) trans. a) przejść przez co, przeprawić się; mare, za morze; flumen vado transitur, rzeka w bród się przechodzi. b) o czasie: mijać, upłynąć.

transfĕro, tŭli, lātum, ferre, 1) przenieść; castra, przenieść obóz. — 2) składać winę na kogo, winę komu przypisywać.

transfigo, ixi, ixum, ĕre, na wylot przebić, przeszyć, przebość.

transfodio, fōdi, fossum, ĕre, przebić, przedziurawić.

transgredior, gressus sum, grĕdi, zbiegać, uciekać, przejść, przepłynąć, przeprawić się; flumen, przez rzekę.

transigo, ēgi, actum, ĕre (ago), skończyć, dokonać; transacto anno, po upływie roku.

transiectus, ūs, m. przebycie morza, rzeki; przeprawa.

transicio i traicio, iēci, iectum, ĕre, 1) przerzucić, np. tela, pociski; pontem, położyć, rzucić most. — 2) przeprawić, przenieść. — 3) przebić, przeszyć.

transitus, ūs, m. przejście, przeprawa.

transmarinus, a, um, zamorski.

transmitto, misi, missum, ĕre, przesłać, przeprawić.

transnăto, āvi, ātum, āre, przepłynąć.

trasporto, avi, atum, are, przenieść, przewieść, przeprawić.

transrhenānus, a, um, zareński.

transtrum, i, n. belka poprzeczna; transtra navis, poprzeczna ława, wiosłowa ława, burta.

transvĕho, xi, ctum, ĕre, przewozić, przeprawić.

transversārius, a, um, poprzeczny.

transversus, a, um (transverto), poprzeczny, w poprzek idący, ukośny; fossa, poprzeczny przekop.

Trasimēnus lacus, m. jezioro Trazymeńskie, dziś Perugia w ks. Toskańskiem.

Trebia, ae, f. rzeka pod Placencją (dziś Piacenza), wpadająca do Padu.

Trebius, i, m. M. Treb. Gallus, trybun wojskowy, w służbie Cezara.

Trebonius, i, m. 1) C. rycerz rzymski. — 2) C. legat Cezara.

trecenti, ae, a, trzysta.

tredĕcim, trzynaście.

trepido, avi, atum, are, biegać tu i owdzie ze strachu; drzeć ze strachu, być niespokojnym; totis trepidatur castris, w całym obozie ze strachu tam i owdzie biegają.

tres, tria, trzy.

Trevīri i Trevēri, orum, m. naród w Galji Belgickiej w okolicy dzisiejszego miasta Trewiru.

Tribŏces, um. Tribŏci albo **Tribuci, orum**, m. naród giermański w dzisiejszej Alzacji.

tribunus, i, m. przełożony rzymsk tribus, cechmistrz. 1) tribuni plebis, trybunowie ludu, gminni, których obowiązkiem było bronić lud przeciw uroszczeniom patrycjuszów. — 2) tribuni militum, trybuni wojskowi, t. j. przywodzcy legjonów, zostający pod rozkazami naczelnego wodza; każdy legjon miał 6 takich trybunów, którzy na przemian co dwa miesiące czynili służbę.

tribuo, ui, ūtum, ĕre, 1) dać, udzielić; alicui beneficia, świadczyć komu dobrodziejstwa; honorem, zaszczyt wyświadczyć. — 2) pozwolić, skłonić się do czego, pokazać się powolnym; aliquid officio, timori, czy co z obowiązku, ze strachu. — 3) przypisywać, VII, 6. 2. XIV, 5, 3. — 4) poczytywać co za co, np. aliquid superbiae, uważać co za pychę. — 5) poświęcać, łożyć, np. tempus litteris.

tribūtum, i, n. pobór, pogłówne, danina; pendere, płacić pobór.

triēni, ae, a, po trzysta.

triclinium, i, ława stołowa, stół jadalny.

triduum, i, n. trzy dni.

triennium, i, n. trzy lata.

trīēris, is, f. nawa, galera o trzech rzędach wioseł, trzyrzędowa.

triginta, trzydzieści.

trimestris, e, trzymiesięczny, na trzy miesiące.

Trinobantes, um, m. naród w Brytannji.

trinus, a, um, trojisty, potrójny; trinis hibernis, w potrojnem zimowisku.

tripartīto, w trzech oddziałach; tripartito divisus, na trzy części podzielony.

triplex, icis, potrojny.

tripus, ŏdis, m. stołek o trzech nogach, trójnóg.

triquētrus, a, um, trójkątny.

trirēmis, e (tres remus), okręt mający trzy rzędy wioseł.

tris = tres.

tristis, e, smutny, ponury, nie wesół.

tristitia, ae, f. smutek, żal.

triticum, i, n. pszenica.

triumphus, i, m. tryjumf, wjazd uroczysty wodza rzymskiego po odniesionem zwycięstwie do Rzymu.

triumvir, i, m. tryjumvir, członek komisji złożonej z trzech osób.

Troas, ădis, f. ziemia Trojańska w Azji Mniejszej.

Troezen, ēnis, f. miasto w Argolidzie, na Peloponnezie.

Troïcus, a, um. Trojański.

tropaeum, i, n. 1) trofej, znak zwycięski. — 2) zwycięstwo, łupy zdobyte na nieprzyjacielu.

truncus, i, m. pniak.

tu, tui, ty.

tuba, ae, f. trąba; incurrentes tuba revocare, nacierającym dać znak do odwrotu.

tueor, tuĭtus sum, ēri, patrzeć na co; 1) strzedz, pilnować, opiekować się, XI, 3, 2; valetudinem, pielęgnować zdrowie; paternam gloriam, utrzymywać się przy sławie ojcowskiej; summam rerum alicui tradere tuendam, powierzyć komu sprawowanie najwyższych rządów. — 2) bronić.

Tulingi, orum, m. naród w Galji Belgickiej.

Tullius, zob. Cicero.

tum, 1) wtenczas, wtedy; tum primum, wtedy pierwszy raz; tum demum, wtenczas dopiero, wtedy nakoniec. — 2) potem, dalej, następnie. — 3) quum... tum, tak...jak, równie...jak.

tumultuor, atus sum, ari, hałasować, wrzask robić, być niespokojnym.

tumultuōse, z hałasem, wrzaskiem; tumultuosius, z większym wrzaskiem.

tumultus, us, m. 1) wrzask, zgiełk, Cs. II, 11. VII, 47, 60. — 2) postrach, trwoga przed zbliżającą się wojną, I, 4, 3. — 3) rozruch, bunt, niespokojność, XXV, 2, 2.

tumŭlus, i, m. wzgórze, pagórek.

tunc, wtedy.

tunica, ae, f. spodnia, długa szata u Rzymian, po większej części z rękawami.

turba, ae, f. mnóstwo, tłum; in turbam exire, pójść między ludzi (prostych żołnierzy), stać się wiadomem.

turbĭdus, a, um. mętny, niespokojny, burzliwy; turbido tempore, w czasie zamieszek.

turma, ae, f. kompanja jazdy, 30 jezdnych licząca, szwadron.

turmātim, ze szwadronami, szwadronami.

Turŏnes, um, i **Turŏni, orum**, m. naród w Galji Lugduńskiej w okolicy dzisiejszego miasta Tours.

turpis, e, szpetny, sprosny, haniebny.

turpiter, szpetnie, sprosnie, nieprzystojnie, sromotnie, haniebnie, ze wstydem, VIII, 2, 5.

turpitūdo, inis, f hańba, sromota.

turris, is, f. 1) wieża, zamek, dla wzmocnienia murów, mostu, obozu. — 2) wieża drewniana na kołach, używana do oblegania miast.

Tusculum, i, n. miasteczko w Lacjum, w którem Cycero miał swoją willę

tutēla, ae, f. opieka; in suam tutelam pervenire, zostać doletnim.

tūto, bezpiecznie, zobezpieczony, np. od napaści, Cs. VII, 36.

tutus, a, um (zam. tuitus od tueor), osłoniony, warowny, bezpieczny, pewny; in tuto esse, być bezpiecznym; in tutum pervenire, przyjść na miejsce bezpieczne; tutum reddere, zabezpieczyć, tutum relinquere locum, zostawić miejsce zabezpieczonem, w bezpieczeństwie, ubezpieczyć.

tuus, a, um, twój.

tyrannis, idis, f. przywłaszczona władza, panowanie (dobre czy złe) w kraju wolnym.

tyrannus, i, m. 1) pan, rządca, król, osobl. który sobie przywłaszczył rządy w państwie wolnem. — 2) okrutnik, tyran. VII, 10, 1. VIII, 1, 2. X, 1, 4. 2, 3. 4, 1. 7, 3.

U.

ubi, 1) Adv. gdzie. — 2) Conj. skoro.

Ubii, orum, m. naród giermański w okolicy dzisiejszej Kolonji.

ubīnam, gdzież.

ubique, wszędzie.

ulciscor, ultus sum, ulcisci, mścić się; aliquem pro iniuriis, zemścić się na kim za (wyrządzone sobie) krzywdy; iniurias, pomścić krzywd.

ullus, a, um, którykolwiek, który; sine ullo maleficio, bez najmniejszej (wszelkiej) szkody; sine ulla religione, bez sumienia, nie sumienny.

ulterior, us, Compar. od ultra, z tamtej strony leżący, dalszy, odleglejszy.

ultĭmus, a, um, Superl. od ulterior. 1) o miejscu; ostatni, ostateczny, najodleglejszy. — 2) o czasie: ostatni, przeszły; ultima origo, najdawniejszy początek.

ultra, 1) Adv. dalej, dłużej. — 2) Praep. z tamtej strony, za, poza; millibus passuum duobus ultra eum, o 2000 kroków dalej jak on, od niego.

ultro, 1) z tamtej strony; ultro citroque, tu i owdzie, tam i nazad. — 2) dobrowolnie, chętnie.

ululātus, ūs, m wycie, krzyk żałosny, narzekanie.

una, razem, wspólnie, u niego, XVII, 7, 1

unde, 1) skąd. — 2) = ut inde, aby za to, aby z dochodów tego (miasta) II, 10, 2.

undēcim, jedenaście.

undecimviri, **orum**, m jedenastu urzędników w Atenach, którzy doglądali więzień i do stracenia osób potrzebne czynili przysposobienia.

undēgintāginta, trzydzieści dziewięć.

undique, 1) ze wszystkich stron, zewsząd — 2) wszędzie, na wszystkich stronach, XXIII, 12, 3 Cs. I, 2. III, 1.

Unelli, **orum**, m. naród zamieszkały na północnem wybrzeżu Galji Celtyckiej.

unguentum, i, n. maść, olejek.

universus, a, um, wszystek, cały.

unquam i **unquam**, kiedykolwiek, kiedy; po wyrazach przeczących: nigdy.

unus, a, um. 1) jeden. — 2) jedyny, sam jeden; ad unum omnes, wszyscy co do jednego. — 3) jeden i ten sam; uno tempore, w jednym i tym samym czasie, una aestate. Cs. I. 54.

unusquisque, **unaquaeque**, **unumquidque** i **quidque**, każdy.

urbanus, a, um, miejski, będący w mieście; populus urbanus, lud w mieście (przeciw. exercitus, V, 2, 1); possessiones urbanae, majętność w mieście; officia urbana, usługi świadczone w mieście (w domu (np. w sprawach sądowych); motus, niespokojności w mieście; urbanae res, położenie miasta.

Urbigēnus pāgus (Verbigenus), okrąg Szwajcarski

urbs, bis, f. miasto, osobl. Rzym; urbs Romana = Roma.

urgeo, ursi, urgēre, nacierać, trapić, dokuczać.

urus, i, m. tur, byk dziki.

Usipētes, um, m. naród germański przy spływie rzeki Lippe do Renu.

usitātus, a, um, 1) używany, zwyczajny, pospolity. — 2) wyćwiczony, wprawny.

usquam, gdzie, gdziekolwiek; dokąd, dokądkolwiek.

usque, 1) w połącz. z Praep. aż, aż do. — 2) w połącz. z Adv. usque eo, tak długo, tak daleko, tak dalece, do tego stopnia, tak bardzo; usque eo non, tak mało, X, 4. 5.

usūra, ae, f. używanie, prowizja, procent, lichwa.

usus, us, m. 1) używanie; a) częste używanie, ćwiczenie się, wprawa, np. belli, rerum nauticarum. b) zwyczaj; usu venire, być we zwyczaju, zdarzać się c) obcowanie z kim, XXV, 7, 5. d) doświadczenie; usum percipere, nabyć doświadczenia; usu et sapientia praestantes, doświadczeniem i mądrością celniejsi; magnum in castris usum habere, długo służyć w wojsku. e) pożytek, korzyść; usui esse, ex usu esse, przynosić korzyść, być korzystnem, pożytecznem, pomocnem, przydatnem; ex usu Galliæ accidit, stało się z pożytkiem dla Galji — 2) potrzeba, konieczność; usus est, jest potrzeba, potrzeba wymaga, okoliczności wymagają; usus venit, zachodzi potrzeba, potrzeba wymaga.

ut, **uti**, 1) Adv. jak; ut quisque (z Superl.) ita (z Superl.), im-tem: ut Thebanum, na Tebańczyka, t. j jak się po Tebańczyku można było spodziewać, jak od Teb. można było wymagać; ut si, jakby. — 2) Spojn. z Conj. oznacza a) zamiar: aby, ażeby. b) skutek: iż, że, tak iż, tak że. c) przypuszczenie: pozwólmy że, chociażby, Cs. III, 9. VII, 56. — z Indic. d) czas: skoro. — NB Często ut uzupełnia się z poprzedzającego ne, VIII, 3, 1; sibique = sed ut sibi, XIII, 12, 2; ferretque = sed ut ferret, XVIII, 6, 2; statimque veniret, sed ut statim veniret, XXV, 10, 4.

uter, **utris**, m. szawłok, burdziuk, wór skórzany, kubał.

uter, **utra**, **utrum**, 1) który z dwóch; in utram partem, w którą stronę. — 2) drugi (kiedy uter albo neuter poprzedza), Cs. V, 44.

utercunque, **utraque**, **utrumque**, oba; utraque fortuna = secunda et adversa; in utramque partem, po obu stronach, w obu razach, Cs. V, 29; in utramque partem disputare, mówić za i przeciw.

uti = ut.

Utica, ae, f. miasto w Afryce właściwej.

utilis, e, pożyteczny, korzystny.

utilitas, atis, f. korzyść, pożytek, owoc.

utinam, z Conj, oby, bodaj.

utique, zapewne, zajiste, bez wątpienia.

utor, usus sum, uti, 1) używać, korzystać; duce, obrać wodzem; consilio, zasięgać rady, iść za czyją radą; consilio eodem, połączyć się z kim, podobnie sobie postąpić; dextero oculo non uti, na prawe oko nie widzieć; domo, przemieszkiwać; apparatu regio, występować z okazałością królewską; castris, non palaestra, w obozie przebywać, a nie w szkole szermierskiej; more crudelitatis superioris, z dawniejszem okrucieństwem sobie postępować; acerbiore imperio in aliquem, zbyt surowo zarządzać; aliquo adiutore, użyć kogo za pośrednika, jego pośrednictwa; aliquo administro, używać kogo do sprawowania; conditione, przyjąć warunek; temporibus, korzystać z czasu, zastósować się do czasu, do okoliczności. — 2) mieć co w używaniu; libenter cibo, z ochotą jeść; prosperitate valetudinis, cieszyć się dobrem zdrowiem; uti libertate, być wolnym; hospitio, być gościem, doznawać gościnności, opieki; felicitate, prudentia, fortitudine, być szczęśliwym, mądrym, walecznym. — 3) okazywać; clementia, misericordia, okazać łagodność, litość, okazać się łagodnym, litościwym; magna moderatione, okazać wielkie umiarkowanie; temeraria ratione, nierozsądnie sobie postąpić; magna celeritate, pospieszyć się; alacritate et studio, okazać ochoczość i odwagę. — 4) mieć: eodem instituto, mieć te same zwyczaje; aliquo doctore, kogo za nauczyciela; aliquo amico, kogo przyjacielem, w kim przyjaciela; familia optima, zręcznych niewolników; rebus omnibus optimis, ze wszystkich rzeczy mieć najlepsze; duro initio adolescentiae, w młodości przykrego doznawać losu, początek czyjej młodości jest przykry. — 5) przestawać z kim, mieć z kim przyjaźń, zażyłość; uti aliquo familiariter, intime, intima familiaritate alicuius, żyć z kim w wielkiej przyjaźni, być w wielkiej zażyłości.

utpote, jak, jako, snać; bo, XXIII, 2, 3.

utrimque, z obu stron, po obu stronach.

utrobique, na obie strony, tam i tu, w obu względach, t. j. wojskiem lądowem i morskiem, XXIII, 10, 3.

utrum, czy (używ. w pierwszej części pytań rozłącznych).

Uxellodunum, i, n. miasto w Galii Akwitańskiej

uxor, oris, f. żona, małżonka; uxorem ducere, pojąć za żonę, wziąć za żonę.

V.

vacatio, onis, f. uwolnienie; militiae, od wojskowości, służby wojennej, uti aetatis vacatione, być wolnym od wojskowości dla wieku.

vaco, avi, atum, are, być wolnym; (o polach) leżeć odłogiem, bez uprawy i bez rólników; (o rzece) nie być oblanym.

vacefacio, feci, factum, ere, wypróżnić, spustoszyć, wyludnić, V, 2, 5; vacefactae possessiones, opuszczone od dotychczasowych właścicieli, spustoszałe.

vacuus, a, um, próżny, opuszczony; castra, pusty obóz; oppidum ab defensoribus, miasto bez obrońców.

vadimonium, i, n. 1) uręczenie stawienia się przed sądem na dzień wyznaczony; alicui imponere, zobowiązać kogo, aby się stawił przed sądem, zrobić komu proces. — 2) stawienie się przed sądem; vad. sisto, stawiam się sam przed sądem.

vadum, i, n. brod, mielizna, brodowina (w morzu).

vagina, ae, f. pochwa.

vagor, atus sum, ari, błąkać się, tulać się, przebiegać tu i owdzie.

Vahalis, Waal, zachodnie ramię Renu.

valde, bardzo.

valens, ntis, silny, możny, obronny, np. oppidum.

valeo, ui, itum, ere, 1) być zdrowym, mieć się dobrze; pedibus non valere, nie mieć zdrowych nóg, być słabym na nogi, mieć słabe nogi. — 2) mieć siły, moc: a) być silnym w co, odznaczać się; equitatu, mieć wiele jazdy; virtute, odznaczać się walecznością; plus valere, być silniejszym, potężniejszym; b) módz, dokazać; VII, 1, 2. X, 3, 3. XI, 1, 2. IX, 3, 1. — c) znaczyć, mieć znaczenie, wpływ, powagę; apud aliquem auctoritate, być u [illegible] w wielkiem znaczeniu; multum gratia apud aliquem, być w wielkiej łasce u kogo. — d) dokąd zmierzać, mieć na celu, II, 2, 4; id responsum quod valeat, co znaczy

ta odpowiedź, II, 2, 7. — e) przemódz, zostać przyjętym. np. ratio, wniosek.

Valerius, i, m. 1. C. Val. Flaccus, propretor Galji. — 2) L. Val. Praeconius, legat w Galji przed przybyciem Cezara. — 3) C. Val. Caburus, Gal obdarzony obywatelstwem rzymskiem. — 4) C. Val. Procillus, syn poprzedniego, powiernik Cezara. — 5) C. Val. Dennotaurus, brat poprzedniego.

Valetiăcus, i, m. znakomity Edujczyk, brat Kotusa.

valetudo, ĭnis, f. 1) zdrowie; tenuissima valetudine esse, być bardzo słabowitym; prosperitas valetudinis, pomyślne zdrowie. — 2) choroba; propter valetudinem, dla słabości ócz. XXI. II, 4, 2.

valles i **vallis, is**, f. dolina.

vallum, i, n. wał, szaniec, okop, palisada.

vallus, i, m. pal, palisada.

valva, ae, f. podwoje, drzwi dwuskrzydłowe.

Vangiŏnes, um, m. naród germański w okolicy dzisiej. miasta Wormacji (Worms).

Varĕnus, i, m. mężny setnik w wojsku Cezara.

variĕtas, atis, f. rozmajitość, rozliczność, odmiana, zmiana; varietas fortunae, niestałość losu.

varius, a, um, rozmajity, różny, niestały, płochy, niepewny.

Varro, zob Terentius.

vas, is, n. Plur. vasa, orum, naczynie.

vasto, avi, atum, are, pustoszyć, niszczyć; fines civibus, wypędzić obywateli z kraju; fines pecore, zabrać z kraju bydło.

vastus, a, um, pusty, obszerny, rozległy, ogromny.

vates, is, m. wieszczek, prorok.

vaticinatio, onis, f. przepowiednia, proroctwo.

Vatinius, i, m. legat Cezara.

ve, albo (przyczepia się zawsze do wyrazu).

vectigal, is, n. 1) cło, pobór, podatek. — 2) dochody, VII, 9, 3. XXIII, 6, 5.

vectigālis, e, celny, czynszowy, który płaci cło albo czynsz; vectigalem aliquem habeo, ktoś płaci mi daninę; sibi facere populum, zmusić naród do płacenia daniny, nałożyć na naród daninę.

vectorius, a, um, (veho) przewozowy.

vehĕmens, ntis, zapalczywy, nagły, natężony, forsowany.

vehementer, z zapalczywością, bardzo, np. commoveri; zacięcie, np. proeliari.

veho, xi, ctum, ĕre, wozić; Pass. vehor, jadę, płynę; in nave, nave, navi, płynąć na okręcie, okrętem, znajdować się na okręcie, XXIII, 10; equo concitato ad aliquem, przypaść konno; iumentis iunctis, jechać parą koni

vel, 1) albo; vel-vel, albo-albo, bądź-bądź. — 2) często wzmacnia Superl. np. vel maxima laus, bez wątpienia największa pochwała.

Velanius, i, m. trybun wojskowy w służbie Cezara.

Vellaurodūnum, i, miasto w Galji Lugduńskiej.

Vellavii, orum, m. naród w Galji Akwitańskiej

Velliocasses albo **Velocasses, ium**, m. naród w Galji Belgickiej.

velociter, prędko, szybko.

velocĭtas, atis, f. prędkość, chyżość, szybkość, pospiech.

velox, ōcis, prędki, chyży, szybki, rączy.

velum, i, n. żagiel; vela ventis dare, poddać żagle wiatrom, rozpuścić pójść pod żagle, odżeglować, odpłynąć.

velut albo **veluti**, jak, jakby; velut explorata victoria, jakby zwycięstwo było pewne.

vena, ae, f. żyła; venas fontis intercidere, żyły źródła wody przeciąć.

venatĭcus, a, um, łowczy, myśliwy, np. canis.

venatio, onis, f. myslistwo, polowanie, łowy.

venātor, oris, m. łowiec, myśliwiec.

venatorius, a, um, myśliwski, np. galea.

vendito, avi, atum, are, wystawiać na sprzedaż, sprzedawać; se, ofiarować swe usługi.

vendo, dĭdi, dĭtum, ĕre, sprzedawać; sub corona, sprzedawać jako niewolników.

venenātus, a, um, zaprawiony trucizną; jadowity.

venenum, i, n. trucizna.

venerĕus, a, um, wszeteczny, rozwiozły, nierządny; res venerea, rozpusta, rozwiozłość.

veněror, atus sum, ari, czcić, ubóstwiać, padać na kolana przed królem (co było zwyczajem Persów).

Venĕti, orum, m. naród w Galji Lugduńskiej.

Venetia, ae, f. kraj Wenetów

Venetĭcus, a, um, wenecki.

venia, ae, f. 1) skłonienie się, pozwolenie; dare petenti veniam, uwzględnić prośbę; veniam dare, świadczyć, uczynić przysługę, łaskę. — 2) przebaczenie, darowanie winy.

venio, vēni, ventum, īre, 1) przyjść; auxilio, przyjść na odsiecz, na pomoc; in (sub) conspectum, pokazać się; obviam alicui, wyjść na czyje spotkanie; ad aliquem. ruszyć przeciw komu, uderzyć na kogo, Cs. VII, 70; — in spem, mieć nadzieję; alicui in contemptionem, pójść u kogo w pogardę; alicui in amicitiam, pozyskać czyją przyjaźń; venio in cruciatum, czekają mnie męczarnie; in fidem alicuius, poddać się na łaskę; in potestatem, dostać się pod panowanie; in invidiam, wpaść w nienawiść; in iudicium, stanąć w sądzie; usus venit, usu venit, zob. usus.

venor, atus sum, ari, polować. łowami się bawić; być dobrym myśliwym; venatum proficisci, udać się na polowanie

venter, tris, m. 1) brzuch, żołądek. — 2) ciało.

ventĭto, avi, atum, are, zawsze przychodzić; ad consilia, na narady, wybory.

ventus, i, m. wiatr; quo ventus fert, dokąd wiatr wieje, pędzi; intermittit. ucicha, ustaje; vento se dare, puścić się z wiatrem.

venumdo, dĕdi, dătum, are, przedawać jako niewolników, do niewoli.

Venusia, ae, f. miasto w południowych Włoszech na pograniczu Apulji i Lukanji.

venustus, a, um, wdzięczny, roskoszny, powabny, piękny.

ver, veris, n. wiosna; ver esse coepit, wiosna się zaczyna.

Verăgri, orum, m. naród w Galji Belgickiej w Alpach Peninskich.

verber, ĕris, n. bicz; verbera. razy, uderzenia.

verbōsus, a, um, obszerny.

verbum, i, n. 1) słowo, wyraz; verba facere, mieć mowę; verba facere pro aliquo, bronić kogo; v. facere commode, mówić ozdobnie; multis verbis, obszernie, długo; his verbis, tej treści, osnowy; meis verbis, mojem imieniem; verbis regis, imieniem, w imieniu króla. — 2) wyraz rzeczy, powierzchowność, pozór (nie rzeczywistość); verbo, powierzchownie, pozornie, pod pozorem; verba dare alicui, oszukać kogo.

Vercingetŏrix, rĭgis, m. dowódzca Gallów.

vere, 1) prawdziwie, rzeczywiście, gruntownie, np. contendere. — 2) sprawiedliwie, słusznie, np. iudicare.

verĕor, ĭtus sum, ēri, 1) lękać się, obawiać się; navibus, lękać się o okręty. — 2) mieć szacunek dla kogo (aliquem); alicuius asperitatem, kaprysy cierpliwie znosić.

Vergasillaunus, i, m. krewny Wercyngietoryga.

vergo, versi, ĕre, nachylać się, skłaniać się, być obróconym ku jakiej stronie, leżeć, rozciągać się; qua (parte) ad meridiem vergit, po stronie południowej.

Vergobrētus, i, m. najwyższy urzędnik u Eduów.

verisimilis, e, podobny do prawdy.

veritas, atis, f. prawda.

vero, 1) prawdziwie, wprawdzie, zaiste. — 2) zaś, ale.

Veromandui, orum, m. naród w Galji Belgickiej.

verso, avi, atum, are, obracać; fortuna in contentione utrumque versavit, los obudwom raz mniej drugi raz więcej sprzyjał.

versor, atus sum, ari (właśc. Pass. od verso), obracać się; 1) zostawać, przebywać, znajdować się; in celebritate, przebywać w towarzystwie; in exercitibus, mieć udział, być w wielu wyprawach wojennych; multum in imperiis, często dowodzić wojskiem; in magistratibus, często piastować urzędy; in iudiciis, występować w sądzie; in exercitu, służyć w wojsku; in bello, wiele lat spędzić w wojnie, często być w wojnie, in opere, zajmować się czem, pracować około czego; in proeliis, w bitwach, trzymać z sobą, Cs. I, 48. — 2) postępować sobie, VII, 3, 6. XXV, 6, 1

versūra, ae, f. obracanie, przyjmowanie pieniędzy na procent; versuram facere, pożyczyć pieniędzy, zaciągnąć dług; versuram solvere, nowy zaciągnąć dług, aby dawniejszy zapłacić.

versus, us, m, wiersz.

versus, Przyjm. ku, ku stronie, do

Vertico, ōnis, m. Nerwijczyk.

Vertiscus, i, m. dowódzca Remów.

verto, ti, sum, ĕre, 1) obracać; terga, tył podawać, uciekać. — 2) intrans.

anno vertente, w przeciągu roku, przez cały rok.

Verodoctius albo **Verudoctius, i,** m. poseł Helwetów.

verus, a, um, 1) prawdziwy, rzeczywisty; revera, w rzeczy samej, rzeczywiście. — 2) słuszny, Cs. IV, 8.

verūtum, i, n. oszczep, spis mniejszy od grotu.

Vesontio, onis, f. miasto Sekwanów w Galji Belgickiej.

vesper, ĕris i **vespĕrus, i,** m. wieczór; ad, sub vesperum, koło wieczora.

vesperāsco, ravi, ĕre, zmierzchać się; vesperascente coelo, gdy się zaczęło zmierzchać, ze zmrokiem.

vester, tra, trum, wasz.

vestigium, i, n. 1) ślad nogi; e vestigiis animadvertere, po śladzie poznać; recentibus proelii vestigiis ingredi, iść w tropy za bitwą, co dopiero stoczoną. — 2) miejsce, Cs. IV, 2; vestigium temporis, pora, chwila; e vestigio, natychmiast.

vestimentum, i, n. suknia; koc, kobierzec; id, quod in praesentia vestimentorum fuit, wszystkie suknie, które były na podorędziu.

vestio, ivi, itum, ire, odziewać, okrywać; trabes aggere, belki gruzem zasypać, obsypać.

vestis, is, f. suknia, odzież.

vestītus, us, m. suknia, odzienie; obsoletus, suknia wytarta.

veterānus, i, m. żołnierz wysłużony, stary, doświadczony.

veto, ui, ĭtum, are, zakazać, zabronić.

Vettŏnes albo **Vectones, um,** m. naród w Luzytanji czyli dzisiejszej Portugalji.

vetus, ĕris, stary, dawny, dotychczasowy, V, 2, 5.

vetustas, atis, f. wiek, starość, dawność.

vetustus, a, um, stary, dawny, starożytny.

vexillum, i, n. 1) chorągiew wojenna, sztandar. — 2) czerwoną chorągiew, którą jako znak do bitwy lub pochodu wywieszano na namiocie wodza, Cs. II, 20.

vexo, avi, atum, are, trapić, niepokojić, następować, sponiewierać, pokrzywdzić; agros, pustoszyć pola.

via, ae, f. 1) droga; ulice obozu, Cs. V. 49. — 2) droga, t. j. podróż, pochód; viam tridui procedere, trzy dni drogi ujść, haec via est dierum decem, ta droga wymaga 10 dni czasu.

viator, oris, m. podróżny.

vicēni, ae, a, po dwadzieścia.

vicesimus, a, um, dwudziesty.

vicies, dwadzieścia razy.

vicinitas, atis, f. 1) sąsiedztwo. — 2) sąsiedzi, VII, 10, 4. Cs. VI, 4.

vicissim, wzajemnie, znowu, przeciwnie, Cs. VIII, 10.

victima, ae, f. bydlę na ofiarę przeznaczone, ofiarne.

victor, oris, m. 1) zwycięzca. — 2) zwycięski.

victoria, ae, f. zwycięstwo; civilis, zwycięstwo otrzymane nad obywatelami; secunda, szczęśliwie dokonane zwycięstwo; victoriam adipisci, victoria potiri, otrzymać, odnieść zwycięstwo.

victus, us, m. 1) strawa, pokarm, żywność. — 2) sposób życia.

vicus, i, m. wieś, miasteczko.

video, vidi, visum, ēre, 1) widzieć, dojrzyć, XXI, 2, 3; spostrzedz. — 2) pojmować, poznawać, rozumieć; (vide (zam. cave), strzeż się, staraj się. — 3) Pass. videri, zdawać się, podobać się; videtur mihi, uważam coś za dobre, postanawiam; visum est tempus, czas zdawał się być po temu.

vidua, ae, f. wdowa.

Vienna, ae, f. miasto Allobrogów w Galji Narbońskiej.

vigeo, ui, ēre, być czerstwym, kwitnąć; stać na najwyższym stopniu potęgi, VII, 5, 5.

vigil, is, m. stróż.

vigilantia, ae, f. czuwanie, czujność.

vigilia, ae, f. czuwanie, straż nocna (u Rzymian była noc podzielona na 4 straże czyli doby, u Greków na 3); vigilias agere, straże nocne utrzymywać.

viginti, dwadzieścia.

villa, ae, f. dom wiejski, folwark.

vimen, ĭnis, n. prącie, gałąź giętka, witka, wić.

viminĕus, a, um, prąciany.

vincio, vinxi, vinctum, ire, związać.

vinco, vici, victum, ĕre, zwyciężyć, pokonać; gravi proelio, ciężkim bojem zwyciężyć; certe, walne odnieść zwycięstwo; przewyższać, XVIII, 1, 3; mieć słuszność, Cs. V, 30; vinci consilio, być oszukanym, XVIII, 3, 5.

vinculum, i, n. 1) węzeł, wstążka (którą owiązywano list), vincula epistolae laxare, list odpieczętować. — 2)

więzienie, kajdany; ex vinculis causam dicere, w kajdanach się bronić.

vindico, avi, atum, are, 1) przywłaszczać sobie; libertatem, wolność zachować, utrzymać, odzyskać. — 2) wyzwolić, oswobodzić. — 3) in aliquem, ukarać kogo.

vinea, ae, f. szopa wojenna do szturmowania.

vinolentus, a, um, 1) pijaństwu oddany, pijak. — 2) pijany, napiły.

vinum, i, n. wino.

vĭŏlo, avi, atum, are, gwałcić, obrazić, skrzywdzić, zelżyć; clementiam, dawniej przyrzeczonej obrony odmówić; credentes, na uciekających napaść; fines, spustoszyć kraj.

vir, viri, m. mąż; ab hoc viro, od niego, XIV, 7, 1.

vires, ium, zob. vis.

virgo, ĭnis, f. panna, *Jarina*

virgŭla, ae, f. roszczka, gałązka.

virgultum, i, n. krzak, krzewina, chróst, gęstwina.

Viridomarus, i, m. znakomity Edujczyk.

virilis, e, męski, sexus virilis=syn. XVII, 1, 3.

virĭtim, osobno, każdego z osobna, jednego w drugiego.

virtus, ūtis, f. 1) męskość, zdatność, dobre przymioty, zasługi, zalety; hoc non est meae virtutis, na to nie pozwala moja poczciwość. — 2) cnota, ślachetność, ślachetny charakter, XVII, 5, 3. — 3) męstwo, dzielność; bellica, belli, waleczność w boju; odwaga, Cs. I, 1, 2, 13. II, 15, 21, 33; wytrwałość, Cs. V, 8.

vis, Ac. vim, Abl., vi. 1) moc, siła, gwałtowność; fluminis, bystrość rzeki; flammae vim transire, przedrzeć się przez największy ogień; summa vi, z największym zapałem. — 2) przemoc, napaść, natarczywość; vim alicui afferre, uczynić zamach na czyje życie, X, 10, 1; vim facere, adhibere, użyć przemocy; vi, per vim, przemocą; vim sustinere, natarczywość wytrzymać. — 3) zbiegowisko, zaburzenie, I, 5, 3. VII, 3, 3. — 4) wpływ; vim habere ad aliquid, mieć wpływ na co. — 5) mnóstwo, V, 2, 3. Plur. vires: a) siły; adolescentes viribus maximis, silni młodzieńcy; esse viribus ad laborem ferendum firmis, mieć mocne siły do znoszenia pracy, trudów; res a consilio ad vires abit, przychodzi od rady do wojny. b) wojsko, pieniądze; potęga.

viso, visi, visum, ĕre, oglądać, nawiedzać.

vita, ae, f. 1) życie; vitae consulere, ochraniać, szanować życie. — 2) sposób życia; in omni genere vitae, w wszystkich życia stósunkach. — 3) opisanie życia, biografja, żywot.

vitium, i, n. błąd, uchybienie, wina, XVII, 5, 2; wada, przywara, występek, VIII, 1, 1.

vito, avi, atum, are, unikać, chronić się; tela, pocisków; suspiciones, strzedz się podejrzenia; insidias, ujść zasadzek.

vitrum, i, n. szkło; farbownik.

vitulinus, a, um, cielęcy; vitulina, orum, cielęce mięso, cielęcina.

vivo, vixi, victum, ĕre, żyć, żywić się.

vivus, a, um, żywy, żyjący; vivo te, za życia twego.

vix, ledwie, zaledwo, z wielką trudnością.

Vocātes, ium, m. naród w Galji Akwitańskiej.

Voccio albo **Voctio, onis,** m. król w Noryku.

vocito, avi, atum, are, nazywać.

voco, avi, atum, are, 1) wołać, zwołać, powołać, wezwać; aliquem in crimen, wezwać do odpowiedzialności. — 2) zaprosić; servos ad libertatem, niewolnikom przyobiecać wolność. — 3) nazywać; qui vocatur, tak nazwany, XVII, 8, 6.

Vocontii, orum, m. naród w Narbońskiej Galji koło rzeki Izary.

Vogēsus, i, m. góry Wogiezy w Alzacji.

Volcae, arum, m. naród w Prowincji nad zatoką Lijońską.

Volcatius, i, m. C. Volc. Tullus, dowódzca w służbie Cezara.

volo, volui, velle, chcieć, życzyć sobie, żądać; quid fieri velit, coby jego wolą było; minus quam volo, nie podług mego życzenia; velle aliquem, chcieć z kim mówić.

volumen, ĭnis, n. księga, dzieło.

Volumnius, i, m. powiernik Antonjusza.

voluntarius, a, um, dobrowolny; miles, ochotnik.

voluntas, atis, f. 1) chęć, wola, żądanie; voluntate alicuius, z wolą, na żądanie czyje. — 2) przychylność, miłość. — 3) sposób myślenia, zamiar; cognoscere voluntatem, wyrozumieć zdanie. — 4) pozwolenie; eius voluntate,

za jego pozwoleniem, IV, 2, 6; Cs. I, 7, 26, 30, 39; zadowolnienie, I, 2, 3.

voluptas, atis, f. rozkosz, uciecha, radość.

Volusēnus, i, m. C. Vol. Quadratus, trybun wojskowy a potem dowódzca jazdy w służbie Cezara.

Vosēgus = Vogesus.

votum, i, n. ślub; vota facere, nuncupare, czynić śluby.

voveo, vōvi, vōtum, ēre, ślubować, przyrzekać.

vox, vōcis, f. 1) głos; Plur. voces, wołania, krzyk. — 2) słowo, wyraz; vocem exprimere, wymówić słowo; voces, mowa, rozmowa; increpitare vocibus, z urąganiem wołać, krzyczeć.

Vulcānus, i, m. syn Jowisza i Junony, bożek ognia i wyrobów kruszcowych.

vulgo, wszędzie, powszechnie, pospolicie, tu i owdzie, Cs. I, 39. II, 1. V, 33; od wielu, VII, 6, 3.

vulgus, i, m. i n. 1) lud, pospólstwo; librum edere in vulgus, wydać książkę; in vulgus efferre, rozgłosić między ludem. — 2) prości żołnierze, wojsko; præsente vulgo, w obec, w przytomności żołnierzy.

vulneratio, onis, f. zranienie.

vulnĕro, avi, atum, are, ranić.

vulnus, ĕris, n. 1) rana; inferre, zadać ranę; sine vulnere, bez rozlewu krwi. — 2) rana=smutek, boleść; accipere, doznać smutku, X, 6, 2. XIV, 6, 1.

Vulso, ōnis, m. C. Manlius, konsul rzymki r. 180 przed Chr.

vultus, us, m. twarz, oblicze, rysy twarzy, mina; vultum fingere, przestrach swój ukryć, Cs. I, 39; constantia vultus, z twarzą niezmienioną.

X.

Xenŏphon, ntis, m. rodem z Aten, uczen Sokratesa, wódz i pisarz, umarł r. 356 przed Chr.

Xerxes, is, m. król perski od r. 486-465

Z.

Zacynthius, a, um, rodem z wyspy Zacynthus, t. j. Zante.

Zama, ae, f. miasto w Numidji, 5 dni drogi od Kartaginy.

Nakładem J. B. Langego w Gnieźnie wyszło i po wszystkich księgarniach nabyć można:

Dunin, Książka do Nabożeństwa na papierze zwyczajnym 15 śgr. na papierze welinowym 20 śgr.
Książeczka do Nabożeństwa papier zwyczajny 5 sgr.
Grabski, Cantionale ecclesiasticum 2 tal.
Janiszewski, Bezżeństwo kapłańskie I. część 1 ½ tal. cena zniżona.
Ławicki, Wypisy niemieckie 20 śgr.
Jerzykowski, Dr. Gramatyka niemiecka 10 śgr.
Tyc, Dzieje starego i nowego przymierza à 6 śgr.
Śpiewnik kościelny 7½ śgr.
Rok wiejski część I. II. III. à 2½ śgr.
Odpowiedzi na zarzuty przeciwko Religii 5 śgr.
Pisma Ś. Augustyna 15 śgr.
Żywot Ś. Wita à 5 śgr.
— Stych Chłopców à 5 śgr.
Smętosz, Siedm kazań à 8 śgr.
Przysięga à 7½ śgr.
Fullerton, Ś. Franciszka à 7½ śgr.
Powińszowania à 3 śgr.
Sennik à 1½ śgr.
Żywot, Ś. Wincentego à 1 śgr.
Żywot ŚŚ. Cyryla i Metodego 4 śgr.
Pyc, Historja powszechna I. II. III. 25 śgr.
X. Lewandowski Katechizm większy oprawny 7½ śgr. mniejszy 2 śgr.
Antoniewicz Historja polska 20.
Leki na strachy śmiertelne à 5 śgr.
Müller, Kazania i Nauki I. II. à 25 śgr.
Vademecum ad infirmos à 5 śgr.
Wolański Tadeusz Tizba Żalodja w czterech oddziałach. Na podstawie trajedji francuskiéj Wiktora Hugo znanéj pod nazwą: Andżelo, tyran Padwański 10 śgr.

Komisowe artykuły.

Poezye Maryi z Gniezna 1—3 15 śgr. 20 śgr.
Wolański Opfergefässe à 25 śgr.
— Schrift-Denkmale 1—2 1½ tal.
— Briefe über Alterthümer 1—2 1¾ tal.
— Listy à 25 śgr.

Biblioteka Uniwersytecka
w Poznaniu
409657 II
TYLKO DO KORZYSTANIA
NA MIEJSCU
BG0898155